

Městská knihovna v Praze

Josef ŠKVORECKÝ

PŘÍBĚHY
O LÍZE
A MLADÉM
WERTHEROVI
A JINÉ
POVÍDKY

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Příběhy o Líze
a mladém Wertherovi
a jiné povídky

Josef Škvorecký

Znění tohoto textu vychází z díla Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Ivo Železný v roce 1994 (ŠKVORECKÝ, Josef a Vladimír JUSTL (ed.). *Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky*. V tomto celku 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1994. 401 s. Spisy Josefa Škvoreckého, sv. 2. Česká knihovna. ISBN 80-237-0334-X.).

§

Text díla (Josef Škvorecký: Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Citační záznam této e-knihy:

ŠKVORECKÝ, Josef. *Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2017 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. 978-80-7532-739-0 (pdf). Dostupné z:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/33/49/97/o_lize_a_mladem_wertherovi.pdf.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 2. 6. 2017.

OBSAH

I.....	6
Komplex méněcennosti.....	7
Neurčité kontury.....	14
II	37
Věk nylonu	38
III	82
Tři příběhy a epilog o Líze a mladém Wertherovi.....	83
Zákony džungle	84
Stínohra	132
Špinavý, krutý svět.....	159
Epilog s dcerou boží.....	185
IV	192
Povídky tenorsaxofonisty	193
Panta rhei	194
Pravdy	202
Práce pro kádrováky	210
Jak je lízli	217
Malá pražská matahára.....	228
Dobře prověřená Lizetka	240
Krpatovo blues.....	248
Bebop Richarda Kambaly	258
Dokud nás smrt nerozloučí	266
Dialogus de veritate	279
V	288
Konec Bulla Máchy	289
Růžové šampaňské.....	307
Píseň zapomenutých let.....	323
Bassaxofon	333
Autorova poznámka.....	384

I

*To není drahokam to plamen plá v mých očích žhavý
Rozkaž ať v oheň vrhnou mě jenž toto kouzlo stráví*

*Má Lorelei sám hořím oním plamenem
Ať jiný soudí tě já tebou zmámen jsem...*

– GUILLAUME APOLLINAIRE
(překlad Zdeněk Kalista)

Komplex méněcennosti

Abych tedy začal upřímně, neboť jsem se rozhodl, že budu upřímný. Chtěl bych o tom napsat vlastně román, něco hodně dlouhého, a snad bych i mohl, ale když trochu uvažuji, nevím, čím bych zaplnil tu délku, ten objem vyžadovaný u románů. A smím-li odbočit, mám hrozně zmrzlou ruku, což mi umožňuje psát jen velmi zvolna, a já jsem nesmírně nešťasten, cítě, jak mi nejlepší myšlenky unikají a já jim nemohu s příšernou pomalostí svých písmen stačit.

Ale snad bude nejlépe, vyličím-li trochu okolnosti, za nichž se všechno, o čem chci vyprávět, událo. Tedy šli jsme, já, o němž hlavně bude řeč, ona, kterou miluji, a on, blázen a filozof, je v něm něco z obojího, anebo je to jen bláznovství – jsem příliš špatným psychologem, abych něco takového poznal. Šli jsme lesem, byl zimní večer, a zde bych mohl popisovat atmosféru a náladu, neboť já dovedu psát a líčit, mám to, čemu se říká dobrý sloh. Ale chci být za prvé upřímný a pak se chci držet věci samé, což jsem dříve a doposud nikdy nečiníval.

Tedy šli jsme a debatovali jsme, začlo to řečí o továrně, pak to nějak přeskočilo na knihy a už jsme se octli ve filozofii.

Zprvu jsem měl pocit suverénní jistoty. Mluvil o Byronovi, jehož životopis jsme (já a ona) právě četli. Poznamenala něco o střídání Byronových milenek. Řekl jsem asi toto: Byron, jako všichni básníci, zabýval se příliš sám sebou. Nebyl to snad nějaký

egocentrista nebo něco podobného, ale reagoval prostě intenzivněji na okolí. Nevěděl jsem, jak pokračovat, neboť mě nenapadla žádná jiná myšlenka, jež by zastřela fakt, že pozornost, již jsem knize věnoval, nebyla taková, abych byl oprávněn mluvit o nějakém hlubším pochopení jejího obsahu a myšlenek a z toho vyplývající Byronovy povahy. Nevadilo to však, protože se začalo mluvit o něčem jiném.

Hovor pokračoval konverzací o detektivkách a lehké literatuře, přičemž má duše zůstala v klidu. Poprvé to začalo, když jsem nerozuměl několika větám mezi ní a ním, týkajících se předstíraného poměru dělníků k umění. Tu jsem ucítil něco jako klesnutí mysli, jelikož jsem nebyl schopen učiniti si o této (možná hloupé) věci okamžitý duchaplný názor. Nevím, vyjadřuji-li se vhodně a srozumitelně. Nechtěl bych vzbudit dojem, že snad nemám sám názoru na dělníkův poměr k umění. Byl to podivný stav, způsobený ostatně možná pouze tím, že ona či on použili několika dokonale znějících frází, čehož já v té chvíli nebyl schopen.

Ostatně, možná že jsem nezačal vyprávění ve správné chvíli. Pak, pokud se pamatuji (napíši všechna témata v chronologickém pořádku), přišla řeč na chování místní maloměstské smetánky v divadle. Při tom jsem měl obvyklý pocit touhy poznamenat něco přiléhavého, nového a vtipného. Probleskla její věta: Takovou bych se nikdy nechtěla stát, jeho: Ale přesto se jednou staneš, a moje: Ne, z toho jsem měl také vždycky hrůzu.

Snad je sloh tohoto vyprávění příliš suchý a nebohatý. Snad i neobratný. Je tomu však úmyslně tak, neboť snaha zachytiti samu myšlenku mě nutí opomíjet to ostatní, čemu se říká formální stránka.

A pak mluvili opět o něčem, čemu jsem dobře nerozuměl. To jest, rozuměl jsem jejich větám i jejich smyslu. Ale připadalo mi jaksi neproveditelným o takových věcech mluvit. Zdálo se mi, že sám jsem o nich ještě nikdy nepřemýšlel a nemám na ně také vlastního názoru. Nevím už téma, ale pocit a vědomí, jež jsem při tom měl, zůstaly.

Od té chvíle začal se projevovat – proč bych to, o čem jsem dosud mluvil a psal jako o něčem nevyjádřitelném, nenazval pravým jménem –, začal se projevovat můj komplex méněcennosti.

Snad bych to lépe zachytil takto:

Myšlenky, které mají – a já je nikdy neměl; mluví dokonale jako knihy – já ty myšlenky nikdy neměl; zabývají se takovými myšlenkami – pro mě jsou příliš, jak to nazvat, vznešené, ušlechtilé, prostě *velké*, já dovedu myslet jen na *malé* věci, jako je moje láska nebo snění o slávě.

(Řekla totiž, že touto cestou chodí nesmírně ráda sama a přemýšlí, a já pojal úmysl otázat se jí, zda se v těchto okamžicích skutečně obírá *takovými* myšlenkami.)

Myšlenky, jaké já nikdy neměl a jež jí jsou vnitřní potřebou, a z toho plyne:

I. Jsem pokrytec, jenž se dělá filozofem, aby:

- a) učinil svoji osobnost impozantní,
- b) tím jí imponoval,
- c) čímž by ji získal,
- d) povšechně: jelikož si to o něm myslí lidé,
- e) jelikož to předpokládá jeho inteligence.

II. Ve skutečnosti je však prázdným, sentimentálním, bezcenným člověkem, neboť sám nikdy:

- 1) nečetl knihu, k níž by našel vřelý poměr, jaký ona má například k Mauroisovi;
- 2) nikdy nefilozofoval o těchto ušlechtilých a velkých věcech;
- 3) neboť se potvrzuje jeho staré podezření, že je jen papírovým žvanilem, dosti obratným, aby nedostatek vlastního úsudku skryl pláštěm hezkých a působivých slov;
- 4) mimoto stará bolest – neschopnost kritiky jakéhokoliv díla, divadelní hry nebo básně, neschopnost pronést o tom jasný úsudek, ať už o celku (u div. hry), nebo o jednotlivých výkonech, a strach, aby nebyl přistižen při této neschopnosti.

Opomím epizodu, totiž setkání, s dvěma hochy, kteří však po celý zbytek cesty tvořili pouze nezúčastněnou kulisu.

A opět řeč o okultismu. Tu mě napadá také můj naprostý nedostatek talentu k psychologii, což je neobyčejně zarážející a depri-mující u člověka, jenž se chce stát spisovatelem. Ale jsem přesvěd-čen, že tu postačí fingovaná psychologie.

Docela bez přesvědčení a účelu, jen tak abych něco řekl, jsem se otázel na jejich názor na davovou agitaci, prohlásiv, že v ni nevěřím, jde-li o podniky druhu pouťových kouzelnických arén. Byla to po-známka neorganicky začleněná do pásma mého myšlení.

A z toho se sklouzlo na Boha. Myslím, že v koncepci tohoto téma-tu byl hlavní důvod nedorozumění.

Já: Bůh křesťanský, starající se ve smyslu křesťanského učení o lidi, trestající a odměňující.

Ona: Záhada původu, vzniku, zrození. Bůh filozofický, tvořící ži-vot a hmotu v praformě.

Výsledek: Můj výklad grotesknosti paradoxu Všemocný Veliký Bůh se zajímá o maličkého bezmocného člověka.

Mimovolná poznámka: Měl jsem hrozný strach z Boha, protože v něj nevěřím.

Její špatným vyjádřením zaviněná, zájmem planoucí otázka: Ty jsi ateista?

Její poznámka: Čistě byronovský názor a citování jakéhosi místa v knize, které jsem přirozeně přehlédl, což mě donutilo k omluvě, že jsem byl nucen přečíst knihu zběžně, jelikož jsem ji musil brzo vrátit.

Moje poznání, že už nevím, co bych o tomto tématu dále řekl, ne-boť se mi nepodařilo zachytit je hned napoprvé plně.

Moje vyzvání pokračovat v její koncepci tématu.

Moje vyprávění podobenství, tuším sv. Pavla, o chlapečku přelévajícího moře do jamky.

Zabočení na Mauroisova Važiče duší a zmaterializování celé úvahy.

Hovor o kněžích, když já prohlásil, že nechápu, jak mohou inteli-gentní lidé –

Najednou pravila: Nestalo se vám to, jdete a najednou si uvědomíte, tady jde nějaké tělo, ale myslí to zase tady.

Pak pravila: Dívám se na svou ruku a připadá mi náhle tak cizí.

A dál, čemu už jsem dobře nerozuměl: Dělník v továrně, a vtom je to jako zvíře, či –

Ale to už jsem nemyslel na téma, nýbrž, v touze zabít komplex méněcennosti, na otázku: A myslíš skutečně, když tak chodíš sama, na takovéhle problémy?

Řekl jsem to. Ano, odpověděla. Řekl jsem: Já ne. Já obvykle jdu a chci myslet na něco *velkého* a pak celou cestu medituji o včerejším filmu (neboť mě nenapadlo nic výstižnějšího, protože úvaha o dobrém filmu může být zajisté *velkou* věcí).

Poslední ránu, vlastně poslední injekci dostal můj komplex, když, nevím už proč, začala citovat Victora Huga: Ursus byl člověk a Homo byl pes.

POKRYTECTVÍ mě přinutilo zamlčet, že jsem nebyl schopen tu knihu dočíst.

(Bože, odpusť mi mé rouhání u příležitosti této cesty, neboť nemám, čím bych je omluvil.)

Následovaly obvyklé myšlenky:

Že nejsem nic, neumím nic a nevím nic;

že jsem pokrytecký hlupák a povrchní žvanil;

že sám sobě namlouvám své schopnosti;

že hodnota mých prací je pouze přetvářkou;

že mé práce jsou falešné, jelikož

nedovedu myslit jako oni,

nejsem psycholog,

nedovedu sám kritizovat jiná díla;

že ona je mnohem lepší, dokonalejší a cennější. (A tady nerozumím tomu, proč tohle mě vlastně bolí. Jsi-li skutečně taková, měl bych k tobě vzhlízet jako k ideálu a radovat se ze svého uctívání tebe. Neboť to, že mě vědomí tvé nadřazenosti sráží do propasti komplexu – není to vlastně to nejhorší sobectví, jaké může existovat?)

Že já nikdy nebudu schopen jí imponovat.

A to bylo poznání. A to bylo hrozné vědomí. A to bylo (snad) vlastní jádro celého komplexu méněcennosti samo.

Pak se mluvilo ještě dál. Mě však zajímalo už jen jedno. Zeptat se jí, může-li se člověk, jenž na tyto věci nikdy nepomyslel a jenž nepřečetl knihy, jež by naň udělala niterný dojem (tedy zřejmě JÁ), může-li se takový člověk stát dobrým spisovatelem. (Konečná otázka.)

Tanulo mi to na mysli celým městem. Mezitím ještě ona: Mám strach ze šílenosti, moje vzpomínka na jedinou skutečnou, nepředstíranou, nefingovanou touhu zešílet.

Otázka: Měli jste někdy touhu zešílet?

Odpověď (lakonicky): Ne, to ne. (Protože byla příliš zaujata vlastní, jí bližší představou, než aby ji zaujala moje, tedy vzdálenější představa.)

V průjezdě jejího domu jsem pronesl konečnou otázku. On ji pochopil špatně, ona dobře. Nebylo však určité odpovědi.

Odešla domů.

Pak jsem se jemu přiznal ke komplexu méněcennosti a on mě ujistil, že

já myslel, že ona skutečně tak *myslí*,

on pravil, že ona tak pouze *mluví*,

já myslil, že ona pronáší pevné, předem uvážené názory,

on pravil, že ona pronáší okamžité názory vynořivší se v debatě.

Výsledek:

Nemusím se bát.

Nejsem méněcenný.

Komplex je pouze fixní ideou.

Dovedu přemýšlet právě tak jako oni.

Ona má paměť (kterou mám taky), ona má vyjadřovací schopnost (kterou já nemám).

Jinak jsme stejní a rovnocenní.

Nemusím se tedy bát.

(A zde jsem se mu přiznal, v návalu touhy vyzpovídat se, ještě k něčemu. Mohl bych to zamlčet. Ale jelikož jsem se rozhodl být upřímným, pravím, že to, k čemu jsem se přiznal, zamlčuji.)

Bože, dej, aby to bylo tak, jak on to řekl.

Učiň mě jistým.

Dej mi pocit suverénní a autoritativní jistoty.

A já budu šťasten.

A nikdy už nebudu takhle meditovat.

(A konečně, všechno to může být jen vidina, fiktivní odraz, fantasmagorie, domněnka.

Jen několik věcí je jistých *pod každým zorným úhlem.*)

1940–1945

Neurčité kontury

Bylo asi půl deváté a maminka řekla:

„Pít.“

Nalil jsem minerálku do sklenice a přidržel jsem ji mamince ke rtům. Maminka v posteli seděla opřena o hromadu polštářů. Její vyhasínající oči hleděly do stínů v rohu pokoje. Napila se trochu, ale hned ztratila zájem. Postavil jsem sklenici na noční stolek a zeptal jsem se:

„Nechceš kompot?“

Ale její oči se dívaly kamsi mimo.

Naklonil jsem se tak, abych se jí mohl podívat zpřímá do obličeje. Podíval jsem se jí do očí, ale nezdálo se, že hledí na mne. Měl jsem oči přímo proti maminičiným očím, ale její oči mě neviděly. Zeptal jsem se znova:

„Maminko, nechceš kompot?“

Neodpověděla. Oči měla otevřené, ale neříkala nic. „Maminko,“ řekl jsem, „maminko, slyšíš mě?“

Vtom jí hlava klesla dopředu. Opřel jsem jí dlaň o čelo a pozvedl jsem jí hlavu tak, že oči byly opět obráceny ke mně. Měla je otevřené.

„Maminko,“ zašeptal jsem. „Slyšíš?“

Oči se dívaly z toho žlutého obličeje potaženého jemnou kůží, která se napínala přes lícni kosti a přepážku hezkého orlího nosu, ale viděly jiné věci než já. Nevěděl jsem, co vidí. Pod dlaní jsem cítil slabý puls jakési žilky na maminičině čele, oči měla otevřené, z úst šelestil jemný dech. Přesto mě neviděla. Přesto už nebyla se mnou...

Spustil jsem ruku, hlava jí okamžitě zase klesla. Proto jsem ji znovu podepřel. Za oknem byl slyšet mrazivý vítr únorové noci a v nemocničním pokoji bylo zima. Maminka ležela v noční košili pod tenkou dekou. Malá stolní lampička svítila do tmy, zalévala maminičin i můj obličej nažloutlým světlem a kouty pokoje se vlnily podivnými stíny. Byl jsem velmi ospalý. Maminičina hlava mi těžce spočívala na dlani a po chvíli mě začala bolet ruka. Byli jsme

v pokoji sami. Ale zdálo se mi, že jsme vůbec sami. Sami v celém Kostelci. V celém světě. Byli jsme tak spolu sami poprvé v mém životě. Tahle myšlenka mě zabořila ostrou výčitkou. Bylo mi třiaadvacet a mamince padesát, celý život jsem žil vedle ní a celkem jsem o tom ani nevěděl. Bydlila v našem bytě, vařila mi snídaně a obědy, dávala čisté ponožky a košile, ale nevěděl jsem o ní nic. Bože, nic. Kdy jsem s ní naposledy mluvil? A o čem? A kdy jsem na ni myslil v Praze, kde jsem už dva roky chodil na fakultu, nepsal, nejezdil domů, Bože, vzpomínal jsem – a drobné útržky dávno zapomenutých, velice nepatrných událostí vyplávaly mi před očima z temných koutů, řadily se do nesouvislého pásma vzpomínek. Pokaždé když se mi v nich objevila, viděl jsem i sám sebe. Jako by ona nebyla nic než já. Jako by celá byla naplněna mnou. Měla vůbec nějaký svůj samostatný život? Myslela na něco jiného než na mne? Mělo pro ni mimo mě ještě něco smyslu?

Ted' v téhle studené zimní tmě na sklonku jejího života jsem viděl, že ne. Ležela na nemocniční posteli, vyhublá, pergamenová a bylo mi jasné, že umře. A přece ještě nedávno, ještě o Vánocích dělala si plány, jak zůstane v nemocnici a bude vyřizovat písemnosti pana primáře, jen tak, bez platu, z vděčnosti. Vzpomněl jsem si na den, kdy jsme ji přivezli z nemocnice domů, dva dny před Štědrým večerem, na její radost i svůj strach, že to nevydrží, že množství zbytkového dusíku a bílkovin v její krvi zase stoupne – vlastně jsem nikdy nevěřil, že se uzdraví. Nevěřil jsem vůbec v nějaké uzdravení. Když se jednou něco v životě pokazí, nikdo už to nespraví. Všechno na světě je skrznastrž věcí minulosti. Vlastně jsem ani neměl strach. V hloubi duše jsem docela jasně věděl, že to maminka nevydrží, a to mi v těle rozlévalo zoufalý odpor a bolest. Nechtěl jsem, aby umřela. Protestoval jsem ze všech sil proti její smrti. Pomyšlení, že nebude, nebylo snesitelné. Byl to strašný sen, ta cesta v taxíku z nemocnice, s maminkou navlečenou do svetrů, zabalenou v kožichu a přikrytou celým chumlem dek, usmívající se z okna auta na ulice. Úpěnlivě se držela naděje, kterou jí dal primář a která jí snad připadala jako vrchol štěstí. Ale štěstí to přece být nemohlo. Pro mě to byla jen a jen

hrůza. Čtyři pět let. Není vyloučeno, že i deset, řekl jí primář, a ona řekla: Čtyři. Daníček bude hotov za tři roky, vid', Daníčku? Ničeho se nechci dožít, jenom tvýho doktorátu.

Mého doktorátu. A to jí stačilo, to bylo všechno, co si ještě na světě přála: abych byl hotov a abych někoho našel. Nějakou dívku. Protože maminka neměla ráda Irenu a věděla, jak to mezi námi je. Potom jsme šli do schodů, k nám do třetího poschodí, skoro jsme ji nesli, a přesto byla úplně vyčerpaná, když si sedla v kuchyni na otoman a rozhlédla se. Po kuchyni, kde prožila celý život. Otec postavil na čaj a maminka se dívala. To všechno mi táhlo hlavou. A potom Štědrý večer, veliká pyramida konzervovaných broskví z UNRRy, které jsem sháněl po celé Praze, neustále nespokojen s množstvím, vydal jsem za ně všechny peníze v pozdní starosti o maminku. Předtím jsem se o ni nestaral nikdy. Nesměla skoro nic jiného jíst. Kompot, suché brambory, zeleninu, čaj. Morbus Brighti se jmenovala nemoc, která ji zabíjela. Měla z konzerv radost, ale neměla z nich radost, stejně jako já, jako otec. Když před nimi stála, byly vyrovnány do ohromného zeleného jehlanu na sloupoví třiceti velikých plechovek s pomerančovou šťávou, dívala se na ně a říkala: „Děkuju ti, Daníčku, to ti muselo dát ale shánění, tos ani nemusel, kdy já to všechno sním.“ Věděl jsem, že jsem nemusel, že to nikdy všechno nesní, že umře, a ty pitomé konzervy připadaly mi najednou jako výsměšný náhrobní kámen na hrobě, do něhož ji zanedlouho položí. A přece jsem si říkal, že taky věřím na ty čtyři pět let, a i kdybych byl věřil, byl to jen odklad, trýzeň nesmyslně protažená na čtyři roky s bolestnou a tragickou jistotou na konci. Usmívala se, snažila se být veselá, od otce dostala vlněnou spodničku, teplý břišní pás, růžovou pletenou vestu a kožesinové papuče – nesměla prochladnout – a veliký košík jablek, fíků, ořechů, a mně se všechny tyhle proklaté věci proměňovaly ve výsměch. Co jsme jí mohli dát? Nic. Nic nešlo dát. Už to nebylo k životu, všechny ty věci příliš připomínaly prognózu, kterou nám řekl primář a kterou ona znala, ať už se o ní někde dozvěděla nebo ji vytušila z primářových falešně útěšlivých slov: nevyлéčitelná nemoc. Dá se částečně zpomalit dras-

tickou dietou, ale konec je nevyhnutelný. Možná čtyři, ale spíš tři, pravděpodobně jen dva nebo spíš míň, snad půl, v jejím věku – tehdy jsem odešel z nemocnice, to bylo ještě na podzim a svítilo slunce, a když jsem šel dolů a přes most, najednou jsem cítil, že pláču, že jsem rozšklebený pláčem. Ten pláč jsem nemohl přemoci. Šel jsem, dusil jsem strašné vzlyky, polykal slzy, ale obličej jsem měl rozšklebený do grimasy nezadržitelného pláče. Nějaká baba, která se šourala nahoru k nemocnici, na mě čuměla a otočila se za mnou, zahrnul jsem za mostem napravo, kolem řeky, kolem obchodní akademie, a to všechno mi zase připomnělo ji, maminku, jak jsem s ní tudy jako malý kluk, kdysi v dávných dobách první republiky, chodil na procházku, a od těch dob už ne, pak už jsem tu chodil sám, někdy s Rostou, s kluky z orchestru, s Přemou, jednou nebo dvakrát jsem tu šel s Irenou, díval jsem se jí na řadra a na zadek, promlouval jsem s ní nekonečné řeči o tom, proč se nechce se mnou vyspat – ale teď mi byla Irena vzdálená, jako by z jejího zjevu vyprchalo všechno, co mě k ní táhlo, teď vůbec ze všeho vyprchalo kouzlo a zůstala jen maminka a ta výčitka, jak jsem na ni zapomněl, jak jsem se o ni vůbec nestaral.

Šel jsem okolo řeky Ledhuje, slunce přikryly mraky, bylo už smutné podzimní chladno, a když jsem byl sám a nikdo přede mnou na cestě, pláč mě přemohl, slezl jsem z cesty na šikmý břeh, obešel plot staré plovárny a sedl jsem si na zpuchřelou dřevěnou lavici za ním. Nikdo tu nebyl. Zpustlé dětské hřiště se zanedbaným pískem, kabiny s vytlučenými dveřmi, déšť a vítr z nich dávno smyly žlutý nátěr, všechno bylo šedivé a jez monotónně hučel, rozbřečel jsem se na té lavici, dal jsem hlavu do dlaní a hrůza z opuštěnosti mi sevřela srdce. Maminka se ani nikdy nechodila koupat. Jenom kdysi, strašlivě dávno, seděla tu se mnou ten den, než jsme odjeli s otcem na prázdniny do Tater, a ona zůstala doma, v černých plátěných staromódních koupačkách s krátkou sukní, a od té doby už nikdy. Po pískovišti se honili dva vrabci, vítr jim načechrával peří a hnal dlouhé drobné vlny po rovné hladině pod jezem. Kde byla Irena. Kde byla s celou tou láskou, s tím marnotratným nákladem lehkomyšlně

vyplýtvané lásky, z níž ani trochu nezbylo pro maminku. Slzy ze mě tekly jedna za druhou, padaly do písku a bolest smíšená s bolestnou úlevou mě škrtila v krku.

Potom jsme vařili čaj a otec dostal pitomý nápad přinést láhev punče. „Todle já asi nebudu moct,“ řekla maminka a otec se zarazil. Dostal jsem vztek. „No, snad jen trošku,“ řekl otec v rozpacích a ukápl trochu punče na lžičku. Maminka se na ni nejistě podívala, viděl jsem, že má na ten punč chuť, ačkoliv nikdy nepila, ale po té strašlivé půlroční dietě – „Tak snad trošku,“ řekla, ale já jsem řekl: „Maminko, radši ne. Tu lžičku v čaji ani neucítíš a mohlo by ti to uškodit.“ Podívala se na mě a v obličeji jsem jí najednou viděl unavený smutek, jak jí to připomnělo skutečnost, na kterou jsme všichni chtěli zapomenout. Morbus Brighti.

A potom, tři dny po svátcích, se jí udělalo zle. Zase taxík, odvezli jsme ji do primářovy soukromé ordinace, zbytečná prohlídka, zase falešný optimismus, úsměvy, zase tři dny doma, a pak už nemohla jíst, měla bolesti, objednali jsme taxík, ale museli jsme ji dolů odnést. Nic nebylo hroznějšího, než tahle cesta do nemocnice. Měl jsem vlastně být v Praze, přednášky už začaly, a den nato jsem chtěl odjet. Po celou cestu mě držela za ruku, položili ji do stejného pokoje, do téže postele jako na podzim, strašlivý proces svlékání šatů, a pak ležela, zase v noční košili, opřena o tvrdý podhlavník, přikrytá dekou, vyhublá, zežloutlá, se smrtí, s koncem, s nekončícím smutkem v očích, seděl jsem u ní a nevěděl, o čem mám mluvit, nemohl jsem dál lhát tu mizernou fantazii o čtyřech pěti letech... a pak, když jsem se loučil, objala mě posledním zbytkem svojí maličké síly, přitiskla se ke mně suchými rty a já ji nechtěl opustit, nechtěl jsem ji nechat samotnou v tom beznadějném cizím domě a odejet, ale musel jsem, byl jsem tak pitomý, že jsem se domníval, že musím, abych nezameškal přednášky, abych udělal zkoušky, políbil jsem ji a nechal jsem ji tam, tam, odkud už se nikdy neměla dostat, a odejel jsem za Kozákovými žvásty o francouzských monarchomaších, za anglosaskými slovesy a já jsem tam nechal samotnou, jako jsem ji celý život

nechával samotnou, jako jsem ji po všechen čas pořád jenom opouštěl a nemyslel na ni.

Ale bylo pozdě cokoli jí nahrazovat. Teď už bylo pozdě. Jako na všechno v životě, i na tohle bylo pozdě. Hleděl jsem jí do divně nepřítomných očí, napadlo mi, že už vidí, kam živí nevidí, že už zná tajemství, o němž živí nevědí nic, a pocítil jsem náhlou a prudkou nenávist k tomu, jenž to všechno udělal, za to, jak to udělal, k tomu Bohu nebo Principu nebo Přírodě nebo Zákonům Hmoty, k životu, v němž se vždycky opoždujeme, v němž se musíme trpce učit z osudných chyb, abychom pak už neměli příležitost uplatnit nabytou moudrost. V němž jsme jenom jednou mladí, jenom jednou zdraví, v němž všechny příležitosti přicházejí, až když už není možnost jich využít. Vzpomněl jsem v moři téhle bolesti, která najednou protrhla hráze starostí a myšlenek všedních dnů, na svých třidvacet ztracených let, zmrhaných v bezvýsledném usilování o Irenu, na Přemu, který po celou válku toužil po cizích zemích a teď sedí v tabákovém skladu, otráven, neschopen se rozhodnout, rozložen nudou města, které my všichni opustili a odjeli do Prahy, na Gertu Steinovou, která dokud byla mladá a krásná, tahala otlučené nohy v dřevácích po ulicích terezínského ghetta, a když se teď vrátila a podědila továrnu po všech svých mrtvých příbuzných, mohla svoje platinové brože nosit už jen na hladem vyschlých ňadrech a barvit ústa tváře v obličej, který pokryly ošklivé vrásky, na fotbalistu Mareše, jemuž amputovali nohu, a kde teď byly dny jeho slávy... Na proklatě nesmyslnou zákonitost tohoto našeho světa a života.

Bolela mě ruka, hodiny ukazovaly devět, podepřel jsem mamince čelo druhou rukou a rozklepala mě zima. Otec odešel v osm, seděl u ní celý den a na noc jsem přišel já. Bylo to už týden, co mi napsal, abych přijel. Věděl jsem, že je s maminkou zle, ale nemyslel jsem, že jedu naposled. Teď mi to bylo jasné. Na židli vedle nočního stolku ležela skripta Kozákových přednášek o politické filozofii a kniha Willy Catherové *Obscure Destinies*. Povinná četba k první státnici. Už týden jsme se střídali u maminčiny postele, já, otec a teta Růža, s níž se maminka už řadu let hněvala a teď se s ní chtěla usmířit.

Mluvila už jen málo, jen když něco chtěla, ale nechtěla skoro nic. Na nočním stolku stála láhev s minerálkou, sklenice, jedna z těch konzerv s americkými broskvemi, otevřená, ale nenačatá, protože maminka už nejedla. Seděl jsem u ní už čtvrtou noc. Přes den tu byla teta Růža a odpoledne přicházel otec. Ale teta Růža dnes odjela. Musím domů, Fanouš je tam sám, nemůžu ho tam nechat samotného, řekla, olízala uslintanými polibky mamince obličej – maminka už neměla sílu líbat nebo zvednout ruce k objetí –, a pak rychle zmizela na nádraží, aby stihla večerní vlak. V mamčině kožichu, neboť maminka jí dala na usmířenou svůj kožich. Nevěděli jsme o tom, až když ráno teta Růža skládala zimník do kufru a navlékla si mamčin kožich. V tom kožichu se přišla naposled rozloučit s maminkou. A měla strašně naspěch. Už aby byla pryč. Asi aby se mohla Fanoušovi pochlubit kožichem.

Takže to byl konec, maminka už sama věděla, že je to konec. A já utahán zimou, nevyspáním, smutkem jsem si přál, aby už přišel. Konec. Byl jsem stejný jako teta Růža. A jako otec. Únava mě přemáhala, mimoto se blížily zkoušky. Ne, všechno to bylo strašné, zoufalé, ale trvalo to příliš dlouho. Jednou, asi před dvěma dny, když maminka podřimovala a já jsem klímal vedle postele, najednou otevřela oči a řekla tiše: „Trvá to dlouho, vid’? Chtěla bych umřít.“ Zastyděl jsem se, hluboko, na dno černé duše, kde nikdy nebyla žádná zvláštní dobrota a vždycky spíš lhostejnost a sobectví, ale teď se ve mně probudila usínající bolest a nevěděl jsem, co jí mám na to říct, jenže ona na nic nečekala, byla už daleko moudřejší než já a já jsem poznal, že do mě vidí, do nejtajnějších, nepoznávaných myšlenek, aby už byl konec, který stejně musí přijít, a co mi řekla, bylo jako bolestná výčitka, jediná, kterou mi řekla za celý život. Proto když jsem ráno odcházel domů s otcem, který sem ještě před osmou zaskočil, ještě než šel úřadovat, a když otec řekl: „Víš, Danny, snad by pro ni bylo lepší, kdyby už odešla,“ vyrazil jsem bezděčně posměšným tónem: „Pro ni!“, protože jsem věděl, že otec myslí na sebe, jako já jsem myslel na sebe a na svoje blbé zkoušky z anglosaštiny, a jako teta Růža myslela na mamčin kožich, a jako

vůbec všichni mysleli na sebe a na sebe a na sebe. Všichni, kromě ní. Studoval jsem filozofii, byl mi jasný altruismus, věděl jsem, že za to nemůžu ani já, ani otec, ani teta Růža, ani maminka. Všichni jsme se hemžili v téhle nelítostné a surové hře a celkem bylo jedno, co kdo z nás dělal. Ale byl jsem pořád ještě člověk a měl jsem pořád ještě v srdci zbytky nějakého mravního řádu, čert ví, jestli mi to tam nasadily hodiny náboženství nebo maminka, nebo jestli se do téhle podoby v mé lidské duši ztvárnily biologické pudy, věděl jsem prostě, že všichni jsme špatní a ona dobrá, všichni jsme špinaví a ona čistá, všichni jsme hříšníci a ona svatá, všichni jsme nějakým způsobem skřípnutí a nešťastní, ale ona nejnešťastnější, protože měla všechno opustit, mě, a nikdy nikdo si jí nevšimal, musela žít úplně sama, v kuchyni, bez otce, který chodil po schůzích, po zkouškách divadelních ochotníků, po kuželkách, po hospodách, a beze mě, který ji ještě ke všemu mučil pitomým blbnutím za Irenou, která na mě kašlala – najednou mne napadlo, jak vlastně žila celé ty dva poslední roky, kdy já byl v Praze, čím plnila své dlouhé dny. Z myšlenek se mi oddělila ta představa maminky, smutné, osamělé, samotné v prázdné kuchyni, jak na mě myslí a neví, co dělám, protože jsem jí skoro nepsal, jak si dělá o mě starosti, zatímco já v Praze se pitomě užíral pitomou láskou k Ireně, která končila oktávu a potom chodila po Praze se Zdeňkem a kašlala na mě víc než jindy. Co dělala maminka celou tu dobu? Jaký to musel být šílený, strašný život.

Vyměnil jsem opět ruku. Maminka už nemohla udržet hlavu zpříma. Čas se vlekl, ale pořád dýchala, pořád jsem cítil drobnou žilku na spánku. Pořád jsem cítil tu žilku, pořád jsem ji cítil, až najednou jsem viděl otce, tetu Růžu, Přemu, který dnes odpoledne přišel k nám a ptal se, jak se mamince daří, Přemu, Přemu – a pak mi tělem proběhlo škubnutí jako elektrická rána a uvědomil jsem si, že jsem téměř usnul a probudil se, když mi klesla hlava. Zároveň jsem přestal podpírat maminčinu hlavu a ta bez vlády klesla na maminčinu vyhublou hrud'. Stiskl jsem víčka, zatřásl jsem hlavou, abych se probral. Maminčiny oči, v tváři visící mrtvě nad bílou příkrývkou, široce otevřené kamsi hleděly. Znova jsem jí podepřel čelo,

aby se dívala rovně, abych dal aspoň trochu své mizerné, promrhane síly jí, jejíž síla rychle umírala, snad už umřela. Ale oči hleděly pořád do neznáma, do jiného světa, zkroutil jsem se na židli, abych jí mohl hlavu lépe podpírat, a zachvěl jsem se zimou. Za oknem tichý noční mráz a bílá zimní tma. Maminčina tvář už nebyla odsud. Uvědomil jsem si, že už ani nic necítím k té tváři přede mnou, k tomu tělu, na němž zplihle visela noční košile, neboť to maminka už nebyla. Jenom oči, ale ani oči ne. Hleděla jimi už do budoucna, do světa mimo tenhle svět, já, když se mi její obraz před očima zahallil do mlhy polosnu, viděl jsem jen a jen minulost, a tam byla, maminka, o níž jsem vůbec nedbal. Tam byla. Zapomněl jsem na zimu, na bolest v ruce a v krku, v nepřirozeně zkrouceném těle, viděl jsem ji, slečnu Anitu Kurážovou, v dávném roce dvacátém druhém, úřednici banky, samostatnou, jak jede v tramvaji číslo čtyři, klobouk podle módy jako hasičská helma, růžové šaty nad kolena, šerpa ze sametu hluboko pod pasem, krásná, jako Irena byla krásná, a můj otec v elegantních trubkách, v pruhované košili s motýlkem, brejlí na ni z protějšího sedadla, ona ho ignoruje, její hezký řecký nos, její zelené oči s černými brvami, její francouzsky klenuté obočí, všechno ve stínu klobouku hluboko do čela, ta tramvaj je stará, krátká, řinčívá, po kolejích poskakuje, poloprázdná, průvodčí z rohu je pozoruje, pán s knírkem čte Národní listy, lidé těch let čtou noviny těch let, říkají řeči těch let tehdejším jazykem, a ona krásná jako Irena naproti otcí, jenže otec se jí líbí, otec je štíhlý, má zajímavě zapadlé oči, kulhá, zřejmě zranění z nedávné války. Potom dojedou na konečnou, maminka vstane, na vysokých podpatcích se nejistě zapotáčí – a ty střevíčky jsou bílé a béžové, skládaná sukně, musela mít hezké nohy v hedvábných punčochách, a byly jí vidět nad kolena –, a jak se zapotáčí, padá jí kabelka. Otec vyskakuje, sbírá kabelku, smeká klobouk – filcový, s dlouhým vlasem –, uklání se a s vtípem oněch let říká: „Smířický zvedl slečně kabelku.“ A maminka ji od něho bere, krásná tvář se rozsvěcuje úsměvem, bílé zuby, nalevo nahoře trochu nepravdělné, a říká: „Kurážová děkuje.“

Tak to začalo. Tak začala celá ta tragédie. To neštěstí. Těch třia-
dvacet let smutku. Odpoledne bylo jarní, voňavé, listnaté, svěží,
v hospodě na Spořilově hrál jazzband, altka, banjo, bandoneon,
housle a buben s charlestonkama, s cowbells, flexaton a havajská
dřeva, seděli spolu a všechno začalo, teď všechno končilo. Kde to
všechno bylo, kam se to ztratilo, tak šedivě, smutně, beze stopy, bez
věčnosti. Kam přišla krása slečny Kurážové, která tu teď ležela
krásná jen v očích, jen ve vzpomínce, v mojí fantazii. Snad se krása
žen přelévá na jiný svět, odtamtud si ji nabírají, když rostou do šest-
nácti let, snad si ji nabrala i Irena, snad proto se člověk zamilovával
právě jen do jedné holky, snad že právě ona nabrala kousek krásy
z toho vzdáleného pramene, ten kousek, který kdysi patřil mamince.
Co mi ale byla platná Irenina krása, když člověk, maminka, člověk,
jímž jsem existoval ve světě denních potřeb a starostí, aniž jsem
o tom věděl, maminka, jež do mě zaklela všechno, co v ní bylo, lás-
ku, sílu, myšlenky – a já to nebral na vědomí –, maminka, která se
trápila mými pitomými útrapami s Irenou a radovala mou řídkou
radostí z jazzu, maminka umírala.

Umírala. A už tolik dní. Vyměnil jsem ruce, zkroutil se ještě ne-
pohodlněji, a zrak mi padl na knihu vedle postele. *Obscure Desti-
nies*. Prudce jsem tu knihu začal nenávidět. A zároveň, ve vlnobití
vzpomínek, v téhle hodině mezi světem života a smrti, kdy ma-
minka končila a nic už pro ni nemělo význam, ani já ne, kdy se
všechny starosti scvrkly, přestaly být vidět i v nejsilnějším mikro-
skopu, já, pitomec, pocítil v hloubi duše, jak šedivý červ pečlivě sta-
rosti s blbou, necitelnou, vyboulanou hlavou drápe se orkánem zou-
falství, jež naplňuje věčnost, jak z té věčnosti před důležitě vyčleňuje
osm dní, které scházejí do data, kdy bude mi přistoupit ke kolokvij-
ním zkouškám z moderní americké literatury a z politické filozofie.
Jako by věčnost nebyla důležitá jako tohle, ten hloupý, idiotský sko-
lomet-červík-myšlenka, připoutal mi oči k té knize a zvedl mi ruku,
aby knihu otevřela a začal jsem číst, pravici jsem podpíral chladnou-
cí mamčinou čelo, v levici jsem držel knihu *Obscure Destinies* od

Willy Catherové, neboť bylo už jen sedm dní do zkoušky a maminka umírala.

Četlo se mi špatně. Vystřídal jsem ruku, jenže příjemný pocit odpočinuté síly trval jen chvíli. Znova jsem ruce vyměnil a snažil se vnímat začátek nějakého příběhu nazvaného Old Mrs. Harris. Písmenka v žlutém světle noční lampy se roztékala a nepohodlná pozice mi brala sílu k soustředění myšlenek. Jakási stará Mrs. Harris. Vnímal jsem jen náladu té povídky. Zapomenutý, obskurní život zapomenuté, mlčenlivé, mlčící paní v kuchyni a v pokojíku za kuchyní v jakémsi velkém domě někde v Americe na počátku století. Život, jehož si nikdo nebyl vědom. Život živého zařízení nějaké domácnosti, s nímž nikdo nespojoval představy o nějakých citech, utrpeních, přáních ani radostech lidí, maminka měla takový život, četl jsem tu knihu, bloudil očima po znacích natištěných na papíře, děš šel mimo mě a do mne vstupovala jenom atmosféra toho osudu, a myslel jsem znova na to, jak nic nevím o životě druhého člověka, jak vůbec nic vůbec neznáme o životě, jak odžíváme svůj život a všechna jeho léta ponoření do monotónní sítě jeho chatrných dějů a nesnází, jak nejvíc myslíme na lidi, kteří na nás kašlou, ale my je milujeme, jak jsem měl v duši vždycky Irenu a nikdy ne třeba kastelánovic Mílu, která zas měla v hlavě mě a jejíž fotky visely po tuctech po stěnách a všude po pokoji Bertý Moutelíka, a ani jedna Bertova fotka v kastelánovic kvartýře pod zámeckou věží, tak to všechno dohromady bylo, takovýhle řetěz jako japonské figurky slonů, držících se choboty jeden druhého za ocas v zmenšující se, stále ubožejší řadě. Jako závislost života jedněch na smrti druhých, život mřenek na smrti planktonu a život štik na umírání mřenek, jako živobytí lékárníků na chorobách nemocných, jako bohatství fabrikantů na chudobě dělnických famílií, jako tolik věcí života nesmyslně závislých na jiných věcech, a pak mě napadlo, že vlastně ani na Irenu jsem nemyslel, a nevím o ní nic, a čerta jsem se o ni staral a zajímal. Jenom vidět jsem ji chtěl, být s ní, žvanit s ní, vyspat se s ní. Ale jak jí bylo, když jí řezali podebraný palec, jak jí bylo, když se nudila, jak jí bylo, když jí profesor Bivoj vyhrožoval, že ji nechá

prasknout z matematiky, a ona za ním musela do kabinetu, nechat si líčka olízat Bivojovou zanikotinovanou hubou a růžový nos odýchat pivním pachem Bivojova zdecimovaného chrupu, jak jí bylo, když Zdeňkova mamá mu zakázala chodit s Irenou, protože Irena neměla věno, aspoň ne takové, jaké mamá očekávala, nestaral jsem se o to a bylo mi to fuk. Já uměl trpět jenom svým vlastním utrpením, na utrpení ostatních jsem nedbal. A takhle to bylo s maminkou. Příběh staré Mrs. Harris se rozvíjel nějakými scénami, ale já vnímal jenom tón těch scén, slunečné odpoledne, jímž tikají hodiny, ospalé kuchyňské odpoledne, v dřezu naložené špinavé nádobí a nikde nikdo jiný není, všechno vymřelo, jenom ona s tím nádobím a s myšlenkami na někoho, jehož myšlenky nejsou s ní.

Ruce mě už strašně bolely. Odložil jsem knihu, už jsem se nemohl oddávat požitku z četby, takový jsem byl, jenže mi to najednou už bylo i jedno, kde vlastně, Bože, je utrpení a kde slast, kde jsou mezi tím vším nějaké hranice, snad to splývá někde ve společném maximum. Ta kniha mě zajímala, a vedle mě umírala maminka. Zajímala mě proto, že vedle mě umírala maminka, o níž se psalo v té knize. O jejím nenápadném, bez radostí odžitém životě. Ale ta kniha mě zajímala! Bolel mě mamčin život i ta kniha, byla to společná, to-tožná bolest, ale vězela v ní divná, pitomá slast, estetická nebo čert-víjaká slast, slast sadismu, rvala mi srdce, že jsem cítil kapky krve palčivě týct po jeho chlopních, škrtila mi krk smyčkou křečovitého napětí, jež bylo jak průzračná bolest, až ulevovalo, vůbec už jsem se v tom nevyznal, vstal jsem, uviděl jsem ručník, obvinul jsem ho mamince kolem hlavy a jeho volné konce jsem uvázal k tyči, na níž byla tabulka s mamčiným jménem a s číslem diagnózy nebo s čím. Maminka tak zůstala viset skoro jako Kristus na kříži, s vyhublýma rukama na příkrývce, čelo v bělostné smyčce ručníku, strnule vzpřímená a oči, netečné k dějům i věcem kolem, hleděly stále stejně, pořád nezaostřeně před sebe, do toho jiného světa, sedl jsem si znova k posteli a četl jsem dál o paní Harrisové, jak nakonec zemřela. Zemřela, za týden o ní nikdo nevěděl. A tohle je lidský život? Tohle? Tenhle hnus? Tohle, co mohlo být naplněno radostí a požit-

kem a ukončeno někdy uměle, ve spánku, bez vědomí a bez bolesti, bez tohohle strašného protahovaného umírání, v kterém ji nechávali, ačkoliv měli prostředky ji zabít, ale neměli prostředky ji zachránit. Maminko, člověče nejlepší na světě, k němuž jsme všichni nejnevěděnější, nakonec celá její láska byla jen živočišný opičí pud, nakonec celá láska je jen pitomý pud, i moje blbnutí za Irenou a všechny ty ušlechtilé duševní věcičky okolo jejího obrazu v mé polici, nakonec močí, má periodu a v jejím zalykavém bříšku se mění jídlo v odporné lidské výkaly, nakonec všechno je jenom biologie, ale teprve nakonec: předtím jsou to dny zalité sluncem a obětí a láskou.

Maminka visela ve smyčce, s pootevřenými ústy, bez výrazu v tváři, oči otevřené, hledící, chvílemi vydávala nejasné, dětské, stařecké, bolestné, bezmocné zvuky. Tohle je peklo. Uprostřed černé a bílé noci, uprostřed mrazu a medicíny a vědy, uprostřed světa a jeho atomových pum jsem seděl vedle obyčejné postele, jejíž výrobou se taky musel někdo zabývat, a všechno bylo houby platné, mamince nikdo nemohl pomoci. Předevčírem, nevěděl jsem, jestli to chtěla ona nebo já, snad já, protože jsem pro ni chtěl udělat všechno, co udělat šlo, přišel kněz s posledním pomazáním. Byl to mladý páter, kterého jsem znal z kostela, sestra františkánka rozsvítila svíčku, kněz vyndal svaté oleje, museli jsme z pokoje odejít, pak jsme se mohli vrátit, maminka ležela na zádech v posteli, viděl jsem jen její obličej a v něm soustředěnou vůli věřit tomu všemu a kněz říkal latinsky slova, jimž jsem dobře nerozuměl, ale která mi přejížděla po zádech jako železné kartáče a měla strašnou sílu: Ego te absolvo, Domine, accipe animam ei, Domine, accipe animam, říkal jsem si, těmi svatými oleji ji kněz mazal, na očích, na uších, na ústech, na rukou, na nohách, maminka ležela obličejem ke stropu, kněz pronášel věty jako z extáze. A potom sklapnul knihu, řekl mamince něco jako Mějte se hodně dobře a důvěřujte Pánu Bohu, doprovodil jsem ho na chodbu a tam se mě ptal, co študuju, s takovým jako vysokoškolsky kolegiálním zájmem, a potom kolik nás na fakultě je, a když jsem mu to řekl, povídal: Vidíte, a na teologii jenom sto dvacet, ve

všech semestrech, s obavou, se zájmem, taky mě to zarazilo, zalitoval jsem toho, ale co k sakru měl co takového říkat teď mně.

A když odešel a já jsem se vrátil k mamince do pokoje, ležela pořád na zádech, jako kdyby se bála vytrhnout se z té slavnostnosti, porušit to pomazání, a já si vzpomněl na dobu, kdy jsem měl nahnáno, že mě Němci zavřou kvůli těm aušusovým kulometům od mesršmitů, za které jsem ručil, a napadlo mě idiotsky, že by mě snad nezavřeli, když půjdu do Hradce do semináře, a začal jsem hned, jako vždycky, tu myšlenku rozvíjet, že se stanu knězem a budu někde žít a zajímavě kázat a všelijak utěšovat lidi a pomáhat jim, tak jsem vždycky snil o všem možném, odvíjelo se mi to z nějaké cívky v mozku, a teď jsem začal znova snít, protože maminka umírala a nemůžu už žít dál, jako jsem dosud žil, to jsem si myslel, a že přestoupím na teologii a budu knězem a stanu se vedoucím nějakého oddílu katolických skautů, jako byl páter Šilhan, co vedl Mawadany, co k nim patřil bratranec Péša, a odžiju nějak svatě a v hezkém odříkání svůj život, jenže to všechno bylo jen day-dreaming, jenom snění, a věděl jsem docela určitě, že na filozofii zůstanu a potáhnu se dál jako až doteďka a že budu blbnout za Irenou a hrát v jazzu na tenora a přemýšlet o všelijakých nijakých věcech, tak pořád, až to snad taky někde nijak skončí –

To mě už začínala bolet hlava a ztrácel jsem jasné vědomí. Probudil jsem se, hlava ležela na pokrývcce na maminičině klíně, bylo mi strašlivě zima a byly dvě hodiny v noci. Chtěl jsem vydržet vzhůru, ale zase jsem usnul, viděl jsem ještě maminičinu hlavu ve smyčce, vzbudil jsem se a znovu jsem spal, klímal, všelijaké myšlenky mi běžely mozkem, únava mě pořád přemáhala, až jsem se najednou vzbudil s vědomím, že jsem opravdu vzhůru, a za oknem bylo ráno a maminičina hlava pořád visela ve smyčce z ručníku.

Chtěl jsem vstát, ale byl jsem celý zmrzlý. Vstal jsem a musel jsem se všelijak protahovat a hýbat, než jsem byl schopný vládnout zas rukama a tělem. Pak jsem sundal smyčku, mamince hlava hned zas spadla dopředu, podepřel jsem ji rukou a tu jsem s leknutím zjistil, že záhyby ručníku se mamince otiskly na čelo a byly tam teď bílé

a červené otlačeniny, přesné stopy zmačkaného plátna, o něž se maminka hlava musela celou noc opírat. Dostal jsem strach, že otec, až přijde, pozná, co jsem udělal. Byl jsem surovec, sadista. Nemohl jsem vydržet jedinou noc, musel jsem si pomoci takovouhle věcí. Díval jsem se bezmocně na maminkino čelo, pak mě napadlo, že bych mohl polštáře pod maminkinými zády narovnat tak, aby víc ležela. Jak jsem se k ní sklonil, uslyšel jsem její dech. Byl teď chrčivý, pomalý, křečovitý a těžký. Urovnal jsem polštáře a položil maminku co nejopatrněji na ně. V hrozně dlouhých intervalech nabírala dech a vůbec nevydechovala – jako stroj, který se porouchal a dochází. Očima pořád stejně hleděla před sebe. Mě ale neviděla. Neviděla vůbec nic. Jenom jiný svět. Utřel jsem maminkino otlačené čelo kapesníkem, pak jsem kapesník navlhčil a otřel jsem ji pod nosem a kolem úst. Složil jsem jí ruce na příkrývku, uhladil příkrývku, ruce byly pořád ještě teplé, a nebylo, co bych měl dělat dál. Už to nemohlo dlouho trvat. Bylo to možné, že jsem stál vedle ní, s tímhle vědomím, nic proti tomu nedělal a mohl vůbec ještě na něco myslet v budoucnosti?

Ve čtvrt na osm přišel otec. Otevřel opatrně dveře, vešel dovnitř v černém zimmeru se zešedivělou hlavou, s výrazem obav a napětí ve velikém obličej.

„Jak je?“ zeptal se.

„Těžce dechá,“ řekl jsem.

Otec přistoupil k posteli, sedl si na židli a vzal maminku za ruku, jako kdyby jí chtěl ohmatávat tep. K čemu? K čemu tahle pitomá ceremonie? K čemu vždycky doktoři ohmatávali tep a měřili tlak, když proti tomu nešlo nic dělat? A proč to dělal otec?

Díval se při tom na maminku a lítost, která v něm vřela, stahovala mu obličej do grimasy a nemohl se tomu bránit.

„Ando,“ řekl, „Ando, jak je ti?“

Maminka samozřejmě neodpověděla. Kde už vlastně byla.

„Ando,“ řekl otec. „Ando, slyšíš mě?“

„Ne,“ řekl jsem a hlas mi přeskočil. „Nevnímá,“ řekl jsem.

„Ando,“ řekl otec uboze. „Ando,“ skoro vykřikl a po velikém obličeji sjelo do jeho obrovské pusy několik slzí. „Ando,“ plačtivě opako-
val. Pak vytáhl kapesník a troubivě se vysmrkal. Strčil kapesník do kapsy, vzal zas maminku za ruku a tiše a hystericky začal říkat:

„Ando, Ando, Ando!“

Pak zmlkl.

Potom se mě tím ustrašeným hlasem zeptal:

„Jak dlouho už takhle decháš?“

„Tak – asi hodinu,“ řekl jsem a neměl jsem odvahu přiznat se, že jsem spal.

„Co to je?“ řekl otec.

„Já nevím,“ řekl jsem.

Otec zas chvíli mlčel. Pak řekl:

„Vod čeho má to na čele?“

Zmrzlým tělem mi projela horká vlna.

„Musel jsem jí držet hlavu, ponivač jí pořád padala. Měl jsem ruč-
ník, a vod toho to má votlačený,“ řekl jsem a smíchal jsem pravdu a lež a zamlčení i v téhle věci právě tak, jak jsem takovouhle mixáž servíroval Ireně, a jak jsem všem říkal pravdu, která zněla nepravdi-
vě, a obelhával je velice věrohodnýma lžema. Otec neodpověděl, jen se na maminku dál díval, čuměl na ni, asi se mu v hlavě taky válely nějaké vzpomínky a po tvářích mu tekly slzy. Potom opakoval, aniž asi věděl, co říká:

„Co to je?“

Za chvíli řekl:

„Jedla něco?“

„Ne,“ řekl jsem. „Vždyť to vidíš.“

Mlčeli jsme. Otevřely se dveře a dovnitř strčila hlavu sestra Ude-
lina.

„Dobré jitro,“ řekla, chvíli, docela krátkou chvíli se dívala, potom zavřela dveře.

Otcovi se hýbala pusa a šeptal sotva slyšitelně:

„Ando, Ando –“

Nakonec zmlkl. Tak jsme seděli asi půl hodiny. V tichu jsem slyšel jenom maminčin hrozný, pořád pomalejší a těžší chrapot. S hrozným úsilím vtahovala teď do sebe v dlouhých intervalech vzduch, který jí chraptěl v plicích. Měla rozklad plic. Primář mi řekl, že to takhle končí. Dusík se nahromadí v krvi, otráví plíce, plíce se rozpadnou. Pak z dálky slabě zazněly úderý hodin na radnici. Otec se zvedl.

„Tak já – musím do banky,“ řekl. „Kdyby – kdyby – zavolej mi,“ řekl a podíval se na mě. „V ambulanci mají telefon.“

„Já vím,“ řekl jsem.

„Tak – sbohem, Ando,“ řekl otec, hlas se mu zase zajíkl, sklonil se k mamince a políbil ji na čelo. Potom se otočil, viděl jsem, že má červené oči a slzy mu tečou proudem po tvářích, kapou mu vpředu na černý zimník, lesknou se na něm a nechávají za sebou vlhké cestičky v látce.

„Sbohem, Danny,“ řekl mi.

„Sbohem, tati,“ řekl jsem. Ve dveřích se ještě otočil a podíval se na maminku. Z úst mu vyrazil vzlyk, vtáhl spodní ret do úst a zakousl se do něho. Pak ještě jednou skoro zašeptal:

„Sbohem.“

„Sbohem,“ řekl jsem a otec zavřel dveře.

Přisedl jsem si zase k posteli a zadíval se na maminčin obličej. Nějak zežloutl, tváře se propadly, jenom oči pořád neměnně hleděly někam – jinam –

Strašlivý dech jí zdvihal a klesal hrud'. Intervaly se táhly, dlouhé, nekonečné. Tohle je teda zápas se smrtí. Proč už neumřela. Jako všechno na světě, i smrt byla sadistická. Seděl jsem u postele a s divným klidem jsem se na to díval a přemýšlel jsem o tom. Zdálo se mi, jako by z druhé strany postele, ve stěně, seděla Smrt a po každém maminčině vdechnutí zadrhla trochu víc smyčku kolem jejích plicí, pozorovala maminku soustředěně po každém nadýchnutí, metodicky, se zájmem, nehybný úsměv na holých čelistech, sadistická smrt, a každé zadrhnutí jako by mamince působilo bolest, jako by každé vdechnutí byl bolestný vzdech nad jednou bolestí, vzdech jeden za

druhým, stále bolestnější, stále silnější, chraptivější, a z chladných očí smrti zářily dva ostré paprsky propalující tkáň maminčiných plicí, chroptění se ozývalo příšerně silně a neuvěřitelně hlasitě a rozčleněně, jako by vzduch unikal celou řadou záklopek, které se jedna po druhé zase zaklapovaly s praskavým zachrčením, intervaly trvaly čím dál víc. Pak se nadýchla a přestala dýchat – ústa zůstala otevřená –, pak se ještě jednou nadýchla – tělem mi projela elektrická rána –, a potom, po dlouhé době, ještě jednou – a pak se najednou jakoby uklidnila. Srdce mi prudce bušilo, visel jsem očima na maminčině tváři. A vtom jsem uviděl, že maminčiny oči už nehledí – byly otevřené, ale nedívaly se – a z koutku úst jí začal vytékat pramínek žluté tekutiny. Sáhl jsem jí mechanicky po ruce, udělal jsem taky ten idiotský čin, hledal jsem puls, nemohl jsem ho najít, bloudil jsem prsty po maminčině kostnatém zápěstí a cítil jsem, že chladne. Byla mrtvá. Umřela.

Umřela. Vstal jsem a vtom mě to chytlo. Otočil jsem se, abych to šel říct sestře Udelíně. A ve dveřích mě to chytlo. Jak jsem je otevřel, ztratil jsem najednou vládu nad obličejem. Cítil jsem, jak se mi rozšklebuje, jak ze mě vychází strašlivý, ponižující, kvičivý zvuk, jak mi něco zmačkalo všechny vnitřnosti a orgány do papírové kuličky a divná křeč mi stoupá do hlavy, vyráží mi z krku škytavé vzlyky, jak se mi slzy hrnou po tvářích, vyšel jsem na chodbu, odněkud se objevila sestra Udelína, zalykl jsem se: „Maminka –“ a Udelína zmizela a já šel pořád rovně po chodbě a kňučel jsem jako pes a pak jsem uviděl asi tři nebo čtyři lidi, nějaké baby a dědky, jak s ohromným zájmem na mě čumí jako prasata, a zvedl se ve mně odpor vystavovat se jim takhle, v tomhle, zahrnul jsem na schody, kde nebyl nikdo, postavil jsem se k oknu a tam jsem dlouho brečel, zmítaly mnou pořád nové vlny plačtivých křečí a zase, Bože, jsem cítil, jak je to příjemné, jak to strašně bolí a jak je příjemné brečet, jak i na dně takové bolesti je příjemný pocit, a to proto, že to není skutečná bolest, protože to není tělesná bolest a protože to umřela maminka, ale já jsem zůstal naživu, protože to nebylo nic než výčitky svědomí, které pomalu zase umřou, protože jsem celý život na ma-

minku nepomyslel a za čas po celý zbytek života zase na ni nepomyslím, takovýhle je život, v kterém je na všechno pozdě, už nemůžu zas být malý a pozorný k mamince, už jí nemůžu utírat nádobí ani s ní chodit na procházky, jak jsem kdysi chodil, než jsem začal chodit s Irenou, vlastně za Irenou, vlastně většinou sám a s myšlenkami na Irenu a vůbec ne na maminku, kterou takhle surově Irena odstrčila do pozadí a na mě se vykašlala, takhle sprostě rozbila můj život s maminkou, naše procházky Montací, kolem řeky do Bražce, umlčela naše dlouhé hovory na těch procházkách o –o čem? –, o čem vlastně jsme to mluvili? – Nevěděl jsem, ale to všechno rozbila Irena, to dávné, přišeřelé, krémové štěstí mého dětství a raného mládí za první republiky, Irena, která přitáhla odněkud z Užhorodu, když ho zabrali Maďaři, a maminka musela beze slova ustoupit a mlčet, protože jsem na ni začal být hrubý a jen a jen jsem se oblboval Irenkou. A ustoupila bez protestu, zůstala v kuchyni, v pozadí, beze slova výčitky a zůstala tam až do konce. Od devětatřicátého roku, kdy se v Kostelci objevila Irena a já se do ní zabouch. Osm let. A celý život předtím. A celou věčnost potom, až do konce světa, kdy snad jsem se s ní měl zase sejít tak, jak to učili v náboženství, ale kdy jsem se taky zase měl sejít s Irenou, se všema, s Přemou, s Bennem, ne, bylo to všechno moc v rozporu se vším, co jsem ze světa znal. Uvědomil jsem si, že už nebrečím, ale jen stojím a koukám se ven na zasněženou a holou stráž za nemocnicí, že je všechno tupé, ohlušené, vzdálené.

Otočil jsem se, otřel jsem si oči a odešel pomalu na ambulanci. Seděla tam sestra Imdegilda, na hlavě františkánský čepec. Řekl jsem, a hlas mi zněl smutně, ale už bez zajíkání:

„Sestro, mohu si zatelefonovat?“

„Samozřejmě,“ řekla.

Zdvihl jsem sluchátko a vytočil číslo. Ve sluchátku se ozval slabý mechanický hlas:

„Živnobanka.“

„Je tam, prosím, pan Smiřický?“

„Předám,“ řekl hlas, chvilku harašilo, a pak se ozval otec.

„Smířický,“ řekl a řekl to mrtvě, ale taky beze stopy pláče.

„Tati,“ řekl jsem. „Maminka –“ a teď jsem to slovo nemohl říct. Nešlo vyslovit. Krk mi zase stáhla bolest, „– odešla,“ řekl jsem konečně, spisovně, falešně, zaznělo to strašně, ani jsem to pořádně nevyslovil. Otec se něco pokusil odpovědět, pak bylo slyšet odkašlání a otec řekl:

„Tak – já hned přídu.“

„Přid’ – tak sbohem.“

„Sbohem, Danny.“

Pověsil jsem sluchátko do vidlice a šel jsem zpátky. Když jsem vstoupil do pokoje, byl tam vzduch divně čistý a svěží. Sestra Udelína se skláněla nad maminkou. Pohlédl jsem vzhůru. Nahoře bylo otevřené okno. Věděl jsem, že to udělala Udelína. Kvůli mamincině duši. Opřel jsem čelo o ledové sklo a podíval jsem se ven. Vítr hnal závěj drobného sněhu po stráni vzhůru a zvedal ji jako jemný závoj proti temnému lesu. Vítr hnal sních po stráni. Stráň byla prázdná. Takhle všechno končilo. Tam někde letěla mamincina duše, mávala křídly, unikala do jiných prostorů. Jestli byla nějaká duše. Jestli měla kam jít. Jestli to všechno nebylo ještě daleko, daleko strašnější, než jsem si vůbec uměl pomyslet.

Odpoledne jsem skládal parte. Z mamincina pohřbu už byla složitá záležitost jako ze všech věcí, s nimiž má co dělat víc lidí. Její smrt nebyla složitá záležitost. Obešla se bez peněz a bez povolení. Když jsem seděl nad papírem, na který jsem měl napsat text úmrtního oznámení, vzpomínal jsem na maminciny poslední tři vzdechy a pak na Krista na kříži a jeho poslední tři slova, jenže těch bylo sedm, ale jako by byly jen tři. Myslel jsem, jak se to obešlo bez doktorů, jak žila a najednou nežila, kde vlastně je hranice mezi životem a smrtí, to náhlé zastavení dechu, které vypadalo, jako by opravdu z těla odcházela nějaká duše, a bolest, původně tak silnou, že mi zastírala celý svět, cítil jsem už jenom při vzpomínce na poslední vteřiny jejího života. Jenom byt byl po ní prázdný. Můj organismus už pomalu regeneroval. Ten poslední dech, to byla rána do tkáně,

ale kolem ní se už všechno hojilo a zacelovalo. Ano, umřela, skončila, nic po ní nezůstalo, jenom trochu šatstva a prádla, o které se podělí teta Růža a pár známých tetek, jenom moje a otcova fotografie, na jejíž zadní stranu napsala třaslavým předsmrtným písmem: „Sbohem, bytosti moje nejdražší!“ Ano, sbohem, sbohem a nevermore. Pak jsem po ní zbyl já, vzpomínka na ni v mé duši, a až já umřu, pak už vůbec nic. To byl její osud. Ale takový je osud všech na světě.

Smolil jsem parte podle starého parte dědova, jehož autorem byl někdo z rodiny strýčka Nedochodila. Bylo velezbožné a s ohledem na Nedochodilovic jsem ho teď opisoval, abych se jim zalíbil. Večere a nedělní obědy, které jsem u nich měl, přicházely mi velmi vhod. Ale i jinak jsem je měl celkem rád. Jejich zbožnost, nalinkovanost a bezproblémovost jejich životů, to bylo něco, co já neměl, a proto se mi to líbilo.

„Pán Bůh Všemohoucí,“ psal jsem, „povolal k sobě duši naší milované manželky a maminky, paní Anny Smiřické, rozené Kurážové. Zemřela zaopatřena Svatými Svátostmi církve katolické na Popelční středu 19. února 1947 v padesátém roce svého věku. Tělesné pozůstatky její budou pochovány ve středu 26. února ve 14.00 hod. na Hřbitově staroměstském, kde budou očekávat Těla z mrtvých vzkříšení. Zádušní mše svatá bude obětována ve čtvrtek 27. února v 8.00 hod. ráno v chrámu Páně sv. Vavřince.“

Napsal jsem pečlivě všechna velká písmena, dolů jsem napsal Josef Smiřický, manžel, a Daniel Smiřický, syn, oblékl jsem si zimník a šel to dát do pohřebního ústavu.

Bylo asi půl páté, v ulicích už hodně šero a lidi v kožiších a zimákách. Šel jsem po Kamenici a na náměstí, kde z oken kostela proudilo barevné světlo a věže už stály zcela utopené ve tmě, a vstoupil jsem do pohřebního ústavu. Pan Kohn, majitel, mi projevil soustrast.

„Tady je text na parte,“ řekl jsem.

„Ano, děkuji vám,“ pravil pan Kohn ponuře. „Ráčíte si vybrat rakev? Pan otec telefonoval ohledně ceny, v ceně kolem tisíc korun, ale vy že si přijdete vybrat.“

„No,“ řekl jsem, „já tomu nerozumím.“

„Prosím, rače,“ pravil pan Kohn. Pohřební ústav byla klenutá místnost ve starém baráku, osvětlená jen nepatrně, podél stěn ležely na stojanech všelijaké rakve, černé, stříbrné i pozlacené, stály tam nějaké svícny, smuteční rostliny a u výkladní skříně hodně opotřebované máry.

„Tu ta,“ pravil pan Kohn a ukázal na černou lesklou truhlu, „by byla za devět set sedmdesát korun, lakovaný javor, provedeno v černém. A ta,“ obrátil se na druhou stranu, „za jedenáct set, ale zato dub se zlaceným vyřezáváním. A zde, také dub, zlacená s plechovou vložkou proti vlhku, ta přijde, prosím, na třináct set.“

„Tak třeba tu za jedenáct set,“ řekl jsem. Stejně to bylo jedno. S marností smrti spojovat tuhle marnost truhlářské a řezbářské práce, kterou zasypou hlínou, a všechno to shnije, i s maminkou...

„Prosím,“ pan Kohn sklonil služebně lysinu. „A do ruky dáme milostivé paní křížek, že ano?“

„No ano,“ řekl jsem.

„Zde prosím,“ ze šuplíku začal pan Kohn tahat křížky. „Za deset, za patnáct a za dvacet korun.“

„Tak tenhle,“ řekl jsem a ukázal jsem na černý křížek s plechovým Kristem. Aspoň byl podle předpisu, Kristovo tělo z jiného materiálu než kříž. Když jsme jí nekoupili nejdražší rakev, tak aspoň nejdražší křížek.

„Prosím,“ řekl pan Kohn. „Prsty propleteme růžencem, že ano?“

„No ano,“ přerušil jsem ho. „To jak vy – tomu rozumíte.“

„Prosím,“ uklonil se znovu.

„Tak na shledanou,“ řekl jsem. „A ty parte nám z tiskárny pošlou?“

„Buďte bez obav,“ pravil pan Kohn. „Zítra v poledne je budete mít.“

„Tak děkuji vám a na shledanou,“ řekl jsem.

„Má úcta, služebník,“ pravil pan Kohn.

Otevřel jsem dveře, zvonek zacinkal a octnul jsem se na náměstí. Mezitím se setmělo, rozsvítili pouliční lampy, jedna zářila nad Skočdopolovic trafikou na rohu spořitelny, druhá nad ústím ulice, která vedla kolem Mánesovic lékárny k sokolovně. V kostele svítily a zevnitř slabě hřměly varhany a zbožné zpívání. Byl Popelec. Nad kostelem byla tma, a v té tmě se zvedal zámecký vrch, a nad ním plula tři zlatě rozsvícená okna zámku. Za vrstvou mraků bolavě svítil měsíc. Zahnul jsem vpravo, kolem pošty. Takhle maminka končila. Zatlučou ji do truhly, zaplatíme za rakev, za křížek, za zpěv, a jestli není nebe, skončí to všechno. Ach. Šel jsem kolem pošty a vzpomněl jsem si na Irenu, jak jsem tudy chodíval a ona seděla u telefonní přepážky a zubila se na mě nebo taky nezubila – takhle skončila maminka, říkal jsem si, a tolik let jsem tu promarnil s Irenou, Irenka, a maminka je mrtvá, ale obě představy, které mě ještě nedávno škrábaly do duše, dopadaly teď docela hluše na dno mého mozku, docela bez pocitu. Bez pocitu. Gefühlsanemie. Kráčel jsem přes betonový plácek, kde jsme vítali osvobození dixielandem, pod botama mi praskal sníh, byla Popeleční středa, pět hodin večer, lehký mráz a prašný sníh, skoro vánoční nálada, maminka byla navždycky mrtvá, Irenka na mě, jako vždycky, kašlala a já necítil nic a udělalo se mi z toho blbě. Došel jsem na roh Hurdálkovy ulice a zachtělo se mi se napít. Zahnul jsem proto vpravo, kde nad matně osvětleným vchodem visel nápis z elektrických písem Lido-Bio, vylezl jsem po čtyřech zasněžených schodech a otevřel dveře.

Vevnitř bylo zakouřeno a záda lidí v košilích, kteří tam hráli karty a biliár, měla neurčité kontury.

1947

II

Věk nylonu

Fragment románu

Všechno, co z románu zbylo, je tenhle fragment. Opsal jsem jej na stroji někdy v roce 1947: jenom některé scény a spojovací text, protože jsem cítil, že román jako celek za moc nestojí.

Ale bylo mi líto některých pasáží a hlavně ústřední myšlenky. Měl to být příběh mé generace, tzv. poznamenané válkou. Není asi těžké poznat, co z textu je zkušenost, co výmysl a co sebeprojekce. Předloha pro Maggie existovala: byla to prodavačka z Bílé labutě, ale moje styky s ní se omezily na několik večerů ve Fénixu, kde mě fascinovala výřečností a zvláštním talentem vyprávět všechno, co vyprávět chtěla, v dramatických scénách. Stopa po tom je v promluvě Katy, když líčí, jak z Američana vyrazila nylonky. S Maggií jsem si poprvé uvědomil, že lidé mluví jinak, než jak to zachycovaly tehdejší knihy, aspoň knihy, které jsem znal. Jednu chvíli jsem dokonce zvažoval, že na přepis její konverzace užiju fonetickou abecedu Daniela Jonese, kterou jsem se tehdy, jako student anglistiky, musel naučit. Ten nedemokratický a spíš folkloristický než spisovatelský úmysl jsem brzy opustil.

Jakási Maggie tedy existovala, ale její duševní pochody na těchto stránkách jsou projekcí mých tehdejších pocitů. Do jejího duševního světa jsem nikdy nepronikl, na to jsem byl příliš mladý a pitomý, a jak mi to vyčítal kolega Novák, psychologií jsem se nezabýval. I herečka Irena má svou předlohu, ale mluvil jsem s ní jen jednou, na nějakém večírku, připadala mi velkosvětská a já trpěl komplexem kluka z provinčního města, jenž se tam vyškolil hlavně v konverzaci o ničem. Nejrealističtější na celém fragmentu jsou scény z filosofické fakulty, ty jsou, řekl bych, málem naturalistické.

Do jisté míry skutečný je taky příběh Jackieho, i když toho nikdy kvůli šmelině nezavřeli, až mnohem později, někdy počátkem padesátých let, a to bylo pro pohlavní zneužití nedospělé. Když si trest odseděl, stal se docela úspěšným promotérem zlepšovacích návrhů, po Invazi odjel do Ameriky, rychle zbohatl a proměnil se v elegantního slum lorda. Bylo na něm sympatické, že nikdy nic nepředstíral a ani v Americe se nevydával za politického

vězně, nýbrž rychle zapadl do businessu. Taky si poameričtil jméno a zázračně rychle mluvil jako rodák z Bronxu. Pak umřel.

Soudní scény jsou imitací Richarda Wrighta a jeho románu The Native Son, který jsem měl vypůjčený z knihovny United States Information Service a nějak se mi podařilo ho nevrátit. Asi se to ale ani nepozná.

Rukopis románu jsem někam zašil a už nikdy nenašel. Zůstala jen tahle fragmentární montáž a je otázka, jestli tou ztrátou někdo o něco přišel. Jiná otázka je, proč to vlastně dnes vydávat. Well, je to pro ty, kteří se zajímají o vývoj jednoho českého spisovatele – pokud takoví lidé existují –, protože mají zálibu v jeho věcech, jež napsal, když už nebyl takový jeliman. A taky je to proto, že – jak by řekli jeho nepřátelé – spisovatel je tvor narcisistní, anebo – jak by řekli jeho přátelé – nemůže přenést přes srdce, aby ze světa zcela beze zbytku zmizelo něco, nad čím kdysi potil krev a domníval se, že to má nějaký smysl.

Román začíná nedělní procházkou prodavačky Maggie a její přítelkyně Katy: je to jediná část románu, která, vylepšena, vyšla tiskem jako povídka „Babylónský příběh“. Tady jsem ji proto zkrátil.

Kráčely dolů kolem Letky a Luxoru a klapaly podpatky. Václavské náměstí hýřilo životem. Kolem proudili Rusáci v uválených uniformách s venkovsky vypadajícíma ženskýma. Maggii nešlo na rozum, odkud se v Praze vzalo tolik venkovsky vypadajících ženských. Měli na to asi nějaký stepní instinkt, pitomci. Stáhla rty do pohrdlivého úsměšku. Jejich kulaté oholené hlavy a rozplácle obličejy byly směšné. Smrděla z nich stepní špína a vedli řeči pitomou ruštinou a chechtali se. Mezi nimi táhli normální obyvatelé Trafíku, v ramenatých kabátech a se žlutýma podrážkami, s holkaná, které Maggie dobře znala, a sem tam hloučky Američanů v sympatických helmách a v čistých uniformách. Ty helmy měly něco do sebe. Vydržela se na ně dívat, bylo v nich něco přitažlivého, romantického či co. Něco, o čem člověk přemýšlel a co si představoval v rajchu, všelijak neurčitě, co potom nabylo podoby šedivých letadýlek na nebi s ohony páry. Ano. To mělo v sobě totéž co tyhle helmy. Byly to

sympatické helmy, ale zase na nich visela melancholie, vztek a bezmocnost marné touhy. Fotografové vytrvale couvali před párky a Američani, zavěšeni do rozhihňaných holek, jim pózovali. Stohy fotek. Budou je asi doma ukazovat. Trofeje z války. Považujou zřejmě za svou povinnost všude, kam přijdou, dostat co nejvíc holek. Nebo je snad potřebují. Čert ví.

Vtom Katy vzrušeně zašeptala:

„Hele, Maggie! Vidíš?“

„Co?“ řekla Maggie neutrálně.

„No tamhle. To sou voni, u toho džípu před Ambasadórem. Ten velkej s cigaretou a ten s brejlema. Vidíš?“

Maggie je viděla.

„A kerej je ten tvůj?“ zeptala se.

„Bob je ten s tou cigaretou,“ šeptala vzrušeně Katy. „Ten druhej je Ernst.“

Maggie hleděla na Američany. Stáli opření o jeep a koukali po holkách. V obličejích měli úplně stejný výraz. Postoj byl flákačský. Jeden kouřil cigaretu a druhý pohyboval čelistmi. Pocítila k nim vřelý obdiv. Američani. S rukama v kapsách, štíhlí, vytáhlí, s kulatýma helmama na hlavách. Měli v sobě zvláštní kouzlo, ten zatracený výraz, po jehož dosažení se pachtili všichni pražští pásci, ale nikdy se jim to nepodařilo. Ten skvělý styl: otrávený, pohrdlivý, flákačský, Maggie si mohla vymýšlet desítky slov a nikdy nepřišla na to pravé. Cítila, že jí Katy tiskne ruku. Blížily se k Američanům, ti stáli pořád bez hnutí, lhostejní, opření o jeep. Potom Katy zavolala hrozně nepřírozeným hlasem, který odposlouchala bůhví kde:

„Helou, bojs!“

Američani se rázem vztyčili a prsty se dotkli helmic. Oba se při tom dívali na Maggie.

„Dzis is maj frend Megi,“ řekla Katy a Maggie věděla, že ji představuje. Podala ruku prvnímu Američanovi a usmála se.

„Haudjudů,“ řekl.

„Haudjudů,“ řekla Maggie. Potom podala ruku druhému. „Haudjudů,“ řekla.

„Haudjudů,“ řekl druhý Amerikán. „My name is Ernest Berkeley.“

„Jes,“ řekla Maggie a napadlo jí, jak s ním vlastně bude konverzovat. Katy se ovšem naučila anglicky. Byla do angličtiny žhavá a v Plzni dostala praxi. Maggie na něco takového byla líná, protože věděla, že se bez angličtiny obejde. Katy musela samozřejmě mluvit. Kecat. Maggie to většinou neměla zapotřebí.

„Vel,“ řekla Katy. „Vel, šel ví gou?“

„Well,“ řekl Bob a to bylo všechno, čemu Maggie rozuměla. Povídal něco Katy, ale na to zřejmě ani její znalosti angličtiny nestačily. Potom řekl ten druhý Amerikán, Ernst, něco Maggie. Maggie se zasmála.

„Sorry,“ řekla a přimhouřila na něho oči. Američan se usmál.

„You don't understand English?“ zeptal se.

„Inglíš litl,“ odpověděla Maggie.

„Well,“ řekl Američan a obrátil se na Katy. Něco jí začal pracně vysvětlovat a Katy vypadala směšně v zoufalém úsilí mu porozumět. Vykládal jí to pomocí rukou a říkal pomalu slovo za slovem, až konečně Katy pochopila, oč jde.

„Ou jes aj nou!“ zvolala afektovaně a otočila se k Maggie. „Chce jet na Hračany. Je interesovanej do historie a chce vidět panoráma Prahy.“

Maggie to otrávil.

„Co?“ řekla. „A já se s nim mám tahat někde po Hračanech? Co si myslíš? A kam dete vy?“

„Ale to máš jedno, Maggie,“ řekla Katy. „Vono ho to stejně brzo přestane bavit. Všichni Amerikáni chtěj nejdřív vidět pamětihodnosti, a pak se na ně sotva kouknou a dou s tebou, kam chceš.“

„Jo,“ řekla Maggie. „Jenže já si takhle neděli nepřectavuju. Koukat se na pamětihodnosti. Kam dete vy?“

„Já sem byla s Bobem na Hračanech včera. Byli sme tam akorát deset minut. Říkám ti, že tam dýl nevydrží. Fakt. My jedem na Barrandov a uvidíš, že tam za chvíli budete taky.“

„Oukej. Uvidíme. Ale jestli se budem celý vodpoledne plazit po kostelech, tak to mě votráví, to ti řeknu.“

Katy zavrtěla hlavou.

„Ale depak. Ší vil gou vis jů,“ povídala Američanovi a ten se znova usmál na Maggiei.

Následuje popis jízdy s Američanem na Hradčany, výhledu z jeepu na pamětihodnosti, které se Maggie pokouší Američanovi ukazovat. Pak:

Zastavili před bránou a vystoupili. Amerikán se zadíval na sochy obrů a Maggie si uhlazovala šaty. Netrvalo jí to dlouho, ale Amerikán pořád stál a čuměl na sochy. Přistoupila k němu. Odtrhl z nich oči a usmál se na ni.

„Well, let's go,“ řekl a vzal ji v podpaždí.

„Jes,“ řekla Maggie. Olrajt. Procházeli nádvořími. Nedělní návštěvníci tu bloumali a okukovali mlčící okna. Američan taky. Najednou se zeptal:

„This is where Dr. Benesh lives, isn't it?“

Sakra, pomyslela si Maggie. Co se může ptát? Nějak to nesouvise-lo se situací.

„Sorry,“ řekla a pohlédla mu do očí.

„Well,“ řekl. „Doktor Benesh – hír vónt?“

„Ou jes,“ zasmála se. „Hí is fajn.“

„Sure. He's sure a big man.“

„Aj lajk him,“ řekla a měla radost, že může uplatnit svou angličtinu. Co by se ještě dalo o Benešovi říct? Totiž: co bych já dovedla říct?

„I'm sure you do. All people like him. Understand?“ díval se na ni tázavě, s úsměvem. „All people in the whole world. Ale lojte. Ganc velt.“

„Ou jes. Hi is fajn,“ řekla Maggie a vyčerpala tím svou angličtinu. Ale hned se objevila nová možnost. Otevřela se před nimi žabí perspektiva katedrály, pečlivě gotické průčelí s chrliči a růžicemi a legračními soškami svatých.

„Fajn,“ pravila Maggie. „Jes?“
Amerikán se zastavil a udělal záklon.
„Sure,“ řekl.
„It is olt,“ pokračovala Maggie.
„Is it?“
„Very olt.“
„Well, anyway, it's remarkable,“ řekl Američan.

Američan a Maggie si prohlédnou katedrálu a stráví zbytek odpoledne na stránkách za Prahou, kde spolu dělají, co od té schůzky asi oba očekávali. K večeru se vrací jeepem do Prahy.

Vjeli na silnici a svištěli k Břevnovu. Temné baráčky, v nichž se počala rozsvěcovat okna, ubíhaly po obou stranách a množily se, jak se blížili k městu. Začalo přibývat chodců na chodnících. Nesli se pomalu z nedělního odpoledne, rodinky s dětmi, mladičkové v povy-
kujících hloučkách a skupiny děvčat, držících se v podpaždí. Milenci zachumlání do sebe, protože s podzimním večerem rostl chlad, a z různých důvodů osamělí chodci, vracející se z odpoledních před-
stavení v biografech.

„It's good you speak German,“ řekl Američan. „Otherwise it would –“ znova se zarazil. „Gůt zí doječ šprechn. Vír kenen šprechn.“

„Ou jes,“ řekla Maggie. „Ich vár dort. In Berlín.“

„Were you?“ řekl Američan. V hlase mu zazněl zájem. „Ich auch. Van ist das – in Berlín? Van? Fršten?“

„Im krík,“ řekla Maggie.

„Oh I see. Lange?“

„Jes. Cvaj járe.“

„I see. Šlecht – nicht vár?“

„Jes. Bombardýren,“ usmála se. „Fršten? Emerikn éroplens. Bom-
ben. Very bed. Šreklich.“

„Yes, I'm sure.“

„Fajn éroplens,“ pokračovala. „Fíl bombs. Vír jéde nacht nich
šláfn. Nou slip.“

„Yes,“ řekl Američan. Tvář mu zvažněla a to se Maggii nelíbilo. Proč? Neměla snad o tom mluvit? Ale přece ho to může zajímat. Ať taky ví, že něco zažila. Američani se rádi vytahují a nemají ponětí, co je to nálet. Proč se kaboní? Sakra, ať nezačne zas – ale ne, teď už nehrozí nebezpečí. Žádné kostely. Jedou do baru. Do Nokturno baru. To bylo Maggiino sváteční místo. Občas ji tam Jackie vzal, když se mu mimořádně podařil nějaký kšeft, a nechali tam vždycky aspoň tisícovku. Ano. Musí ho zas dostat do nálady. Zasmála se.

„Finyš,“ řekla. „Ól finyš. Das ist ales vek. Forbaj. Frštén?“

Pohlédl na ni zase tím pitomým pohledem, v kterém něco bylo a ona nevěděla co.

„Yes. Forbaj. That's all forbaj. And let's be happy now!“

„Jes,“ řekla vesele. „Pást, forbaj, forýbr, vek, evej. Ject is pís.“

„Yes, girl,“ řekl Američan.

V baru se Maggie opije, Američan ji odveze domů pozdě k ránu, a Maggie v opici zapomene, že ho chtěla pumpnout o dolary. Ráno musí do zaměstnání. Prožije nepříjemné dopoledne v krámě, kde je prodavačkou, a když se v polední přestávce s bolením hlavy jde projít, potká Katy. Přizná se jí, že jí Američan nic nedal. Katy triumfálně vypráví o svých úspěších.

Katy se rozjasnila.

„Ne? Mně dal ty najlonky. Je na nich oridžinl najlon nějakéi ef cé braun, čikágo. Sou to prvotřídní najlonky. Však to dalo fušku.“

„Jo?“ řekla Maggie.

„Bylo to mazaný.“ Katy uchopila Maggii v podpaždí a hned ji zas pustila, protože si zapálila cigaretu, asi taky od Američana. „Bylo to mazaný,“ opakovala. „Přectav si. Von se k tomu neměl, víš? Už sem měla jít domu a von pořád nic. Tak já mu pám, miláčku, slíbil mi něco, anglicky samozřejmě. Von začal dělat, jako že se na nic nepamatuje. Tak já pám: No, něco moc krásnýho, a von pořád jenom vrtěl hlavou a jako že vo ničem neví. Tak já mu pám: Tak todle je u vás fér plej? Tomudle v Americe říkáte poctivost? A von pá: Ale já vo pravdu vo ničem nevím, že bych ti byl něco slíbil, a já pám: Hele,

teď najednou, vid'?' A včeras věděl, že? A von pá: No já vážně nic nevím, a já pá: Nekecej! a von pá: Ne vážně, na mou čest. Tak mi vo tom řekni. Tak já sem pála: Tak abys to věděl, řeks mi, že mi přitáhneš dva páry najlonků z vašeho armádního stóru, a von pá: To není pravda, dva páry sem neřek. A já pá: Vidiš? Vidiš, že si to pamatuješ? No a von teďka viděl, že se nedá nic dělat, a tak pá: Oukej, tak já ti je dám, ale jenom jeden, přídě mi to tak dost drah, dybych měl každý holce přidávat ještě pár najlonků, to bych přišel na mizinu. To víš, že já věděla, že už je to v suchu, tak pá: To né! Bud' mi dáš dva, nebo ti udělám vostudu. Začnu třeba ječet a budeš mít vostudu, až lidi přídou, a já jim řeknu, že sis na mě dovoloval, a von pá: Né, prosím tě né, tady sou dva páry a di, prosimtě, načež já se sebrala a šla sem."

Maggii Katino vyprávění znechutí, ale zároveň si uvědomí, že musí taky sehnat najlonky. Protože Jackie je momentálně na „obchodní cestě“ (proto se taky spustila s Američanem), rozhodne se, že ukradne dva páry, které má její šéf schovány v kanceláři. Povede se jí to, když šéf odejde z krámu a nechá dveře do kanceláře pootevřeny. Ukradené nylonky dopraví učednice Eva, která Maggii obdivuje, jednomu z Maggiiny party, Freddyemu, který je prodavačem v blízkém obchodě se sportovními potřebami, a ten jí kořist večer po práci přinese. Aféra praskne druhý den. Šéf vyšetřuje a podezření se soustředí na Maggii. Když potom její nepřítelkyně, prodavačka Alice, prozradí šéfovi, že Maggii viděla vcházet do kanceláře, rozhodne se Maggie zvolit jinou taktiku a obranu obrátí v útok:

„Vy!“ vstala a začala prskat na šéfa. „Vy sprostáku! Tak vy říkáte, že já sem zlodějka? Vy říkáte, že sem vám je ukradla?“

„Nechme toho,“ řekl šéf klidně. „Zavolám pana Krejčího, aby nám řek, co vám to včera večer dával na ulici.“

Tak i tohohle si Alice všimla. Ale to se nesmí stát. Freddy by zapíral, a všechno by se mohlo zamotat. Vzpřímila se a zmlkla. Pohlédla šéfovi do očí a snažila se dát do pohledu všechno pohrdání a nenávist. Byla zas klidná. Teď mu to řekne. Teď mu to všechno řekne.

Necítila ani trošku nějakou vinu. Šéf byl vinen. A Alice. Ale teď jim to poví. Začala mluvit pomalu a ironicky:

„Tak to si teda nezavoláte. A pan Krejčí vám nic neřekne. Vy si myslíte, že kvůli vašim pitomejm najlonkám se já nechám vod vás urážet? Vy si myslíte, že sebou nechám vorat? Vy byste měl bejt vlastně rád, že my tady všichni držíme hubu. Myslíte, že nevím vo vašich kšeftech? Myslíte, že nevím, kde ste ty najlonky vyšmelil?“

„Slečno, prosím vás!“ snažil se ji přerušit. A už je v tom! Teď káp-la na to pravé! Má ho v hrsti! Vola! Pitomce! Idiota!

„Né. To se teda hrozně mejlíte. Já se vod vás urážet nedám. Dávám vejповěď. Račte to prosím laskavě vzít na vědomí.“

Šéf stál za psacím stolem a byl rudý. V tlusté tváři mu cukalo. Dostala ho. Má ho. Neví, co říct. Bylo vidět, že by chtěl na ni zařvat, ale bojí se. Neví, co ona ví o jeho obchodech. Popravdě řečeno, moc o nich nevěděla. Ale věděla, že jsou. A on nevěděl, kolik ona ví. Stál a otvíral a zavíral ústa v marné snaze něco říct. Žíly na čele měl naběhlé. Dokonalý vzteklý blbec. Mrkal očičkama a polykal naprázd-no. Stála proti němu vyzývavě s rukama v kapsách pracovního pláště. Pak se trochu uklidnil. Sevřel rty, ale ve tváři mu pořád cukalo. Ale už se nepokoušel něco říct. Uvědomil si, že ho doběhla. Ano, a musel spolknout vztek. Pohlédla na Alici. Ta seděla bledá, upjatá, rty staženy v čárku a z očí už jí nesvítilo nic než nenávisť, nenávisť, nenávisť. Maggie se na ni pohrdavě ušklíbla a opět se podívala na šéfa. Už se docela opanoval. Usedl do křesla a opřel se lokty o stůl.

„Dobrá,“ řekl hlasem klidným jen na povrchu. „Nechci, abyste si myslela, že vám křivdím. Vycházel jsem se svými zaměstnanci vždycky dobře. Vy jste první, která takhle odchází. Prosím, přijďte si zítra pro plat a pro potvrzení do pracovní knížky.“

Otočila se beze slova a pohrdavě. Spatřila Evu, sedící na židli u dveří, a v jejích vytřeštěných očích uviděla obdiv. Evina tvář planula rozčilením. Usmála se na ni přátelsky, vítězně a spojenecky.

Maggie se rozloučí s kamarádkami v krámě a odejde.

„Nazdar a hodně štěstí!“ řekla Květa a vložila do pohledu nejvřelejší výraz přátelství. Maggie najednou měla nepříjemný pocit outsidera. Copak si neuvědomují, že to je ona, kdo vyhrál? Jako by ji litovaly. A zatím ony tady budou dřepět dál jako v kleci a klanět se pitomci šéfovi a ona začne nový život. Zbavila se šéfa. Něco úplně nového přijde – a zatím věděla, že přijde jenom jiný krám a jiný šéf. Ale nevadí. Teď to nevadí. Rychle se rozloučit a být už venku. Stiskla ještě několik rukou, pohlédla do několika párů očí se směsí obdivu, závisti a lítosti, či co v nich všechno bylo, a pak vzala za chromované táhlo skleněných dveří a otevřela.

Venku! Ulice jí vlétla do obličeje studeným závanem podzimního dne. Byla venku. Uslyšela troubení klaxonů a řinkot elektrik. Chladný vzduch jí objal lýtká, ocitla se uprostřed proudu spěchajících lidí. Otočila se směrem k Václavskému náměstí a pustila se s davem. Šla. Byla venku. Odpoledne. Najednou byla hrozně unavená. Všechno je pryč. Všechno je za ní. Celá ta divná věc. Jak to vlastně začalo? S Američanama? S Katy? A to je jedno. Všechno je jedno. Šla a hleděla po ulici. Kolem neklidně klouzaly veliké limuzíny, chladně se leskly v šedivém světle. Pohlédla vzhůru. Oblaka byla plná přicházejícího deště. Byla venku. Pečlivě ustrojený elegant s podpatky ze surové gumy, s dragounem na zadnici a s barevnou šálou za límcem šel před ní. A ženská v kožiše s vysokými podpatky. Volnost. Odpoledne je město docela jiné. Polil ji divný smutek. My, my chodíme večer pod světly lamp do kaváren a zdá se nám, jak jsme šťastní a velkoměstští. A zatím je to ve dne, to, o čem se čte v románech. Schůzky ve čtyři v kavárně, odpolední procházky. Smutek. Schylovalo se k dešti. Z modré limuzíny vystoupila hubená, nemožně namalovaná ženská v perziánu a hezký Američan v uniformě jí přidržoval lesklá dvířka. Prošli spěchajícím davem a zmizeli ve dveřích Americké informační služby. To je svět! To je svět. Ale najednou je Maggie nenáviděla. Vždyť nejsou o nic lepší než my. Oč lepší je ta hubená ženská? A proč, sakra, zrovna oni se mají tak skvěle? Jezdí si po Evropě v přepychových autech, a proč? Houby, řekla si a šla rychle dál. A přece. Co je potom všechno

pachtění proti tomuhle? Proti tomu štěstí. Nebo osudu. Pečlivě ošetřovaný šatník a ta hrůza, když nové střevíce, na které člověk musel šetřit bůhvíjak dlouho, po prvním dešti ztratí lesk a tvar. A k čemu nádhera namalovaných rtů a elegantních šatů, když je svlékám v smradlavém suterénu a věším je do rozviklané skříně. Když jdu spát do vrzavé postele a smývám pudr v plechovém umyvadle. K čemu tenhle sen a ten dvojí život? Ano, dvojí život.

Bylo jí smutno. Vítr v ulici sílil, přidržela si jednou rukou klobouk. Cítila, jak ji vítr ohmatává chladnýma dlaněma po celém těle. Hodit se mu do náručí a být někde pryč. Zavřít oči. A představit si třeba – New York – Broadway – Hollywood. A jít pod palmama – ale otevřela zas oči. Bylo jí smutno. Bylo jí beznadějně smutno. Ne, nejde snít. Nejde vůbec ničeho dosáhnout. Měla jsem tenkrát jet do Plzně jako Katy a uhnat nějakého Američana. Katy to nesvedla, ale já bych to jistě dokázala. Jenže tenkrát jsem byla pitomá. Nebo to byla ta radost, ta pitomá spokojenost být doma z Berlína? Ta spokojenost, chodit v červnových dnech po Praze a nic nedělat a myslet si bůhvíco, že to snad tak zůstane nebo co. Ach, kdybych se tam mohla vrátit. Ale nic se nevrátí. To je to, že nic se nevrátí. Člověk si to přeje a říká si kdyby a někdy se i modlí a představuje si to kdyby, ale ví docela jistě, že se nic nevrátí. Nejmní loňské léto.

Zastavila se, čekala na signál přechodu ulice. Zamrazilo ji, neboť vítr byl už podzimní. Vlastně budu muset shánět flek. A doma nesmím říct, jak to bylo. Řeknu, že jsem si našla lepší místo. Ale napřed ho musím mít. No, to nebude takový problém. Jenomže, to znamená – to znamená, že tohle nebude vlastně žádná změna. Radši jít hledat hned. Na pracák. Ale ne, to až zítra. Zítra je času dost. Dnes si ještě užít. Čeho? Volnosti.

Zasmála se vztekle a rozhlédla se. Zachytila pohled jakéhosi chlapa, jenž si ji prohlížel. Zatvářila se lhostejně a přešla kolem něho. Cítila, že se za ní ohlédl. Bože, kdyby z toho aspoň šlo vytlout nějaký kapitál. Najít si milence, aby mi kupoval hadry, aby mě zkrátka vydržoval. Ale houby. Tomu nevěřila. Nikdy se jí to nestalo. Vždycky to byli jen kluci. Podělaní strachem v Berlíně, a stejní kluci

v Praze. Šmelináři, kteří dělají drobné kšeftíky, ale v baru šustí stovkama. Kluci z obchodů. Docela správní kluci, ale jenom kluci. Jednou, ne, vlastně víckrát se mohla seznámit se staršími pány, s těmi šedivci, kteří žijí, jako by se válkou nic nezměnilo, a zatím se změnilo všechno. Ti mi nedají nic. Večeři v baru a postel. Jako ten Američan. Vlastně mň, protože on byl aspoň Američan a oni jen mlsní dědci na záletech. Ti by mě nevydržovali, pomyslela si. To nejsou milionáři. To jsou jenom venkovští obchodníci na pár dní v Praze a šmelináři – vlastně, proč by mě nemohli vydržovat? Možná by mohli. Jistě by mohli. Sylva má přeci taky nějakého takového textiláka či co. A nedělá nic. Dělá mu sekretářku – podle pracovní knížky. A zatím mu dělá jen teplou postel. Ano. Tak bych mohla nějakého takového poznat, ale to není ono. To není ten život, jaký bych... To by byla jen zase stará písnička. Snad chci od života něco víc, nebo něco jiného, sakra, jsem přece zkažená, ne? Ale cítila, že není, že v ní pořád ještě něco je. Otrávil ji to. Bylo jí smutno a měla vztek. Smutno. Zastavila se před výkladem modistky. Byl tam na podstavci skvělý model za čtyři sta šedesát korun. Červený klobouk se zlatými ozdobami. Jako nosí namasírované kristýny z lepších rodin. Zachtělo se jí ho mít. Čtyři sta šedesát. A co. Ale budu ho mít. Pak – nějak se to vydrží. Budu mít ten nádherný klobouk a nylonky a půjdu v sobotu večer po Václavském náměstí a budu namalovaná a elegantní. Jackie si mě bude držet v podpaží a chlapi se budou ohlížet. Vstoupila do obchodu a klobouk si koupila. Vyšla ven s papírovým pytlíkem v ruce. Pocit viny, blaha a lhostejnosti se jí střídal v prsou. Jít odpoledne po Václaváku. Nikdo na mně nepozná, že jsem prodavačka. Vypadám elegantně a k světu. Od hlavy k patě elegantní. Namalovaná, pleť mám svěží a hladkou. A v ruce pytlík se značkou nejpřepychovější modistky v Praze. Budou si myslet, že jsem kristýna z lepší společnosti. Všichni si to myslí, otáčejí se za mnou. Pohlédla do širokých oken kavárny. Bylo tam ztlumené světlo a poloprázdno, kožená sedadla a mramorové stolky. Někde v hloubce křišťálový lustr a tiše šumící vodotrysk. Vešla dovnitř a sedla si k oknu. Ne. Vstala a přešla do nitra kavárny. Usedla

u stěny, v temném koutě, odkud viděla na celou prostoru naplněnou přítímím. Byl v ní lesk a vůně kávy a cigaret. Vysoký číšník v bezvadném fraku se nad ní sklonil. Milostivá si bude přát? Bylo jí krásně a smutno. Milostivá si bude přát. Mokka, řekla. Prosím, pravil číšník a odešel. Rozhlížela se po kavárně. Několik dam četlo anglické a francouzské časopisy. Před nimi stály kávové servisy. Titěrné hrníčky s černou kávou. A nad nimi ohromné, vysoké pozlacené klenutí, křišťálové lustry, plyš, kůže a přítmí. Jak laciný je přepych. Malý šálek černé kávy a celý tenhle luxus, ta nádhera kolem. Jenže to není přepych. To jen aby nezapadli do něčeho sprostého ti, co na to jsou zvyklí z domova, kde se tancuje při pianě a při saxofonu a pořádají se parties a pije se šampaňské a chodí se na hon. Bylo jí smutno. Zavřela oči. Slyšela to luxusní ticho. Být tu dlouho, dlouho. Číšník před ní postavil stříbrný tác s kávou. Drobný koflík z porcelánu a jiný ze stříbra. Tácek se dvěma kostkami cukru. A lžičku a skleničku průhledné vody. Nalila si a začala míchat. Teď, kdyby aspoň – nějaký cíl. Kdybych odsud mohla odjet limuzínou do některé z těch vil na Barrandově. Nebo aspoň do moderního činžáku s liftem. Nebo aspoň – nevěděla kam, nevěděla co. Ustrkla kávu a ta chutnala příšerně obyčejně. Ne. Sem nepatřím. To jenom oni tu sedí jako doma, protože tu jsou doma. Pro mě je tahle káva obyčejné černé kafe, stejná jako ve Fénixu, ve starém dobrém Fénixu v sobotu večer. Proč tady vlastně sedím? Je to pitomost. Hloupost. Ilbost. „Pane vrchní!“ zavolala. Přišel s úslužnou úklonou. „Zaplatím.“ „Prosím,“ řekl. „Osmadvacet padesát.“ Dala mu třicet korun a řekla: „To je dobrý.“ „Děkuji, milostivá,“ řekl a podržel jí plášť. Vklouzla do něho s nepříjemným pocitem. „Děkuji,“ řekla. „Prosím,“ pravil. „Rukulíbám.“ Zdálo se jí, že se jí posmívá. Ale houby. Neposmívá. Nevidí prostě do mě. Prošla skleněným turniketem a ucítila znovu studené prsty větru na lýtkách. Kam teď? Obrátila se dolů k Můstku. Půjdu domů. Už je půl šesté. Půjdu domů a neřeknu nic. Až zítra. Až jak to bude na pracáku.

„Maggie!“ ozval se za ní udýchaný hlas. Obrátila se. Byla to Irena ve fialovém kabátě, zpod něho jí vykukoval pracovní plášť.

„Nazdar, Ireno,“ řekla.

„Utíkám za tebou už vod Ambasadóru, čoeče. Cos tam dělala?“

Co jí mám říct? A nic.

„Ale – jen tak jsem tam byla.“

Irena se na ni překvapeně podívala.

„Jaktože nejseš v krámě?“

„Sekla sem s tím.“

„Cože?“

„Dala sem vejpověď, prostě.“

„Vážně? A proč?“

„Ale šéf byl drzej a moc si dovoloval.“

„Vážně? Votravoval tě nějak?“

Maggie se v duchu usmála. Nač hned myslí, Irena. Jenže nač by měla?

„Ale ne, tak to nemyslím,“ řekla. „Prostě tvrdil, že sem mu ukradla ňaký pitomosti z psacího stolu, a dělal, jako dyby se mnou moh vorat, jak se mu zachce.“

„Jo tak,“ pravila Irena. Pak jí zazářily oči.

„Poslyš, co budeš dělat teď?“

„Vo tom sem eště nepřemejšlela. Na to je času dost.“

„Viš co? Pod’ se mnou. U nás v Bílý labuti přijímaj!“ Maggie se zarazila. Automaticky se v ní ozvalo Ne! „Pojď, Maggie! To budeš mít fajn! Budem tam spolu. A u nás je to lepší než v malejch krá-mech!“

Vlastně proč ne. Takhle mi to padá do klína. Proč bych nešla. Poslali by mě tam zejtra z pracáku stejně.

„No,“ řekla. „Nemáte tam nějaký blbce vedoucí?“

„Depak! Prosimtě, teď se u nás nikdo nemusí přetrhnout kvůli nějakýmu vedoucímu. A nemysli si, že s tebou může nějak vorat. Voni sou rádi, že nás maj.“

„No copak,“ řekla Maggie. „Já bych šla. Ale nemám eště potvrzenou pracovní knížku.“

„To neva. Voni ti zatím daj vyplnit lejstra. Pod’, jedem devatenáctkou.“

Zatáhla Maggii do tramvaje. Irena kecala o známých a Maggie ji neposlušovala. Co je sakra pěkného na ulici za oknem, na tom, jak se lidé v tramvaji kývají, jak se rozsvěcují výklady u chodníků? Co na tom je pěkného, protože něco hezkého na tom je, jinak by se člověk musel oběsit. Co je na tom hezkého? Je to život? Ale Maggie byla unavená a lhostejná. A zase jí bylo smutno. Nějaký pásek z rohu tramvaje ji okukoval. Udělala lhostejný obličej.

Potom vešly do naleštěného obchodního paláce a jely výtahem ke kancelářím.

„Já ještě nemám pracovní knížku, potvrď mi jí až zejtra,“ řekla Maggie úřednici. Všechno tu je obrovské a lesklé. Tady se člověk ztratí. Tady to bude dobré. Je tu spousta lidí. Člověk není sám. Není to takový ostrůvek zoufalců jako u šéfa. Tady je jich hodně, prodavači a prodavačky, a drží při sobě. Taky zákazníci jsou jiní. Bude to lepší, už pro ty lidi, pro ty světla a prostory. Bude to lepší.

Maggie vyplní lejstra a vyjde z kanceláře.

Jela výtahem dolů. Viděla, jak se oddělení obchodního domu prázdní a prodavačky se chystají k odchodu. Byla to známá atmosféra. Jako ve škole při poslední hodině, jako ve fabrice v Berlíně v půl osmé večer, jako do dneška u šéfa. Spokojenost s celým světem, radost, že se jde domů. Každý chodí rád z práce, až snad kromě Alice a takových. Ale to nejsou lidi. Každý chodí rád z práce.

Ocitla se na chodníku před Bílou labutí. Bylo už skoro tma. Světla v ulici se pohybovala a lidé proudili jejich svitem. Tramvaje byly natřískané. Skočila do devatenáctky a vmačkala se dovnitř. Všude kolem byli lidé jedoucí z práce. Úředníci, prodavačky, dělníci. Tak to mám za sebou. Co mám za sebou? Zase zapražená. Dívala se na proudění na chodnících a dělala lhostejné tváře k pohledům chlapů. Aspoň jsem hezká. Koukej se po mně, a chtěli by – jako já bych chtěla, a jsem pro ně nedostupná, jako pro mě je nedostupný ten, no všechno. Nechtělo se jí myslet. Byla unavená a lhostejná. Je večer. Večer je dobrý. Rozhodně lepší než den. Hlavně že mi šéf nic nedo-

kázal. A že nebyla ostuda. Spíš triumf, i když to zas nevyšlo, jak mohlo. Holky v krámě se tvářily soucitně. Ale co. Je to za mnou. Všechno je vlastně v pořádku. A mám nylonky. Zadarmo. Dva páry prvotřídních nylonek. A ten klobouk. Ty prachy se nějak seženou. Když ne jinak, dá mi je Jackie.

Elektrika ujížděla ulicemi. Oukej, oukej, říkala si do jejího rytmu. Všechno je vlastně oukej. Oukej, oukej. Ludmila se postavila do pozoru proti černému nebi. Vystoupit. Vítr vál Americkou ulicí a zvedal jí sukně. Je to oukej. Oukej. Z vchodu oprýskaného domu se vynořil stín a šel k ní. Měl ohnutý límec a klobouk stažený do čela. Vítr jím skoro kymácel. Jackie!

„Těbůch, Maggie.“

„Jé, ahoj, Jackie! To už si tady?“

„Jo. Přijel sem v poledním vlakem.“

Maggie se smála a byla najednou šťastná.

„Pudeš k nám?“ zeptala se.

„Dneská né. Musím s tebou mluvit.“

„No u nás –“

„Vaši sou doma?“

„Asi jo –“

Najednou dostala strach.

„Něco je – šejdrem?“

„Zatím ne,“ řekl a zapálil si cigaretu. „Ale dyby něco, Maggie –“
Odmlčel se.

„Co, proboha?“ zeptala se Maggie.

„Dyby něco, byl sem v sobotu a v neděli s tebou.“

Něco se stalo. Něco se stalo. Zeptala se hloupě:

„Kde?“

„To si musíme dobře vymyslet,“ řekl. „A nezapomenout to.“

Najednou cítila, že se červená.

„V sobotu a v neděli?“

„Jo. Teda přes den. A večer to nemůže bejt Fénix. Tam by věděli, že sme tam nebyli. Leda –“ řekl a pohlédl na ni, „– leda žes tam byla ty?“

„Nebyla. Byla sem doma.“

„Dobrý,“ řekl Jackie. „Byli sme v biáku na Sbohem mládí.“

Samozřejmě jde o alibi, ale proč, to se Maggie dozví až později. Děj románu se přenese k Dannymu Smiřickému, studentu filozofie.

Je to existencialista, protože chodí na přednášky profesora Černého. Kromě těch ho na fakultě nic neláká. Má za sebou minulost v rajchu, opovrhne všemi lidmi na fakultě a vlastně i mimo ni, obzvláště všemi vzdělanými kolegyněmi. Ale jinak k ženským lhostejný není. Náhodou se seznámí s mladou herečkou Irenou a brzo si namluví, že Irena je „on sám v ženském těle“. Ireně jeho řeči nejdou moc na rozum.

„Hele,“ řekla. „To seš nějaký apoštol. Ale nějakýho divnýho náboženství.“

„To sem,“ řekl. „Ani ne divnýho.“

„Trošku nemravnýho, ne?“

„Co je to morálka,“ řekl rétoricky. „Nic takovýho není. Sou jen krásný ženský jako ty, a šeredný ženský. Ty sou morální.“

„Dobrá filozofie,“ řekla Irena. „Jenomže já sem na filozofii moc hloupá, víš?“

„Nejsi!“

„Divil by ses. Třeba eště budeš.“

„Třeba eště budu. Ale tvoje esence není před exist –“

„Řekla sem ti, že sem na filozofii hloupá,“ přerušila ho trochu nespokojeně a zamračila se.

„Odpusť,“ pravil. „Sem pořád jednou nohou ve filozofii. Ale já se toho zbavím, Ireno. S tebou určitě.“

Zasmála se.

„Ztratila bych úctu sama k sobě, kdyby ses nezbavil.“

Danny se zbaví filozofie tak dokonale, že když zrovna není s Irenou nebo nebloumá po Praze a zajde na přednášku, necítí k vědám nic než odpor. Čistě z dlouhé chvíle zajde jednou na filozofický seminář profesora Königa, doprovázen kolegyní Iškou.

Vešli do amfiteátru. Studenti filozofie seděli porůznu v lavicích a zabývali se třemi druhy činností. Někteří opisovali vypůjčené přednášky z velkých, hustě popsaných volných listů hustým rukopisem na jiné velké volné listy. Ti byli do práce zuřivě zabráněni a ignorovali okolí. Jiní se opírali lokty o desku lavic, a hluší k šumotu v posluchárně, četli z tlustých a neilustrovaných českých, německých, anglických a francouzských svazků. Jak šel kolem nich, registroval Danny názvy těch knih a kapitol. *Social Statics. Introduction à la méthode de psychologie des formes. Problémy hodnocení. Einführung in die Kantstudien.* Zbytek přítomných debatoval. Seděli v hloučcích s brýlemi u sebe a debatovali. Blbci, řekl si Danny a přistoupil k jedné ze skupin.

„Ahoj, pásci!“ pozdravil je provokativně. Tělnatý mladík v brýlích s černými obroučkami na bledém obličejí mu odpověděl spisovným hlasem: „Nazdar.“ Danny s Iškou přisedli k nim a poslouchali. Ovšem, pomyslel si Danny. Jsou zase v tom. V čem jiném by mohli být.

„Je to typický projev úpadkové buržoazní společnosti,“ mluvil Novák. „Ukazuje to, kde se dnes ocitá západní buržoazní umění.“

„Dobře,“ odporoval mu muž s vyceněnými zuby. „Dobře. Ale nemůžeš popřít, že se problém existence aspoň poctivě snažej vyřešit.“

Bavili se zřejmě o existencialismu. Danny se pohodlně rozložil na lavici a poslouchal.

„Problém,“ pravil Novák tak, že byly skoro slyšet uvozovky, „existence už byl vyřešen dialektickým materialismem.“

„To si myslíš ty. Ale Sartre dialektický materialismus vyvrací, a zkus to popřít.“

„Jak vyvrací, prosím tě?“

„Právě svým chápáním absolutní svobody člověka.“

„Jenže v tom je na omylu. Člověk jako člen společnosti je determinován silami, které ve společnosti působí.“

Tak a podobně plácali a nedocházeli samozřejmě k žádným závěrům. Nikdy se na ničem nedohodli. Danny se pod kůží smál. Hele

je, dva študenty filozofie, kteří svoje determinované a svobodné existence odžijí na reálném gymnáziu v Balíkově za dva a půl tisíce měsíčně, jak tu řeší problém bytí. Palčivý problém existence. Vy inteligentní pitomci, říkal si v duchu. Kecáte o palčivém problému existence a nevíte, o čem kecáte. Vás pálí nějaký problém? A dokonce problém existence? Nacpali jste si mozky filozofií a myslíte si, že život vyřešíte ve filozofických seminářích. Že si tam v debatě vyřešíte život. Blbci.

„Není to vůbec žádná skutečná filozofie,“ ozýval se Novák. „Je to, jak jsem již řekl, typický produkt buržoazního úpadku. Pan Sartre a pan Camus si prostě líčí stavy svého vlastního dekadentního nitra a pár snobů a zpátečníků u nás to přijímá jako svátost, a co horšího, jako docela vážnou teorii.“

„Dobře, dobře,“ pravil zubatý muž. „Jenže můžeš v sovětské literatuře najít něco tak strhujícího, jako je například Camusův Cizinec? Nemůžeš! Protože v Rusku není svoboda umělecké tvorby.“

„Co se týče Cizince, ten působí nejvýš na tebe, protože jsi propad Černému. Mě zanechává naprosto chladným,“ řekl klidně Novák. „A pokud jde o svobodu: v Sovětském svazu je svoboda chápána z hlediska dialektického materialismu.“

Ten umělec je svobodný, který pochopil nutnost společenského vývoje. A i umělec je odpovědný společnosti a musí tvořit s vědomím této odpovědnosti.“

„Hele,“ vmísil se do debaty Danny, „a co tvoje milostný básně? Tys taky psal s vědomím své zodpovědnosti?“

Iška se obdivně zahihňala. Novák pohlédl přes brýle na Dannyho a odvětil klidně:

„Jestli sis povším, já jsem je nikde nevydal. Pro své soukromí si každý může psát, co chce.“

„Jo?“ řekl Danny. „Tak proč je posílal do soutěže dépé, kdyžs je nechtěl vydat?“ Viděl Novákovi až do žaludku. Novákův bledý obličej poněkud zrůžověl.

„Poněvadž mě zajímalo, jestli mají mé práce nějakou literární hodnotu,“ řekl.

„Človče,“ pravil Danny, „to musíš přece nejlíp vědět sám.“

„Kdyby si ovšem tohle řekl každý, měli bychom za chvíli spisovatelů jak much. To by pak psát mohl každý.“

„Ať píše. Na vlastní riziko může každý. Já proti tomu nic nemám.“

„A co tvoje básně,“ zeptal se Novák s ironickým úsměvem. „Jsi si tak jist, že jsou dobré?“

„Nejenomže si sem jistej,“ řekl Danny. „Já to mám empiricky ověřený.“

„Jak to?“

„Dokonale splňují svůj účel.“

„Tomu nerozumím.“

„Tak řekni: proč ty píšeš básně?“

„Nejdřív mi pověz, proč je píšeš ty?“

„To je jasné,“ pravil Danny. „Kvůli holkám, ne? Copak je na světě ještě nějaký jinej důvod k psaní básní než holky? Nebo nějaká jiná inspirace?“

Filozofové, kteří se zapomněli, se zasmáli. Iška nejvíc. Novák se shovívavě usmíval.

„To je ovšem věc názoru,“ pravil.

„Třeba,“ řekl Danny. „Já prostě píšu z toho důvodu a nikdy nepíšu nadarmo.“

„A co prózu? Nepíšeš?“ vmísil se do hovoru zubatec.

„Někdy,“ pravil Danny. „Letos o prázdninách sem napsal román.“ Prožíval slast mystifikace a Novák mu na to sedl.

„Opravdu?“ v hlase mu zazněl nepotlačitelný závistivý zájem. „A o čem, prosím tě?“

„O holkách a o rajchu. O čem jiným bych moh psát?“

„Můžeš nám naznačit děj?“ zeptal se Novák.

„Děj?“ Danny si rychle vymýšlel. „Děj je jednoduchý. Krásná holka je nasazená do Berlína, je to studentka dramatický konzervatoře, a v Berlíně se setká s americkým letcem, kterej byl sestřelenej a skrejvá se. Celej děj je jenom vyličení jejich vzájemnýho vztahu, jak se říká.“

„Psychologický román?“ zeptal se Novák.

„Nojo. Třeba.“

„A myslíš, že dokážeš psychologicky vystihnout, řekněme, vnitřní život takové herečky?“

„Proč ne?“ dráždil ho Danny. „Letos na jaře sem chodil s jednou herečkou.“ Vzpomínka na Irenu ho blažila. Dostala se mu do téhle provokace, ani nevěděl jak.

„Jak dlouho jsi s ní chodil?“

„Asi měsíc.“

„A to ti stačilo, abys ji tak dobře poznal?“

„Klidně,“ řekl Danny. „Ženská duše není moc složitá.“ Tohle mohl ovšem říkat jen pitomci Novákovi. Ten o duši neměl ponětí. Ani duši neuznával, protože byl materialista a tvarový psycholog.

„Já bych se to neodvážil. Myslím, že takové znalosti z psychologie ještě nemám,“ řekl Novák.

Danny na něho opovržlivě pohlédl.

„Ty tomu věříš, čoveče? Já na psychologii kašlu. Je to blbost.“

„Já nemyslím. Jak chceš například vyřešit v románě situace, které jsi sám neprožil, když nemáš znalosti lidských typů? Jak chceš zachytit pravdivý typ?“

„Klidně,“ řekl Danny.

„Jak? Potom si musíš jednání druhých lidí vymýšlet, a neříkáš vlastně pravdu.“

„Jakou pravdu?“

„No o lidech. Podáváš buď jen svoje smyšlenky, anebo svoje vlastní duševní stavy. O lidech neříkáš pravdu.“

„A co na tom?“ Dannyho Novákova monstózní tupost bavila. „Vždyť na tom, čoveče, nezáleží. ,

„Ale umění má být pravdivé.“

„Ano, má být,“ vmísil se do řeči Ivan. „Má být. A ty si myslíš, že to tvoje psychologický umění bude pravdivý? Ty si myslíš, že bude říkat pravdu o lidech? To na tobě nikdo nechce!“

„Tak co mám říkat?“ zeptal se Novák uraženě.

„Pravdu, ale o sobě,“ pravil Ivan. „Protože žádnou jinou ani říct nemůžeš. Buď sou všechny tvý postavy aspoň trochu ty sám, nebo to sou prostě pimprlata podle nějakýho pitomýho psychologickýho klišé.“

„To ovšem ignoruješ, co bylo v literatuře až dosud vykonáno,“ řekl suše Novák.

„Ne,“ zavrtěl Ivan pohrdavě hlavou. „Ale mluvím o současnosti. A ostatně, pokud se dřív psaly psychologický romány, myslíš, že autoři líčili něco jinýho než svoje duševní stavy, když mluvili pravdu? A konečně: jakpak stará je ta tvoje psychologie?“

Novák chtěl cosi namítnout, ale Ivan ho nepustil ke slovu. „A dnes? Dnes můžeš psát jenom o sobě. Jediný, co má dnes umění za úkol, je ukázat nahýho člověka. Psát tak, abys byl před lidma nahej. To je jediná pravda.“

„To z tebe ovšem mluví Bednář,“ řekl Novák sčtetle.

„Mluví, když chceš. Ale má pravdu. Protože tvoje nitro je jediná zkušenost, kterou máš. Co ti zaručí ta tvoje slavná psychologie? Kdybys chtěl líčit druhýho, to abys ho požádal, aby se ti do tvýho románu vylíčil sám. Až budeš chtít psát o vraždě, abys požádal vražděnýho, aby ti objektivně popisoval, co cítí, ne?“

„Náhodou,“ řekl Danny, protože ho kecání už otráвило, „náhodou u Doležala v semináři pro experimentální psychologii byl loni jeden pásek, kterej dělal disertačku o duševních stavech těsně před smrtí. Ten kvůli tomu seděl u smrtelný postele svý babičky a pečlivě si zaznamenával všechno, co řekla, a klad jí votázky, když už měla duši na jazyku.“

„Dobrý,“ řekl Ivan a otočil se k Novákovi. „Ty se taky ptáš tý svý dívky, jaký má pocity, když ji vohmatáváš?“

„Nebud' te nevkusní,“ pravil Novák a ztemněl.

Ozvalo se klapání sedadel a šumot vstávajícího davu. Profesor König, provázen fámulem s prezenčními listinami, veplul se vztyčeným obočím do posluchárny. V přední řadě se vztyčil referent.

„O čem to máte, pane kolego?“ zeptal se profesor König.

„Pojem kategorického imperativu v díle pozdějších novokantovců.“

Příští půlhodina se vlekla v šílené nudě.

Dannyho příjemný život s Irenou nevydrží dlouho. Do cesty se připlete filmový režisér Dikastelo a Danny je nemilosrdně odsunut. Domnívá se, že je na dně. Na fakultu přestane chodit úplně, odmítne pokusy kolegyně Išky, aby se spolu učili, bloumá po Praze a užívá si svůj krach. Dokonce se rozhodne, že se nějak zničí. Z přemýšlení o vhodné formě sebevraždy ho vytrhne plakát, z něhož se dozví, že v kavárně Fénix hraje černošský orchestr Leslie „Jiver“ Hutchinsona se zpěvačkou Frankie Smithovou. V Dannym se střetne existenciální rozpoložení a starý zájem. Ten zvítězí. V kavárně poprvé spatří Maggii ve společnosti několika pásků. Jackie je opět někde na obchodní cestě, nebo přesně řečeno, prchá před zákonem. Jackie Maggii sice neřekl, proč potřebuje alibi, ale ani jí to říkat nemusel. Aby zaplašila zlé myšlenky, rozhodla se jít tancovat do Fénixu, jako téměř každou sobotu. Jackie se má vrátit druhý den v poledne.

Maggie naň pohlédla bezvýrazně a mlčky přikývla. Položila kabelku na stůl a vykročila k parketu. Tam se k němu otočila a čekala, až ji obejmě. Položil jí ruku kolem pasu, zlomek vteřiny oba vyčkávali a pak současně vpadli do synkopického rytmu. Oukej, pomyslíla si, tancovat umí.

Danny cítil příjemný měkký tlak na hrudi. Otřel se stehny o její. Tancovali mlčky. Tancuje prima, myslela si Maggie. Docela ucházející pásek. Kdo to asi je? Začal složitější figuru a Maggie na ni s chutí odpověděla. Zná to. Side step a šrouby. Dostávali se do správného tempa. Opustil dlaní její bok, vzdálila se od něho, ale všechno pořád přesně v rytmu. Pak se zas prudce přiblížila, uchopil ji pevně a provedli spolu několik obrátů. Zasmál se na ni. Zasmála se taky. Zřejmě oukej pásek. Zopakovali si to znova. Pustit, od sebe, každý tancuje sólově a znova k sobě. Přimhouřila oči. Sakra, ó, sakra, pomyslíl si Danny. Začíná to docela pěkně. Cítil, že tahle kristýnka ví, co chce. Taky přimhouřil oči. Tlustá černochova tvář s nafouklými

lícemi vyplula nad kolébající se dav jako černý měsíc, kouřem sténaly kaskády bebopu. Saxofony. Danny se odvažoval čím dál víc. Tancovali spolu ukázkově. Kristýnčiny střevíce vyťukávaly na parketu přesné umělecké vzorce. Jak se otočila, rozvířila se jí pastelová sukně s vlnovitým lemem a v rytmu boogie-woogie, který vystřídal bebop a který bubeník vyklepával jako stroj, spatřil zablesknout se hezká nylonová kolínka. Hej, vykřikl v duchu, hej, kristýnko, a zase ji sevřel a zase ji pustil. Hej, vykřikl a altový hlas černé zpěvačky začal rytmicky zpívat Beat me, daddy, with the boogie beat, hej, a její oči, hezké zelené oči se na něj smály. Podléhali tomu všemu. Maggie si v duchu zpívala scat se zpěvačkou. Tohle je život! Toohleejeeživoot! Co o tom vědí ti blbci – jak může někdo – tohle je život. Co může být lepšího? Tohle je kultura, myslel si Danny. Tohle je estetika. Tohle je filozofie. Hej, a černý hlas zpíval Although I treat him right he's as mean as he can be a skončil a trubka divoce zaječela a počala se vzpínat mezi suchými údery bubnu. Oukej, oukej, říkala si Maggie, oukej, oukej.

Pak orchestr najednou přestal a nohy ještě rozhybané rytmem se zastavily.

„Vy tančíte skvěle, slečno,“ řekl Danny.

„No a vy ne?“ řekla Maggie.

Zasmáli se.

„Takže si nemáme co vyčítat, že?“

„Nemáme,“ smála se, ale hned zvažněla, protože z korpusů saxofonů se ozval mohutný slowfox.

„Oukej,“ řekl vážně Danny a vzal ji do náruče. „Tancujete ráda, že?“

„Hm.“

„Já taky,“ odmlčel se. „Někdy si myslím, že na světě se nic lepšího ani dělat nedá.“

„To nevím,“ řekla Maggie. Ten pásek není špatnej, pomyslela si.

„Vono by se samozřejmě dalo –“ zarazil se, „– dalo vysvětlit, proč se to člověku zdá, když to dělá. Ale k čemu? Lepší je nic nevysvětlo-

vat a prostě – poddat se tomu –“ Sakra, myslel si, žvaním blbě a inteligentně.

„Vy ste študent?“ řekla Maggie.

Nojo. Žvaním blbě, pomyslel si a řekl:

„Bohužel.“

„Proč bohužel?“

„Podívejte,“ řekl Danny. Dostal chuť vylít si vztek na fakultu. „Študuju filozofii. To znamená, že budu profesorem na gymplu.“

„Kolik vám to hodí?“ přerušila ho a vlastně ho vysvobodila ze slepé uličky, protože ho nenapadlo, jak to všechno efektně vysvětlit.

„No – myslím asi dva tácy měsíčně.“

„To není špatný,“ řekla. „Lidi musej vyjít s menším platem.“

„Ano, jenže –“ Zase ho nic efektního nenapadlo.

„Ale poslyšte,“ zasmála se, „vy vážně budete profesor?“

„Budu.“

Zase se zasmála.

„Vy budete, myslím, pěkný profesor.“

Chytrá holka, pomyslel si Danny. Docela chytrá.

„Proč myslíte? A jak to myslíte?“

„No, já si nedovedu představit – a co budete učit?“

„Filozofii.“

Zasmála se znova.

„Poněvač si nedovedu představit profesora filozofie, kerej trsá bugy jako vy.“

„Copak to nejde dohromady?“

„Moc ne. Já si filozofy dycky představuju – takový knihomoly a tak. Na to vy nevypadáte.“

Ted' se zasmál on.

„Víte,“ řekl, „já bych ani nebyl šel na filozofii. Ale člověk prostě ved takovej život, kterej ho nutil začít hloubat vo životě. A už mi to zůstalo.“

„Jakej život ste ved?“ zeptala se se zájmem.

„Za války prostě.“

Pohlédla naň vážnýma očima. Když přišla řeč na válku, nešlo se smát.

„Vy ste byl v koncentráku?“

„Ne, to ne,“ řekl rychle a dostal vztek, že nebyl. „Jenom v rajchu.“

„Vopravdu?“ v hlase jí zazněl vřelý zájem. „A kde ste byl?“

„Ale všude,“ pravil nedbale. „V Hamburku, v Brémách, v Berlíně –“

„Vy ste byl v Berlíně?“ skoro vykřikla.

„No.“ Její zájem ho překvapil.

„To je fajn. Já taky.“

„V Berlíně? A kdy?“

„V třiadvacátým až do konce války, skoro.“

„Totálajnzac?“

„Nojo.“

„A nebyla ste čtyřadvacátej ročník?“

„Jo, byla.“

„Bóže!“ řekl Danny. „To sme vlastně – to sme vlastně kolegové!“

Po seznámení s Maggií odloží Danny sebevraždu na neurčito. Den nato má Maggie odpoledne schůzku s Jackiem, ale na ni nepřijde Jackie, nýbrž jeho mladší bratr Zdeněk.

„Dobrej den,“ pozdravil zdvořile.

„Ahoj,“ řekla mu nevlídně. Teď se začne červenat a vyřizovat, Jarka vám vzkazuje, že nemůže přijít – najednou jí po zádech přejela vlna úleku. Pohlédla mu do očí.

„Co je?“ zeptala se nervózně.

„Von náš Jarka, dyž přišel dopoledne domu –“

„Je nemocnej?“

„Né, neni.“

„Tak co?“

„Voni – voni na něj už čekali –“

„Kdo?“ vykřikla, ale věděla to i bez odpovědi.

„Sonybojove,“ řekl Zdeněk. Srdce se jí rozbušilo.

„A co? Co chtěli?“

„Sebrali ho.“

„Jackieho!“

„Jo, Jarku,“ řekl Zdeněk. Zatmělo se jí před očima. Ale ne strachem. Vztekem. A dosvědčí mu to alibi. Ti pitomí frajeři s revolverama! Ty svině!

„Kvůli náký šmelině,“ řekl Zdeněk zbytečně.

„A kde je?“ zeptala se taky zbytečně. Srdce jí tlouklo. Sebrali Jackieho! Hnusové pitomí!

„Na Pangráci. Je prej v tom spousta lidí,“ řekl Zdeněk. „Mě taky vyslejšchali,“ dodal s nádechem hrdosti.

Ty ubožáčku, pomyslela si.

„A co? Dostali z něj něco?“

„Zatím né. Vono se to prej protáhne. Je v tom namočenejch spousta lidí.“

Dívala se na něj zoufale. Svině! Svině!

„Smí se k němu?“

„Já nevím.“

„A nevzkázal mi něco?“

„No, jenom povídal, abych vám to šel říct. Von nebyl čas. Ty sonybojove na něj šli vostře.“

„Svině,“ řekla Maggie.

„Jo. To sou, slečno,“ řekl s citem. „Každej se nese jako hov –“ zarazil se, zrudl. Věděla samozřejmě, co chtěl říct, a byla mu vděčná. „Každej se nese, jako dyby byl bůhví co, a zatím to sou jenom pitomí frájové. Samý buď moc líný, nebo moc blbý, aby mohli dělat něco pořádnýho.“

Maggie se rozloučí se Zdeňkem, a octne se před prázdným nedělním odpolednem.

Musela jít rychle. Cítila, že musí jít, aby se uklidnila. Jít a na vlastní oči vidět, že ještě stojí Václavák a že po chodnících promenujou lidi.

A zabořit se do vzteku. Octla se na rozplácnutém náměstí s falešným kostelem uprostřed. Byla neděle. Úplně stejně pitomá jako vždycky, když byla sama. Svíčkové báby se škrabaly po schodech ke gotickému portálu. Ten pohled ji bůhvíproč rozzuřil. Jackie. A teď sedí někde na Pankráci, zavřený, zašitý, na pryčně. Zavalily ji vzpomínky. Smál se, nosil bílé košile a americké kravaty a v nich špendlík s umrlčí hlavou, který si přivezl z rajchu. Byl sakra vždycky jako – jako pták. Nikde nebyl doma, říkal. Spal v hotelích a domů, do té díry v Sokolské ulici, která byla stejná jako suterén v Americké a jeho fotr tam flokoval staré škrpále, chodil jen sem tam na návštěvu. A jeho americká žvára a namanykýrované prsty. Jednou ji vzal do zadní místnosti v Tatře, kde se hrál gores, a bledouši, kteří se třásli při každém tahu, s ním jednali jako rovný s rovným, a byli mnohem starší než on, a mezi prsty od cigaret muchlali tisícovky. Ale když byli spolu sami, byl Jackie zamilovaný. Vzpomněla si, jak se klepala strachem, ležela na břiše pod dekou ve floretske ženské ubikaci, měla na sobě jen noční košili a pod dekou se krčil Jackie a taky se třás, cítila jeho tělo na svém skoro nahém těle a pod kavalcem dupali gestapáci a werkšuci a vyhazovali šaty ze skříní, jestli se tam někdo neschovává. Tehdy ho vůbec neměla ráda. Byl to jenom prostě kluk, kterého hledá gestapo, a trochu ho znala. Co to bylo? Takové – spojení nebo co. Cítila hubená záda pod svým nahým tělem a přes všechnen strach se jí zachtělo se s ním vyspat. Nemilovala ho tenkrát, a vlastně – milovala ho někdy? Jackie. Zrovna tak měla ráda z party Mika a Freddyho a – sakra, milovala jsem vůbec někdy někoho? Nemohla si vzpomenout. Jaké to vůbec je, milovat? Blbost. Je to jen to, že Jackie je můj – milenec. Ale těch jsem měla víc. To by – ne. Je to ještě něco. Jak měla tehda zavřené oči a dívala se jen docela úzkou šterbinou skrz řasy a viděla, jak se jí k tváři přiblížil nadutý werkšucácký obličej s černýma fouskama pod nosem, odfrkl a ona se celým tělem tiskla na Jackieho – zmítal ji strach a žádost a nenávisť k tomu pitomému germánskému ksichtu a k werkšucákovým černým rajtkám, k jeho nadité prdeli a Jackie měl hubená záda a cítila všechna jeho žebra pod pracovní halenou,

a nenávist k nim – a teďka sedí Jackie za mřížema a na kavalec svítí zamřížované sluneční světlo a před celou promenuje nějaký pitomý sonyboj v černých holínkách a s revolverem na zadku – zase ta nenávist.

Šla kolem Vinohradského divadla a najednou spatřila známou tvář Jiřiny Štěpničkové, která právě vcházela do divadla. Budou se trousit do divadla a dívat se na herečky a půjdou spokojeně domů, k večeri, do postele a zítra do svých kanclů a do svých škol – a já zas do oddělení s voňavkami a Jackie bude dřepět za mřížema. Pitomci! Blbci! Idioti! Nenávídím je všechny. Celý svět. Celou Prahu, celou pitomou republiku s činžáky a úřady a oslavami a manifestacemi. Zatoužila po Americe, hlava se jí zatočila touhou, lítostí a vztekem. Všechno je tak zatraceně nemožné, nespravedlivé. Proč musíme dřepět tady v tomhle ohavném světě, a zatím Amerika opravdu existuje, všechno, co člověk vidí jen v biografu. Zalomcovala jí bezmoc. Na rohovém domě spatřila ceduli Stalinova třída, nenávist, vztek jí stáhly hrdlo. Proti ní se po Stalinově třídě neslyšně šinula naleštěná limuzína. Z obou stran šedivé nemoderní činžáky. Namačkaná tramvaj, drnčivá, pitomá pražská tramvaj. Být pryč. Pryč, pryč, pryč z téhle špíny a všednosti. Pryč, aby neviděla kupoli muzea, sochu svatého Václava s blbými světci kolem. Na stanici se rozjížděla trojka, skočila do ní. Uměla naskakovat a zamračila se na jakéhosi frajera, který udělal pohyb, jako by jí chtěl pomoci. Pryč z Prahy. Ať je to kam chce. Koupila si lístek a usedla do rohu tramvaje. Dívala se na ujíždějící ulice a nevnímala je. Byl tu s ní Jackie. Jak se s ním seznámila v ubrečené hale Wilsoňáku, mezi kufry a dekami, fňukající rodiče a v žaludku strach z náletů, které ještě nezažila, ale taky chuť jet za hranice, do Berlína, který je sice v rajchu, ale je to velkoměsto, velkoměstský život. Jackie se opíral o zábradlí a byl sám, protože jeho táta byl už v koncentráku a máma z toho nemocná. Díval se pohrdavě na shon a loučení kolem, měl jenom mrňavý kufírek, a když je pak hnali do vlaku, chtěl jí galantně pomoci s jejím loďákem. Dovolíte, slečno, řekl, ale rozdělili je a uviděla ho zas až v Berlíně, v houfu, který byl tady nějak víc po-

hromadě. Stál na černém nádvoří Metálu a čuměl na ohořelé trosky stěn, kolem táhli chlapi ze závodní stráže s protiletdeckými přilbami, pak ji uviděl, přišel k ní, řekl Tady to vypadá, co? a ona se prudce obrátila, poznala ho, a on řekl Tady bude myslím zábava, a ona To bude, a on No, užijem si to a potom někdo vpředu zařval forwerths, všichni se pohnuli, sebrali kufry, tentokráte vzal její loďák a nesl ho, napakovaný a ustrašený houf se pohnul k bráně a skrze ni, kolem werkšucáků s revolvery a přes rozkopané a zablácené nádvoří do lágru. Pak je zas rozdělili, kluky a holky, a on jí řekl Na shledanou, slečno. Já sem Petráček, dyby vás to zajímalo. Bylo jí úzko, připadala si opuštěná v bezútěšném lágru mezi prkennými baráky, řekla mu Na shledanou, jinak nic, strach jí svíral žaludek. Potom stáli ve frontě v přijímací kanceláři, slyšela ho, jak odpovídá německy na úřednickovy otázky, pak se otočil a zazubil se na ni, poodstoupil od stolu a zůstal stát, počkal na ni, až byla hotová a dostala červený auswajs, a pak měli ten den do večera volno. Vyšla s ním ven před budovu továrny, všude prázdnou, všechno ohromné a nevlídné a cizí, a přišli dva kluci, řekli mu Ahoj, Jackie! a on je představil, Mike Zachoval a Freddy Sláma a potom řekl Tak dem si to trochu prohlídnout, ne? a bloumali pustou floretsдорfskou periferií a koukali na vyhořelé ruiny, z nichž vyčnívaly tovární komíny jako ukazováky a Mike řekl Sakra, tady to bude veselý, měla pořád tísnivý pocit strachu, jehož se tam vlastně nikdy docela nezbavila, a najednou začaly houkat sirény a lidi kolem se dali do běhu, Mike řekl Dem, počte, dem za nima, a všichni vyrazili tryskem, nemohla jim stačit, ale Jackie se obrátil a řekl Počkejte a všichni zpomalili krok a počkali na ni, ale měla pocit, že to každou chvíli začne padat, ozvaly se temné údery z dálky a Freddy řekl Už to někde sypou a přiběhli ke krytu a nacpali se dovnitř, tam byla hromada lidí a všichni mlčeli a oni se postavili všichni čtyři čelem k sobě a mlčeli, čekali, hrozný strach, pak se ozvalo hučení, blížilo se – a najednou si uvědomila, že na ni z protější lavičky čumí nějaký chlap, hovězí obličej se na ni blbě usmál, z Berlína, ve vzpomínkách už skoro hrůzokrásného, se najednou octla v pražské

tramvaji, vstala, ušklíbala se na hovězí tvář a vyskočila z tramvaje. Octla se na prostranství před Starým výstavištěm.

Maggie chce být sama. Zmocní se jí intenzivní vzpomínky na válečný začátek známosti s Jackiem. Jde Stromovkou a myslí na svého milence, který je teď někde v cíle na Pankráci.

Stála u náspu, dole tekla Vltava. Jednou tu byla s Jackiem. Z nějakého důvodu si Jackie vzal do hlavy, že musí vidět pásovce, v novinách psali něco o přírůstcích v zoo, nechápala, co Jackieho vábí na zvířátku, které na fotce vypadalo jako kus trusu, ale šla s ním. Stromovka byla plná lidí, vedli se v podpaží, a asi desetkrát je spolu vyfotili, Jackie měl plnou šrajtofli lístků a všechny ty fotky si pak koupil, prohlíželi si je, ji těšilo, že na nich vypadá hezky, zato Jackie na nich vypadal jako cucák, ale jemu to bylo jedno. Pak Jackie dráždil zeleného papouška tak dlouho, až se papoušek rozeřval a začal mu hrubým hlasem sprostě nadávat. Bylo z toho pozdvižení a Jackie ji vzal v podpaží a řekl hodně nahlas Pod', dem si stěžovat, já se tu nenechám urážet, lidé kolem se řehotali a ona v té chvíli byla na Jackieho pyšná nebo co...

... Octla se u trojského záměčku. V létě tady hrál jazz a v zahradní restauraci se tančilo. Sešli se tady s Freddym a s Irenou, když se vraceli ze zoo, a zůstali tam tenkrát až do jedenácti hodin. To byla ještě u šéfa. A potom šli v noci Stromovkou, líbací orgie, Jackie zpíval Ic e lonk vej tu tiperáry, zpívali všichni, v duchu se usmála, málem se zbavila smutné nálady. Ale vtom spatřila opuštěnou zahradní restauraci, židle a stolky narovnané na hromadě pod hudebním pavilónem a parket se sloupy ve všech čtyřech rozích, se šňůrami napjatými mezi nimi, ale z objímek vyšroubovali žárovky, a všechno se zas rozpustilo v beznaděj...

Konečně Maggie přijde do zoologické zahrady.

Vešla do dřevěné budovy a uvítal ji krákoravý papouškův hlas. Rozhlédla se. Byla tu sama. Ahoj, řekla papouškovi přátelsky, papoušek zakrákoral, přešlápl na bidýlku. Měl vyjevené oči a vážné pohyby. Ahoj, sprostáku, řekla mu. Pamatuješ? Di do prčic, řekl papoušek. Zasmála se. Pudu si stěžovat, řekla ptákovi, a papoušek opakoval Di do prčic.

Přešla ke kleci s nějakými opicemi. Na štítku stálo Kangar modrý a nějaká latina. Jižní Amerika. Velmi vzácný. V kleci se procházely tři opice s lidskými tvářemi a s dlouhými ocasy. Jedna přistoupila k mříži, pohlédla na ni lhostejně, a vtom si Maggie všimla, že je to opičák. Měl to mezi nohama docela lidské, jenže mrňavé. Vytáhla kus tvrdého chleba z pytlíku, který si koupila v bráně, a nabídla ho opičákovi. Skrze mříže natáhl drobnou paži s otevřenou dlaní k Maggie. Mrňavá lidská ruka. Dala mu chleba do dlaně, dlaň se rychle zavřela a malý opičí zajatec vtáhl kořist do klece. Začal ji požídat s hladovým spěchem, drobnými prsty ulamoval drobty, dával si je do úst. Chudáku, řekla si, tak tě taky zavřeli. A jseš z Ameriky. Tenhle bezstarostný opičí muž – otočila se. V dlouhé úzké bedně běhal po písku ten kus trusu, kvůli němuž sem tenkrát šli. Přečetla jeho latinské jméno na ceduli, ale věděla, že se jmenuje Fricek, protože to jí loni řekl Jackie. Pásovec běhal v pravidelném tempu kolem dokola bedny, dusal a funěl. Malé prasečí nožičky utíkaly vytrvale, hlava s rypáčkem se rytmicky pokyvovala. Zalila ji něha, čertví proč. Jackie. Pásovče, řekla zvířátku. Pásovče, vidíš, pásovče? Papoušek se rozkřičel: Blpcí! Blpcí! Blpcí! Maggie se zasmála a vyšla ven.

Ve vedlejší paviloně, za pevnou palisádou z klád, stál obrovský slon, celý vrásčitý a starý, a hřbetem se téměř dotýkal stropu. Byl do těsné místnůstky skoro napěchován, stál nehnuté, protože se asi ani nemohl hýbat, chobotem hrabal v hromádce sena a díval se na ni malýma, otrávenýma očima. Vytáhla z pytlíku kus housky a slon ihned nastražil chobot se vztyčeným černým prstem. Hodila mu housku, ale slon ji nechytil, odrazila se od dřevěného pažení a spadla na zem. Slon zašmátral chobotem, ale houska byla příliš daleko. Hodila mu jiný kousek, a zase ho nechytil a spadl ještě dál.

Sakra, řekla si Maggie, a zkusila to do třetice, bez úspěchu. Strčila ruku do pytlíku a byl už prázdný. Slone, řekla. Lituju, slone, ale už nemám, a ukázala mu prázdný pytlík. Slon zastrčil chobot za pažení a pátravě na ni hleděl. Nemám, slone, řekla. Na mou duši. A vtom slon vytáhl chobot a z něho na Maggie vytryskl proud špinavé vody. Lekla se, uskočila, zahlédla, jak se na ni slonovo oko zlomyslně usmívá. Musela se rozesmát. Ty sprostáku, řekla. Takhle se chováš k dámě? Prohlédla si plášť. Naštěstí se voda rozprskla ve vzduchu a na plášť dopadlo jen několik kapek. Spíš to bylo na efekt, než aby to mělo účinek. Ty sprostáku, řekla mu znova a smála se. Očko vypadalo radostně. Aha, řekla Maggie. Myslíš, že sme si kvit, co, sprostej slone.

Dovnitř vstoupila nedělní rodinka, pán s klapkama na uších, dáma a malý ferdík. „Slon, mami, slon!“ zaječel ihned ferdík. „Ano, Pavlíku,“ pravila dáma. „Počkej, dáme mu houstičku.“ Maggie, pořád v dobré náladě, oslovila rodinku. „Dejte si pozor,“ řekla. „Von je zuřivej. A mstivej. Dyž mu houska nebude chutnat, tak vás postříká.“

Tři páry očí se na ni obrátily. Lhostejný a tupý pána s klapkama, nevlídný dámin a vyvalený a udivený pár ferdíkův. „Vážně,“ řekla ferdíkovi. „Dyž mu houska nebude chutnat, tak tě zleje.“ Ferdík na ni chvíli hleděl s rostoucím děsem v očích, pak se rozbřečel. Dáma ho objala kolem ramen a obrátila se k Maggie. „Nechte si to, ano, slečno? Nahánět strach dětem!“ Maggie cítila, že rudne, chtěla jim říct Já vás varovala, blpci, ale pak jen vyplázla jazyk na ferdíka a vypadla ven druhým východem.

Za ním stál za pažením z tlustých klád zakrslý hroch a hleděl tupě před sebe. Jak šla kolem, pozvedl k ní malá očka na stopkách. Zastavila se a hleděli na sebe mlčky. Hroch tiše rozevřel tlamu velkou jak čelisti buldozeru, vevnitř růžové maso, vlhké a teplé, čekal. Zašustila papírem a hrošík vyrazil krátké a blažené zafrknutí. Maggie měla v kabelce pytlíček medových bonbónů. Vzala ho a vysypala bonbóny do hrochovy tlamy. Sklapnul čelisti a vděčně na ni pohlédl. Pak začal pracovat čelistma a mlaskat. Ahoj, hrochu, řekla mu Maggie. Ahoj, ahoj. Vyšla ven.

Před ní se rozklenulo mlhavé zimní panorama Prahy. Z dálky až sem zaznívalo řinčení tramvají. Dole se procházelo několik rodin s malými dětmi. Podél ohrady pobíhal chlupatý černý kanec. Odněkud ze Stromovky přivál vítr úryvek pochodu, hraného dechovkou. Zamrazilo ji. Z ptačí voliéry se vzneslo několik vran a s hlasitým krákoráním letěly pomalu přes údolí k Praze. Pohlédla na oblohu. Visely na ní ocelové mraky. Za bílou mlhou nad městem leželo studené únorové černo. Ach Bože, vzdychla v duchu, a cítila, že by se něco mělo – že něco není, jak by mělo být, sklátila ji vlna hořkosti, lítosti, vzteku. Všechno zčernalo. Ach Bože. Ti pitomci. To – spadla na ni tíživá, smrtelná únava, skoro se jí podlomily nohy. Rozhodla se, že půjde ke stanici městské dopravy a pojede domů autobusem.

Maggie se znova setká s Dannym a vypráví mu, co se stalo s Jackiem. Danny sežene Jackiemu dobrého advokáta, dr. Löwitha, který prožil válku v koncentráku. Dr. Löwith brzy pochopí, jaké vlivy utvářely Jackieho, a obhajobu založí na tom poznání.

Jenže dojde ke komplikaci. Reportér jednoho listu prozradí, že pro inkriminovanou dobu má obžalovaný alibi a očekává, že mu je potvrdí jeho dívka. V době, kdy měl být na německých hranicích, byl prý s dívkou v Praze. Článek si přečte Maggiina bývalá kolegyně Alice a napíše prokurátorovi udání. Po avantýře s Američany se totiž Maggie v krámě podřekla, že byla s Katy na rande s Američanama. Prokurátor předvolá jako svědka Katy, a ta musí samozřejmě s pravdou ven, protože je pod přísahou. Jackieho alibi se tedy zhroutí, a dr. Löwithovi nezbývá, než soustředit se na polehčující okolnosti. Maggie, s výčitkami svědomí, sleduje výsledky kluků z jejich staré party z Berlína a potom z kavárny Fénix. První svědčí Michal „Mike“ Zachoval.

„Pane svědku,“ řekl dr. Löwith, „kdy a kde jste se seznámil s obžalovaným?“

„To bylo – v srpnu třiačtyřicet na pracáku v Karlíně.“

„Byli jste oba jako příslušníci čtyřiadvacátého ročníku nasazeni do Berlína, ano?“

„Ano.“

„Jste přítelem obžalovaného?“

„To sem.“

„Stýkal jste se s ním v Berlíně?“

„Stýkal.“

„Pracoval jste v téže dílně jako obžalovaný?“

„Ne,“ řekl Mike. „Ale stýkali sme se na záchodě.“

Pár lidí se zasmálo.

„Klid!“ zvolal soudce. „Pane svědku, vyhýbejte se pokud možno výrazům, které vzbuzují neklid v obecnstvu.“

„Jak se tomu –“ začal Mike, ale dr. Löwith mu skočil do řeči:

„Obžalovaný se vám tehdy svěřil se svým plánem. Byl jste tedy do celé věci zasvěcen?“

„Byl.“

„A nyní,“ řekl dr. Löwith, „nám prosím popište události toho dne, kdy přišlo gestapo pro obžalovaného.“

„Prosim,“ Mike se nadechl. „To bylo asi koncem září, jednou příběh mistr Švejda, to byl český podmajstr na oddělení, kde se dělaly dekly, na ferflux, tam byl pár dní předtím Jac – obžalovaný, Petráček, přeloženej a já sem dělal vedle ve svářovně barevnejch kovů. A mistr Švejda řek Petráčkovi, že v kanclu je gestapo a vyšetřujou, kerej z kontrolorů má číslo třicet dva. Tak Petráček přišel za mnou a řek mi, voč de. Radili sme se chvilku, co dělat, a já mu řek, že se musí co nejdřív dostat ven z fabriky a utýct domu do Prahy. Byl to risk, samozřejmě, ale nic lepšího udělat podle mě nešlo. Taky sem věděl vo klucích, kterejm se to povedlo a byli doma na černo. Tak sme se sebrali a šli sme na dvůr. Tam kluci vod houfkolony skovali Petráčka v nákladáku pod hromadou šrotu a šofér ho vyklopil u lágru.“

Maggie poslouchala ten starý příběh, tu legendu. Znělo to už jenom jako pohádka. A ani to nebylo dávno. Poslouchala Mikův hlas, vyprávěl, jak Jackie utekl do lágru a gestapo ho tam nenašlo, a o náletu, který přišel v noci.

„Jak sem příběh k baráku, vidim, že z jedný strany hoří. Běžel sem dovnitř a tam Petráček cpal do kufru svý věci. Tak já mu dal zbytky svýho balíku z domova a všechny svý prachy, a potom sme měli co dělat, abysme se dostali z baráku, ponívač se zrovna rozhodl a začalo v něm bejt děsný vedro. Ale měli sme kliku: sotva sme se dostali ven, padli sme na stříkačku, která měla poruchu. Byli na ní kluci vod technise nóthilfe, Češi samozřejmě, který měli kasárna vedle. Tak sme to s nima smluvili, voni povídali, že až to spravěj, jedou asi patnáct kiláků do Mýwalde, kde hoří munyčka, a vzali Petráčka sebou, takže von se dostal na vlak.“

To všechno znala. Mike zamlčel, že ona taky příběhla do toho hořícího baráku, zrovna když Mike s Jackieem utíkali ven, a Jackie jí dal pusu a měl oči vyvalené strachem a řekl jí, že se musí zdejchnout a že jí napíše, a ona byla šílená strachem, něco za ním křičela, pak ho spatřila, jak se drží vzadu na stříkačce v nedělním kvádru, které si narychlo vzal, aby ve vlaku nebyl jako pěst na oko. Visel mezi špinavýma uniformama kluků z technise nóthilfe, stříkačka sebou škusbla, rozjela se, poskočila v nějakém rigolu, ještě na ni neurčitě zamával a všechno zakryl štiplavý a dusivý kouř z hořícího lágru. Mike ji vzal kolem pasu a odváděl ji pryč, na sanitku či kam, a potom dlouho čekala, jestli se Jackie ozve, několik dní po náletu se evidovali mrtví a Jackieho nemohli nikde najít, tak ho napsali mezi pohřešované a poslali o tom lístek jeho matce. Za dlouhou dobu přišel od Jackieho pohled, nepodepsaný, jenom Srdečný pozdrav z Prahy posílá J., spadl jí kámen ze srdce. Po čase dostala dopis, myslel na ni, ale zase jí nic nenapsal, jenom že se mu daří dobře a že na ni vzpomíná. Báł se cenzury, proto byl dopis stručný a o ničem. Maggie neviděla už svědky a soudce a doktora Löwitha, slyšela jen, jak různé hlasy vyprávějí historii Jackieho útěku. Jak se potloukal po rajchu, v noci vyskakoval z vlaku, když se blížila kontrola dovolenek a snažil se pomalu se rozklížujícím dopravním systémem dostat se co nejbliž k hranicím. Přešel je u Police nad Metují, byl to český kraj, ne Sudety, a různými oklikami dojel až do Prahy, měl kliku, všemu unikl, živil se bůhví čím a v Praze šel ke známé rodině na

Žižkově, která podala zprávu jeho mámě. Jackie počítal s tím, že ho po čase budou doma hledat. Dělal to namátkou u pohřešovaných z rajchu. Maggie se probrala z vnitřního světa a pohlédla na muže, který právě svědčil. Bylo mu asi padesát, vysoký a v ošumělých šatech. Zнала ho. Pan Lukeš z Kolbenky.

„Skrývali jste tedy obžalovaného nejprve asi měsíc?“ tázal se dr. Löwith.

„Jo,“ řekl pan Lukeš. „Byl u nás až do té doby, co ho přišli hledat k jeho matce. Počkali sme ještě asi tejdén, a pak vodešel k pani Petráčkově.“

„Potom už zůstal u ní?“

„Ne, střídali sme se. Brali sme si ho jednou my, jednou švagr v Libni, jednou bratr, kterej má zahradnictví v Tróji, potom taky jeho strejc v Mníšku a jinej strejc v Hostivaři a pak zase byl nějakej čas doma.“

„Jak se v té době obžalovaný choval?“

Pan Lukeš zrozpačitěl.

„No, von Jarka byl dobrej kluk,“ pohlédł nejistě na soudce. „Poslouchali sme Londýn a nadávali sme a tak.“

„Děkuji, pane svědku,“ řekl dr. Löwith. Z tmavého kouta povstal prokurátor.

„Pane svědku,“ řekl, „čím se obžalovaný *živil* po ty téměř dva roky, co se skrýval?“

„No,“ řekl pan Lukeš, „živili sme ho my, žejo.“

„Nebyl nikde zaměstnán? Bez vědomí úřadu práce, myslím?“

„Ne. To ani dobře nešlo.“

„A nepřispíval ničím do domácnosti?“

Pan Lukeš opět zrozpačitěl. Po dlouhé době řekl:

„Totiž – nějaký peníze nám dával, žejo –“

„A řekl vám, odkud ty peníze má?“

„No – my sme se ho neptali. Vydělal si je, počítám.“

„Ale vy jste věděl, odkud je má?“

„To ne. Já – měl tenkrát jiný starosti. To víte.“

Prokurátor se spokojeně otočil, zpola k soudci, zpola k publiku. „Obžalovaný,“ pronesl zvýšeným hlasem, „se už v době okupace zabýval černými obchody a prodával různé zboží denní potřeby za velmi přemrštěné ceny.“

„No, nák se živit musel, dyž do práce nemoh, žejo,“ řekl ještě pan Lukeš, ale prokurátor rychle pravil: „Nemám dalších otázek.“

Doktor Löwith vstal a řekl:

„Obhajoba nezatajuje, že se obžalovaný dopustil přečinů proti řízenému hospodářství již za okupace. Chce naopak soud na tento fakt upozornit a zdůraznit, že se obžalovaný dopustil trestných činů podobného charakteru, z nichž je dnes obžalován, právě poprvé v době okupace. V době, kdy se skrýval před gestapem.“

Prokurátor pozdvihl ruku, jako by chtěl něco poznamenat, ale pak si sedl a na tázavý soudcův pohled jenom zavrtěl hlavou.

„Další svědek,“ ohlásil soudce.

Ve dveřích se objevila drobná ženská. Maggie ji znala. Paní Petráčková. Měla oči červené od pláče a odříkala zalykavě přísahu. Vypověděla, že se jmenuje Anna Petráčková, že je jí padesát, zaměstnáním posluhovačka a bytem v Praze-Žižkově.

„Paní Petráčková,“ zeptal se jí doktor Löwith, „jak se k vám choval váš syn v posledních dvou letech?“

„Pane doktore,“ řekla drobná paní, „Jarka byl dycky hodnej syn. Nemusela sem se za něj –“ odmlčela se.

„Vycházeli jste tedy spolu dobře?“

„Ano, pane doktore, dycky. Jarka mně dycky se všim pomoh, pokavád' byl doma. A dával mi peníze na živobytí a všechno.“

„Věděla jste, odkud běře peníze, když se za války musel skrývat?“

„Panebože, pane doktore,“ řekla žena a pláč měla na krajíčku, „vodkad' by je bral?“

„Inu, ptám se vás, jestli jste to věděla.“

„Ale nevěděla, pane doktore. Já se vo to ani nestarala. Já mu jen furt říkala, Jaroušku, probohatěprosim, dej na sebe pozor, ať tě nechytanou. Víš, jak je to s tátou, víš, že po tobě pasou. Já sem se dycky

modlila, dyž byl dlouho pryč, aby se do něčeho nezaplet, pane doktore. To nikdo neví, co sem zkusila.“

„Věřím vám,“ přerušil ji dr. Löwith. „Váš muž byl v koncentračním táboře?“

„Byl, pane doktore. Celou válku byl v koncentráku. Bóže, co já –“ drobnou paní přemohl pláč. Když se trochu uklidnila, ptal se dr. Löwith dál:

„Vy máte ještě nějaké děti, že ano?“

„Mám, pane doktore. Zdeňka, toho mlačího, a měla sem eště cerku, ale ta, chudáček, umřela.“

„Na co zemřela?“

„Ale bůhví. Pan doktor říkal, že byla podvyživená, ale copak my sme mohli se starým těm dětem dát, pane doktore? Dělali sme, co sme mohli.“

Do řeči jí skočil soudce.

„Paní svědkyně, odpovídejte pokud možno stručně.“ Měl otrávený hlas. Blížilo se poledne.

„Jak si přejou,“ pípala paní Petráčková. Maggie na ni hleděla s údivem. Pak se odvážila pohlédnout na Jackieho, a srdce se jí sevřelo. Seděl na lavici obžalovaných a mračil se. Paní Petráčková vypadala jako dvojče její vlastní mámy. Ta by taky takhle vyváděla, pomyslila si Maggie.

„Děkuji, paní Petráčková, to stačí,“ oslovil slzíci ženskou dr. Löwith.

„Otázky?“ zeptal se soudce stručně prokurátora. Ten zavrtěl hlavou.

„Máte ještě nějaké svědky, pane obhájce?“ Maggie slyšela, jak soudci zní hlas otráveně.

„Ještě jednoho.“

„Prosím, aby svědkové obhajoby mluvili k věci,“ ozval se prokurátor.

„Snažím se, pokud to snad ještě pan státní žalobce nepozoroval, ukázat soudu prostředí a vlivy, v nichž obžalovaný v době tvorby charakteru žil,“ řekl dr. Löwith. „Zákon dává obhájci právo uvést

všechny okolnosti, o nichž je přesvědčen, že mohou mít význam pro posouzení trestných činů klienta.“

„Prosím,“ řekl soudce netrpělivě, „předved'te svědka.“

Do síně vstoupil shrbený šedivý mužík. Ošumělé šaty na něm plandaly, ale na nohou měl lakýrky. Maggie se znova odvážila pohlednout na Jackieho, ale ten si jí nevšímal. Mužík byl jeho otec. Odříkal přísahu, soudce se protáhl a odkašlal si. Dr. Löwith svědka oslovil:

„Jméno?“

„Karel Petráček.“

„Narozen?“

„Třetího ledna vosumnáct set devadesát vosum.“

Soudce se trochu probral a nedůvěřivě se zadíval na mužíka. Pan Petráček vypadal na sedmdesát. Říkal, že je obuvník a že bydlí v Praze-Žižkově.

„Pane svědku,“ zeptal se dr. Löwith, „vy jste byl za okupace vězněn, že ano?“

„Jo. Pět let sem byl v Buchenwaldě.“

„Co bylo důvodem vašeho věznění?“

„Já sem byl socdem a dělal sem ve vodboji. Ale jen chvilku, brzo mě sebrali.“

Jackie hleděl rovně před sebe. Nepodívá se na mě, myslela si Maggie. Zasloužím si to. Ohlédla se po Dannym, ale ten seděl v poslední řadě a hleděl na svědka jako očarován.

„Dostal jste v průběhu svého věznění nějaké zprávy o svém synovi?“ zeptal se dr. Löwith.

„Žena mi jednou po jednom známým Němci poslala vzkaz, že Jardu šoupli do rajchu. Potom už mi nepsala, že utek a že po něm dou. To už psát nešlo.“

„Jistě,“ řekl dr. Löwith. „Jaký byl mezi vámi a synem poměr?“

„No – to víte,“ řekl pan Petráček váhavě. „Dyš mě zavřeli, bylo klukovi patnáct. V té době maj všichni kluci roupy. Ale ňaký vážný rozpory že bych s ním měl, to nemůžu říct.“

„Vy jste obuvník, ano?“

„Jo. Ano.“

„Jak se vám dařilo, než vás zatkli?“

„Copak – v těch posledních letech už sem řemeslo nedělal. Byla zas práce ve fabrikách.“

„A předtím?“

„Předtím? No – ševcovina moc nešla. Všichni kupovali u Báti, u Popra –, no, jednoduše –“

„Pobíral jste nějakou podporu?“

„Jó, bral. Neměl sem do čeho píchnout a všude byla nouze vo práci.“

„Byl jste dlouho bez zaměstnání?“

„Jo. Skoro vosum let. Já byl marod, těžkou práci sem dělat nemoh, a vo jinou čovek nezavasil – to víte –“

„Váš syn se učil sazečem?“

„Jo.“

„Dostával nějaký plat?“

„Plat? Depak. Pár korun kapesnýho dostal, ale ty já mu vobyčejně nechal. Kluk taky neměl žádněj med a byl zrovna v těch frajerskejš létéch. Ale potom, dyž to začlo bejt lepší, myslím s práci, v sedumatiřicátym, v osumatřicátym, to už nám s mámou dycky každou sobotu dával na stravu.“

„Děkuji vám, pane svědku,“ řekl dr. Löwith a pohlédl na soudce. Soudce sebou trhl, zamrkal a obrátil se na prokurátora.

„Pan státní žalobce?“ Prokurátor zavrtěl hlavou. Soudce si oči vidně oddychl. „Přerušuji jednání na dvě hodiny,“ řekl radostně a povstal. Všichni vstali. V síni zavládlo uctivé ticho. Soudce zmizel v průvodu svých nohsledů a dva sonnyboyové odvedli Jackieho. Ani se na ni nepodíval. Síň se rozšuměla. Ohlédla se dozadu, a Danny hleděl na ni. Lidé se hrnuli k východu.

Všechna snaha dr. Löwitha je však marná. Příživník, nevyučený sazeč, uprchlík z Berlína, šmelinář a pašerák Jaroslav Petráček je „vzhledem k polehčujícím okolnostem“ odsouzen na šest let.

Kým proces hluboce otřese, je existencialista Danny. Zdá se mu, že pochopil mnoho věcí, i když mu zatím není jasné, co vlastně pochopil a jak. Taky pochopil trochu pozdě. Za dva dny po skončení procesu je vyhozen od státnice z filozofie, protože neměl ani ponětí o mysticích školy chartreské. Naštěstí mu přítel Ivan sežene místo v redakci novin, kde je sám zaměstnán.

V hlavě mu pořád leží Maggie, ale nemá odvahu jít za ní. Osud mu ji přihraje za dramatických okolností: v kavárně Fénix, kam zašel poslouchat jazz a koukat po holkách. Sotva vejde, dříve než se může pořádně porozhlédnout, dojde u jednoho stolku k výtržnosti: perou se tam dvě holky. Jedna z nich je Maggie, druhou Danny nezná. Teprve později se dozví, že to byla Alice, která Jackiemu překazila Maggiino křivopřísežné alibi. Rvačka je vážná, musejí zasáhnout esenbáci, a Maggii odveze policejní vůz. Ráno ji pustí, a před vězením čeká Danny.

Stráví spolu celý den, a je to den velké zpovědi. Danny se Maggii přizná, že v rajchu byl jenom necelý měsíc, protože fabrika, kam ho nasadili, vyhořela dřív, než dojel, a tak ho poslali hned zas zpátky do pobočného podniku firmy v protektorátu. Maggiina reakce ho překvapí. Díčka jen stručně prohlásí, že si to myslela od začátku, že je trochu vejtaha, ale že to jí nevádí. Zdá se, že Jackie je zapomenut. Nebo není? Buď jak buď, ještě to odpoledne se z nich stanou milenci a „zasnoubení“ jdou oslavit do kina Svoboda na americké drama „Milostné dopisy“. Tam se v kuřáckém salónku náhodou setkají se starou partou. Jackie je opravdu zapomenut. Mike zrovna demonstruje zajímavou věc:

„Co tady předvádíš?“ zeptal se Danny.

„Novej uzel. Americkéj. Znáš to?“

„Ne. Ukaž.“

„Tak eště jednou,“ řekl Mike a rozvázal si kravatu. Byla to oslnivost ze žlutého hedvábí, pomalovaná ženskými akty. „Takhle to vemeš, aby voba konce byly stejně dlouhý. Potom ten širší přehodíš dovnitř a podvlíkneš ho, takhle – mezi ten úzkej a mezi – počkejte.“ Così se mu nedařilo. „Sakra ne,“ řekl. „Takhle: ten úzkej přeložíš přes ten širokej a ten širokej prostrčíš – hergot –“ Seděl zahlobán do problematického uzlu.

„Nák ti to nejde,“ řekla Irena. „Ale kravatu máš prima.“

„Trochu mravně závadnou,“ řekl Freddy, „ale my to snesem.“

„Jak to?“ rozčilil se Mike, a zase se zapletl do složitého uzlování.
„Je to umělecká ruční malba na hedvábí!“

Ano, v jepičím světě válečné generace je Jackie už zapomenut. Snoubenci zhlédnou dojemné americké dráma a po představení, cestou z biografu, potkají na ulici doktora Löwitha.

„Dobrý večer,“ odpověděl jim na pozdrav, ale nepoznával je. Pak je přece poznal. „A dobrý večer! To jste vy!“

„Byl ste v kavárně?“ zeptala se Maggie, šli právě kolem chladných skel, kde nedávno – nebo vlastně strašně dávno – oslavovala vyhazov.

„Vdovec, to víte. Mají tu vzadu místnost pro blázny, jako jsem já. Hraju tu každou středu šachy.“

„Pane doktore,“ řekl Danny, „chtěli sme se vás na něco zeptat,“ zaváhal, podíval se na Maggii, ale ta mu jen stiskla ruku. „Chceme se vzít.“

„Cože?“ Dr. Löwith vykřikl.

Danny pohlédl na Maggie. Přimhouřila oči a pokrčila rameny.
„Vo rukus mi sice neřek, ale –“

Danny se obrátil k dr. Löwithovi.

„Potřebovali bysme vědět, co je k tomu zapotřebí. Vy v tom máte praxi.“

„To je překvapení,“ řekl dr. Löwith. „No, tu praxi mám sice spíš v rozvodech, ale svatba je podstatně snazší.“ Odmlčel se. „To jsem vůbec nevěděl, že vy dva se chcete vzít.“

„My taky ne,“ řekla Maggie. „Až do dneška do večera.“

Doktor Löwith jí podal ruku.

„Tak vám teda gratuluju.“

„Děkuji,“ řekla Maggie.

„Děkuji,“ řekl Danny.

„Půjдете kousek se mnou? Bydlím pár kroků za muzeem.“

„Jistě,“ řekl Danny.

Dali se vzhůru po Václaváku.

„Tak vy se chcete vzít. Podívejme se,“ řekl doktor Löwith filozoficky. „Inu, jste mladí. To je výhoda.“

„To je,“ řekla Maggie. Najednou se Dannymu vysmekla. „Promiňte,“ řekla, když se zastavili. „Děte kousek napřed.“ Danny na ni pohlédl, na okamžik nechápal. Maggie vstoupila do vchodu do nějakého domu a vyhrnula si sukni. Pochopil, dohonil doktora Löwitha a zastavili se o kus dál.

„A poslyšte,“ řekl advokát a zkoumavě pohlédl Dannymu do očí. „Co ten Petráček?“

Danny se usmál, pak se ušklíbl.

„Voni nebyli zasnoubení.“

„Ale slečna Maggie přece –“

„To řekla jen u soudu, aby jí k němu spíš pustili.“ Odmlčel se. „Pak s ní stejně nechtěl mluvit, vždyť víte.“

„Vím,“ řekl doktor Löwith úsečně. „Inu...“

„Jackie se stejně vrátí až za šest let,“ řekl rychle Danny.

„Ano,“ řekl doktor Löwith zamyšleně. Kolem drncela tramvaj. „Máte pravdu. Za šest let. To je přece nedohledná budoucnost.“

A najednou Danny nevěděl, jak to doktor Löwith vlastně myslí.

To je konec románu. Danny se tedy předčasně oženil, ale v různých dalších pokračováních jeho osudů na manželství s Maggi jaksi zapomněl. A tohle je taky všechno, co zbylo z románu. Spojovací texty jsem upravil podle toho, jak dnes věci vidím. Rukopis, jak jsem napsal, se mi ztratil, a tak tohle je všechno, co z toho příběhu zůstane. Pokud jej zas někdo neobjeví na půdě a já, na stará kolena, to všechno nepřepíšu.

1946, 1992

III

Tři příběhy a epilog o Líze a mladém Wertherovi

*... what a book... would be the real
story of Hemingway, not those he writes
but the confessions of the real Ernest
Hemingway. It would be for another
audience than the audience Hemingway now
has but it would be very wonderful.*

— GERTRUDE STEIN
(*The Autobiography of Alice B. Toklas*)

*Případnost synů lidských
a případnost hověd
jest případnost jednotejná...
aniž co napřed má
člověk před hovědem*

—KAZATEL 3,19

Zákony džungle

Před klášteřem jsem se zastavil a podíval jsem se nahoru. Věže pluly zvolna po šedivých a bílých mracích k západu a pozlacená korouhev pod nima svítila jako okousané slunce. Sjel jsem pohledem po zčernalých stěnách věží a po opadálé omítce, pod níž se slabě červenaly zvětralé cihly. Nebylo to nevrlidné místo. Jeho dokonalá pustota mě hřála. Cítil jsem v ní zánik; ten byl ve všech barákách v Broumově, v jejich tmavých schodištích, vlhku a smradu, ale tady to byl uvědomělý, výsměšný, poetický zánik. Mělo tu co zanikat. Okna klášterního kostela zrcadlila bílou krajinu a pruh modré oblohy se zimním sluncem na západě, stěny refektáře visely nad železniční drahou dole v údolí a velmi daleko za nima letěla rychle mlha a odkrývala a zakrývala zasněžené kebulky broumovských skal.

Byl jsem pořád jenom jako nastěhovaný ve vlastním těle, které tu stálo daleko od Prahy a Kobyliš a od Lízy, a připravený se z něho vystěhovat. To tělo sedělo včera v noci v broumovském rychlíku, s pruhovanou košilí a s barevnýma ponožkama na sobě, a byl v něm údiv nad tím, že není ani trochu naděje vrátit se k Líze a znova si žít zlatě orámované dny, se žárlivostí plnou očekávání a s pohodlím na všechno to utrpení. Teď jsem byl v tom. Ujížděl jsem do pohraničí, vstříc socialismu, vstříc pustým dnům, o kterých se dobře snilo a jimiž šlo lechtat Lízín ochablý soucit; ale ve skutečnosti se měly skládat z nezkrátitelných šedesátiminutových hodin. A byl jsem pln údivu, že mi nebylo smutno přiměřeně k Lízíným slzám. Teď už

jsem věděl, čím to. U Lízy jsem nemyslel na budoucnost: za těch žárlivých a přesmutných odpolední, kdy Líza měla oči ubrečené a nos jako bezpečnostní lampičku, kdy byla ona jako liška chycená v kleci (a já byl takový potom v noci, sám) a marně se pokoušela rozřešit logicky nerozřešitelný problém věrnosti a lásky, věrnosti k Robertovi a lásky ke mně. Sedával jsem v jejím pokoji na nízké stoličce z popruhů a bylo mi blaze, štěstí mě vevnitř hrálo a oči jsem míval tak suché, až to nakonec Lízu našťvalo a vyhodila mě na mráz. Myslela si, že už ji nemiluju, a já byl zatím šťastný, poněvadž jsem ji právě miloval. To nemohla pochopit. Naše láska přece nemohla být šťastná, protože nikam nevedla. Na jejím konci nebyla Lízina postel, ani postel v Hájkovic vile v Kostelci, ani žádná jiná postel, a musela to teda být nešťastná a nesplněná láska. Tímhle já se ovšem s rozkoší trápil taky. Někdy tak, že už to rozkoš ani nebyla. Někdy tak, že si to Lízinka, která byla konec konců ženská a na slzy udělaná, ani nedovedla představit. Jenomže když jsem se díval na její ksiftík, na zelené oči v zarudlém orámování a na to, co k tomu patřilo, na řadra a zadek a milostné nohy, na to všechno, co se tu trápilo kvůli mně, byl jsem vždycky a bezmocně šťastný. To bylo ale taky celé moje štěstí. Potom v noci jsem se obvykle svíjel žárlivostí a žasnul, jak veliké bolesti může člověku způsobit pitomá duše a jak to, že lidská duše sídlí v pohlavních žlázách. Ale druhý den jsem zas ujížděl v trojce ke Kobylisům a dělal na Lízu její oblíbený ušlechtilý a moudře trpící obličej, místo abych – já nevím, třeba ji zmlátil. Nebo znásilnil. Jenže to by se mi asi nepovedlo, byla moc silná. Tak jsem byl ušlechtilý, ale jen z nouze. Jenže bych rád věděl, kdo je ušlechtilý z nějakých jiných důvodů. Asi nikdo. Asi určitě. Ušlechtilost má v životě stejnou funkci jako neušlechtilost a chytří lidé jí užívají, když to nejde s neušlechtilostí. A tak jsem ušlechtilé jel v broumovském vlaku. Stál jsem u okna a viděl vzdalující se Lízinu postavu, přesmutnou v modrém kabátě s francouzským límcem; nepatrně malou pod špinavými skly perónu, nehybnou a pomalu, pomalu odcházející na západ. Už se mi nikdy neměla vrátit. Blbost namlouvat si něco jiného. Je po snech. Ale přesto jsem v té chvíli zase byl

šťastný, protože jaká budoucnost? Žádná není. Je jenom přítomnost smutňoučké, milované a mě milující Lízinky, vědomí bolesti, jež svírá její moudrou dušičku kvůli mně.

To bylo ale pryč. Zrovna jako budoucnost mě nemohla naplnit smutkem, byla-li přítomnost šťastná, neuměl jsem se ani hrát minulostí, když jsem vězel v trablu. Teď jsem v něm vězel a proto, abych se nezbláznil smutkem, musel jsem se něčím hrát. Vybral jsem si zanikající klášter, kde šla bída opřít poezii ztrouchnivělé latiny a zapomenuté ortodoxie. Pohnul jsem se k baroknímu schodišti a sešel jsem po něm dolů. Sníh mi pod nohama povoloval a v botách jsem ucítil chlad. Na stěně proti vchodu bylo štukové sousoší Ukřižování, žebratý Kristus visel prkenně na kříži a měl v pupíku sníh. Za ním se nablble usmívalo pozlacené slunce s lidským obličejem na drobné postavičky, převracející svatého Petra na ixovitém kříži hlavou dolů. Ze skály pod křížem vylézal apokalyptický drak s pozlacenýma očima a hřbetní ploutví a nějací lidičkové vyplouvali po kaligrafických vlnách, v nichž příšerně šupinatá velryba zvracela Jonáše. Vězel ještě do půl těla v jejím chřtánu, ale už měl ruku vztyčenou k požehnání. Velryba ho vyvrhovala právě k nohám Panenky Marie, oblečené jako františkánská jeptiška, za ní rytíř v kroužkovém brnění bodal ohnutým oštěpem Krista do boku. Oštěp byl ohnutý proto, poněvadž štukatér včas poznal, že zachová-li původní směr ratiště, bude Krista muset píchnout do ucha. Zasmál jsem se v duchu tomu sousoší, ale hned mě to přešlo. Smích už mi nepříslušel. Líza se nikdy nesmála, když jsme byli spolu. Smála se jen před lidma a na fotkách, kvůli svým rajcovním zubům v hezké puse. Já jsem zanikal, a bylo trapné pobaveně se smát v zániku. Nanejdýš smutně se usmívat. Aby Líza věděla, že trpím. Aby si ani na okamžik nemyslela, že to nesu nějak lehce. A abych z toho mohl být šťastný.

Odvrátil jsem se od kalvárie a šel jsem ke klášteru. Širokou oprýskanou bránu s portálem vyplňovala železná vrata, křížem potlučená pruhy plechu. Otevřel jsem malá dvířka a vstoupil jsem dovnitř. Byl mráz. Skrz koženou rukavici jsem ucítil studenou kliku

branky. Na nádvoří dva chlápkové odhazovali sníh. Kolem dokola vedl ochoz, lemovaný sloupořadím, a všechna čtyři průčelí vybíhala nahoře ve zvlněné arkýře, visící v prostoru nad zasněženou zemí. Kromě dvou maníků s lopatama nebyl na nádvoří nikdo. Jenom pomalu letící mraky strkaly okraje říms na západ.

„Dobrý den,“ pozdravil jsem bližšího chlápka v lyžařském. „Moh bych mluvit s páterem Rogerem?“

„To je on,“ řekl chlápek a palcem ukázal na druhého. Pustil jsem se k němu přes neposkvrněný sníh nádvoří. Přestal pracovat a díval se na mě, ale byl jsem ještě moc daleko, abych ho pozdravil. Civěl na mě skrz brejle a já nevěděl, jestli se mám už usmívat nebo ne, a nešlo mi to jít rychle, takže jsem byl v rozpacích s tím zdravením. Páter Roger stál navlečen v zelené letecké bundě na zip, právě takové, jakou měla Líza. Trochu se mnou zatřás smutek. Ale kde je Líza. Předě mnou stál páter Roger, vypadal na třicet a na baseballového hráče nějaké univerzity. Taky možná byl. Opřel se o lopatu, a dřív než jsem mu stačil říct Pozdrav Pán Bůh, povídal s cizím přízvukem:

„Toprý ten.“

To mě zarazilo, neboť jsem čekal víc zbožnosti. Sám jsem původně zamýšlel říct mu Pochválen Pán Ježíš Kristus, ale to jsem si rozmyslel, protože jsem se pamatoval na pokus pozdravit takhle u papá Nedochodila, kde to bylo zvykem. Tenkrát mi přeskočil hlas a věta zůstala viset ve vzduchu, u stolu v jídelně všichni zmlkli a kolektivně si mě změřili pohledem. Od té doby jsem i u zbožného papá Nedochodila říkal Dobrý den. Teď jsem však hodlal pozdravit křesťanský, a proto mě americký benediktin zarazil.

„Dobrý den,“ řekl jsem. „Pozdrav Pámbůh.“

„Co si pšejete?“ zeptal se.

„Já sem Smiřický,“ řekl jsem a čekal, co bude. Páter Roger se na mě díval amerikánskou tvář a nic. Pokračoval jsem:

„Já mám strýce kaplanem v Plzni. Páter Smiřický.“

Benediktin hleděl dál nechápavě. Zřejmě to nebyl tenhle, ale ten druhý, co ho znal můj strejc.

„Já sem sem přidělený jako profesor a nemám byt. Tak sem se chtěl obrátit na vás –“, odmlčel jsem se. Měli tu jistě pokojů jako v grandhotelu.

„*Oh I see*,“ řekl Roger a díval se mi do očí. Naši páteři tohle obyčejně nedělali, poněvadž člověk, který měl nos, byl by je prokouk. Ale Roger byl Amerikán. Tam se o víře nepochybovalo. Snad proto, že americká bída dovedla člověka k víře nadchnout. Bída, co jsme ji měli tady, ne. Americká bída kvasila nadějí, tahle byla beznadějná. A já byl v ní. Nebylo mi pomoci. Chtěl jsem aspoň najít byt.

„To pute nejlepší, tyš putete k panu pševorovi,“ zašišlal Roger a zavolal na druhého mládence: „Pítšen, toveť pána k panu pševorovi.“

„Děkuji vám,“ řekl jsem.

„Rád mohu pomoci,“ řekl páter Roger a dal se znova do odhazování sněhu. Jeho kolejní obličej mi uvíz v paměti. Takovíhle teda byli kolegové Elmera Gantryho. No, mně se nezdáli nesympatičtí. Mládík Pítšen přiběhl a řekl mi:

„Prosím, račte za mnou.“

Zamířili jsme rovně k baroknímu schodišti s dvěma řadami svatých na zábradlí. Měli na hlavách bílé hromádky sněhu, vypadali staře a opuštěně a líbili se mi. Byli jako já. Kdysi se tady procházeli benediktini s žaltáři a s růženci a pečovali o ně; teď už o ně nepečovali a zlato jejich korun a štol haslo, ale haslo poeticky a výsměšně. Byli si vědomi, že mají pravdu. Všechno je marnost, jenže oni ji dovedli proměnit v hezkou marnost. Marnost těch druhých byla bez poezie. Pustá a natřená optimismem. Nebyla to marnost pro mě.

Šli jsme. Mládenec odemkl těžké dveře a vedl mě vysokou chodbou s obrazy na stropě k dřevěnému schodišti, zatáčejícímu se kolem masivních sloupů nahoru. Všude bylo chladno a šero, ale ne moc šero. Vystupovali jsme po vydrhnutých dřevěných schodech a všelijací Kristové a Tadeášové a Marie s rozsvícenými nebo zhasnutými věčnými světly se ukazovali ve výklencích, hleděli na mě dřevěnýma očima. Na konci schodiště se objevila přepážka s nápisem KLAUSURA. Pod ním bylo něco červeně. Když jsem přišel blíž,

přečetl jsem to: ŽENÁM VSTUP PŘÍSNĚ ZAKAZÁN. Tohle měla vidět Líza. Asi by zrudla a styděla by se a měla by vztek, že je holka. Snášela někdy svoje slečnovství těžce, pokud nekecala. A měla ráda nemravnosti a dlouhá odpoledne jsme spolu mluvili o pohlavních stycích a o tom, jak jsou holky pitomé. To teda byly. S růžovými spodničkama a se šperkama z bižuterie, s natáčkama a vůbec s celou svou omezeností. Na světě byla jen jediná výjimka: Líza. Ale ta byla vdaná a měla mnoho idiosynkasií. Jednou z nich byla manželská věrnost. Nedala si ji vymluvit. A tak jsme spolu chodili, všelijak tajně, anebo i s vědomím jejího manžela, který ji měl prokouknutou a o jejích idiosynkasiích věděl. Říkali jsme si, jak se milujem a jak je to prima, že se milujem, a buď trochu šťastnej a seš šťastnej?, a Líza mi vyprávěla, jak si připadá jako chlap, milostnou holkovskou pusou mi to vyprávěla, a jak je jí divné, že je holka, a že když stojí ve vaně a dívá se na sebe v zrcadle, tak tomu nemůže věřit, a to bylo pro mě peklo, když tohle říkala, neboť já ji v duchu viděl nahou ve vaně, ňadra s tmavými bradavkami a tmavý klín, a milosrdný Bože, to bylo peklo, horší není. A nesměl jsem na ni sáhnout, musel jsem poslouchat úvahy o jejím problematickém holkovství a dělat že jo, že to je zajímavé. Bože! Sakra! Vytlačil jsem to z hlavy a zapadl jsem s Pítšenem do klauzury.

Byla to nízká široká chodba s okny na jedné straně a s řadou dveří na druhé. Pítšenovy lyžařské boty cvakaly po kamenné podlaze, jak šel dlouhými kroky kolem všech těch dveří až k jedněm, kde se zastavil a obrátil se ke mně. „Prosím, můžete si zaklepat, ano?“

„Jistě, děkuji,“ řekl jsem.

„Promiňte mi, já mám tole ještě mnoho práce.“

„Ale jistě, prosím, děkuji vám.“

„Na shletanou,“ řekl Pítšen.

„Na shledanou,“ řekl jsem.

Otočil se, odcvakal ke dveřím z klauzury a zmizel za nima. Na dveřích visel latinsky psaný leták s fotografií tlustého biskupa. Nerozuměl jsem textu, ale pod fotkou bylo jeho jméno: Guillelmus, Archiepiscopus Chicagensis, Episcopus Bahamarum Insularum nebo

tak něco. Amerika na mě dýchla. Zatoužil jsem spatřit toho doktora Cherfa, převora benediktinského kláštera v Broumově a předtím profesora biblických dějin a hebrejštiny na Loyola University v Chicagu, Ill., a teď tady v téhle díře. Jenomže pro doktora Cherfa to nebylo nic strašného. Měl svou víru a tady měl své poslání, na tomhle hnusném konci světa. Věřil v to, co dělal, stavěl si z dobrých skutků poklad v nebi, miloval nejprve Boha a pak teprve ještě něco, jestli ještě něco miloval. Já jsem miloval Lízu a pak nikoho. Jenom jsem měl poněkud nepříjemný pocit ohledně Boha a věcí, co je vyžadoval, zpovědí, nedělních mší a tak. A Bůh tu byl, měli tu na něj pozlacený barokní svatostánek, ale Líza tu nebyla. Ani žádné poslání. Ani víra ve věci, které jsem tu měl dělat. Doktor Cherf tu byl mnohem míň vyhnanec z Chicaga než já z Prahy, z Kobylis a z libeňských strání, od Lízy.

Stiskl jsem kliku a vstoupil dovnitř. Za dveřmi byla dlouhá a úzká místnost s oknem na konci v příšerně tlusté stěně, za níž se převalovala řídká mlha kolem broumovských skal. Páter převor seděl u starodávného sekretáře, s černou čepičkou na hlavě, malý, suchý, ztracený v černém hábitě, který splýval přes vyřezávané opěradlo židle. Za zády mu stálo u stěny klekátko pod velikým krucifixem a na něm ležel breviář. Převor nevzhlédl od práce a tiše pokračoval v psaní. Místností zaznívalo jen tikání neviditelných hodin a tření jeho kuličkového pera po papíře. Zůstal jsem mlčky stát a prohlížel jsem si převorovu pracovnu. Vedle sekretáře měl harmonium s rozevřeným notovým rukopisem na pultku a vedle harmonia pianino. Kolem protější stěny se táhla knihovna, rozpuštěná krucifixem. Díval jsem se, jaké jsou tam knihy, ale stihl jsem přečíst jen *Lidová rčení* a *Kingsblood Royal*. Dál jsem číst nemohl, protože pan převor se v křesle napřímil, odložil pero, opřel se nohama o trnož a odsunul se i s židlí od stolu. Pohlédl na mě chytrýma očima a zeptal se:

„Co si pšejete?“

„Pozdrav Pámbůh,“ řekl jsem. „Já sem Smiřický.“

Převor kývl hlavou.

„Smižický – znám.“

„Můj strýc je kaplanem v Plzni.“

„Pamatuju se dobře – on je – Josef?“

Pohlédl mi do očí. Nikdy jsem neviděl tak jasnou otázku v očích. Převor mě zkoušel. Byl chytrý jak jezuita, ačkoliv byl benediktin.

„Ne, Karel, důstojnosti,“ řekl jsem. „Josef, to je můj otec, jeho bratr.“

„Aha. Pamatuju se. Copak tělají v Plzni?“

Zkouška pokračovala. Převor ze mě už oči nespouštěl. Ale já věděl, co čeká, že uslyší, jestli se máme dorozumět. „No – je jich tam teď trochu málo.“

„Jak to?“

„Páter Doležal zmizel.“

„Tak?“

„To nevíte, důstojnosti? Sou to asi dva měsíce.“

„Toležal. Já vim. Ten tlouhy. Chubeny.“

„Ano. Ten veselý,“ řekl jsem. Klidné a pátravé napětí v převorových očích zmizelo. Zasmál se bělostnými zuby: „Ano. To pyla veselá kopa. Pamatuju se, tyš sme pšijeli se *Third Army* to Plzně.“

Bylo po zkoušce. Cítil jsem, že s ním mám kontakt, pokud jsem vůbec mohl mít kontakt s knězem. Až do mého interioru *ubi habitat veritas* však neviděl. Kdyby tam viděl, asi by ochladl. Anebo by začal bojovat o mou duši. Ale až do mých pohlavních žláz rozhodně vidět nemoh, ani svýma páterskýma očima.

„Ano. To byla –“ řekl jsem s pomlkou.

„A co pro vas muže utělat?“ zeptal se. To už bylo lehké. Začal jsem rozšafně *in medias res*. Klášter mi v mysli vybavoval zbytky latiny.

„Důstojnosti – já nemám byt.“

Kývl hlavou.

„Já sem sem byl přeložen. Já sem profesor angličtiny a teď, když mě sem dali a nemoh sem sehnat byt, tak sem si vzpomněl na vás, jak strýc vždycky vyprávěl –“

„Učíte na gymnáziu?“ přerušil mě.

Rychle jsem se omluvil.

„Ne. To víte, *mě* dali na měšťanku. *Pro nás*,“ zdůrazňoval jsem podlízavě, až jsem se lek, jestli jsem to nepřehnal, „je míst málo.“

„Taty na gymnasiu učí jeten – ale anglicky neumí moc,“ řekl převor. „Taky chtěli na mně, abych učil, ale ja nechtěl. Oni py pak mohli žic, vysvětači, a to ja nic takovyho nechci.“

„Jistě. Je lepší být opatrný,“ řekl jsem rychle.

„Oni na nas požad tak chledi,“ pokračoval převor. Věděl jsem, že už je to O. K. „Se všim je tšeba takových povoleni, to je chrosne. Ja se tivim. U nas nic takovecho neni.“

Úslužně jsem se zasmál.

„Ano,“ řekl jsem.

„Ale taty je takova pyrokracie.“

„Jistě,“ řekl jsem. „Já sem to pocítil na vlastní kůži.“

„A ja chci taty pšeci litem pomoc. A pomáhám, jak to te,“ řekl převor a natáhl se k sekretáři. Hubenou rukou pošoupl na okraj stolu nacpanou kartotéku.

„No taty,“ řekl. „Samy žatosti o leky.“ Začal se prsty probírat v kartotéce a povytahoval namátkou různé karty.

„Taty – streptomycin. A taty – *liver extract injections* – a prednison – a streptomycin.“ Kartičky mu klouzaly mezi prsty a škrtały o zlatý prsten. Nahoře bylo na každé jméno s adresou a uprostřed jméno léku a nemoci. Pěkných pár nadějí je asi zavřeno v téhle bedničce, napadlo mě. Míhly se mi před očima všelijaké ty žluté tváře a rozpíchaná stehna a zadnice a zateklé nohy, jak jsem se na ně pamatoval, když jsem před čtyřma lety pomáhal sestře Udelíně v kostelecké nemocnici. Ti všichni nemohli být šťastni ani v téhle zemi, právě v téhle zemi ne. Nic jim nemohlo pomoci. Nic než snad páter Cherf a americká *Catholic Action*. V téhle zemi nic než to. Monotónní převorův hlas odříkával léky jako litanie: „Streptomycin – viteolan – penicilín a streptomycin.“ Oč těm všem tak hrozně šlo, že si dali naději zavřít do téhle pitomé bedničky? Já bych to neudělal, myslel jsem si. Proč chtějí tak o sto šest být naživu, když mají šanci bez vlastní námahy umřít? Jako by být bylo lepší než nebýt, když

není. Člověk toho moc ví, taky že umře. Tím to má všechno polepené. Dát si zavřít naději do bedničky! Ani za nic. Smrt má tu nevýhodu, že nepřijde nikdy, když ji člověk potřebuje. Může si ji nanejvýš nějak sám vpravit do těla, a k tomu zas nemá odvahu. Je to legrační rozpor, mezi touhou po smrti a odvahou k ní. U mě pramenil zejména z víry v peklo, kam se dostávají sebevrazi. Ale jinak, moct umřít, Bože, všechnu naději a útěchu bych zavřel do Lízy, ne do bedničky. To, co bylo, když jsem nebyl s Lízou, to nebyl život. O to jsem nestál. Byl bych radši žil rok nebo jen půl roku s Lízou a vzdal se všeho ostatního času. Ať bych šel k čertu. Kdybych moh vzít všechny ty dny, které ještě budu moct prožít s Lízou, všechny ty velikonoční a vánoční prázdniny, co mi je povolí okresní školní rada a její manžel, kdybych si je moh vybrat předem z celého života a postavit je vedle sebe, udělal bych to bez rozmýšlení, i kdyby to byl dohromady jenom měsíc. A pak bych umřel a litoval bych jen toho, že jich nebylo víc.

Vytrhl jsem se z proudu myšlenek a uvědomil jsem si pátera Cherfa. Uvědomil jsem si, že vytáhl jeden lístek z kartotéky a dívá se na něj.

„Taty,“ usmál se pohrdavě. „Radioisotopy. To je na leukemii. Velice schoupná nemoc. Ale mají to jen ve Státech. Jenže československé ministerstvo stravotnictví nepovoluje tovoz. Pry je to špionáž.“

„Proč to?“ řekl jsem.

Podíval se na mě ironicky.

„Souvisí s vyropou atomové pompy.“

„Ach tak.“

„Ten člověk umře. Na to není jiný lek.“

Páter se dál prohraboval v kartotéce.

„Kolik jich máte?“ zeptal jsem se.

„Jeden a půl tisíce. To tu je jen část.“

„A kolik se vám podaří dostat?“

Převor mávl rukou.

„Ach! My bychom opačili všechno. Americky katolíci sou topši lidé. A mají peníze. Ale ministerstvo povolí malo.“

Jeden a půl tisíce. Jeden a půl tisíce zaručeně natřených. Těch, co jsou smutní i v smíchu pětiletky. Jenže co je to jeden a půl tisíce. Asi tak Lidice, o něco málo víc. Československo má jedenáct či kolik miliónů obyvatel. Co s jedním a půl tisícem. A stejně by se z toho většinou nikdy pořádně nedostali. Divil jsem se převorovi. A divil jsem se jim.

Proč tak trapně lpět na životě, takových pár lidí.

„Ach ja,“ řekl převor a odstrčil kartotéku. „Nyni pak spýva vira, natěje, laska. Laska. Te se hlavně netostava.“

„Ano. To ne,“ řekl jsem.

Převor povstal ze židle. Byl jsem rád, že toho už nechal, už mě to nebavilo. Zdál se dost malý, ale vypadal silně a zdravě na svůj věk. V mládí asi hrával americký fotbal a pak šel na misie. Do Broumova.

„Tak vy nemate pyť,“ řekl zamyšleně.

„Ano, důstojnosti,“ řekl jsem.

„Hm. Ja nevím, jestli py se vam tu něco lipilo.“

„Určitě, důstojnosti.“

„Je to tu velko, ale – je tu zima, vite. My mame malo uchli a moc spočebujem. Oni sou tu velke misnosti.“

„Důstojnosti, uhlí já si seženu. To už je moje starost,“ řekl jsem lehkomyšlně.

„A neni tu pochotli. To je klášter.“

Zasmál jsem se.

„Já nejsem zvyklý na přepych. A tady je to –“ Chtěl jsem říct krásné, ale tolik spisovné češtiny už jsem nemoh snýst. Prima říct nešlo. A říct krásný taky ne; musel jsem mluvit spisovně. Opravil jsem se:

„Mně se tu velice líbí.“

„No, to sem rat. Ale neni to pochotlne. Tak poťte se mnou,“ řekl převor a hnul se ke dveřím. Otevřel jsem mu je a ustoupil jsem stranou. Převor vylezl na chodbu a já za ním.

„Taty mam celu ja,“ rozmáchl se rukou, „a taty pater Roger. A tam tva bratši a vzadu pyťli jeden velepný pan. Puteme dal.“

Rozhlédl jsem se po řadě dveří a pak jsem zahrnul za převorem. Šli jsme rychle prázdnou chodbou, provázeni klapáním bot. Chodba zahýbala vpravo a octli jsme se u točitých schodů, ale jiných než prve. Slezli jsme po nich dolů do jiné chodby s novou řadou dveří. Všude na stěnách visely obrazy se svatými výjevy. Byl bych se na ně docela rád díval, měl jsem v oblíbě všelijaké ty taliánské šlechtické obličejy a tlusté nebo hubené mnichy na obláčkách a hejna andělíčků a mučení a světla z nebes. Tady jich bylo hodně. Musel jsem ale jít a jen je tak přejíždět zrakem, poněvadž převor krácel kupředu jako turista.

„To je knichovna,“ řekl a ukázal na průvod dveří, „a patro vyš taky. Knichovna na dvě patra.“

Nevěděl jsem, jak mám dát najevo obdiv, aby to bylo věrohodné, a ne trapné. Tak jsem jenom udiveně zabručel. Zahrnuli jsme v pravém úhlu a šli jsme úzkou chodbou, jejíž strop se však najednou vznesl do nesmírné výše. Nahoře po obou stranách byla štíhlá okna a skrz ně se dolů linulo jasné světlo.

„To je kostel,“ řekl převor. Na konci chodby otevřel železná dvířka a začali jsme šplhat po úzkých a temných točitých schodech vzhůru. Nevěděl jsem, kolikrát jsme se omotali kolem nosného sloupu, ale dostkrát, a pak nás schody vyhodily do jiné chodby, vedoucí směrem, který už jsem nedokázal určit. Nové řady bledých tváří s gloriolami hleděly na mě z obrazů. Pak chodba zahrnula vlevo a za rohem byla přepažena prkennou stěnou. Prevor se zastavil.

„Tam pytli faraš od te – československe cirkve, vite?“

„Ano,“ řekl jsem.

„On ma za ženu šeditelku z tocho gymnasia. To je silná komuniska.“

„No to tedy –“ Nevěděl jsem, co ode mne čeká, abych zaujal za postoj. Díval se na mě upřeně a v očích mu hrála teď zas radostná zlomyslnost.

„A jejich syn choti k nam to internátu a večer se motli s našimi chochy,“ řekl vítězně. Vynutil jsem ze sebe smích.

„Skutečně?“

„Ano. Oni vetou mlatež proti kněžím. Ale mlatež sem choti a viti tu, jake to je, a chraje tu pinkponk a my si ziskame tu mládež.“

„Jistě,“ řekl jsem. Doved jsem si představit, že kluci nalítnou spíš na pingpong než na brigády a marxleninismus.

„Tu vetle,“ pokračoval převor a ukázal na ohradu, „je proumovsky svaz mlateže. Ma tam klupovnu. Ale oni choti k nam a chraji s našima chochy. A taty viti, že to je topre, a pak tyž jim žeknou zle o kněžich, tak nevěši.“

„Samozřejmě,“ řekl jsem a bylo mi už trapně, že pořád opakuju stejná nepřesvědčivá slova, ale páter si toho nevšímal.

„Tem tal,“ řekl. Vykročili jsme. Prošli jsme malými dvířky do jiné chodby.

„Tuty se te to internátu,“ mávl převor rukou, „ale my teme tu.“

Skrz jinou branku jsme se dostali na úzké schodiště. Byl jsem už dokonale spletený. V ohbí schodiště houstla tma, ale malé světýlko hořelo pod obrazem Veroničina šátku. Schodiště končilo dalšími dveřmi, které převor otevřel. Octli jsme se v dlouhé, úzké a vysoké chodbě s těmi štíhlými okny nahoře. Z jedné strany se táhla řada dveří a nad každými bylo vyšisovanými zlatými písmeny jméno světce. Obrazy tu nebyly.

„Tu je zas kostel z truche strany,“ řekl převor. „A tu sou pyvale cely.“

Kráčeli jsme kolem těch dveří a já četl jména nad nimi. S. Valerianus, S. Bemardus, S. Crispinus, S. Dominicus, S. Hieronymus. Převor bral jednu po druhých za kliku a jedny povolily. S. Ambrosius. Vlezli jsme dovnitř a já se rozhlédl. Studená cela mě zahřála u srdce. Dokonalá mnišská komůrka. Potřeboval jsem to, to bylo ono, co jsem potreboval. Teď, pryč od Lízy, v tomhle broumovském vyhnanství. Byla to úzká, dlouhá místnost se zamřížovaným oknem v tlusté zdi, s úzkou postelí, s velikým krucifixem s klekátkem, s psacím pultem a jedinou židlí a s umyvadlem v rohu.

„No, neni to utulne,“ řekl převor.

„Ne, ne, mně se to líbí. Opravdu. Je to krásné,“ řekl jsem rychle a tentokrát upřímně, poněvadž se mi to opravdu líbilo. Tady bych

chtěl dožít zbytek života, když už jsem nemoh ani být s Lízou, ani umřít. Napadlo mi, že bych moh vstoupit do kláštera. Snad by mě pak pustili ze školní služby. Ano, jít do kláštera a – ale navždycky a jen v klášteře? Bylo by to moc bez událostí. Když jsem byl bez Lízy, držely mě aspoň události, jako tohle shánění bytu a překládání z místa na místo. A kdyby byla válka, vystoupil bych z kláštera, protože pak by se dělo věcí moc a moh bych se na pár dní vrátit k Líze. Vrátit se k Líze. Bože, v to jsem už vůbec nevěřil, bylo by to jako zázrak. Ale z celého srdce jsem si to vroucně přál a toužil jsem po tom. Věděl jsem, že toužím marně. Věděl jsem, že tohle už se nezmění. Můj smutek bude už navždycky mít pořádnou a hmatatelnou příčinu a navždy bude úředně zakázán. Představil jsem si strašně dlouhé řady dní za katedrou, s dennodenními vtipy a žvásty a s moralizováním z profese a se známkováním a se zástupy ukoptěných, blbých dětí. A pak jsem najednou intenzívně uviděl a ucítil Lízu, nahou v noci v posteli v náručí, ale nebylo to moje náručí. Cítil jsem duši dole v těle, jak se mi sevřela bolestí. Stíkl jsem oční víčka a zuby. Pomalu a těžce se bolest odsunula.

„Muselo py se sem tat uchli,“ slyšel jsem hlas pátera Cherfa. „To pysme sem tali putnu.“

„Ne, děkuji. To bude dobré,“ řekl jsem. Chtěl jsem už být sám.

„Chcete tu už tnes spat?“ řekl převor.

„Ano.“

„Pute vam tu zima.“

„To nevadí. Já sem na to zvyklý.“

„No prosim,“ řekl převor. „Ja pych vam tal nějaké uchli.“

„Ne, děkuji, důstojnosti. Opravdu. To já si opatřím,“ ujistil jsem ho rychle, jen abych už se ho zbavil.

„Jak myslíte,“ řekl a znova se rozhlédl. „Jinak to je zašizeno tost, ne?“

„Jistě, důstojnosti. Děkuji vám opravdu.“

„Klášter se zavira v sedum chodin. Nebude vam to vadit?“

„Naprosto ne.“

„No, ktypyste pšišel poztě, můžete zazvonit u vrátnice.“

„Ne. Já budu doma. Já musím ještě studovat.“

Stáli jsme. Potřeboval jsem ho dostat odsud. Rozloučit se s ním. Už jsem ho měl dost. Chtěl jsem se oddat žárlivosti. Věděl jsem, jak mi z ní bude, ale přitahovala mě jak svíčka mouchu.

„Důstojnosti, ukážete mně, kudy se sem chodí?“

„Prosim,“ řekl převor a hnul se.

„Ono je to tu složité,“ řekl jsem vtipně.

„Chistoricka putova,“ řekl převor. „Ale ottut je snatny vychot.“

Vylezli jsme z cely a kráčeli jsme dál po chodbě. Už jsem si ne-
všímal jmen nad celami, bylo jich příliš mnoho. Za rohem se chodba
snížila a opět jsem uviděl obrazy. Byly to ale jiné obrazy. Šli jsme
druhým křídlem kláštera. Sestoupili jsme po širokém dřevěném
schodišti do přízemí a tam už jsem uviděl východ, zcela podobný
bráně naproti. Převor vyšel ven a zastavil se na schodišti. Jeho černá
postava se ostře rýsovala proti sněhu. Zastavil jsem se vedle něho
a viděl jsem, že páter Roger a Pítšen ještě odhazují sníh.

„*Still working?*“ zavolal převor na Pítšena.

„*Yeah, Father,*“ řekl kluk americky. „*Just about five minutes more.*“

Páter Roger přestal pracovat a napřímil se. Pak sešpulil ústa, na-
foukl tváře a začal hvízdát ten šlágr: *Gimme five minutes more*. Potom
se rozesmál a Pítšen taky.

„Tak s Pánem Bohem, důstojnosti, a děkuju vám,“ řekl jsem.

„Spochem,“ řekl převor. Zdálo se mi to moc strohé, takhle se roz-
loučit.

„Mohu k vám někdy přijít, důstojnosti?“

„Prosim, pute mě češit.“

„Tak s Pánem Bohem.“

„Spochem.“

Otočil jsem se a slezl jsem ze schodů.

„S Pánem Bohem!“ zavolal jsem na pátera Rogera.

„Sbochem,“ zavolal a pak zazpíval Pítšenovi: „*Open the door, Pít-
šen!*“

Pítšen se zasmál, odhodil lopatu a skočil k brance. Když jsem se
přiblížil, široce ji přede mnou rozevřel a vesele se poklonil.

„Na shledanou,“ řekl.

„Děkuji, na shledanou,“ řekl jsem s úsměvem a vypadl jsem z kláštera.

Venku bylo bílo a mráz a slunce právě zapadalo. Pruh oblohy pod plujícími mraky oranžově svítil. Přestal jsem se usmívat. Byla zima. Byl jsem sám. Otočil jsem se a šel jsem úzkou uličkou do města. Ta se nade mnou nahoře zavřela a chytla mě do bídné omšelosti. Slepá okna, za nimiž nikdo nebydlil, oprýskané dveře, otevírající se do tmy a smradu, výklady, v kterých kdysi něco bylo. Táhl jsem vysokým sněhem, jediný živý, a do duše mi těžce klesla skutečnost. Poprvé po těch osmnácti měsících s Lízou ta skutečnost, kterou jsem si nepřipouštěl, která v tomhle státě jednou přijít musela. S ní ve mně narostly pochyby. Šel jsem okolo nezřetelného vývěsního štítu, jehož švabachová písmena oznamovala mrtvé ulici, že tam před časem býval *Franz Schneiders Gasthaus u. Weinstube „Zum grünen Baum“*, minul jsem primitivní malovánku zeleného stromu s korunou jako kulatý lampión a věděl jsem, že to všechno jsou malé kapitolky mého životního prokletí, a za chvíli jsem věděl, že to žádné prokletí není, že není vůbec žádné prokletí, ale jen běh života, kdysi v prahorním moři anebo ještě dřív, v žhavé hmotě pramlhovitiny určený prvním zavřením prvních elektronů a z toho podle železných zákonů se rozvíjející; z toho prvního prajednoduchého vzájemného pohybu dvou pranepatrných zrníček prahmoty. Ale to bylo divné, nezdálo se mi to s těmi zákony. Musely přece být dřív než ta mrskaající se tělíska, jak mohly být už v nich zavřené, obsažené? Ne. Běh života, někdy dávno vymyšlený pro zábavu nějakým Pánem Bohem, ale slepý, mechanický, bez dobra a zla, jenom jsoucí, faktický, existující neutrální běh života. A o něm jsem věděl, že je takový, jaký musí být, jaký je, že i kdyby Robert umřel, Líza by se mnou do těchhle mrazivých pekel netáhla, Líza zvyklá na Prahu, na Bergera, na neóny a biografy a kobylické stráně a nanejvýš na nějaké prázdninové výletní dobrodružné nepohodlí. Netáhla by se mnou; to byly moje pochyby a to, že na mě zapomene, když bude pořád jenom s ním a já pryč, tady, to nahé objetí, v kterém já nebudu, a pusté za-

sněžené náměstí se mi vysmálo nakřáplým hlasem vězních hodin. Bylo půl páté. V Ultraphonu právě rozsvítili a přes neposkvrněný sních se nesly zvuky neworleanského jazzu z ampliónu upevněného nad vchodem. Výspa civilizace. Kdo si tady asi koupí Kida Oryho. Anebo vůbec gramofonové desky. Od hotelu se vlekla stará ženská v šátku a v lyžařských kalhotách, s dvěma taškami. Dvě nebo tři jiná okna se rozsvítila. Zahnul jsem do ulice ke škole, a když jsem došel k bráně školy, bylo už šero. Strašná zima mi lezla po kůži. Vstoupil jsem dovnitř a oklepal jsem boty na rohožce. Z temna schodiště svítily nezřetelně dva bílé plakáty s tvářemi Gottwalda a Stalina. Obě se šklebily a nad nima se vinul černý nápis: *Pomůžeme vybudovat šťastnou zem* a pod tím rudě ZEM SOCIALISMU.

Doufal jsem, že se jim to podaří. Já sám jsem jim v tom pomoci nemoh; nevěděl jsem jak. Klíčovou dírkou sborovny pronikalo světlo. Otevřel jsem dveře a pozdravil jsem: „Dobrý večer.“

Tři kantoři, co seděli vevnitř, na mě pohlédli.

„Nazdar,“ řekl ředitel. Ignorovali mě. Já byl profesor a oni odborní učitelé. A jeden z nich musel kvůli mně na obecnou, aby mi udělal místo. Jeden mnohem starší než já a s rodinou. A s odučenými lety. Ale já byl profesor a profesori na obecnou nemuseli. Zvedl jsem kufr s peřinou a s polštářem a kufr s prádlem a s deskama.

„Poslyš, kolego,“ ozval se ředitel.

„Ano,“ řekl jsem. Ředitel seděl za konferenčním stolem a zaskrtával nějaké dotazníky. Měl žlutá bělma a zuby zpřerážené z koncentráku. Za odměnu ho udělali ředitelem v Broumově. Povídal:

„Ty seš filozof. Potřebujem nástěnku o Engelsovi.“

„Nástěnku?“

„Ano. Do třetí bé.“

„Jak – se to dělá?“ Držel jsem pořád oba kufrы v rukou. Už to začínalo. Nástěnky, dotazníky, šíření kultury mezi venkovskou mládeží. Chtěl jsem být už rychle pryč.

„No,“ řekl ředitel. „Obrázky tu nějaké máme, ty si vezmeš a napíšeš něco o jeho životě a nějaké citáty.“

„Ano. Dokdy to má být?“

„No – mohl bys to udělat zítra?“

„Dobře,“ řekl jsem. „Tak –“ Ředitel mě přerušil:

„Přiď si zítra ráno ke mně pro materiál.“

„Ano. Tak –“

„Už máš byt?“

„Ano.“

„A kdepak?“

Ten blbec. Zřejmě se rozhodl zajímat se o mě. Jemu ovšem kvůli mně degradace nehrozila. Řekl jsem chladně:

„V klášteře.“

Všichni se ke mně obrátili a vyhrkli unisono:

„V klášteře?“

„Ano.“

Chvilku bylo ticho. Pak řekl ředitel:

„A líbí se ti tam?“

Věděl jsem, co se jim honí v hlavách. Natolik už jsem poměry znal. Kádrový lístek, poznámka: *Bydlí v klášteře amerických benediktinů. A to kdyby byli věděli, co je tam před tím za poznámky. Člen Amerického ústavu a Svazu přátel U. S. A. Otec vyloučen ze Sokola, bývalý funkcionář nár. dem. strany. V Praze bydlel u Dr. J. Nedochočila, býv. poslance lid. strany, vyloučeného akčním výb. lid. strany. Dostává dopisy z Anglie a z bězeneckých táborů v Záp. Německu. Kdyby tohle věděli, možná, že by se potom tomu klášteru tak nedivili. Kam jsem se mohl dostat s takovýmhle kádrovým lístkem? A s mojí chutí do téhle práce? V téhle šťastné zemi? Patřilo to však k běhu mého života.*

„Líbí,“ zazubil jsem se. „Je to tam docela prima.“

Zas bylo ticho. Potom ředitel řekl:

„No – tak zítra si přijď pro ty materiály, ano?“

„Ano. Tak já du,“ řekl jsem. Hodil jsem si malý kufr s prádlem a s deskama pod paži a sebral jsem ze země gramofon.

„Tak dobrou noc,“ řekl jsem a otevřel jsem nohou dveře.

„Dobrou noc,“ zabručeli. Vyplul jsem na chodník a ředitel za mnou zavřel. Seškrábal jsem se se schodů a promáčkl se branou. Broumovská tma mě oblila. Cítil jsem temnou hmotu zavřeného

kostela naproti, a jak jsem se pustil k náměstí, začaly mě divoce zábst ruce, obtížené kufry. Šel jsem rychle, ale ve sněhu to klouzalo. Na zádech mě nepříjemně zamrazil pot. Kolem náměstí bylo rozsvíceno asi pět obchodů, okna městského hotelu a kulaté hodiny na věži radnice. Mohlo to vypadat docela vánočně, jenže já nebyl ve vánoční náladě. Klouzal jsem s kufry přímo přes náměstí ke klášterní uličce a do duše mi vstoupila bída. Teď asi v Kobylisích rozsvítili, Líza lampu s pergamenovým stínítkem postavenou na stolečku u gauče, z šera se vyhoupl dobrohloupý obličejík Trnkova pidimužika, co jsem jí ho daroval a kterému říkala Kolmaník, poněvadž mi ho půjčila s sebou jako talisman, když jsem šel na první štaci z filozofie k profesoru Kolmanovi. Tak tahle figurka s pijáckým nosem si bude pohodlně stát na stínítku Líziny lampy a dívat se na Lízu, ležící s knihou na gauči, s řadry pod zelenou bundou, jakou měl dnes páter Roger, v hnědé pepita sukni a v nylonkách, s malýma hnědýma bačkorkama na nohách, moje jediná milovaná dívka Líza, která nebyla určena do definitivního běhu mého života. A její manžel Robert sedí u psacího stolu na protější straně pokoje a něco píše pro rozhlas, nějakou blbost, protože nic jiného Robert nepíše. Anebo si šel lehnout k Líze na gauč a ona leží, žádama opřená o něj, a říkají si. Třeba o mně. A Robert s klidnou logikou rozbírá moje řeči a moji povahu a moje chování, a to tak šikovně, že to není ani nepřátelské, ani pomlouvačné, ani zlomyslné, ani žárlivé, ale jen jasné a logické a nenechává to na mně nic, jen otázku v Lízině kebulce, proč vlastně mě – možná – miluje. Třeba zrovna teď, v téhle chvíli na broumovském náměstí, mě už proto nemiluje. Upadl jsem do pochyb, ani jsem to nezpozoroval. Určitě mě nemiluje, když je s ním. Nebo na mě aspoň nemyslí. Je to směšné. Určitě na mě nemyslí. Ruce mi mrzly a cítil jsem, jak mi do plic vniká kašel. Zpocená záda mě studila. A tak sám jsem byl. Co o mně věděla, Líza. A jak na mě asi myslí? Právě teď ve svém hezkém kobyliském pohodlí. Vůbec na mě nemyslí. Třeba se zrovna líbají. Mráz, vítr, zpocená záda i tahle muka se ve mně slily v jedinou děsnou bolest. Myslel jsem jak primitivní zvíře. Měl jsem hlad, bylo mi zima, cítil jsem únavu a byl jsem

sám. Opuštěný, ubitý samec v noci. Nemoh jsem myslet jinak. Proto mi to nebylo trapné, tím spíš, že to byla pravda, s tím kobyliškým bytem a s mojí bídou. Líza to nemohla chápat ani cítit. Neměl jsem na ni proto vztek. Kdybych byl na jejím místě a ona na mém, necítil bych to taky. Nikdo nemohl doopravdy cítit nic, co neskřípalo zrovna jeho samého, jeho tělo a duši. Patřilo to tak k běhu života. Potopil jsem se do tmavého řečiště klášterní uličky a doklopýtal jsem ke schodišti. Na stěně kalně svítila lucerna a její světlo legračně deformovalo štukové figurky na kalvárii. Mraky nad klášteřem byly prosvícené měsícem a strmé stěny presbytáře, trochu světlejší než tma za nimi, visely v mrazivém vzduchu do noci. Došel jsem k železným vratům a postavil jsem opatrně gramofon a kufr na zem. Okamžitě se mi ulevilo. Začal jsem přešlapovat. Najednou jsem si uvědomil, že jsem si to s převorem nijak blíž nesjednal. Jenže co jsem měl blíž sjednávat. Dal mi světničku, ukázal mi, kudy se tam jde, řekl mi, v kolik se zavírá brána. To bylo všechno, co jsem potřeboval. Ano. Byl jsem sám a nic jsem nepotřeboval. Vzal jsem za kliku, dvířka se otevřela, sebral jsem kufr a gramofon a vlezl jsem na nádvoří. Tam jsem zas všechno postavil na zem a zavřel jsem za sebou dveře. Stál jsem ve tmě a v tichu. Nedýchal jsem. Začalo mě to zajímat. Vrstva mraků, nabitá měsíčním světlem, táhla nad klášteřem a čtyřhranná barokní průčelí stála na místě. Tady už jsem nebyl v Broumově. Tady už jsem byl přímo v pekle. V pekle osamělosti. A to peklo bylo ještě nové, a proto mě dosud zajímalo. Sebral jsem kufr a hnul jsem se ke schodišti. Pomalu jsem rozeznával sních od černé masy budov. Vydrápal jsem se po schodišti a opakoval jsem otevírací proceduru. Vevnitř nebylo už ani stopy po světle. Jen hustá, černá, studená tma. Postavil jsem kufr na zem a vytáhl jsem z kapsy baterku. Její světlo se protáhlo tmou a zastavilo se na obraze. Byla to zase ta umučená Kristova tvář z Veroničina šátku. Přejel jsem světelným prstem po řadě obrazů, temnějších a temnějších, čím byly dál, až se jeho špička ztratila ve tmě. Všude leželo naprosté, absolutní ticho. Jenom někde v dálce, uvnitř monotónních zákрутů, schodišť, výklenků a arkýřů, jako by bylo slyšet pomalé odklapávání času, který zde ale vlastně

neplynul, neboť nebylo čím jej měřit v nehybném kamenném světě smyslu zbavených obrazů a soch. Sebral jsem kufr, a s rozsvícenou baterkou v pravé ruce a s gramofonem v podpaží, vydal jsem se na cestu tmou, provázen obrovským cukajícím se stínem sebe samého a veden kolísavým ukazováčkem bledého světla. Přes námahu a bolest v obou rukou začal jsem si všímat obrazů. Vypadaly přízračné, osvětlené baterkou, jako by odjakživa visely v noční tmě. Z temných pozadí se leskly krunýře řádových rytířů, jejich nachové pláště hořely zašlou slávou bitev, církevních sláv a salonů křesťanských hraběnek. Tupě, bezvýrazně mě sledovali očima na cestě za noclehem. Za nimi vystupovala z trhavých stínů polonahá těla svatých mučedníků a divné, dávno zmizelé krajiny. Všechno se to pohybovalo kolem mě, vylézalo to a zapadlo to do tmy, ale mlčelo to. Bylo slyšet jenom moje kroky a oddychování utahaných průdušek. Šel jsem zvolna do schodů, které vrzaly v sériích ozvěn, a jak jsem už byl unavený, narážel jsem kufr o jejich hrany. Znělo to dutě a mně se hlavou mihla vzpomínka na chlapa ve vlaku, jenž vyprávěl o tajných sklepeních broumovského kláštera, kde se páchaly krutosti a kde v sudech byly naloženy oběti dávných benediktinů. Asi nějaký lidový partajník. Bylo to dost příjemné pomyšlení, trochu lechtalo nervy, jenže se tomu nedalo věřit. Ve vlcích lidí přetékali takovými legendami. S vážnou tváří mluvili o prášku, co jim posypali řecké partyzány a ti vylezli z lesů s rukama nahoře nebo rozvíjeli teorie o vládě Vatikánu nad světem a o důvodech, proč papež nechal v Rusku vyrůst komunismus, tak daleko dopředu domyšlených, že to vypadalo na opravdovou boží prozřetelnost. Myslel jsem si, že ti vypravěči si z lidí utahují, ale neutahovali si. Lidi byli šťastní, když mohli něčemu věřit. Čemukoli věřit. Třeba pěstění vůle, jak o tom psal parapsycholog Kafka: zaklínání. Já to dokážu, desetkrát denně, nebo budu mít úspěch, třikrát před začátkem práce, a nikdy jim nenapadlo, co bude, až to všechno s úspěchem dokážou a až si vypěstují vůli, tak k čemu jim bude. Byli ale šťastní a slovo marnost bylo pro ně tak nepotřebné jako amfibolie nebo démotický. Proto mohli pořád mravenčit, v každé situaci a v každém uskřípnutí. Stačilo jim

několik hrubých rysů pro srovnání a pro závěr, několik zgeneralizovaných pochybností z biologie a z dějepisu. Já neměl nikdy takovou víru, pevnou a zabeđenou. Věřil jsem vlastně jen jedné věci: že to takhle zůstane navždycky, socialismus a pětiletky a plánování práce, a že ať je to správné nebo ne, já v tom zůstanu trčet, protože pro mě to není. Ano, někdy se mi zdálo, že komunisti měli pravdu: revoluce a diktatura proletariátu a zostřování třídního boje; ale když mě víc, než mě dovedly nadchnout úspěchy průmyslu a vidiny spravedlivé budoucnosti, dojímalá moje vlastní bída a bída těch několika pásků, co jsem znal; těch nešťastně navzdory socialismu zamilovaných holek, těch ztrablovaných životů. To byl můj rozpor. V mém životě bylo příliš mnoho trablů, abych mohl být šťastný z nějaké práce pro věc, v jejíž správnost jsem mohl i věřit. Na mých trablech výsledek té věci nemohl nic změnit. Líza si mě nikdy neveme a úřad práce nikdy neuzná, že já prostě nejsem dělaný na práci, na každodenní celoživotní občanské povolání, že mi je z toho nanic, že umírám tady v broumovské díře, když nejsem s Lízou. Na tyhle věci plán neměl vliv. Moh jsem třeba věřit ve štěstí, které jejich věc přinese statisticky zjiitelné většině lidí, ale nevěřil jsem, že je to pro mě správná věc a že mně přinese štěstí. Jejich věc se mnou prostě nesouvisela. To byla moje víra a to byla moje nevíra. A já nebyl takový, abych se svého podílu blaha vzdával, třeba kvůli blahu těch statistických devadesáti procent. Tím spíš, že moje blaho mohlo být tak konkrétní. Tím spíš, že ho šlo dosáhnout. Stačila nějaká protekce na ministerstvu školství, anebo stačila válka, která by tenhle režim anulovala. Jenže v tu jsem nevěřil, a tak jsem byl ochoten táhnout s režimem, jen když mě nechá být. Byl jsem pro něj, dokud mě nevyhnal od Lízy. A byl bych pro něj zas, kdybych se k ní moh vrátit. Dokud skřípal druhé, bylo mi to jedno, protože jsem věděl, že má možná pravdu. A všichni byli takoví: akční v teplých funkcích a reakční, když je sesadili. Nebo aspoň taky matematicky zjiitelná většina. Drali se bezohledně vzhůru, po politických mrtvolách dlouholetých přátel, nechávali zavírat vlastní děti, když jim dělaly politickou ostudu. Tentýž dravý zákon džungle vládl tady jako tam.

Zahnul jsem za roh a světlo baterky se rozplynulo v prostoru chodby, sousedící s kostelem. Řada dveří se začernala v polosvětle a pozlacená jména světců se slabě zaleskla. Našel jsem svatého Ambrože a vzal jsem za kliku. Dveře povolily. Kužel světla se vлил do místnosti a padl na lucernu stojící na stole. Předtím tu nebyla. Asi ji sem donesl pan převor. Postavil jsem kufrý na zem a vzal jsem lucernu do ruky. Vevnitř v ní byla nová stearinová svíčka, zasazená v plechovém držáku. Vytáhl jsem z kapsy sirky a zapálil jsem ji. Pak jsem zhasl baterku. Slaboučké světlo vrhlo černý stín přes krucifix a proud bílé páry mi vyšlehl od úst. Byla tu strašná zima. Postavil jsem lucernu na stůl a vedle ní jsem dal gramofon. Na úzké posteli leželo bílé prostěradlo. To sem taky dal pan převor. Trochu mě zahřálo, že se o mě tak stará, ale dělal to jaksi z profese. Otevřel jsem kufr a položil jsem deku a polštář na postel. Pak jsem si sundal zimník. Okamžitě mě rozklepala zima. Třesoucími se prsty jsem vytáhl z druhého kufru flanelové pyžamo, které mi kdysi koupila Líza, s modrými a červenými pruhy, hokejový svetr po Přemovi, co u nás přespál, než prch za hranice, a tepláky, které jsem měl už od kvarty a které mi pořídila maminka, když jsem měl jet do penzionu Onkla Otty, abych se naučil německy. Každá z těch věcí probouzela ohňostroj vzpomínek. Na Lízu a na můj smutek, že v tom pyžamu nikdy nebudu ležet v posteli vedle ní, na Přemu, nohsleda z jarních večerů za války v Kostelci, kdy jsme táhli v monotónním kolotoči městského korza, večer co večer, a dělali sprosté poznámky o holkách, které jsme se neodvažovali oslovit, na maminku, mrtvou a umučenou Brightovou nemocí a na žida Otto Felixe a na tlustého Quidóna Hirsche, kterého potom zplynovali v Osvětimi. Sebral jsem všechnu odvalu a stáhl jsem ze sebe sako. Zima mnou lomcovala a nedala se přemoci. Rychle jsem přetáhl pulover a košili přes hlavu. Slyšel jsem, jak se mi rozcvakaly zuby. Dotyk flanelového kabátku byl jako dotyk smrti, ale mnohem konkrétnější. Rychle jsem ho zapnul a navlíkl na sebe svetr a bundu od tepláků. V chabém světle lucerny se vznášely obláčky mého sraženého dechu. Stál jsem, poloustrojen na noc, a shýbl jsem se, abych si sundal kalhoty. Zima mnou pořád

trásla. Když jsem v ní stál, od pasu nahý, vykašlal jsem se na obvyklou pořádnost a nechal jsem všechno ležet tam, kam to dopadlo. Navlíkl jsem na sebe pyžamové kalhoty a tepláky a přes nohy lyžařské fusekle. Pak jsem se dal do poskakování a mával jsem zuřivě rukama. Ale nebylo možné se zahřát. Jako kdyby se celá broumovská klášterní zásoba zimy nalila do téhle komory. Přitáhl jsem stůl s lampou a gramofonem k posteli, vzal jsem si z kufru rohlík a salám a skočil jsem do lože. Lože říkala Líza, napadlo mě. Omotal jsem si deku kolem těla, jak nejtěsněji to šlo, a zakousl jsem se do salámu. Byl studený jak *ice-cream*. Hltal jsem ho nerozkousaný, abych utišil hlad, který splynul v nerozeznatelné jedno se zimou. Tichem znělo jen moje mlaskání a praskot rohlíku, drceného zuby. S přibývajícím obsahem žaludku se zimavé napětí poněkud uklidnilo. Ležel jsem v posteli a tělo začalo poněkud vyhřívat vnitřek deky a tepláků. Duše se mi povznesla od salámu a okamžitě zahrnula na staré stezky. Všechny vedly do Kobylis. Svíčka v lucerně malovala černý čtverec s tlustými rameny kříže na stropě a Kristus na krucifixu skláněl zmučenou hlavu k zemi. Je to Líza, jenom Líza, co je všecko. Žvýkal jsem salám a naplnil mě hluboký smutek z opuštěnosti. A pak jsem si vzpomněl na gramofon. Jediný kousek mého světa, který se mnou šel věrně jako myšlenky. Dojedl jsem a otevřel jsem gramofon. Sehnul jsem se k zemi, sebral jsem pulover a nacpal jsem ho do gramofonu. V malé přihrádce pod víkem byly moje desky, ty, co jsem chtěl dát Líze na rozloučenou. Vzal jsem první a podíval jsem se na ni. V slabém světle lucerny se sotva dalo číst. *Tmavomodrý svět*. Ano. Zatoužil jsem uslyšet ten ironický, marností naplněný hlas. Vytáhl jsem desku z papírového pouzdra a položil jsem ji na gramofon. Pak jsem zatočil klikou, sundal zvukovku z vidlice a položil ji na okraj otáčející se desky. Chvilí bylo slyšet tiché šumění a potom se ozval klavír zdušený puloverem. Zvuky starodávného klavírního stylu mi přivedly na mysl chudáka Ježka. Byl mi strašně blízký. Proč jsem se nenarodil dřív, abych ho moh znát? Ale je lepší, že jsem ho neznal. Nebyl bych si s ním moh nic říct. Věděl jsem, že ví všechno o marnosti a o blahu a o spravedlnosti a tak, zrovna jako jsem to

všechno věděl já. Nemohli bychom si nic říct. On musel být jako já a Líza. A Líza byla jediný člověk, který to všechno věděl a s nímž jsem si přece měl co říct. Protože Líza byla holka a já ji miloval. Ozval se Werichův hlas. Ten taky. Zpíval a já, utopený v hlubině kláštera, daleko od Prahy a od Lízy, poslouchal. Hltal jsem ten hlas. Každý jeho polotón, každé jeho odmlčení mi tolik říkalo, byl v něm život, celý můj vlastní ubohý pitomý život, zdušený a ironicky vyříkaný do klášterní tmy:

*Nemám hlad, tak co mi naplat,
Že mi chutná,
Co naplat, že ač nemám hlad,
Duše smutná*

Ano. Všechno bylo lepší. Všechno na světě. Jenom moje pitomá duše byla pořád smutná, pořád smutnější. V očích mě začly pálit slzy a z vnitřností se mi škrábalo do krku veliké vzlyknutí. Deska přestala hrát. Zastavil jsem gramofon a na desku mi z oka spadla slza. Utřel jsem ji loktem. Vytáhl jsem jinou desku a podíval jsem se na ni pod lucernou. *Joe Turner Blues*. Cítil jsem, že po tomhle se rozbřečím, ale přesto jsem ji tam dal. Nebo právě proto. Saxofony, uškrcené mým puloverem, začly synkopovat. Kde je Líza. Proč není tady. Proč to musí být, proč se nejde proti tomu vzbouřit, proč to proboha nejde nějak zařídit. Výsměšný a melancholický hlas začal zpívat. Líza. Líza. Líza. Lízinka. Miláček, slunce, duše, univerzálie, proč se mnou nechce spát, proč si mě nemůže vzít. Myslel jsem na Lízu a bolel mě její obrázek, který se přede mnou vynořoval z myšlenek, její vzdálené zelené oči, její milostná pusa, která někde existovala, teď na něm, na jeho puse, nenávratně navždycky ztracená, nezměnitelně nedotknutelná, její milovaná pusa, všechno, její život, minulost, přítomnost, nepřítomnost, a bolest se po mně pomalu rozlézala, škrabala se mi v mozku a pak nervy do rukou a nohou, strašná rozkusující bolest, a zařala se medvědí silou někam dolů pod břicho, někam do pramene života a šílenství bolesti se začlo napínat ve slo-

va, pomalu mi odpadávající z mozku. Líza. Věrnost. Nikdo na ni nemá právo. Ani ji zachovávat, ani ji vyžadovat. Nikdo, ani Líza. A nikdo by ji přece taky nezachovával a nevyžadoval, kdo poznal tohle utrpení. Tohle strašné utrpení. Tuhle strašnou bolest. Tohle strašné zoufalství. Tuhle strašnou, příšernou osamělost v studeném těle. *Some day, when you and I must part*, zpíval Joe Turner výsměšným, strašně smutným hlasem. Říkalo to všechno, všechno, co bylo ve mně. *And every time you hear the whistle low*, i saxofony řvaly z korpusů mou bolest, *hear old steamboat whistle blow*, řvaly saxofony, *you'll hate the day you lost your Joe*. Dal jsem se do zoufalého breku. Zastavil jsem gramofon, zhasl jsem svíčku a zkroutil jsem se do postele. Nikdy, nikdy, *never more*, skučel jsem se zařatými zuby a veliké kusy bolesti se utrhávaly a vylily se ven. *Oh damned, damned, oh damned! Never more*. Lízo, ach Lízo, *Oh Liza, oh Liza*, Bože, ach Bože. Ach Lízo. Lízo. Lízo miláčku. Miláčku. Bože miláčku. Pak ze mě vytekly všechny slzy a ležel jsem bez myšlenek, uklidněný a smutný z uklidnění. Chtěl jsem umřít. Nejhorší bylo vždycky to uklidnění. Nejhorší bylo, že z toho člověk nikdy neumřel. Že ho to rafinovaně trápilo a trápilo a trápilo. Vždycky uklidnění a pak zas. A kolikrát už to tak bylo. Vzpomínal jsem na Lízino vyprávění, na její historky o něm, jak se seznámili, jak se jí líbil, jak ji oslovil, jak spolu byli, jak mu odjeli rodiče a ona se doma vymluvila, že jde s Bibiánou na výlet, a zůstala s ním ty čtyři dny v jeho bytě, jak spolu jeli poprvé na prázdniny a on na ni čekal na nádraží, jak mu řekla, že bude mít dítě a dívala se na něj, jak sedí plný starostí na lávce, ale chtěl si ji vzít, a jak mu potom řekla, že to není pravda. Jak zachovávali čistotu kvůli páteru Pavlovi a jak to potom už nemohli vydržet. Jak se rozešli a nakonec ona k němu zas přilezla. Jak od ní odešel a ona si v duchu úpěnlivě říkala Roby, přijď! Roby! Roby, Přijď! A pak šla za ním a viděla ho celého zničeného sedět na plotě a šla k němu a prosila ho, aby se nezlobil. Mě nikdy neviděla na plotě. A kolikrát já jsem seděl zničený. A nikdy za mnou nepřišla. A nikdy si neříkala Danny, přijď! Danny! Danny, přijď! Já to jen všechno musel poslouchat, ty historky naplněné vším, co jsem neměl a co jsem k smrti

chtěl mít, poslouchat to a chtít slyšet víc a víc, musel jsem to chtít, jak jsem mohl nechtít, a tvářit se při tom že nic. Poslouchat to. Poslouchat to. Pořád jen poslouchat a myslet na to a představovat si to... Představovat. Jinak nic. Ach, ztratil jsem celý život a nikdo se ani neohlíd. Se vším tím jsem byl úplně sám. Nakonec nic nešlo udělat ani zařídit, nakonec nepomáhalo ani Lízino říkání, já vím, já ti věřím, že ti je blbě, když mi bylo blbě. Strašně hrozně blbě. Tomu nešlo nijak odpomocť. Žádnou soustrastí. Žádnými něžnými slůvky a ničím. Stočil jsem se pod deku a oddal se tomu zoufalství. Bylo mi zas zima. Ticho nepřerušovalo nic. Zapadlý v tom tichu jsem nakonec z unavenosti usnul.

V noci klesla teplota a v klášterní cele to bylo cítit. Probudil jsem se zimou asi ve dvě hodiny a ležel jsem pak až do rána, stočen v skrčené pozici, zavázán do deky, jak nejvíc to šlo, ztuhlý a naslouchal jsem synkopovanému koncertu vlastního chrupu. Klášterní ticho krystalizovalo v stupně Celsia, rychle ubývajícím na teploměru. Nemyslel jsem už na nic než na to, aby bylo ráno. Pak přišlo. Vybledlý proužek zamřížovaného světla se položil přes postel a osvětlil voskový profil Kristův. Jeho židovská tvář vyrůstala ze tmy, pomalu se rozjasňovala, ozlacená vstávajícím sluncem, necitelná k mrazu, jenž se mi v drobných krystalech usazoval na příkrývce. V sedm jsem se pokusil vstát. Dokázal jsem jen spadnout z postele. Můj kloubní mok proměnil přes noc kolena a lokty v ledové koule. Odněkud z nitra kláštera zaznělo vzdálené a monotónní zpívání. Sebral jsem se ze země a dal jsem se do zuřivého hýbání. *Adsperges me, Domine*. Čtyři nebo pět hlasů táhlo naříkavě zmrzlým prostorem klášterních chodeb. Začal jsem litovat, že jsem se včera svlíknul. S nesmírným sebezapřením jsem vlezl do šatů. Nemyslel jsem na Lízu. To by ode mne ani ona nemohla chtít. Myslel jsem na to, že musím sehnat byt. Byt s topením, se železným ústředním topením, které nenápadně hřeje. Anebo aspoň s kamny a s hromadou uhlí ve sklepě. Vypadl jsem z kláštera a klusal jsem uličkou k náměstí. Po mrazivé modré obloze pluly koketní mráčky a skály na Hvězdě trčely ověšeny rozthanou párou. Okna titěrných chaloupek pod nimi zrcadlila vychá-

zející slunce. Takhle to bývalo ve filmech z Alp, napadlo mě, rozkošné vesnice ve sněhu a mraky táhnoucí kolem kamenných štítů hor. A inteligentně vypadající farář nebo učitel a krásná venkovská dívka. A teplo v biografu. Nikdy ne zima. Dvacet broumovských stupňů pod nulou. Po náměstí cupitaly s radostným pokřikem děti, táhly schválně nejhlubším sněhem a házely po sobě malými koulemi ze sněhu. Kluci na holky a holky na kluky. Velmi vesele. Volaly na mě Dobrý den, pane učiteli! a já jim musel odpovídat. Malá, strašně hezká dívka v krátkých sukních mě pozdravila. Nevěděla ještě, co ji čeká. Kdyby aspoň byla větší, abych se s ní moh vyspat. Bože, já byl pedagog.

Potom jsem učil, a když jsem stál před třídou, hledící na mě dětskýma očima a uctivě odpovídající na mé otázky, když mi z úst vypadlo několik pitomých vět o tichu a drzosti a pilnosti, zhnusilo se mi to a já nemoh být kantorem, musel jsem být starým dekadentním zloduchem, sprostákem Danny Smiřickým, chlapénkem a miláčkem Lízy, a tak jsem při dějepisu vykládal, jak si faraóni brali své sestry a co měla Leda s labutí, to bylo ve třetím ročníku, a v zeměpise ve čtvrtém, jak povstala Mléčná dráha podle řecké mytologie, a tak dál, až jsem vyučovací den zakončil rozsáhlým kecáním o formách hermafroditismu při zoologii ve třetí bé. A v každém ročníku jsem měl dívku, vždycky tu nejhezčí, na kterou jsem po celou hodinu úžil oči a občas ji vyvolával a klad jí dvojsmyslné otázky. Měli, co chtěli. Já nebyl pedagog. Nikdy jsem nechtěl jít učit a tady to měli. Viděl jsem, jak to ty čtrnáctileté holky rajcuje a jak se mnou mají kontakt. Bane, ty toho věděly dost. A prokoukly mě brzo. Mezi mnou a jima vzniklo tiché spřeženectví hned ten první den.

Při tom všem jsem však měl v pozadí v mozku jedinou myšlenku: teplo. Odpoledne, hned po zazvonění, jsem vypadl ze školy. Ovládl mě plán. Tady v Broumově bydlí někde pan Knittel, oficiál Knittel, co byl celou válku v Kostelci. Ten mě musí pomoci. Uháněl jsem na stanici SNB, popichován mrazem, který lezl do rukavic. Muž, sedící za stolem v kožiše, mi ne zrovna ochotně našel Knittelovic adresu. Bylo to za městem. Pustil jsem se po silnici, jiskřící v zimním světle

a liduprázdné, ven z města, do vilové čtvrti Na Spořilově. Široký kraj kolem broumovského vršku ležel přikrytý sněhem a spal jako v pohádce. Věncem skal na obzoru svítil fialově a přes modré nebe se táhly oranžové pruhy. Vzdaloval jsem se od města a od všeho. Cítil jsem, že tam něco najdu. Přestalo mi být zoufale. Teď už jsem nebyl vyhnanec a sexus mě zrovna netrápil, nestál jsem před rozjívěnou třídou ani ve špinavé sborovně. Šel jsem rychle sám po silnici na východ. Sám, v novém dobrodružství bez Lízy. Začal jsem se těšit, jak jí o tom budu říkat, až se zas sejde, o pololetních prázdninách možná, a jak se mi na to bude hezky vzpomínat, až jí o tom budu říkat. Tak to bylo se životem vždycky. Život byl skrz naskrz věcí minulosti. To, co se zrovna dělo, bylo vždycky nějak blbé, ale jakmile to odešlo, změnilo se to v něco pěkného. Anebo stačilo myslet na Lízu, a jak jí o tom budu říkat. Hned se to stalo minulostí a zhezklo to. Přešel jsem okolo opuštěného domku s neonovým nápisem EDEN BAR a zamířil jsem k trojici vil, stojících v zahrádkách u silnice. Byly to objemné německé vily s arkýři a s balkónky a se slepými věžičkami na střechách a se zasklenými verandami. Sálalo z nich teplo, které jsem potřeboval. Otevřel jsem zahradní branku a brodil jsem se vysokým sněhem. U dveří visely dva štítky se jmény. Bylo to tady. Josef Knittel, ředitel M. S. T. Nevěděl jsem, co to je M. S. T., ale byl to ten pan Knittel. Zazvonil jsem. Za chvíli ve dveřích jemně klaplo a já vešel dovnitř. Octl jsem se v zasklené verandě s palmami a udeřila mě vlna tropické atmosféry. V pozlacené kleci seděl bílý papoušek, zdobený žlutou čepičkou, a když mě spatřil, nesrozumitelně zakrákoral. Broumov zmizel a teplo se do mě vlilo jako jarní slunce. Pocit bezpečí mi naplnil duši. Odsud mě nevyhodí. Skleněné dveře na protější straně verandy se otevřely a v nich se zazelenala madam Knittelová v hedvábném japonském županu jako ze starého šlágru, s pestrobarevnými pávy na něm a s lorňonem v ruce. Docela jako bývala za války v Kostelci. Jenom její vysoký účes nebyl tak pečlivě načerněný jako tam. Buclatou rukou pozvedla lorňon k očkům a podívala se na mě. Zazubil jsem se gentlemansky.

„Rukulíbám, milostivá paní.“

Povytáhla krk a upřeně si mě prohlížela. Pak jí svítilo.

„Ach, pan Smiřický!“ zazpívala. „To jsou k nám hosti! Co vy tu děláte?“

Natáhla ke mně ruku. Potřásl jsem jí jí. Chtěl jsem jí ji původně políbit, ale pak jsem si to rozmyslel. Rukulíbám, řekl jsem ještě jednou a rozzářil jsem znova vyčištěný chrup.

„Pojďte dál!“ řekla o kvintu níž a udělala vpravo v bok. Její ňadra z velké části zakryla vchod, ale přesto jsem se dostal dovnitř, aniž jsem se jich dotkl. Za verandou se šerila malá alkovna s neviditelnými, ale cítitelnými hodinami a obrazy.

„Jen podívejte dál!“ zvala mě a otevřela přede mnou dveře. Vešel jsem dovnitř a najednou jsem se cítil už zas úplně dobře. Kdysi jsem taky žil v takovémhle světě, s paničkami a lorňony a five o'clocky a mívál jsem vždycky veliký úspěch u starších dam. Pokládaly mě za rozumného a říkaly, že jsem skvělý společník, tak zábavný, a taky jsem byl. Se staršími dámami bylo o čem mluvit, člověk se nemusel bát, že je znudí nebo že se shodí, a moh kecat cokoli, o známých, o poměrech, hlavně o poměrech. Nepochyboval jsem, že madam Knittelová se taky bude bavit o poměrech. Cítil jsem se v tomhle světě dobře a úspěšně. To bylo kdysi, než jsem poznal Lízu. A teď zase. Vstoupil jsem do salónu a ovanul mě dech toho jiného a starého světa, vůbec ne Broumova s jeho zimou, špínou a Staliny za výklady. Místnost, v níž jsem stál, měla tvar čtverce s boulí na jednom rohu. Ta boule byla zasklená a naplněná čtyřmi klubovkami z fialového, matně se lesknoucího aksamitu, či co to bylo. V jejich středu stál nízký stolek a skrz okno, zpola zakryté těžkou záclonou, prosvítal broumovský sníh, jediný, ale strašně odlehlý kus broumovského světa. Uvnitř místnosti se z velikých kachlových kamen řinulo solidní teplo a rozechřívalo bílé hlavičky císařů, vyreliefovaných ve žlutozelených kachlíkách. U jedné stěny se nadouvala pohovka s vypouklými opěradly a u druhé stál zasklený příborník, plný skla, stříbra a porcelánu. Veliké stojací hodiny hluboce odtikávaly čas a čínský paravan zakrýval něco v rohu. Po fialových tapetách byly rozvěšené obrazy. Madam Knittelová se labu-

tím krokem vmísila do té nádhery a pokynula mi, abych usedl. Usedl jsem.

„To jsou k nám hosti!“ zazpívala ještě jednou madam a zalovila v příborníku. „Vypravujte! Co tu děláte?“

„Hledám byt, milostivá paní.“

„Byt? Vy tu působíte?“ obrátila se ke mně a v ruce držela láhev s ajrkoňakem. Nepil jsem ho už od války a ihned jsem na něj soustředil pozornost.

„Ano,“ řekl jsem bezmyšlenkovitě. Zatěšil jsem se na ajrkoňak, na jeho sladkou, vanilkovou chuť v téhle temné místnosti z jiného světa.

„Bože, to sou noviny!“ Madam přede mě postavila těžce zlacenou číši z broušeného skla. „A co tu děláte, pane Smiřický?“

„Učím,“ řekl jsem.

„Na gymnázium?“

„Ne. Na měšťance.“

„A to sem ani nevěděla –“

Rychle jsem ji přerušil. Bylo by nepříjemné, aby mě zařadila do nějaké nižší kategorie svého žebříčku.

„Já mám správně učit na gymnázium, ale to víte,“ pohlédl jsem na ni významně.

„Nejsou volná místa?“

„Pro mě, milostivá paní, volné místo nemají.“ Viděl jsem, že ke mně okamžitě pojala soucit. A zároveň v ní nakynul veliký a spravedlivý hněv. Pochopila, co jsem myslel. Co jsem chtěl, aby si myslela, že si myslím. Řekla s lítostivě staženým obličejem:

„Tak vás to takhle postihlo!“ Myší očka se naplnila nespokojeností a touhou naříkat na poměry. Znova jsem se gentlemansky zasmál.

„Co se dá dělat. Co se prozatím dá dělat.“

„Ano, ano,“ řekla jako smutně. „A oni tak řadí. Co lidí už je nešťastných, pane Smiřický, co lidí!“

„Já vím,“ řekl jsem stručně a tragicky.

„Náš Pepa, pane Smiřický,“ pokračovala. „On se k nim musel dát, víte, z existenčních důvodů. Já o něj tak trnu, co mu lidi udělají, až se to obrátí.“

A hele, pomyslel jsem si, nahlas jsem však řekl:

„Ale o něm přece každý ví, proč to udělal. A pak, vždyť je u nich každý druhý.“

„Myslíte?“

„Určitě. To nemusíte mít vůbec strach, milostivá paní.“

„Kdyby Pámbů dal,“ řekla a nalila konečně ten ajrkoňak. „Poslužte si!“ řekla.

„Ach, děkuji vám, milostivá paní,“ řekl jsem a popadl jsem číšku. „Tak – na to, co si všichni přejeme.“

„Kdyby Bůh dal!“

Vypil jsem ajrkoňak. Trochu mě zklamal, když jsem ho spolkl, ale ve vzpomínce byl hned zas dobrý a hodil se k těm tapetám.

„A co Oldřich?“ zeptal jsem se. Madam udělala zas ustaraný obličej.

„Oldřicha vyhodili, představte si. On byl u hospodářské kontroly, víte?“

„Ano.“

„A odtamtud ho vyhodili.“

„Z politických důvodů?“

„No to víte. A on byl dlouho bez místa. Dlouho. Skoro půl roku. No ale zaplať Pámbůh, teď už má zase místo, a dobré.“

„Kdepak?“

„V Liberci. V továrně na lampy. Bývalý Taussig a Schreiber.“

„No tak to má dobré, ne?“

„Nenaříká si. Ale vidíte, pane – profesore.“ V pořádku. Konečně mě zařadila a dobře. „Vidíte, jak jsme všichni postižení.“

„Já vím.“ Přemýšlel jsem, jestli už mám začít o bytě. Zdálo se mi, že chvíle je vhodná. „Vyhnali nás z domovů a od rodičů jako mě: mě nasadili sem do Broumova a vůbec se nestarají, kde tu mám bydlet a kde mám jíst a nic.“

„Tak vy nemáte byt,“ řekla zamyšleně. Hned to pochopila. Viděl jsem, že jí v hlavě začal klíčit nějaký plán. Já to věděl, ó já to věděl, že tu budu na správné adrese. Cítil jsem se úplně bezpečný

a zajištěný teplem. Pozoroval jsem vrásky na jejím obličeji, zamyšleně stažené, a ty se najednou spiklenecky rozzářily.

„Počkejte, pane profesore. Já bych snad věděla o bytě!“

„Milostivá paní! Kdybyste o něčem věděla, já bych byl tak vděčný, chtěl jsem ještě říct co nejvřelejším tónem, ale přerušila mě, zaujata vlastní myšlenkou:

„Tady nahoře bydlí nějaký pan Kolrt. Možná že ho znáte, on býval s naším Oldřichem v Kostelci na okrese.“

„To já ho jistě znám, podle vidění.“ Neměl jsem o něm potuchy.

„No. A on tam bydlí docela sám a má krásně zařízený čtyřpokojový byt.“

„A myslíte, že by mě vzal do podnájmu?“

„Jakpak ne! Pane profesore, ten bude rád!“

„A – co dělá?“

Načerněná hlava madam Knittelové se ke mně naklonila.

„Nic!“ řekla napínavě.

„Nic?“

„Nic.“

Chvilku byla pauza. Pak jsem řekl:

„A jak to?“

„On se rozhod, že nebude pracovat.“

„Že nebude pracovat?“

„Nebude. Možná že ste o tom případu slyšel. Neslyšel?“ zajišťovala si efekt.

„Ne. Neslyšel.“

„On totiž musel platit velké alimenty a dělalo mu to většinu platu. Tak se rozzlobil a řekl, že nic platit nebude, a nepracuje.“

„To je zajímavé,“ řekl jsem.

„Víte, pane profesore, on si vzal nějakou židovku z koncentráku a ta ho bila. Proto se s ní dal rozvést.“

„Ale to by pak bylo z její viny.“

„Ne. Z jeho.“ Madam se s gustem odmlčela. Pak pokračovala.

„On ji jednou udeřil, když už to nemohl vydržet, a ona hned letěla

s modřinou k doktorovi a nechala si to potvrdit, ublížení na těle a vyhrála to.“

„To je zajímavé. Tak on nic nedělá,“ řekl jsem, abych se dostal blíž k bytu. Aféra pana Kolrta mě příliš nezajímala, zato jeho teplý byt.

„Nic,“ řekla madam.

„A z čeho žije?“

Pokrčila rameny a sklonila hlavu ke straně.

„Bůh sám ví. On celý den nikam nejde. Snad má ušetřené nějaké peníze.“

„A myslíte, že by mě tam vzal?“

„Jakpak ne, pane profesore. Ten bude rád!“ opakovala. „Že mu tam nebude smutno.“

„No, milostivá paní, já bych byl velice rád.“

„Ale určitě! Spolehněte se, pane profesore. Ten bude rád.“

„A –“ musel jsem jí o to říct, „milostivá paní, mohla byste být tak laskavá a promluvit s ním. Vy to umíte –“

„Buďte bez starosti, pane profesore. To já vám zařídím.“

„Děkuji vám, milostivá paní. A – nezlobte se...“

„No prosím?“

„Kdybyste měla čas – mohla byste s ním promluvit teď? Já totiž spím v hotelu, to leze do peněz, víte –“

„Ale prosím! S radostí, pane profesore,“ řekla přeochoťně a vstala. Viděl jsem, že to opravdu dělá s tou radostí. Musela se tu strašně nudit, v téhle osamělé pohraniční nádheře. Nic z jejího bytu ani z ní samé nepatřilo do Broumova, do té rudé díry. Byla sem jakoby přesazena z rušného, klepavého, společenského Kostelce, se vším nábytkem a nádherou a ovzduším. Vstal jsem taky.

„Děkuji vám, milostivá paní,“ odříkal jsem opět.

„Jen zůstaňte sedět, pane profesore,“ pravila velitelsky. „A poslužte si.“ S radostí jsem se díval, jak mi nalívá nový ajrkoňak, a s ještě větší radostí, že nechává láhev na stole. „Já půjdu a přivedu ho,“ pravila. Zelený župan na mě zablýskal nádherou opávaných zad.

„Děkuji,“ řekl jsem ještě, a když zmizela, vstal jsem. Protáhl jsem si údy příjemně nahřáté teplem a vydal jsem se po místnosti. Pod nohama mi povoloval měkký koberec. Tihle. Žijou tu v měkkých fotelech a s rozžhavenými kachlíky a ještě nejsou spokojeni. Jak mám pak být spokojený a šťastný já? Co chtějí? Jim to zřejmě stačí ke štěstí, jídlo, teplo a ajrkoňak, a mají všechno; a přesto skuhrají. Já nemám nic. Ani Lízu, ani aspoň možnost ji vidět a mluvit s ní, aspoň jednou za týden. Ani možnost nic nedělat. Jak mám být šťastný? Strašně jsem chtěl být šťastný. Ale nebyl jsem. Vzpomněl jsem si na brožuru, která ležela dnes ve sborovně. Masarykovy výroky. *Kdo štěstí úmyslně hledá, již je ztratil.* To řekl Masaryk. Byl mi protivný. Jemu se to žvanilo. Anebo Majakovský. *To není mládež, kdo celý život utápí v milostných románech.* Jim se to žvanilo, když svoje štěstí náhodou a pohodlně našli bez hledání, v politice a v profesorování a v básnění a v revoluci. Když měli za ženu Američanku a mohli se denně koukat na svoje obrázky v novinách. A konečně, támhle Masaryk si ušlechtilé rozmlouval s ušlechtilým Karlem Čapkem o Pánu Bohu a o nesmrtelnosti a lidi dostávali žebračenky po pěti korunách na týden. Proč nešel za nima a nekázal jim, že nemají hledat štěstí, dyž ho nechtějí ztratit. To byla celá jeho filozofie. Že jemu náhodou spadlo z nebe, že se narodil v době, kdy to šlo, stát se z chudého chlapce milionářem, anebo si odjet do Ameriky, anebo nic nedělat, když člověk nechtěl, z toho usoudil, že se člověk nemá o štěstí starat, protože přijde samo. Já se taky nestaral, a nasadili mě do Broumova. A ti, co se starali, seděli v Praze. Blbec Masaryk. Blbci všichni ušlechtilí humanisti. Vypil jsem ajrkoňak a nalil jsem si nový. Byl jsem roztrpčen. A vůbec všichni. Nejsi sám, říkali mi, jako by tohle byla nějaká útěcha. Jako kdyby to někomu pomohlo, říkat mu nejsi sám, kdo má rakovinu. Na tu jich už zemřelo, pane! Nejsi sám. Nebo Líza; co by měl říkat Petr Hladkej, říkala mi. Ten nemá vůbec žádnou holku, vidíš, a ty tady furt brečíš, že se se mnou nemůžeš vyspat. Jako by mi na tom záleželo, jak se užírá Petr Hladký. Záleželo mi na tom, že Líza spí s Robertem, a ne se mnou. Každý vždycky záviděl těm, kdo se měli lepší. A kdo byl spokojen s tím, že se jiní

mají hůř než on, byl vůl. Ano. Neběželo o to, jak veliké je utrpení, ale o to, kdo trpí. Že já. Nalil jsem si ještě jednu skleničku a usedl jsem do klubovky. Všechno na světě je pitomé. Blbý, pitomý život. Umřít.

Za dveřmi se ozvaly kroky a dveře se otevřely. Otočil jsem se. Do pokoje vstoupil malý, zarostlý člověk s rozhalenou košilí pod ošoupaným sakem. Široké pumpky měl spuštěné až ke kotníkům. Usmál se na mě provinile.

„Dobrý den,“ řekl jsem.

Muž se instinktivně zastavil u kamen. Madam ho obeplula a řekla:

„Tak tady ho máte. Pane Kolrt, to je pan profesor Smiřický.“

„Smiřický,“ řekl jsem a podal jsem mu ruku. Uhíhňl se a vzal mě slabě za ni. Ruka studila jak led a oči se dívaly stranou. Všiml jsem si, že se chvěje zimou. Taky nos měl červený od rýmy, a jak otevřel ústa, zažloutly se mu v nich zuby, které dávno neviděly zubaře. Sakra, pomyslel jsem si, není moc vábný na spolubydlení.

„Těší mě,“ řekl jsem. Neodpověděl. Madam ho oslovila mateřským tónem:

„No tak, pane Kolrt. Ste s tím srozuměn?“

Znova se zahihňal.

„Notak, pane Kolrt,“ opakovala madam. Usmíval se blbě. Zdálo se mi, že bych měl zasáhnout.

„Kdybyste byl tak laskav, já bych vám byl moc vděčný. Já opravdu nemám kde bydlet.“

Zdálo se mi, že pohnul tělem, jako by se z toho chtěl vykroutit. Z očí mu zářila touha nemuset mě vzít, smíšená s bezbranností. Pan Kolrt byl blázen. Bylo to na něm jasně vidět.

„Já bych vás jinak neobtěžoval,“ pokračoval jsem. „ale nemohu opravdu nikde nic sehnat.“

Zahihňal se.

„No tak, pane Kolrt, řekněte něco,“ pravila madam. Chtěla ho zpracovávat se mnou. Konečně otevřel ústa a z nich vypadl nesměle pomalý hlas:

„Ano – já nevím, když tedy chcete, já bych ale myslel, já tomu nerozumím, ale je přece, není možné, aby člověka, vy mi rozumíte –“

Věta byla bez tečky. Odmlčel se. Nevěděl jsem, co na to říct, ale madam mě zachránila:

„Samozřejmě, že pan profesor rozumí. Ale on jenom chce vědět, jestli u vás může zůstat.“

Usmíval se.

„Já, rozumějte mně, já ničemu nerozumím, já jen vím, že přece, se mi zdá, dyž chci bydlet –“

„Podívejte se, pane Kolrt,“ přerušila ho madam. „Vy máte čtyřpokojový byt a žijete tam sám jako poustevník a pořád přemejšlíte o těch svých trampotách, to vám neprospívá. A tady pan profesor, když by bydlil s vámi, vy byste přišel na jiný myšlenky, pane Kolrt.“

„Rozumějte mně,“ přerušil zase ji blázen zvýšeným hlasem. Madam zmlkla. Počkal chvíli a pak pokračoval: „Rozumějte mně. Já tomu nerozumím, ale když se někam přestěhuji, není přece možné, rozumějte mně!“ Skoro vykřikl. „Já nic nevím, ale je přece zvykem, aby když se člověk stěhuje, rozumíte mi –“

Věta zůstala zase ve vzduchu a nevedla nikam. Madam na mě pohlédla. Teď jsem musel zase já pomoci. Nasadil jsem tedy monotónně jako on:

„Pane Kolrt, já se vám opravdu nechci nijak vnucovat, ale kdyby to bylo možné –“

„Ale samozřejmě že to je možné!“ řekla madam. „Pan profesor se k vám prostě zítra nastěhuje, vy mu pomůžete se zavazadly, pane Kolrt, a uvidíte, že se vám to bude nakonec líbit. Takový mladý zdravý hoch, a on si takhle zahazuje život. Kam to vede, pane Kolrt, kam to vede?“

Znova se blbě zasmál.

„Vždyť takhle z vás nic nebude, pan Kolrt! Vy byste si měl najít práci, abyste si něco vydělal. Já to s váma myslím dobře. Kolikrát jsem se do vás takhle namluvila. Nemám pravdu?“ Zahihňal se. Už mě to znechutilo, poněvadž jsem začínal mít strach, že to neklapne. Nevěděl jsem, jestli chlap je opravdu tak blbý, anebo jestli to jen hra-

je. Ale bylo jasné, že mě k sobě nechce, a to ve mně znova probudilo strach ze zimy. Musel jsem se do toho jeho kvartýru dostat. Za každou cenu.

„Pane Kolrt, opravdu bych vám byl velice vděčen –“ řekl jsem a madam mě zase přerušila:

„Pane Kolrt, poslechněte mě. Víte, že sem vám vždycky dobře radila. Tady pan profesor je mladý člověk, bude vám tam oběma veselo.“

Zasmál se a najednou se celý rozklepal zimou. Toho se madam chytila:

„Topíte si tam, pane Kolrt?“

Nedostala odpověď, jenom blbý úsměv.

„Vy nemáte uhlí, že?“

Neřekl nic.

„Že nemáte uhlí?“

Otevřel ústa a udrolil náměsíčně:

„Trochu mám.“

„Nelžete, pane Kolrt!“ řekla zostra madam. Sakra. Moje nálada zmizela. Tak on nemá uhlí, a já se mu tam tak cpal.

„Ale uhelný list máte?“ dorážela madam. Smál se.

„Máte uhelný list, pane Kolrt?“

Kývl hlavou.

„Tak proč nepřídete a neřeknete, paní Knitlová, pučte mi nějaké peníze na uhlí?“

Rukama udělal odmítavé gesto:

„Ne, prosím, já nechci, děkuji, rozumějte mi –“

„Rozumějte mi, rozumějte mi! Jak vám máme rozumět? Mrznete tam jako zvíře, nepracujete, jak vám máme rozumět, pane Kolrt?“

Zdálo se mi, že madam ztrácí půdu pod nohama. Dostal jsem nápad. Přistoupil jsem k bláznovi a oslovil jsem ho tak, že mi musel odpovědět:

„Ale máte přece příděl uhlí?“

Podíval se na mě očima, v nichž začaly plavat slzy. Pak kývl hlavou. Rychle jsem pohlédl na madam a setkali jsme se očima. Ještě dobře nerozuměla.

„A zatím jste ho nevybral?“

Madam pochopila. Řekla rychle:

„Kolik máte metrů, pane Kolrt? Vy musíte mít aspoň patnáct, ne?“

Začal se zase třást. Madam dorážela:

„Máte tady ten uhelný list? Ukažte mi ho! Já se podívám.“

„Rozumějte mi,“ řekl blázen. „Já nechci aby, já ty věci neznám, ale –“

„Pane Kolrt, přineste mi ten uhelný list!“ pravila madam imperátorsky. V chladu toho hlasu se blázen zhroutil. Odlepil se od kamen a otočil se tiše ke dveřím.

„A ne abyste tam zůstal! Nebo pro vás přijdu!“ zavolala za ním. Z bláznových zad zaznělo zahihňání. Pak zmizel. V pokoji se roztáhlo ticho. Madam těžce usedla do křesla a zahleděla se tupě před sebe. Po obličeji se jí rozložil pečlivý výraz vyčerpanosti a starosti o bláznův osud. Sedl jsem si taky a řekl jsem:

„Ach Bože.“

Chvilí mlčela, pak vzdychla:

„To je člověk.“

Zdalo se mi, že té elegie je dost.

„To je vždycky takový?“

„Ano. Ale nebýval. To teprve od té doby, co se vrátil z nemocnice a přestal pracovat.“

„Co mu bylo?“

Madam nechala ustaraného výrazu a začla vyprávět:

„Postřelil se. Chtěl se zastřelit.“

„Ach Bože.“

„Náš Oldřich nechal na zahradě flobertku, on ji uviděl a hned byl u ní a střelil se.“

„Kam?“

„Chtěl do srdce. Ale našťestí mu to srdce neporanilo, jenom plíce a kulka mu zůstala uvnitř.“

Měl jsem k němu čím dál tím větší nechuť. Vůl. Proč se nedokázal trefit, když už to dělal. Imponovalo mi, že to chtěl udělat, ale hnusilo se mi, že to nedovedl. Ovšem, já jsem taky myslíval na šikovnou nepovedenou sebevraždu. Ale úmyslně nepovedenou. Přerezat si žíly, aby mě včas našli. Aby se to pak mezi lidma šeptalo a honem to donesli Líze. Jenže tahle zřejmě nebyla úmyslně nepovedená.

„Co já jsem se do něj namluvila, pane profesore, ale on je jak beran.“

Podíval jsem se na ni pozorně. Nasadila si zase ten polouražený, trpitelsky starostlivý obličej. Ó ta bába věděla, že je blázen. A já věděl, že ji to baví, blázna mučit. Pěstovala si ho tam nahoře, v zimě a o hladu, jako velkého živého panáka na hraní. Byla tu sama, bez jiných paniček, na milence byla moc stará. Tak měla blázna. Jenže do toho mi nic nebylo. Já potřeboval byt a rozhodl jsem se ho mít a s ním i uhlí na bláznově listě.

„A býval tak veselý! S naším Oldřichem vždycky hráli pinkponk. A on byl tak strašně proti komunistům. Teď má strach, že po něm jdou, proto vás tam nechce vzít.“

„On byl politicky činný?“

„Ale ne, pane profesore, ale každému vykládal, on byl tak strašně proti komunistům. Já mu vždycky říkala, pane Kolrt, mlčte, jeden člověk to nepředělá. Ale on si nedal říct. Teď má strach.“

Dveře zavrzly a blázen se objevil. V ruce nesl uhelný list. Madam hned ožila:

„Tak ukažte, pane Kolrt,“ dala si lorňon k očím a vzala mu list z ruky. Díval jsem se na něj. Byla to postava divně ubohá v těch balónových pumpkách ke kotníkům.

„Pane Bože!“ zvolala madam. „On má dvacet metráků přiděl! A nic si nevybral! Pane Kolrt!“

Zahihňal se.

„Proč nepřidáte a neřeknete. Taková škoda! Anebo proč ho někomu nedáte, když si to sám nechcete koupit.“

„Rozumějte mi,“ řekl blázen. „Já nechci aby, není přece dovoleno, když člověk má poukázku, já o tom nic nevím, ale –“

Vmísil jsem se do toho:

„Podívejte se, pane Kolrt. Dám vám návrh. Já koupím uhlí a vy mně přenecháte jeden pokoj. A to uhlí si vyúčtuji z podnájemného, ano?“

Zakroutil se.

„Rozumějte mi, já o tom nic nevím, já myslím –“

Madam ho přerušila:

„To je přece slovo, pane Kolrt! Notak, máte něco proti tomu?“

„Rozumějte mi –“ pokusil se znova, ale nepustila ho ke slovu:

„Tohle ste už moh udělat dávno. Moh ste mít podnájemníka, anebo i dva, oni by vám platili a vy byste měl peníze.“

„Rozumějte mi –“ řekl zoufale.

„A nemusel byste takhle nuzovat.“

„Já myslím, že ten návrh je výhodný pro mě i pro vás,“ řekl jsem.

„Slyšíte, pane Kolrt?“ hučela do něho madam. „Tak přece odpo-
vězte! Souhlasíte s tím?“

„Já vás nechci nutit, ale mně se to zdá být docela dobrý návrh, pro vás i pro mě,“ připojil jsem se.

„To je samozřejmé, že je to dobrý návrh. To je nejlepší, co byste moh udělat, pane Kolrt,“ řekla madam.

„Nechci vás nutit,“ řekl jsem.

„Pan profesor to myslí dobře,“ řekla madam.

Blázen natáhl ruku po listu. Madam vzala list do ruky a položila si ho na klín.

„Tak souhlasíte s tím, pane Kolrt?“ řekla.

„Rozumějte mi –“ řekl blázen.

„Tak pan profesor se k vám zítra nastěhuje, ano?“

„Rozumějte mi –“

„A koupí uhlí a zítra večer už si zatopíte.“

Napětí rostlo. Cítil jsem bláznovo zoufalství. Začalo to být zajímavé.

„Budu vám opravdu moc vděčný. Já opravdu nemám kde být,“ řekl jsem.

Vzlykl.

„Rozumějte mi –“

„A vy, pane Kolrt, vy si najdete práci,“ řekla madam. Bláznovy oči tékaly rychle po pokoji. Nahrbil se. Madam pokračovala:

„Kam to vede, pane Kolrt? Neříkám vám to pořád? Co chcete dělat? Jakou máte budoucnost? Co budete dělat, až vám dojdou peníze?“

Už jsem se do toho nemíchal. Jenom jsem sledoval rozkládající se odpor bláznův.

„Co z vás bude? Jak se chcete uživit, pane Kolrt? Musíte pracovat. Každý musí pracovat.“

„Rozumějte mi,“ vyjekl blázen. „To uhlí –“

„Co uhlí?“ skočila mu madam do řeči. „Co mluvíte o uhlí! Pan profesor ho koupí a dá vám polovinu místo nájemného.“

„Samozřejmě,“ řekl jsem.

„Rozumějte mi,“ řekl blázen tak úpěnlivě, že nás na chvílku umlčel. „Já o tom nic nevím, ale přece, pokud vím, není přece možné, když se stěhuji, nemohu, já myslím, rozumějte mi, svůj uhelný list, rozumějte mi, svůj uhelný list prodat –“

Byla to první trochu srozumitelná věta. A madam rozesmála:

„Tak toho on se bojí! Ale pane Kolrt, vždyť nic neprodáváte! Tady pan profesor vám dá peníze za podnájem a vy si to uhlí koupíte. Vy, za vaše peníze!“

„Samozřejmě,“ řekl jsem.

Otevřel ústa a madam ho nenechala nic říct:

„To není žádná šmelina, pane Kolrt. To se přeci tak dělá.“

„Rozumějte mi –“ zasípal.

Řekl jsem:

„Když se vám to zdá nesprávné, já vám ty peníze jen půjčím. Až budete pracovat, tak mi je vrátíte.“

„Ale co byste půjčoval,“ řekla madam. „Pan profesor vám zaplatí za podnájem, a z toho vy koupíte uhlí, rozumíte mi?“

„Já –“ řekl blázen.

„A zatopíte si oba. Pan profesor bude rád, že bude mít společnost.“

„Samozřejmě,“ řekl jsem.

„Já –“ řekl blázen.

„Tak ujednáno, pane Kolrt?“

„Já –“

„Pane Kolrt! Víte, že to s vámi myslím dobře. Ale do vás člověk může mluvit a vy vedete svou –“

„Rozumějte mi – vlastní list –“ vymáčkl ze sebe blázen.

„Ale pan profesor vlastní uhelný list nemá. On je jako podnájemník a je tu jen přechodně. Jemu by ho nevydali.“

„Strašně dlouho by to trvalo. Zatím by bylo po zimě,“ zasmál jsem se. Najednou blázen strnul. Z očí mu zmizela zoufalost a zdálo se, že se k něčemu rozhodl. Ustoupil o krok.

„Neutíkejte, pane Kolrt!“ zvolala madam. „Tak jak to dojednáme? Souhlasíte s tím?“

„Já myslím, že byste na to mohl přistoupit,“ řekl jsem.

Blázen něco lovil v kapse.

„Pan profesor to myslí dobře. Je to pro vás to nejlepší, co můžete udělat, pane Kolrt.“

„Ano –“ řekl blázen.

„Jestli chcete, dám vám peníze hned,“ řekl jsem. Blázen vytáhl ruku z kapsy. Měl v ní svazek klíčů.

„Ne, ne, prosím, já –“

Madam spatřila klíče.

„Tak se mi líbí, pane Kolrt! To je správná řeč!“

Díval jsem se mu na ruce. Třaslavými prsty se pokoušel uvolnit jeden klíč.

„Dáte panu profesorovi klíč –“ Vtom se mu podařilo klíč odtrhnout.

„Tady –“ řekl a natáhl ke mně ruku. „Doufám, že, bude se – vám líbit –“

„Ale jistě,“ řekl jsem a vzal jsem si klíč. Blázen se lehce zamračil, jak jsem ho vyrušil.

„Rozumějte mi –“ řekl a v hlase mu zaznělo něco hrozivého a rozhodného. Já i madam jsme strnuli. Blázen řekl: „Zítřka odevzdám všechno soudu.“

„Co, pane Kolrt?“ zaječela madam.

„Zítřka dám celý byt – k dispozici soudu –“

„Ale proč byste to dělal?“

„Já vím, odkud vítr vane!“ mluvil najednou jasně a pevně. Ani madam ho nedokázala přerušit.

„Pane Kolrt, nebuďte blázen!“ řekla, ale on pokračoval tím pevným, významným tónem a díval se při tom mně do očí. Poznal jsem, co v nich je. Poněvadž ve mně to bývalo taky. A v té chvíli se mi zachtělo, aby to udělal. Byla mi protivná, tahle ubohá, už zničená troska, zatoužil jsem, aby mi uhnula z cesty. Nezajímal mě. Neměl jsem žádné psychiatrické záliby v blbech. Zajímal mě jeho byt a jeho uhlí. Přál jsem si, aby to udělal.

„Já tomu rozumím –“ říkal a ustupoval ke dveřím. „Nemusíte mi nic říkat, já vím, odkud vítr vane

„Ale nemluvte, pane Kolrt,“ řekla bez úsměvu madam.

„Já vím, zítřka dám všechno soudu, k dispozici, já tu nezůstanu, rozumějte mi –“

Madam zabřečela:

„Ale kam chcete jít, pane Kolrt?“

„Já vím, co se mnou chtějí, ale já tady nezůstanu –“ Byl už u dveří.

„Ale kam byste šel?“

„Já tady nezůstanu –“ řekl s hrozivým důrazem na tom tady. Musel jsem se usmát té průhlednosti.

„No tak tady nezůstanete. Ale kam půjdete?“ řekla madam. Blázen si ji změřil zlobným pohledem a řekl podivuhodně ostře, až zůstala stát s otevřenými ústy:

„Já vím –“ skoro vykřikl, „co chtějí,“ pokračoval mírněji a otevřel dveře. „Rozumějte mi –“ udělal děsivou pauzu.

V ní zaznělo tikání hodin a pak řekl pomalu a důrazně:

„Já – *tady* – nezůstanu –“

Stáli jsme, já i madam, mlčky a hleděli jsme na něho. Sklouzl pohledem z madam na mě a nechal nás chvílku v tom tichu stát. Pak se mi uklonil a rychle zmizel ve dveřích.

„Ale pane Kolrt –“ řekla slabě madam. Byl pryč. Ani jeho kroky po koberci nebylo slyšet. Madam klesla do křesla a zadívala se do prázdna. Otočil jsem se ke stolu a spatřil jsem skleničku od ajrkoňaku.

„Ach Bože!“ řekl jsem a nalil jsem si. Madam po mně šlehla pohledem, ale ovládla se. Sedl jsem si a převrátil jsem skleničku do sebe.

„Ten člověk se mi nelíbí,“ řekl jsem.

Madam vzdychla. Pokračoval jsem filozoficky:

„Jak dovede žena člověka zničit.“ Vzpomněl jsem si na Lízu. Kdyby tohle madam věděla. A oč hůř jsem na tom já než ten blázen. On aspoň dovede něco udělat. Zavřít se a netopit a hladovět a nechat si růst fousy. Já nic. Jen tím trpět a trpět. Ale to se vykládat nedalo. Madam mlčela. Dráždilo mě to. Chtěl jsem, aby to někdo vyslovil. Ale madam jen seděla a vzdychala. Rozhodl jsem se to rozkousnout. „Vypadal, jako kdyby se chtěl ráno pověsit.“

Zakývala hlavou.

„Ano,“ řekla. Pauza. Pak jsem řekl:

„Chudák. A říkáte, že býval veselý?“

„Býval. A jak. Ale to všechno ta ženská. A pak ty komunisti.“

Madam vzdychla. Rozhodl jsem se, že to skončím. Podíval jsem se na hodinky.

„No, já budu muset jít,“ řekl jsem. Byl jsem zvědav, jestli madam něco podnikne.

„Já pošlu telegram jeho sestře,“ řekla.

„On má sestru?“

„Ano. Ale pohádali se.“

„A vůbec se o něj nestará?“

„Ne. Ale já jí pošlu telegram, aby přijela.“

Viděl jsem, jak se v duchu kochá novými scénami. Sestra – a bratr v pokoji zasebevražděný. Dostal jsem zlomyslný nápad.

„Kdybyste si přála, já bych ho mohl podat. Půjdu kolem pošty,“ řekl jsem.

„Ano,“ pravila zamyšleně. „To je člověk. A co já se do něj namluvila.“ Chtěla to zatušovat. V podstatě samozřejmě žádný telegram poslat nechtěla. Omrzel ji už, tahací panáček, a přála si mít zase jiné senzace. Viděl jsem jí až do duše, jenže ona už ji neměla v pohlaví, ale někde jinde. Možná v mozku nebo v očích. Viděl jsem ji, jak si představuje to ráno, tlučení na dveře, potom vyvracení dveří a bláznovy nohy nehybně zavěšené půl metru nad převrženou stoličkou. Řekl jsem:

„To věřím. Ale takovíhle lidé si to obyčejně nedají vymluvit.“

„Pane profesore, kdybyste věděl –“ mávla rukou. „Ale – darmo mluvit.“

„Já vím. Tak jestli si přejete, milostivá –“

„A manžel mu už kolikrát opatřil místo. Ale on z každého utek.“ Chtěla mít mermomocí mrtvolu. No, já zase chtěl byt a uhlí. Nelogicky mě posedla myšlenka na dědictví toho čtyřpokojového bytu, zařízeného a s přidělem dvaceti metrů uhlí. Mohl bych si tam vodit holky, to byla další myšlenka, která se vyhoupla z té o dědictví. Třeba tu hezkou primusku ze čtvrtého ročníku. Nebo – a Líza, možná že bych ji přece svedl, v takovémhle bytě, s paravanem a tape-tama a daleko od Prahy, kdyby přijela. Ano. Madam by potvrdila, že jsem si ten byt najal od Kolrta, a já bych ho převzal. Činže by snad byla laciná, v pohraničí, a nějak – ale nechtěl jsem si kazit svůdné myšlenky komplikacema.

„No, tak já půjdu,“ řekl jsem a zvedl jsem se definitivně. Madam taky vstala. Sebral jsem zimník z vedlejší židle a oblékl jsem si ho.

„Milostivá, dáte mi ten uhelný list?“

„Prosím, prosím, pane profesore,“ řekla a podala mi ho. Strčil jsem ho do kapsy.

„No,“ ještě jednou jsem se na ni gentlemansky zazubil, „tak já půjdu. Rukulíbám, milostivá paní.“

Usmála se široce a podala mi ruku.

„Na shledanou, pane profesore.“

„Jestli si přejete ten telegram –“

„Děkuji vám, pane profesore. Já se o tom musím ještě poradit s manželem,“ řekla a sladce se usmála. Chtěla ji mít za každou cenu, tu mrtvolu. Nechtěla připustit, aby jí to někdo překazil.

„Tak rukulíbám,“ řekl jsem ještě jednou a otočil jsem se.

„Na shledanou, pane profesore!“ zazpívala.

Prošel jsem alkovnou a skrz zasklenou halu, za jejímiž stěnami byla už tma. Venku se do mě obořil mráz. Ostrý vítr mnou zalomcoval. Strčil jsem ruce do kapes a začal jsem podupávat k městu. Jasně hvězdy svítily rozsvícené nade mnou a mráz mi vyhnal všechny myšlenky z hlavy. Trvalo to strašně dlouho, než jsem přišel na náměstí, a tam jsem se rozhodl, že přespím v hotelu. Pomyšlení na novou noc v klášteře jsem už nesnesl. Zamířil jsem k rozsvíceným oknům v rohu náměstí a vstoupil jsem dovnitř. Tam bylo příjemné teplo. Ve vestibulu stál sud s fíkusem a tři proutěná křesla kolem kulatého stolku. Nahoru vedly schody, přikryté červeným kobercem s mosaznými tyčemi. Dýchalo to hotelovou útulností. Vlezl jsem do výčepu a řekl jsem si o pokoj. Číšník mi dal klíč s velikou dřevěnou bambulí a já vylezl po schodech nahoru. Pokoj byl skoro prázdný, jen stůl, židle, noční stolek a věšák, ale bylo v něm teplo. Rychle jsem se svlékl a vlezl jsem do postele. Hodiny na věži odtloukly teprve sedm, ale mně se chtělo spát. Na jídlo jsem nepomyslel. Ležel jsem se zavřenýma očima v posteli a myšlenky se mi pomalu urovnávaly v hlavě. Jednou dávno, znělo mi mozkiem, jednou dávno, tehdy jsem ještě neznal Lízu, ale nevěděl jsem, na co to chci myslet. Pak jsem si uvědomil, že dobrodružství skončilo a že přede mnou leží už jen dny školy. Strašně dlouhé dny školy. Ale ještě tu je blázen. Představoval jsem si, jestli se už věší. A zas jsem myslel na Lízu. A pak na teplý velký byt ve vile a na ty holky, co si tam přivedu. A na Lízu, až ji tam přivedu. A jak bude se mnou spát. Na její ňadra pod pyžamem a na nohy a na pus. A na okno plné zimních opuštěných hvězd. A jak budu ležet s Lízou a objímat ji

v posteli a rozepínat jí knoflíky u pyžama. A jak budu šťastný. Konečně taky já jednou šťastný. A najednou se mi to v mozku převrátilo. Blázen na provaze se přede mnou zahoupal a já si uvědomil, co dělám. Celé velké provizorium, kterému jsem byl nucen, aspoň před lidma, aspoň před Lízou, říkat život. Celou tu mrtvou prázdnou nicku z marných školních dnů. A věděl jsem, že je to jenom střídání stráží, já a ten blázen, že to je jen otázka dnů, kdy budu já všet šňůru od záclon na věžičku kachlových kamen. Anebo spíš jemně táhnout žiletkou v zápěstí. Ne že by předtím ze mě bylo to, co je on. Ale budu takový, jako je on teď, v téhle chvíli. Teď v noci. S provazem na krku. Ještě jednou jsem pomyslel na Lízu. Představa jejího bílého milostného těla se sametovou kůží všude mnou zalomcovala. Všechno bylo pryč. Všechno. Celý život. Celý život v milostných románech. V jednom jediném milostném románu. Blbec Majakovský. A zastřelil se taky. Zhroutil jsem se pod příkrývku a přitiskl jsem ruku na pohlaví. Strašná bolest mě rozškubala na kusy. Celý život, Lízo, můj celý život, všechno nezměnitelně ztracené. A nechtěl jsem se tomu bránit, protože jsem chtěl jen jednu jedinou žádoucí věc. Nezastavitelná bolest mě pomalu rozhloďovala vevnitř. Stiskl jsem oční víčka, až mi vytryskly slzy. Nedalo se s tím nic dělat. Líza. A nikdy se o tom nedozví, o tom, co všechno muselo cítit tohle tělo a tahle duše. Nikdy. Chtěl jsem umřít. Nechtěl jsem v tom zůstat dál. A vroucně, strašně vroucně jsem si přál, aby se to jednou neuklidnilo. Abych se z toho dostal. Z toho všeho. Ze života.

1950

*Went into a skyscraper, asked for love,
They said I'd better try' the floor up above,
Thanked them politely and climbed the stair,
But I didn't find anything but thin, thin air.
Turned me around and went away,
And heard them whispering: „He didn't stay.“
But there was no use in standing around
To wait for a wound.*

— HARRY BROWN

Stínohra

Věci života jsou zcela zvláštní věci a někdy je z nich člověku zle, nebo možná nejsou zvláštní věci, ale já. Co bych vlastně říkal zvláštní: jsou blbé, nablblé přinejmenším a jedna z nich, láska, je prokletí. Já jsem tímto způsobem prokletý, říkal jsem si to od začátku, jenže jsem tomu moc nevěřil, nebral jsem to doslova, ale teď už je to docela jasné a pocítil jsem to na vlastní kůži. Ach Bože!

Bylo to tak. Přijel jsem do Prahy, zase jednou po mnoha pustých dnech, které na svých vyblitých tělech měly nasazené jenom světelné hlavičky volných večerů a táhly se, vymezeny ranním a večerním dvojčetem, jako obtížná povinnost, již oficiálně říkali život. A pak ta surovost! Zadělali mi výklad v Mototechně, kde bylo skrz výklad pěkně a jasné vidět tupý ksiftík večerního dvojčete, hezký, osvěžující jako elixír života, omlazující jako velice oslazené hormony. Tenhle výklad mi zadělali nějakýma aranžérským kaskádama z překližky a všechno, co zůstalo k vidění, byl jen kousek rozcuchané čupřiny pod svítící lampou nad pultem. Večery tedy ztratily půvab, až konečně po značném množství těch večerů přišla cesta do Prahy. Těšil jsem se na Lízu; říct těšil je strašně málo. Přišel jsem k nim večer v půl sedmé, její manžel byl doma a řekli mi, že jdou druhý den na nějakou nutnou návštěvu, tak abych teda jako si udělal program na

večer sám. Líza seděla v křesle v županu a stříhala si nehty, nějaký zvláštní zájem o mě se na ní nejevil. Robert si četl knížku. Seděl jsem v druhém křesle, naplněn nutností říkat Líze ty věci, ty obvyklé věci, a jako obvykle to nešlo kvůli Robertovi a pak proto, že v okamžiku, kdy jsem je mohl začít říkat, vždycky jsem je zapomněl, jak jich bylo moc. Vyšlo z toho pokaždé jen to rychlé a polohlasé Lízo, já tě miluju, a její To dobře děláš a honem zas od sebe a jenom nějaký ten pohled stranou a nic a přechod k objektivní konverzaci. Když mi to řekla, tak lhostejně, že zítra večer musím být sám, cítil jsem, že mi oči začínají brečet. Chtělo se mi zařvat ty svině, jak to můžeš takhle klidně říct, měsíc jsme se neviděli a ty si sedíš a krouháš si nehty a s Robertem seš každý tejden a spíš s ním a on tě objímá a všude na tebe sahá – a to jsem si to přitom hned automaticky představoval – a mně přísaháš ty blbosti o lásce a je ti to jedno, že už jsi se mnou měsíc nemluvila, svině, svině, svině, a čím víc jsem to sprosté slovo říkal, tím byla Líza přitažlivější, tím víc jsem se do ní zamilovával a cítil jsem, že se mi pohlaví začíná hlásit o svoje právo a ta potvora Líza, jak seděla u kamen a bylo jí horko, stáhla si župan z ramenou a vystavila mi je před oči, holkovská, oblá, ale ne tlustá, světle hnědá, půvabná, na každém dvě ramínka, jedno tmavomodré a jedno leskle bílé, a to už do břicha zespoda vnikal ten trápivý pocit, jako by říkal Tak co? – a já zas musel v duchu zabručet Drž hubu! Lehni! a Líza zvrátila hlavu a zavřela oči a měla skvělou tvář vymodelovanou světlem a pod rameny jemně zastíněné důlky a směrem dolů vyblédající svahy ňader, svlíkl jsem ji v duchu až po hnědé botičky a bylo mi mizerně, ach, jenom ty to víš, Bože, a ani ty si to nijak nebereš a je ti to jedno a necháváš mě v tom. Ale to mě přešlo, když za chvíli Robert blýskl očima a Líza zandala ramena do ušmudlaného županu; co mě nepřešlo, byl ten zítřejší večer, který jsem měl nějak probít sám a ona, miláček, potvora a moje jediná duše si ani za nehet nedovedla představit, jak mě to bolí, že mě nechává o samotě, jak mě bolí, že to dělá tak s klidem, jak mě to bolí, protože to mě teda asi nemiluje, vždyť jsme se už měsíc neviděli a pozítří musím zas odjet. Starý pocit odstrčenosti se mi vecpal do hlavy a do srdce a viděl

jsem před sebou najednou ne Lízu, ale šťastné, vážené a spořádané manžele Hartlovy, zabořené jeden do druhého, žijící svůj zdvojený život úplně mimo můj život a dostal jsem na všechny strašný vztek, protože teď měl najednou každý pobuda známý větší právo než já, každý Engandin a Novotný mohl s Lízou chodit spíš než já, protože o mně každý věděl, že jsem u ní přicházel v úvahu a že jsem si na její svatbě uhnal otravu alkoholem z důvodů zcela zřejmých a Bibi mě ve dvě ráno musela vézt do nemocnice. Proto jsem s nima ani nemoh jít na tu návštěvu.

Seděli jsme, říkali sem tam nějakou blbost, já našťvaný na Roberta, Robert našťvaný na mě a mezi náma Líza, která byla neutrální či jaká, byl bych dal mnoho (ale to je jen fráze), kdybych byl mohl vědět, co si o tom všem myslí. Totiž co cítí, protože k myšlení jsou věci jednoznačné, ale nikoliv k cítění. Tak jak vypadala, nebylo lze zjistit pranic o jejích pocitech, neboť vypadala krásně a samostatně a – pak tady všude byly dárky, které jsem jí dal. Visely na stěnách, stály na knihovně, na psacím stolku a nad dveřma a mnoho se jich kdysi octlo v Lízině břiše, jenže ty už putovaly někde v jiných chemických formách koloběhem procesu proměn hmoty v přírodě. Z dlouhé chvíle, anebo ze vzteku, poněvadž v podstatě jsem na ni měl vztek z bolesti, jsem to narychlo spočítal: osm set za sošku, čtyři sta za lakovanou krabičku s Dostojevským, asi padesát za obrázek amerického vojáka, padesát za pidimužíka Kolmánka, tři sta za andělíka-strážníka nad dveře, dohromady to dělalo asi šestnáct set, to nebylo moc, musely se však připočítat účty u Myšáka, u Bergera a ve Vagónu a v Slovanském domě a odjinud a vzít v úvahu moje finanční prostředky. No ne, moc to prostě nebylo, to byl fakt, ale neumenšovalo to zuřivost mého vzteku. Konečně, oč víc do ní nacpal on? Spíš míň. Spíš skoro nic, když se s ním poprvé vyspala. Ach, věci *jsou* blbé.

Ten večer do mě nic nebylo, a jak jsem ležel v noci na hotelové posteli a přemítal, rozložil jsem si zvolna věci života na jejich kořeny a prvky. Ridzómata. Tak jsem si ze vzteku myslel, proč žiju a že proto, poněvadž jsem se narodil, na tohle proč nešlo odpovědět žádným

účelem, ale jen příčinou, a že umřu a nebudu zaručeně moct vidět Lízu při truchlení a že je to třeba dobře, protože ona asi truchlit nebude. A tím, že umřu, pro mě skončí všechny možnosti, a že většina z nich, ty nejlepší a nejkouzelnější, už skončily, uplavalaly s mými šestnácti, sedmnácti, osmnácti, devatenácti lety, s těmi lety, kdy člověk není nucený pracovat a může se zabývat jen a jen příjemnostma života, kdy je na ně dost naivní a poetický a kdy se to k němu hodí, s lety dívek v hedvábných blůzičkách a velké rozkoše z líbání a velké rozkoše z kopulování. Zachtělo se mi strašně kopulovat, za záclonou v pokoji zářil bílé měsíc, ta místnost byla strohá, hotelová, s trojkřídłym zrcadlem a se širokou postelí a skříní a stolkem a židlí a se dvěma divnými obrázky, pocítil jsem ještě o něco větší vztek na Roberta a na jejich hotelové pokoje a na sebe, že jsem tak blbý. Líza, říkal jsem si v duchu. Co konečně Líza. Její stehna jsou jako všechny ženský stehna, možná o něco lepší než průměr, možná taky o něco horší. Ale měla kouzelná řadra. Vzrušující sevřenou cestičku mezi nima. No, jenže jiné holky je měly taky. Hmátl jsem rukou vedle sebe a podařilo se mi tak živě si představit nahé teplé ženské tělo pod dekou po mém boku, že jsem se vzrušil. Nebylo tam ovšem nic a byl jsem z toho ihned smutný jako *omne animal post coitum* a smutnější. Ach, jednou toho budu litovat, Lízo. Těch problbnutých měsíců, těch prachů, toho času a marného úsilí. Nikdo není tak blbý jako já. A nedovolila mi nic. Ani sáhnout si jí na břicho nebo na řadra, ani líbnout ji pořádně. Jenom takové formální, kompromisní líbnutí. Sakra, proč jsem to s ní vlastně táh. Těch krásných holek, které stály v okruhu možností, Bůh ví a čert taky, že leckterá o mě stála, jistě, nosily růžová kombiné a říkaly neestetický slova, to však se dalo odnaučit a ony vlastnily všechny ty věci, které jsem tak nutně potřeboval a které v tomhle plánovaném společenském řádu nebyly na prodej, leda pod pultem. Šly dostat zadarmo, a já nebral. A i poetické byly ty holky. Třeba dvojčata. Vzpomněl jsem si, jak se mi tajil dech při pohledu na dvojče Zorku v červeném svetru a dlouhé sukni, líbezně krásnou v neposkvřené hlouposti za výkladem Mototechny. Ty holky byly krásné, dalo by se s nima žít

a mohly by mít mnoho hezkých dětí ode mne a já příjemné pocity z těch dětí – a já vůl se užíral láskou k té potvoře Líze a otravoval si svůj jediný a z velké části už uplynulý život kvůli tomu, vlastně teď už jen kvůli tomu, abych ji moh asi jednou za měsíc vidět, říct jí někde v prchavém okamžiku samoty to Lízo, já tě strašně miluju, pokonverzovat s její maticí, poklábosit s fotrem a vyjít si někam s ní a s manželem. A žádné líbání, žádné erotické požitky a tak mizerně málo poezie. Cítil jsem strašnou nespokojenost se sebou samým, byl jsem otrávený, neklidný a trochu jsem se bál o poezii života, jestli ji nějak neztrácím a jestli nejsem blbý nebo nevěrný – ale hodil jsem sebou, až postel zapraskala, a zuřivě jsem sevřel podušku a zavrčel jsem Oooh, *damned*, nejsem nevěrný, nejsem nepoetický, jsem příliš poetický, jsem strašně poetický, miluju poezii, miluju ty napudrované, namalované, sladké, smyslné, ty; co by teď měly ležet se mnou a nechat se mnou protahovat a syčet blahem a svírat mě v náručí a být na nadrech pružné a měkké a na stehnech zaoblené a pohyblivé. Pak jsem si udělal z dlaně náhražku a svíjel jsem se na posteli ve frikčních pohybech, vykonal jsem to, neboť jsem to nemoh vydržet. Když to bylo hotové, zesmutněl jsem ještě víc. Ležel jsem na zádech, zamokřený, zhnusený a pořád jsem musel k svému vzteku myslet na Lízu, na to, že jsem si při tom představoval její ňadra a stezičku mezi nima a že možná on teď dělá to, co před chvílí já, jenže doopravdy a s ní. Zaplakal jsem, slzy se mi kutálely z očí. Ach sakra! Bože! Oh *damned*! Potřeboval jsem taky holku. Nestačilo mi dělat pořád jen tohle.

Tak se stalo, že jsem přišel na Dášu. Ale aby to nebylo příliš závazné, nechal jsem rozhodnutí až na zítřek. Pouze mi napadla jako možnost a zdála se mi snadnou možností, jako vůbec všechny věci večer v posteli se jevíly úplně jinak než ráno. Jako ty dopisy, popsané vášní, výčitkami a bezbřehou láskou, večer napsané a adresované Líze a ráno končící v zuhelnatělém stavu ve vodě klozetové mísy. Uvažoval jsem proto teď v polo vědomí, že mi Dáša zcela snadno podlehne a nechá se odvést někam do parku nebo možná sem do hotelu, kde nějak podmažu vrátného. Jak s ní budu mluvit a různé jiné detaily

jsem v úvahu nebral. Usínal jsem, protože mi bylo ze života a z okolností, jak se kolem mě nakupily a proti mně spikly, velice tupě a prázdně. Ne, rozhodně jsem měl pravdu: všechno je možná krásné, v socialismu, ale já miluju Lízu, nemůžu s ní být, a proto jsem nešťastný, a všechno žije se lépe, žije se radostněji mi je málo platné. A žádná budoucnost přede mnou. Poslední myšlenka toho dne byla, že uteču. Vykašlu se na zaměstnání, na všechno, odejdu do Prahy a nějak tam budu žít. Nějak jakkoliv a rozhodně líp než teď. Každý život jiný než život v Praze u Lízy je stejně blbý. A jakýkoliv život v Praze a u Lízy je lepší než všechny ostatní životy. A zas jsem si umínil věc s Dášou, abych ze sebe dostal přebytečné spermatozoidy a s nima i tu bolest, neuspokojenost, bodavou, mučivou, roztrhávající, nesnesitelnou touhu po miláčkovi Líze. Usnul jsem a zdály se mi zmatené sny o tom, jak se svět boří a všelijak na město padají skály, ale Líza se mi v něm neobjevila.

Druhý den večer jsem zatelefonoval Dáše. Stál jsem na Václaváku, mezi čtyřmi skleněnými stěnami automatu, kolem mě život, světla, lidi, limuzíny a z nich vystupující krásné dámy, ale ještě mnohem krásnější holky na chodníku, celé bílé a červené. Pod radostí z těch líbezností velkoměsta doutnala pořád stejná nenávisť k osudu, který mě vyloučil, vyhodil z těchto barevných světelných rájů a donutil mě žít, takzvaně žít v dírách, jako byl Broumov. A angažovat se tam pro socialismus. Ne že bych nebyl pro socialismus, byl mě dost volný, ale byl jsem ochoten i něco pro socialismus dělat; ale proč mě nutili dělat zrovna takové věci, které se mi hnusily a dělaly mě nešťastným, a proč mi nedovolili podnikat věc, která mě činila šťastným? Nedělat nic, abych byl upřímný. A proč mě terorizovali příkazy do těch malých městeček, když já jsem chtěl být v Praze a jinde jsem nemohl opravdu žít nežli v Praze. Vytočil jsem číslo, a když se ozvalo Dášino slabounké Haló?, řekl jsem spiklenecky Haló, Dášenko, tady Danny a díval jsem se přitom na ujíždějící tramvaje, vevnitř celé zlaté ve večerní tmě a naložené tmavýma a blond hlavama holek s gloriolami vykartáčovaných vlasů, zajímavě půvabnýma z povzdálí. Nazdar, pravila Dáša neurčitě, neboť

nevěděla, proč volám, a chápal jsem, že jí to připadá nezvyklé, neb já neměl nikdy zájem o žádnou z holek okolo Lízy a ony všechny věděly, že nemám. Ted', když už jsem se ohlásil a nedalo se celkem nic jiného dělat, leda si honem vymyslet nějakou nevěrohodnou výmluvu, silně to ve mně zapochybovalo, jestli dělám správně a jestli se dnes večer pobavím. Já nevím, snad jsem byl individualista nebo mizera, mě prostě nikdo nebavil, lidi mi byli v nejlepším případě lhostejní, ale většinou obtížní a často protivní. A mnozí se chtěli se mnou bavit, jevíli o mě interes. Dopadlo to vždycky tak, že se o něčem klábosilo a já myslel na něco jiného, když jsem byl ve společnosti, že budu už za chvíli doma, a když mě navštívili doma, že co nejdřív vypadnou; myslím, že to na mně viděli, že o ně nestojím a jak jsem duchem nepřítomný, ale možná že ne, vlastně spíš ne, a cítil jsem to jen já, aspoň podle toho, že se nikdy neurazili a pořád se ke mně vraceli a jevíli stále tentýž interes o žvanění se mnou. Lidi byli vůbec většinou tupí, jen obyčejné stroje na říkání několika vět, vždycky stejných v podobné situaci, nebo zase plní problémů, které pro mě nebyly problémy, vždyť samozřejmě na světě je jen jeden problém, problém spokojeného pocitu a jak si to zařídit, abych ho měl, jinak nic. A proto mě nebavilo být s nikým kromě Lízy. S Lízou stačilo jen být, jen sedět v křesle vedle ní a koukat oknem na průčelí protějšího domu, jen s ní chodit po ulicích, jen se jí občas dotknout, třeba ani nic mluvit se nemuselo. A to mě bavilo a měl jsem z toho spokojený pocit. Ale jinak nic. Proto jsem v téhle poslední chvilce zapochyboval, jestli nedělám blbost, ale hned jsem to potlačil a rozhodl jsem se, že se za každou cenu pobavím, totiž že Dášenko co nejvíc možná využiju. Proto jsem do telefonu svůdně řekl:

„Dáši, nechtěla bys někam jít?“

„Ted'?“

„No. Hned, jestli nemáš jinej program.“

„A kam?“

„Kam budeš chtít – jestli chceš.“

Kupodivu řekla rychle:

„Tak dobře. Odkud voláš?“

„Z Václaváku.“

„Počkáš na mě?“

„Jistě. Čekám na Můstku.“

„Dobře. Sem tam za dvacet minut.“

„O. K., Dášo,“ řekl jsem. „Tak tě čekám.“

„Dobře. Tak na shledanou.“

„Na shledanou, nazdar,“ řekl jsem.

Sklapl jsem automat, vypadl jsem ven a všiml jsem si blankytných očí nějaké slečny, co čekala, až skončím, které byly upřeny do neurčita, neboť slečna věděla, že se jí dívám na obličej, a poté jsem vykročil po chodníku dolů k Můstku. Šel jsem valícím se, hovořícím, spěchajícím davem chlapů a ženských a všechny ženské byly jasně pitomé a všichni chlapi hloupější než já. Pocítil jsem k nim pohrdavý odpor a lásku. Ne, všechno bylo O. K., se socialismem, mysleli to asi dobře, ale naivně, jenže konec konců v tom život nebyl, jeho absurdita, jeho směšnost, smutek a tragédie. Zaměňovali pocity s fakty, říkali Jen pracovat a všechny marnosti vás přejdou, jako by neviděli lacinost tohohle receptu, ubohost takové dryáčnické terapie. Já – a Líza – my jsme to věděli, že ty všelijaké milióny dělníků a rolníků a pracující inteligence si docela spokojeně žijí a slovo marnost znají jen z takových souvislostí jako „marné snahy reakce“ nebo „marné úsilí kapitalistů otočit kolo dějin nazpátek“. Jenže to pro nás samozřejmě nebyl argument. My jsme věděli, že marnost se dá otupit, když má člověk hlad nebo když není dost důsledný v myšlení, když ho baví věci, když je člověk prostě jedním z těch pracujících lidí, a ne mnou nebo Lízou. Ale marnost byla, byla to věc úvahy nejdřív, a pak teprv pocitu, úvahy organicky spjaté s pocitem: úvahy vedoucí k strašnému dobrému pocitu marnosti. K pocitu povýšenosti a lehkomyšlnosti. A nezodpovědnosti. Tak i já, jak jsem krácel pod lampami a neóny a kolem oslnivých výkladů Chronoru, cítil jsem se skvěle nezodpovědný, nejen za všechny ty podlidi kolem mě, ale i za sebe samého, za svůj život, za to, jestli vyučuju na sociálce v Jičíně nebo makám u soustruhu v Ringhofferovce nebo jestli dělám cokoliv jiného, a jestli to dělám dobře nebo špatně, a jestli to bude

mít nějaké výsledky nebo žádné výsledky. Docela klidně jsem byl ochoten ubírat se životem a zanechávat za sebou hlavy se zasetymi semínky pochyb, třídy nepřipravené k maturitě, lidi marně čekající na splnění slibů, zamilované a mnou opuštěné dívky, nezaplacené dluhy, dobré dojmy stejně jako špatné dojmy, lásku i nenávist, prostě cokoli, protože mi na ničem nezáleží, neboť se mě prostě nic netýká. Nebyl jsem zodpovědný za nikoho a za nic. Ani za sebe. Nevybral jsem si svůj život, nevybral jsem si vůbec život a nikdo si ho nevybral, ale jestli už lidi podléhali tomu omylu, že mají jakési závazky a že pro ty závazky musí nutit druhé, aby plnili něco, čemu se říkalo povinnosti, jestli si teda tohle ti různí podlidé myslí a žádají to, nebyl jsem naprosto ochoten je respektovat. Měl jsem svou geniální nezodpovědnost, svobodu, a mohl jsem si dělat, co jsem chtěl. Stačilo trochu předstírat, a už na mě nemohli. Stačilo pár frází, a měl jsem pokoj. A stačilo se rozhodnout, a mohl jsem opustit Jičín a jít do Prahy a nějak se tam žít, anebo konečně stačilo docela málo, a mohl jsem odjet úplně ze všeho. Opřel jsem se o zábradlí na Můstku, povytáhl jsem kalhoty, aby kolemjdoucí pomalované zjevy viděly moje černobíle centimetrovými čarami pruhované ponožky, a to už nebyl život, ale film, který je samozřejmě lepší než život, neboť se omezuje jen na to zajímavé v životě, vynechává to, co je mezi tím a čeho je bohužel velká většina a co nestojí za to, aby to vůbec bylo. Samozřejmě mi bylo jasné, že jsem v neurčitém světle luceren a neónů dost ucházející a že ty pochodující krásky v nylonkách, růžových kalhotkách a kombiné, která ale pod hezkými šaty a kožíšky a kabátky nebylo vidět, že se na mě koukají a byly by asi většinou, při troše námahy, ochotné se mnou spát. Jedna, taky v růžovém trikotinu na těle, teď právě jede tramvají z Karlína ke mně a asi s tím počítá a já s tím počítám určitě a měl jsem dost příjemný pocit z těch pohlavních radostí, jimiž jsem hodlal vyplnit večer. A pak jsem spatřil Dášu, čekající na protějším chodníku na zelenou, odlepil jsem se od zábradlí a s rukama v kapsách a se zdviženým límcem jsem na ni čekal, aby mě viděla a abych viděl, jak vlastně vypadá, když se směje. Esenbák pokynul a řada lidí na protějším chodníku se rozeběhla

přes ulici jako o závod. Čekal jsem na ni a zazubil jsem se, když mě spatřila, abych vypadal přátelsky a potěšeně. Nasadil jsem výraz nemravnné radosti z budoucích věcí, vzezření nepokrytého zalíbení v partnerovi, ale uvnitř v hlavě jsem chladně měřil a kritizoval Dášin zjev a myslel jsem si o ní svoje. Rozhodně neměla pěkné nohy. Příliš tenké. To však nemuselo vadit, k mému účelu je člověk potřeboval stejně až od kolen vzhůru a v téhle partii se ženské nohy příliš nelišily. Kolem boků byla zabalena do tlusté vlněné sukně s knoflíkama po straně a měla jakési kožešinové bolero, aspoň myslím, že se tomu tak říká, prostě kabátek z kožešiny sahající právě tak k bokům. Přes vlasy měla bleděmodrou šálu a v ní svůj nadmíru sladký obličej, jeden z nejsladších, jaké jsem znal, cukerinově sladký, to bylo důležité, protože medově nejsladší byla samozřejmě Líza.

„Dobrý večer,“ pozdravil jsem ji mnohoznačně. Ukázala pravidelné bílé zuby v úsměvu:

„Nazdar, Danny.“

Nastal trochu trapný okamžik, neboť mi nenapadlo nic duchaplného. Ovšem, s tím jsem si už nedělal těžkou hlavu jako v dobách, kdy jsem se domníval, že musím být blbý, protože mi všechno, co mi v holkovské společnosti napadalo říkat, připadalo blbé. Dávno už jsem věděl, že holkám nevadí, co člověk plácá. Plácnul jsem tedy:

„Jak se máš?“

„Jak se můžu mít,“ řekla Dáša, očividně hned zaujata nějakým svým soukromým trablem, jenž mě pochopitelně nezajímal. Proto moje další věta zněla:

„Kam pudem?“

„Kam chceš.“

„Znáš Turandot?“

„Ne.“

„Tak pudem tam.“

Vybral jsem ten pajzl z toho důvodu, že to bylo místo jako stvořené pro přípravu holek ke hříchu. Nejasně jsem si pamatoval na Buddhu nad barem a na prosezené polstrování v boxech. Hráli tam

a tancovali. Vzal jsem Dášu pod paží a zahrnuli jsme po Můstku dolů k Turandotu.

„Tak co děláš?“ řekl jsem novou větou, jak jsme šli, a byl jsem rád, že bar je tak blízko a odpadne další konverzace. Neboť už jsem ji chtěl mít na parketě v baru, a aby mezi námi bylo beze zbytku jasno, co dnes chci, proč jsem ji volal a tak dále.

„A co ty děláš?“ pravila Dášenka.

„No to víš – pořád stejně – kazím mládež,“ pronesl jsem ta tři hesla a asi jsem mládež skutečně kazil, ne z nějakého d'ábelství, ale jelikož bylo lehčí a zábavnější ji kazit než ji vychovávat a já šel tímhle provizorním životem cestou nejmenšího odporu. Ovšem, nebylo třeba říkat Dáše zrovna tohle, něco však bylo třeba říct a mně v duchu blesklo, co asi Dáša řekne, a ona to přesně tak řekla:

„A jak to děláš?“ řekla.

„Tak různě,“ povídal jsem, ale to už jsme byli u Turandotu, zahrnul jsem s ní do vchodu a pravil jsem:

„Tak sme tady.“

Do tohohle Turandotu se chodilo obyčejnýma dveřma, za nima byla lampa v podobě lampiónu, pod kterou stál chlap, jenž byl ukázkou progresivní paralýzy. Byl-li někdo zrozen pro své povolání, tak to tenhle vrátný určitě byl. Vybledlé zlato na čepici a epoletách, odřené zlaté knoflíky a obličej s malýma a kalnýma očima. Povídal Dobrý večer, panstvo, a já už strkal Dášu před sebou po vrzavých schodech úzkou chodbou nahoru. Vrátný mě naladil. Vrátný byl obraz neřesti a to já teď potřeboval, aby to bylo Dáše jasné, pokud jí to ještě jasné nebylo. Stěny schodiště měly dřevěné bednění, červeně nalakované s jasnými stopami mnoha nárazů, kopanců a padání ze schodů dolů. Zřejmě si tu lidé hodně užili. Vchod nahoře zastírala plyšová záclona, kdysi vínově rudé barvy, nyní na mnoha místech oplešalá. Dostal jsem se do naprosto správné nálady. Zde to byl ještě soukromý podnik, a proto se nic neobnovovalo. Nechávalo se všechno vývoji a čerpaly se z toho koruny, dokud to šlo. Visela tu atmosféra let prosperity, *sophisticated era* toho *jazz age*, jak o něm psal Lester v dizertačce, a zevnitř zněly nemravné rify klaví-

ru a boogiové bubnování. Rozhrnul jsem před Dášou galantně záclonu a vpadli jsme skoro na parket, osvětlený mráкотně zeleným pološerem, po němž se plazily asi čtyři párky v různých stylech uchopení. Majitel nás pozdravil a obrátil naši pozornost k šatně. Podržel jsem Dáše kabátek, zvědavý, jaká bude pod ním; no, nebyl jsem zklamaný, měla na těle obyčejné světle hnědé tričko, jaké nosí holky na volejbal, na zádech se jí rýsovaly knoflíky od podprsenky, a protože stála před zrcadlem, viděl jsem, že vepředu je jí příjemně vidět, jaká má ňadra. Nebyla moc velká, ale docela pěkná, kulatá s bradavkami. Byl jsem spokojen. Vrazil jsem kabáty do šatny, počkal jsem, až si vyrobila hubu, a pak jsme vkročili do lokálu. Moc lidí tam ještě nebylo, ale právě tak dost. Posadili jsme se hned v boxu u parketu. Jak jsem si sedl, úplně jsem se propadl do polstrování, kde už dávno nebyly péra, a Dáša se zasmála. Taky jsem se zasmál, ale nebylo to příjemné sedět u stolu jako hrbáček, dotýkat se bradou ubrusu a mít Dášu nad sebou jako Pallas Athénu.

„Hergot,“ řekl jsem a vzepřel jsem se o opěradlo. „Já si sednu k tobě.“

Vstal jsem a přisunul jsem se k Dáše. Dosedl jsem těsně vedle ní, takže se nám zadnice po straně dotýkaly. Levou ruku nebylo kam slušně dát, tak jsem ji opřel dozadu za Dášu. Úlisným pohybem přiskočil další tvor z dvacátých let, židovský číšník, nahrbený a břichatý, s blýskavýma kolenama a zadkem, s výrazem víc než mazaným a mnohem víc než neslušným a s nacpanou prkenicí v roztřepané kapse.

„Máte víno?“ řekl jsem.

„Vino, prosím, není. Pouze likéry.“

„Jak to, že nemáte víno?“

„My jsme, prosím, soukromý podnik. Nedostáváme příděl. Je tam pouze whisky, brandy, koňak nebo sherry.“

To se mi vůbec nehodilo, protože tolik peněz jsem do vyprázdnění investovat nechtěl a byl jsem přesvědčen, že to bez velkých peněžních výloh půjde taky.

„Tak nám dejte zatím kávu.“

„Prosím – dvě turecké,“ řekl číšník, ometl symbolicky ubrus a odešel. Měl ryšavé vlasy, pokrývající mu lebku jako vlnobití. Zajímal mě a napadlo mi, jaký je asi jeho poměr k socialismu a k vykořisťování. Zasmál jsem se.

„Čemu se směješ?“ řekla Dáša.

„Ale nic,“ řekl jsem. „Jak se ti to tu líbí?“

„Je to trochu sešlý, ne?“

„A di ty. To je právě prima.“

„No,“ řekla Dáša. „No, má to aspoň určité švih.“

„Minulost,“ řekl jsem.

„Co?“

„Minulost. Svět, kterej byl náš svět. Takhle to tam vypadalo.“

„To vono to vypadalo líp. Ale to je pravda, že teď už takovýhle podniky mizej.“

„Já vim.“

„To víš, že z Ymky udělali klub mládeže?“

„Vážně?“

„No.“

Od orchestru zazněla samba. Nehodlal jsem mařit čas a taky jsem cítil nutnost přitisknout se na Dášu zepředu. Vzpomněl jsem si, co Líza říkala o žlázách, které mě honí po světě. Ale jí se to mluvilo. Z toho, že sama neměla žlázy v pořádku nebo spíš – to byl můj soukromý názor, který ona neuznávala – protože poprávala svým žlázám normálních cviků, z toho se nedal dělat obecný zákon. To já věděl taky, že jsou to žlázy, co mě honí, a dnes jsem byl odhodlán dát jim, co jim patřilo.

„Pod', Dáši. Dem tancovat,“ řekl jsem. Sladce se usmála a beze slova vstala. Vzrušilo mě to dřív, než jsem se jí dotkl. Na chvílku jsem byl v rozpacích, nebude-li to vidět na kalhotách, ale pak jsem si řekl No co? Ať je. Ona už jistě ví, oč jde, a jestli ne, tak je blbá a mně to může být jedno. Kráčel jsem na parket za ní, s očima upřenýma na její zadnici a s chutí se na ni přilepit. Zůstala stát na kraji parketu, otočila se ke mně a trochu rozepjala ruce, aby mi uvolnila cestu k hmatu kolem pasu. Nadra jí bylo jasně vidět pod svetrem. Sukni

měla napjatou přes bříško. Tričko bylo příjemně sprosté. Uchopil jsem ji suverénně kolem pasu a přitiskl jsem se na ni celou plochou těla a začali jsme tancovat sambu. Hned jsem poznal, že to je ono. To člověk pozná snadno. S Lízou jsem taky někdy tancoval, jednou jsme byli s ní a s Bibiánou a s jejím šamstrem v Canadě, tenkrát mě tam Líza kousla do prstu, až skoro na kost, a já to vydržel, jen jsem trochu zasyčel a tancovali jsme asi tak do dvou do rána. Uvědomil jsem si tenkrát hmatatelně ten rozdíl v tělech. Bibiána, to měl člověk pod rukou věčně nějakou kost, pánev nebo kostrč či jinou, a vůbec žádný pocit, kdežto Líza se držela krásně, Líza měla půvabné, pevné, hladké tělo, s Lízou byl člověk hnedka vedle, když s ní tancoval. Aspoň já ano. Stačilo, když jsem se jí dotknul, a byl jsem vedle. Tenkrát v noci jsem ji pak doprovázel k její tetce na Vinohrady a měli jsme spolu příjemnou a nezapomenutelnou chvilku na chodbě ve tmě. No, ale teď jsem poznal, že bylo omyl si myslet, že Líza umí správně smyslně tancovat. To všechno dělala ta láska, co jsem ji k ní choval, a kdyby Líza vůbec netancovala, a jenom jsem ji vzal za ruce, efekt byl úplně stejný. U Lízy to bylo bez snahy a bez práce, prostě skrz duši, kvůli těm divnejm vztahům, trochu duševním, trochu tělesným, nakonec jsem nevěděl, co na ní vlastně tak miluju, jestli ten sviňský obličej nebo její řeči nebo její ňadra nebo její marnost, jestli miluju její klín a pusku, nebo jestli miluju její holkovství a povídání o starých protektorátních časech v Libni, jestli vůbec v ní nemiluju celou Prahu nebo co vlastně. Ať to bylo, co to bylo, ani tancovat nemusela a byl jsem krom něžnosti v duši taky pořádně rozdělaný, že to byla nesnesitelná muka, když jsem s tím pak musel jít domů sám. Prostě, Líza byl docela jiný případ a i ty nejsprostší myšlenky o ní, a byly, pane, sprosté a bylo jich, že kdyby to všechno věděla, tak by asi – jenže Líza byla fajn a měla smysl pro sprostárny –, tak i ty největší sprostárny, co jsem si o ní myslel, byly jako něčím posvěcené a líbezné. Ale netancovala. Tancovala Dáša. Úplně záměrně pracovala břichem a pevnýma stehnama, abych z toho měl, anebo spíš aby z toho měla ona. Můj organismus samozřejmě značně reagoval, zase jsem měl na chvilku trapný pocit, že to cítí, jenže

kvůli tomu se přece snažila, tak jsem tu myšlenku zahnal a snažil jsem se, aby to ucítila co nejvíc. Tak jsme tancovali tu sambu, moje pohlavní tendence si přišly na své a jejich zájem se zvyšoval. Soustředil jsem se na ten požitek a začal jsem prodlužovat délku kroků, jak jen to šlo, pořádně jsem ji lámal v pase. Samba byla ostatně od toho. Krom toho blaha byl tu i příjemný kolektivní pocit parketu, všichni ti kymácející se lidi se mi v zeleném šeru líbili, nejvíc jedna ženská, která to dělala vedle nás, bylo jí asi čtyřicet a Líza bude jednou vypadat určitě jako ta ženská. Byla elegantně ustrojená, ve vínových šatech, měla úzký výstřih k nadrům a zelené oči v šedivých kruzích pod nima. Člověk hned poznal, že je jí aspoň čtyřicet, ale zároveň si ji dovedl docela dobře představit v posteli a byl by docela ochotný tancovat s ní sambu a celé další pokračování, protože téhle ženské těch čtyřicet let spíš přidávalo, než ubíralo, byla krásně magnetická a líbila se mi, asi hlavně proto, že mi připomínala Lízu.

Tancování s Dášou se mi neobyčejně dařilo. Poddávala se mi v pase a útočila na mě podbřiškem úplně neslýchaně, asi tak, že Henry Miller by o tom popsal nejmíň deset stránek, když ne víc. Jemnou tvář jako sametový jablíčko, jenže poprášeny pudrem, měla vedle mojí čerstvě oholené, a jelikož jsem tu tělesnou práci musel doplnit nějakým pohledem, zadíval jsem se jí do očí, usmáli jsme se na sebe a s pocitem vzteku jsem si uvědomil, že je nutné mluvit.

„Doufám, že ti nevadí, že tancuju blbě,“ řekl jsem. „Já za to nemůžu. Nemám na to talent.“

„Ale vždyť tancuješ fajn,“ řekla samozřejmě Dášenska.

„To myslíš vážně?“

„No jistě.“

„Tos mě nesmírně potěšila, Dáší. Opravdus mi udělala radost.“

Dáša se zazubila:

„Já říkám jen pravdu. Ty opravdu dovedeš tancovat.“

„Jo. Jenže od každýho tance jen jednu figuru.“

„Na tom nezáleží. Ale to se pozná, jestli někdo dovede tancovat, podle toho, jak člověka drží, víš? Ty držíš prima, jak se má. Každěj to neumí.“

Samba skončila, tak jsem nemusel odpovědět, jenom jsem se zasklebil. Pustili jsme se a zůstali jsme stát proti sobě, právě pod lampiónem, který vrhal tu pekelnou zeleň na parket. Dáša pod ním líbivě zbledla. Pleť jí neuvěřitelně zjemněla, byla jako z voňavého vosku. Pod řadry se vytvořily dva stíny a na jejich hrotech se zarýsovaly bradavky. Byla na tom stejně jako já.

„Dáší, já sem rád, že si přišla,“ řekl jsem.

„Jistě?“

„Jistě.“ Přemýšlel jsem, jestli mám začít. Trochu jsem se bál, budu-li umět dobře lhát a říkat nesmysly. Hodně jsem tomu totiž odvykl, neboť Líze jsem říkal všechny věci upřímně a skoro tak, jak jsem je cítil, pokud to vůbec šlo, a tak jsem trochu ztratil praxi. Vlastně, já nikdy neměl moc praxe. Láska vždycky existovala docela nezávisle na tom, jestli člověk líbal jiné holky a měl s nima věci a cokoliv, pokud ty holky byly dost velké doroty, aby to přijímaly bez iluzí. Ale říkat jim miláčku a miluju tě a ty jsi krásná, jako Líze, nebo dávno předtím Ireně, když nebyly miláček a chtěl jsem si s nima jen užít a když mi byly lhostejné a trochu mě děsila možnost eventuálního početí a z toho vyplývajících trapných záležitostí, sňatku a tak, a když měly tlusté nohy nebo křivý nos nebo prostě obličej neshodující se s mým pojetím krásy, říkat tyhle věci jsem nějak nebyl schopen. Předpokládal jsem taky u nich, asi úplně mylně, spoustu autokritiky. Myslel jsem si, že to vidí, že mají blbý nos a že se s nima jen chci vyspat a že by ty řeči nelibě nesly, ačkoliv jsem sám sebe přesvědčoval, že tak to není. Pak mi jich taky bylo líto, když jsem je potom opouštěl a ony brečely. Jako tenkrát Marika, když mi vzlykala v průjezdě a já ji zoufale líbal a objímal a mručel a mluvil mnoho nesouvislých nesmyslů, ale to, co jediné chtěla slyšet a kvůli čemu čekala, ačkoliv už byly dvě v noci, a brečela, to, nače nakonec přímo zeptala, to miluju tě, to jsem dostat ze sebe schopen nebyl a taky jsem to ze sebe nedostal. A totéž s Irenou, když mě po těch sedmi letech marné lásky sama poprvé líbla a po trapném tichu z mé strany, protože jsem o ni už nestál, povídala miláčku, musíš se šetřit, to jako kvůli tuberkulóze, kterou mi doktor omylem

diagnostikoval, a já, aby to další ticho nebylo tak strašně trapné, dělal, že jsem do ní celý udělaný a to že mi vzalo řeč, která, jak věděla ze zkušenosti, mi vždycky dobře šla, jen abych tu zatracenou větu nemusel říct, tu větu, kterou jsem měl rezervovanou jenom pro opravdové miláčky a teď už pouze pro Lizu. Neměl jsem v tomhle druhu lhaní teda praxi, i když v ostatních ano, a trochu jsem pocítil strach, ale vysvobodil mě z toho na čas orchestr, který začal hrát boogie. Znova jsem tím pochváleným chvatem uchopil Dášu a začali jsme o sebe strouhat, osmkrát za jeden takt. Všechny slasti pokračovaly a mimoto jsem si povšiml pianistových riffů, těch, co pronikaly už prve plyšovou oponou, byly to fenomenální riffy a přes ty soustředěné sexuální vzruchy, jimiž jsem byl zaujat, dokázal jsem rozdělit zájem a přitochit se s Dášou ke klavíru. Člověk, který tam seděl, měl černé sako s bezva skleslými rameny a úzkého motýlka. Při hraní se oplzle koukal po lidech a prsty stiskal klávesy s virtuózní nenuceností. V mezerách mezi zalykavým kvičením altky, právě tam, kde to mělo být, rozstříknul se vodotrysk kovových tónů, na tři, na čtyři doby ve fortissimu a hned se zas pořouchle ztišil v poloslyšitelné harmonizování. Dva disonující akordy spadly na parket o nezměřitelný zlomek doby opožděně nebo urychleně po dvou rytmických úderech smetáčku na struny malého bubnu. Potom hrál sólo. Žádná hromada akordů, žádné osmizvuky v levé ruce. Jen tak. Lehce. Cynicky. Úsporně. Barově. Jako Count Basie. Veliký ekonomický styl tohohle století. Pianista seděl na stoličce, natočené ke klaviatuře bokem, pedál pod špičkou levé nohy a pravou v koleni ohnutou a vystrčenou ven. Napomádovaná hlava vrhala zelené šajny. Frikční rytmus breaků byl pneumatický. Nikdy nikde už takovou muziku neuslyším. S velikou radostí a žalem jsem si uvědomil, že geniů je mnohem víc, než jich je v dějepisech. Motal jsem se dlouho kolem pianisty a vykládal jsem o něm Dáše, pokusil jsem se jí to říct, jenže ona tomu nerozuměla. Tak jsem se násilím od pianisty odtrhnul. Můžu sem jít jindy, řek jsem si. Dnes večer musím dostat Dášu, a tak je nutné přinýst oběti.

Tancovali jsme vytrvale, kus za kusem. Občas jsem jí něco řekl. Něco o tancování, tomu rozuměla, ale víc jsme mlčeli. Konečně po dlouhé řadě foxtrotů a všeho jsem ji pozval k baru. Odešli jsme tam uličkou mezi stoly a vylezli jsme na vysoká sedátka. Nad barem stála velická pozlacená socha rozšklebeného Buddhy s červenýma žárovčkama místo očí, s lesknoucím se pupkem.

„Dvakrát whisky,“ poručil jsem ženské za pultem a otočil jsem se k Dáše. Řekl jsem:

„Tak.“

Dáša se usmála.

„Víš, Dášo, já už sem s tebou dávno chtěl takhle mluvit.“

„A o čem?“

„No,“ odmlčel jsem se a přichystal jsem se použít metody, na kterou všechny holky nalítávaly. I Líza, tenkrát dávno před půltřetím rokem, jenže Líze jsem to říkal podle pravdy. Teď jsem z největší části lhal.

„Víš, ty ses mi vždycky strašně líbila. Už dávno. A vždycky jsem chtěl s tebou mluvit, jenže sem neměl dost odvahy.“

„Ale –“ Další starý trik. Použil jsem ho v případě Mariky. „Komplex méněcennosti, prostě. Však jsem ti to už říkal. Nebo ne?“

„No tos mi neříkal.“

Ženská v baru nám nalila whisky, vzal jsem jednu skleničku do prstů a vyklopil jsem starou přísně freudovskoadlerovskou story o nemocném dítěti a o strachu z holkovského smíchu, o citovém úrazu v pubertě a houbovitě se rozrůstajícím komplexu inferiority. Dášu to zaujalo. Věděl jsem, že studuje psychologii a těmhle věcem věří. Tak jsem do ní vlil první whisky a hned jsem objednal druhou. Dvě skleničky stály sto korun, povolil jsem si na to v duchu tři stovky. Potom jsem vylíčil, jak jsem se snažil nějak se Dášou přiblížit a navázat s ní styky.

„Bože,“ řekla Dáša. „Kdyby to byl člověk věděl. A já myslela, že –“ rychle zmlkla.

To mě trochu zarazilo, neboť se mi zdálo, že dochází k omylu. Asi si myslela, že byla na omylu, když si myslela, že miluju Lízu. Aby si teď nemyslela něco o citech nebo tak.

„Život je plnej takovejch situací,“ řekl jsem. „Je to všechno absurdní.“ Dramaticky jsem se otočil na stoličce. „Ty lidi tady. Mluvěj – a člověku to připadá všechno zbytečný, marný. Život je někdy strašně blbej, víš, Dáší?“

„No,“ pravila, ale neznělo to přesvědčivě. Polil mě nepříjemný pocit, jestli nekecám přeci jenom blbějc, než je to i pro Dášu snesitelné. Řekl jsem:

„Poslyš, Dášo, možná že žvaním. Nezlob se.“

„Ale nežvaníš,“ řekla. „Je to pravda, co říkáš. Život je absurdní.“

Tak jsem nevěděl. Zřejmě bylo fakticky jedno, co člověk říká. Asi v těch kecech spatřovala sartrovštinu. Všechny jen trochu filozoficky znějící voloviny považovala, jako všechny reakcionářské fakultní holky, za teoretické vyjádření praktického odporu k diktatuře proletariátu. Nechal jsem ji při tom. Upřel jsem jí pohled do očí a pak jsem pronesl s nesmělým úsměvem. Aspoň jsem chtěl, aby působil nesměle, nebo spíš mužně ostýchavě:

„Dášo, víš, já tě mám velice rád.“

To říct šlo. Rád bylo něco úplně jiného než miluju. Neplynuly z toho žádné závazky. Usmála se a vzniklo nebezpečí, že tomu věří. Ale ostatně v jednom smyslu to bylo pravda. Rád bylo pravda. Já jsem ji měl rád, protože jsem měl rád objímat holky a vzrušovat se s nima, měl jsem vůbec rád pohlavní záležitosti, tím spíš, že mi je Líza krutě odpírala. Moh jsem to tedy klidně říct. Chvíli jsme se na sebe usmívali, pak když se mi zdálo, že to stačí, vzal jsem skleničku, zvedl jsem ji směrem k Dášě, ona vzala svou a pili jsme. Pokud jsem věděl, Dáša nebyla zvyklá pít. Možná že by dvě skleničky stačily, ale objednal jsem třetí, abych se zajistil. Teď muselo přijít na řadu chválení. Já měl tuhle techniku, možná že byla primitivní, ale v těch několika případech, co jsem ji užil, se osvědčila. Vždycky úvod o nemocném dítěti, pak story, že se mi dávno líbila, pokud možná s konkrétními, místně i časově lokalizovanými vzpomínkami, pak to

nesmělé vyklopení po lopatě a potom už to mohlo jít prakticky a beze slov. Když byla příležitost, proložit to tancováním a vyvrcholení připravit alkoholem. Dohromady to tvořilo ucelený, pevný, ale dost pružný celek a fungovalo to. Někdy mě dost mrzelo, že nemám představu o technikách jiných lidí, ale po několika úspěších jsem se začal domnívat, že asi nebudou o nic složitější nebo duchaplnější. Oni se kluci všelijak vytahovali a dělali narážky, jenže celkem to bylo jako s úvodem do filozofie: samé povídání o definicích, metodách a předmětu filozofie, samé tušené a naznačované bohatství a tajemnost, samé slibné a vábné úvody, a když si člověk dal práci a přečet šest set stran dějin filozofie, nepřišel na nic jiného než na nějaké natvrdlé noetické teorie a kauzální a ontologický důkaz a idealismus versus materialismus, žvanění o etice, a vzrušující a tajemná metafyzická tajemství veškerá žádná. Bylo to úplně stejné jako svádění holek. Taky plno náznaků a nakonec žvanili všichni úplně stejné hlouposti a holkám to úplně stačilo. Kromě Lízy ovšem. Tu jsem získal svou moudrostí. Jenže moje moudrost nebyla taky nic tajemného, ale jenom to, že jsem si uvědomoval stereotypnost, šablonu, bezobsažnost řečí a že jsme se na tom s Lízou dohodli. To byla moje i Lízina moudrost. Pojem jako pojem boha v scholastice. Jen zcela negativně definovatelná. Jenom, co není, nikdy ne, co je. Uvědomil jsem si, že na sebe zas čumíme, a řekl jsem rychle:

„Ach, Dášo...“

Vzala mě za ruku. Trochu jsem jí stiskl prsty. Chvilí jsem je držel stisknuté a pak jsem je víc zmáčkl. Potom jsem je pustil, pozdvihl jsem skleničku a Dáša svou a vypili jsme je. Dáša postavila svou sklenici na pult, zavrtěla hlavou a řekla: „Mně je prima.“

„To sem rád,“ řekl jsem. „Pudeme, Dášo, nechceš?“

„Pod' si eště zatancovat, jo?“

„O. K.,“ řekl jsem.

Dáša slezla ze stoličky a alkohol ve mně povzbudil žlázy. Uvědomil jsem si, že jsem se jí úplně hladově zakoukal na zadek. Šel jsem za ní rychle k parketu a tam jsem ji pevně popad. Bylo to opravdu vyvrcholení. Úplně mě před sebou tlačila a třela se mi

stehny o pohlaví. Přistihl jsem se dokonce při urychleném dýchání. Mroucali jsme se tak po parketě, vzrušení nad míru, a jak skončil kus, vypadli jsme jednohlasně k šatně. Pomohl jsem Dáše do kabátku. Židovský vrchní se přiblížil a připomněl mi, že jsem zapomněl platit. Dal jsem mu stovku tuzér a spěchal jsem za Dášou. Jenom mě mrzelo, že hotel je tak daleko.

Venku bláznila púlnoční Praha. S Dášou pod paží jsem se musel vyhnout ožralým páskům, motajícím se na rohu u Můstku, a pak jsme se rozběhli v plápolání elektrické iluminace a neónových reklam vstříc přijíždějící pětce a naskočili jsme do ní. Koupil jsem lístky a postavili jsme se na zadní plošinu, do rohu za řidičovu skříň. Dáše vlhce svítily oči a světlo, filtrované zeleným sklem v okně, hladilo jí obličej. Stáli jsme těsně u sebe a vzali jsme se za ruce. Hotel byl daleko a jízda tam znamenala nepřijemnou pauzu, slabé místo v taktice. Mohlo se třeba stát, že alkohol z Dáši vyprchá dřív, než dojedeme k parku, a v tom případě by to byly vyhozené peníze. Stíkl jsem jí ruku a zablábolil jsem:

„Ach Dášo, Dášo...”

Nebyl jsem si jist, co si dá do těch tří teček, ale něco si tam dala.

„Já vim, Danny,“ řekla. „Ale nebuď smutnej.“

Takovýhle dialog vyhovoval mému předsudku proti vyznávání lásky, když nebyla. Mírná póza rozervance propůjčovala vlastně situaci poctivost, neboť Dáša samozřejmě dobře věděla o Líze, a dívky jako Dáša měly dost huxleyovského vzdělání, aby věděly, že jejich úloha ve hře je utěšovat rozervance a nežádat od něho lásku, jen docela nezištně mu dávat, co potřebuje. V tom vězela poctivost, která mi vyhovovala. Ne že bych jinak byl zásadně poctivý. Mnohem spíš jsem byl zásadně nepoctivý. Když jsem o tom přemýšlel, zdálo se až směšné, jak žiju. Jak se každému, kdo mě zná, jevím jinak. Jak snad všechno, co říkám, myslím aspoň trochu jinak, než to říkám. Nikdy tě neopustím, bručel jsem Líze do ucha a byla v tom dialektická pravda, jenže dialektická pravda neznamenal nic víc a nic míň než něco strašně podobného staré jezuitské mentální rezervaci. Když jsem pronášel tohle kategorické ujištění, já tě nikdy

neopustím, miláčku, mínil jsem to jinak, než si to Líza vykládala. Mínil jsem, že ji budu pořád milovat, nebo přesněji, že ji budu pořád ujišťovat o svojí lásce, i když už ji milovat nebudu, protože ji teď tak strašně miluju, protože tu jednou je tahle láska, která mi zničila život a srazila mě do nenápadného, nikým neuznávaného pekla míst jako Broumov nebo Jičín, protože ta láska tu zůstane i potom, až ji už nebudu cítit. Tak a podobně zmateně jsem to myslel, ale rozhodně jsem pevně počítal s tím, že se ožením s dívkou, která mi Lízu nahradí, poněvadž jsem potřeboval někoho mít do samoty světa a do postele. Jenže to zas nemohl být nikdo jiný než Líza, dívka, s kterou se ožením, byla jen fantazie, jenom kvintesence přiblblých milostných představ o šťastném životě, které ve mně Líza vzbudila. Věděl jsem jasně, že není takové dívky. Nemohl jsem si to však přiznat. To bych se musel zabít. Nesnesl bych budoucnost, která by se rovnala dnům, v nichž jsem žil. A v nejhlubší hloubce vědomí vězela jistota, že jsem už svůj život tímhle způsobem prohrál. Ach, nabízeli mi všechno, co mohli. Socialismus, cestu k němu, práci, peníze, veselé písničky, vážnost ve společnosti, obdiv k mým schopnostem, nabízeli mi přátelství a lásku, kolega ze sociálky mi nabízel rychlou politickou kariéru, když vstoupím do jejich socialistické strany, která, řekl, existuje jen proto, aby pro mladý schopný lidi, jako jsem já, byly kariéry. Ale já nic z toho nepotřeboval. Co jsem potřeboval, mi nenabízeli. Proto jsem musel mezi nima hrát nejnepoctivější hru, jakou si lze vymyslet. Zdálo se mi někdy, že se všichni přetvařují. Možná že to byla jen neoprávněná analogie podle sebe samého. Ve škole jsem dovedl mluvit o šťastné budoucnosti nebo argumentovat proti kapitalismu líp než všichni frázovití soudruzi dohromady. Nic z toho mi však netkvělo v srdci, tam bylo docela sklepní prázdko. Veliká lhostejnost k věcem a z ní se líhnoucí nenávisť k věcem. Proč mě nutili? Proč mi nenechali moje klidné místočko v téhle prostorné zemi, když mě v životě už nic nečekalo a já to věděl. Když jsem za šílených nedělních odpolední seděl na učitelských aktivech a poslouchal do nekonečna opakované kecy o věcech mně tak naprosto cizích a lhostejných, jako bylo JZD a boj za mír, představoval

jsem si, jak mám v prázdné ruce najednou revolver a jím zastřelím všechny ty telecí, povinně nenávistné a nepovinně nechápající řečníky, tak socialistické a laskavé a idiotské, že nakonec zastřelím i sebe.

Elektrika zastavila, za dveřmi zašuměly koruny parku. Vystoupili jsme. Hotel byl odtud asi deset minut chůze. V měsíčním světle ležely dlouhé cestičky, kolem nich křoví a řady opuštěných židlí. Asi uřknuti tím měsícem jsme zamířili k nim, sedli jsme si vedle sebe a z Dášina držení bylo zřejmé, že je přichystána. Objal jsem ji a přitiskl jsem jí pusu na pusu. Zmáčkl jsem ji hodně. Pod prsty jsem cítil dost příjemné hladké chloupky jejího kožíšku, na ústech ten starý známý vlhký pocit holkovských úst. Ale seděl jsem nakroucen v dost nepohodlné pozici, jinak to na těch židlích nešlo. Rty jsem všelijak cucal a tiskl její pusu. Zahýbala mi jazykem mezi zuby. Na to jsem skoro zapomněl a rychle jsem jí taky strčil jazyk do úst. Sál jsem, ale nic se nedostavilo. Začal jsem rukama všelijak hladit a hníst kožíšek, jenže ani to nemělo efekt. Proto jsem vjel pod kožíšek. V prstech jsem ucítil měkké, snadno zmačknutelné maso na Dášiných zádech a bocích. Tričko se zvláštním způsobem třelo o kombiné. Nahmatal jsem čtyři malé knoflíčky podprsenky, pak jsem přešel rukama dopředu a zamnul jsem Dášino ňadro. Nekladlo vůbec odpor. Jen Dáša se trochu zakroutila. Zkusil jsem hladit jí stehna, ale měla moc tlustou sukni. Nakonec jsem se omezil jen na líbání. Tohle všechno se dělo, ale nebylo to zdaleka to, co jsem si představoval. Vůbec to nebylo to. Nebylo to nic. Byla to otrava. Přestal jsem ji líbat, Dášina rozmazaná tvář se na mě připitoměle usmívala. Popadl jsem ji za vlasy, sklonila hlavu jako beránek a začal jsem jí na krku vyrábět cucflek. Dlouho netekla krev, scházela mi její chuť v ústech, dostal jsem vztek, neboť se mi nepohodlně sedělo, a krev pořád nebylo cítit, tak jsem toho nechal. Znova ten pitomoučkový úsměv. Všechny holky to dělaly podle jednoho vzoru. Nechaly se valchovat jako těsto, všechny byly pitomé. Nebo možná to jinak nešlo. Valchoval jsem a nic. Zalitoval jsem těch peněz. Popad jsem Dášu za vlasy a zvrátil jsem jí hlavu dozadu. Zařal jsem jí

zuby do kůže na krku. Ani se nezachvěla, ale já ucítil krev. Vysál jsem ji. Takhle to pokračovalo a pořád nic, nic než ten pitomý cucflek a nic, dokonce si mi sedla na klín, až se mi hrana židle bolestně zaryla do svalů. Naštěstí to poznala a vstala. Vstal jsem taky. Bydlela v jednom domě v druhém bloku domů za rohem, kousek od hotelu. Vzal jsem ji za ruku a strčil jsem si ji do kapsy. Bylo vidět, že čeká, kdy už půjdeme, věděla, že přespávám v hotelu, ale já měl najednou všeho dost. Abych to aspoň nějak maskoval, hrál jsem si s prsty v kapse, odpovídala všelijakými stisky a pak už mi to bylo jedno, jestli to pozná nebo ne, a vlekl jsem ji rychlým krokem přes park. Byla mi protivná a v duši mi narůstalo temné zoufalství, že to nejde. Že to nejde, bože, s nikým jen s Lízou a s tou že nikdy nebudu moct takhle být. Že jsem úplně ztracený. Že sen o dívce, která by přišla na Lízino místo, je jenom docela obyčejný, pitomý, nereálný, neuskutečnitelný sen a že se nesplní.

Na konci parku jsme se zastavili a došlo k poslednímu náběhu. Naposled jsem ji objal pod kožíškem, nasál jsem do sebe sliny jejích úst a přitiskl jsem se břichem na její. A tu mi přišlo vyzkoušet, jestli mě aspoň vyprázdní, tak, jak tu je, bez dalšího protahování trapností, bez podplácení vrátného a bez akrobatických výkonů v posteli. Dlouho jsem nerozvažoval. Počal jsem se třít o její břicho, vrazil jsem jí koleno mezi stehna, mačkal jsem ji k sobě a masíroval jsem jí řadra, vše co nejsurověji, a čekal jsem netrpělivě, kdy dojde ke stavu slastné křeče, co se dostavoval velice rychle v posteli, když jsem použil dlaň a představu Líziniých řader. Dáša stála jak pranýř. Pracoval jsem zuřivě, až mi tekla pot po zádech, ale vůbec nic. Ani trochu mě nevzrušovala. Zvyšoval jsem úsilí. Čím divočejší byly však moje pokusy, tím neutrálnější bylo tělo, které jsem tu zneužíval. Maso pod tričkem bylo na ohmat celkem nepříjemné, stehna, která se mírně pohybovala, měla v sobě asi tolik elektricity jako psí čumák. Ale napjal jsem veškerou vůli, abych to dokázal a abych to dokázal bez představy Líziniých řader. Jenže celá situace, jak se pomalu vůbec nevyvíjela, vypadala na impotenci. *Impotentia specificationis causae*. Přistihl jsem se, že přemýšlím o tom procesu, jenž měl podle všech

pravidel sexuologie proběhnout, docela chladně a vymýšlím si latinskou diagnózu. *Specificationis causae*. Diagnóza třeba nesmyslná, ale je to tak. *Specificatio mea*. Ach ne. Bez Lízy to nešlo. Zavřel jsem oči, přimáčkł jsem se na Dášu a představil jsem si Lízu. Nahatou Lízu. Vzrušilo mě to okamžitě. Představa oživla a z dálky se blížila pohlavní křeč. Ucítıl jsem Dášiny ruce hrabající se mi ve vlasech, ale udělal jsem si z toho Líziny ruce a z Dášiných řader Lízina bílá řadra, pak k tomu došlo a pak jsem se vysílený opřel o Dášu jako o sloup a ucítıl jsem nepříjemně vlhko v kalhotách. Dáša se mi pořád probírala ve vlasech. *Omne animal triste est post coitum*. *Coitus* s Lízou, ne s Dášou. Zoufalství mi vstoupilo do mozku, takhle sám sebe navždycky šidit, bída mnou zalomcovala. Odtrhl jsem se od Dáši a pohlédl jsem na ni chladně. Měla pořád ten pitomý úsměv, jako Marika při vzrušení, jako Irena, když ze mě láska spadla, jako Bibiána, když jsem se ožral na Lízině svatbě a Bibinka se mě pokouřela utěšit, jak to holky dělají, jako dávno Květa v oktávě, jako všechny holky v takovýchhle trapných chvílích, jenom Líza ne. Ta rozhodně ne, ačkoliv o tom jsem zkušenost neměl, ale Líza nebyla jako ostatní a podstata všech ostatních byla v tomhle. Nebyly k ničemu než k vyprazdňování semenných váčků a k udržování rodu. K ničemu jinému se nehodily. Jen Líza mohla být přítelem, hvězdou, zachráncem, průvodcem v písčitých pouštích života. Usmál jsem se na Dášu a řekl jsem jí chraplavě a pravdivě:

„Di domu, Dášenko.“

Pokusila se něco říct, patrně si dala dohromady změnu plánu s předčasnou ejakulací, ale jen zasípala. Zkusila to znova a řekla:

„Bože, já mám blbej hlas. Já bych něco řekla, ale mám blbej hlas.“

„To nevadí,“ řekl jsem. „Di domu a spi, jo?“

Neměla se k tomu. Vzala mě za ruce a dívala se mi do obličeje. Sakra. Byl jsem najednou utahán po vyprázdnění.

„Go home and sleep, honey,“ řekl jsem, neboť angličtina se hodila, když člověk neměl co říct. Dáše svitlo.

„Dobrou noc,“ řekla a podala mi ruku. Slabě jsem ji stiskl.

„Dobrou noc.“

„A Danny –“

„Co?“

„Danny, ať se necítíš – kvůli tomu blbě. To není potřeba, že?“

„Neboj se, Dášenko.“ A najednou svitlo mně. Žádné *ejaculatio praecox* a změna plánu. Myslela zřejmě pokus o nevěru vůči Líze, protože samozřejmě, jako všichni, věděla o mně a o Líze. A jako všichni si myslela víc, než bylo. A nevěděla, že to dobré, to málo dobrého s ní nebylo s ní, ale s Lízou. Sklonil jsem se a zběžně jsem ji políbil. Ještě mi trochu začuměla do očí, potom se otočila a kráčela domů. Povinně jsem počkal, dokud nezmizela v ohbí ulice. Pak jsem rychle odstartoval. Bylo už hodně pozdě a ulice prázdné, jen se svítícím ciferníkem hodin na jednom domě a s lesklými pásy kolejí. Vzal jsem to rovnou k hotelu, spěchal jsem rychle po tvrdém dláždění, na němž se moje osamělé kroky rozléhaly, a začlo mě bolet celé tělo. Z hodin jsem zjistil, že jsou skoro čtyři ráno. Pomalu jsem urovnával celou katastrofu v hlavě. Uplynulo teprve několik minut, a už se věc s Dášou jevila jako veliký hřích. Jak jsem se blížil k hotelu, tísnil mě víc a víc, a věděl jsem, že se z něj neosvobodím dřív, dokud se nevyzpovídám Líze. Ach, čerta jsem se staral o Dášu, čerta jsem se staral o morálku a etiku celého nočního případu. Pro mě žádná morálka nebo etika nebyla, ani dobro nebo zlo mezi lidmi. Pro mě vůbec nebyli lidé, škola, Broumov, věda, povinnosti, zaměstnání, nic, nic na světě, jenom Liza. A jenom ve vztahu k Líze měly věci důležitost. Ona byla centrem světa, kvůli ní všechno, ostatní věci neměly důležitost. Ano, věděl jsem o politice, o velikých zápasech světa, znal jsem nutnost věcí, ale nezdálo se mi nutné, abych já do nich zasahoval. Jiní, šťastnější v lásce a méně žádostiví lásky, nezávislejší na lásce, jiní si mohli vybrat svoje úkoly, povinnosti, práce, dráhy, kariéry, svoje výkony pro společnost. Já ne. A nezáleželo mi na tom ani trošku. Nevěděl jsem, jestli tohle může být světový názor. Asi ne. Ale já ho přesto měl. Byl jsem ztracený, jednou provždy tím mizerným trikem osudu, a byl jsem přesvědčen, že svět, celá společnost, všechno je něco, co se mě netýká, poněvadž mi to nedává nic než smutek a trable. Byl jsem přesvědčen, že tohle

je obecný zákon tohoto světa, že všichni žijí a pracují pro společnost, jen dokud jim svět a společnost dávají něco, co potřebují v duši ke kráse života, k životu. Mně nic takového společnost nedávala, jen smutek, trable a nepříjemnosti. Byla mi teda lhostejná, nežil jsem pro ni. Všechno, co jsem potřeboval, abych neumřel, musel jsem si vyrobit sám v duši, v mozku nebo co vlastně ve mně myslelo a cítilo. Bez pomoci společnosti a proti jejím záludným nástrahám. A proto mi byla lhostejná, její osud, její blahobyť, a kašlal jsem na ni. Neměl jsem od ní nic, co bych byl chtěl, a nebylo teda ani mou povinností jí něco dávat. Já a společnost, dvě věci vedle sebe, které se navzájem ignorovaly. A proto jsem na to už nemyslel.

Myslel jsem na Lízu a na tu věc, co je láska, na to prokletí. Nevěděl jsem, jestli to je ve věcech nebo ve mně. Ale bylo to. A to bylo to, co platilo. Bylo to prokletí. Jak jsem šel svítajícím ránem k hotelu, věděl jsem, že je to takhle už hotové pro všechny dny mého života, že z toho nejde odejít, že to budu muset snášet dál a že jednou budu muset umřít a nebudu mít nic, vůbec nic z celého života.

1950

*... the present time is not pastoral,
but founded on violence, pointed
for more massive violence: perhaps
it is not perversity but need...*

— ROBINSON JEFFERS

Špinavý, krutý svět

Strašná otrava, celý večer. Násilím stahovat lícní svaly do úsměvu mě stálo pořád víc a víc námahy, připadalo mi, že musím mít v tváři křečovitě nepřirozený výraz. Když bylo asi půl dvanácté, viděl jsem, že Jesenin se ze všech sil soustřeďuje na to, aby nezíval. Huba se mu zkřivila do groteskní potlačované grimasy a vtom to na mě padlo všechno najednou, tuny té *Gefühlsanemie* mého nesmyslně osamělého života, a už jsem dál nemoh. Celou dobu, co jsme dřepěli na místech, kde sedával Antonín Klášterský a Karel Klostermann, jak stálo na tabulkách nad lavicemi, celou tu dobu mě vlastně zajímala jenom jediná věc: jestli Jesenin, Ferdinand a Jana mají taky takový vztek jako já, že tady musí sedět a klábosit o tisíckrát oklábosených věcech, a jestli ano, proč tu teda vlastně sedí, kdo je k tomu donutil. A proč se vlastně lidé tak houževnatě scházejí, když si nevymyslí nikdy nic jiného než směšnosti socialistického realismu a lidově demokratického zřízení, klepy o vztazích mezi známými, suverénní posudky o jejich charakterech, schopnostech, sklonech a zjevu, politické úvahy o budoucnosti světa a podobné blbosti.

Snad je to tu i bavilo, idioty. Mnou trásl pořádný vztek, že jsem podlehl vlastní slabosti a slíbil Janě, že přijdu, protože jsem věděl, jak o to stojí. A teď, když jsme tu tak dřepěli nad lahví vypitého vína – na druhou nám už nezbylo, omleli jsme už všechny absurdity nejnovější i starší socialisticko-realistické produkce i všechny známé, když už se ani vtipný Ferdinand nesnažil říkat duchaplnosti a jeho pečlivě na efekt pitomý zjev a ústroj zvald do banální obyčejnosti,

když Jeseninovi zeskelnatěly oči nudou, nechápal jsem ani, proč o to Jana vlastně tak stála.

Pochopil jsem to potom na mostě, pod nímž se neposkvrněně leskla Vltava jako rozpuštěné černé zrcadlo a nad nímž se příroda překonávala v hvězdné bižutérii podzimní oblohy. Tam mi trochu zajímavým hlasem sdělila, že od té doby, co mě zná, začalo to mezi ní a Martym prskat, a že mě zkrátka miluje. Odpověděl jsem vyhýbavě a vyrobil jsem dlouhou větu a pak celá souvětí, promíšená zámlkami a nedořečenými nakousnutími, o jakési velké a tragické lásce, která mě zneschopňuje milovat někoho jiného, abych se tím pojistil, neboť jsem byl pamětliv vousaté rady, že holce se nemá nikdy říkat, že ji člověk miluje, ani když je to pravda, natož když ne. Čekala zřejmě, že ji začnu líbat, bižuterie se k tomu hodila. Začal jsem tedy, zareagovala bouřlivě, takže to nebylo moc příjemné. Dlouho jsem se tím nezdržoval a šel jsem domů spát.

Pozvala mě na druhý den k sobě. Seděla tam nějaká nadělaná bruneta, pozoruhodně neinteligentní, jedla čajové pečivo a bavila mě vyprávěním o knížce, kterou právě četla a kde se popisovalo dosud existující lidojedství na Borneu. Jana tam nebyla. Prý se koupe, řekla ta bachratá krasavice a cpala si cukroví do pusy. Jana přišla za chvíli, v teplákách. Štěstí, říkala, že jsem se nedostavil dřív, něco bych prý uviděl. A co by to bylo, zeptal jsem se bez nejmenší naděje, že se dovím něco zajímavého. Mačkala prý Hedvice černé tečky na zádech. Sotva prý se Hedvika ustrojila, už jsem zvonil. Neřekl jsem na to nic. Zábava zmrzla. Hedvika ještě chvíli okouněla, zřejmě se o mně chtěla něco dozvědět. Ale já jsem mlčel, pozoroval jsem Janu, rozmýšlel jsem se, bude-li to příjemné nebo spíš nepříjemné, vyspat se s touhle chvílema docela hezkou, chvílema moc ne, židovskou dívkou.

Konečně Hedvika odešla, sedl jsem si vedle Jany a hned jsem začal: Jak jsem očekával, byla pod tepláky nahá. Zhasl jsem lampičku, v pokoji se udělalo šero, oknem svítily pouliční lucerny. V tichu gauč nepředstavitelně vrzal. Vzpomněl jsem si, že ráno se mi zas připomněla absurdní choroba, ale bylo už trapné přestat.

Potom mi řekla, že to nebylo dobré. Prý bylo hned po tom. Bodeť by ne, blbečku, oslovil jsem ji v duchu. S mým absurdním malérem bych tě rád viděl nějak se s tím párat. Stejně jsem cítil rychle se připomínající příznaky a to mě otrávil. Zeptala se, jestli bych si ji vzal. Řekl jsem, že ne. A jestli prý proto, že je židovka. Ano, řekl jsem, jak jsem měl vztek, ačkoliv tohle mi na ní bylo věru jedno. Uvěřila tomu a trpce a zlostně se zasmála. Myslel jsem na malér a na to, že s sebou nemám potřebnou farmaceutiku, abych postup příznaků zabrzdil.

Po stropě lezla světla ujíždějících vozů venku sem a tam a začalo mi být chladno. Oblékl jsem se, ona si taky natáhla tepláky, rozsvítila a pak mi ukazovala fotografie. Byla to historie všeho živého. Půvabná hubená dívka, když se vrátila z Terezína, potom oplácaná pěkná ženská, která pózovala nějakému malíři, jenže ten neuměl malovat a maskoval to modernismem; pak efektní, lichotivé, profesionální fotoportréty, na kterých to byla italská vamp – potom fotky asi sedmi nebo devíti milenců – a pak ta skutečnost proti mně, stárnoucí, chvílema hezká, chvílema moc ne, holka s komplexem válečné nedovzdělanosti v mozku.

Vrátila se k včerejšímu večeru, říkala, jak je Ferdinand chytrý a jak je Jesenin fakan, ale chytrý, jak je Marty svině, ale chytrý, jak je Ríša schizofrenik, ale chytrý. Odešel jsem a v noci jsem si musel léčit zranění.

V bytě jsem měl zimu. Bytná nezatopila, nepřipravila čaj. Neudělala nikdy nic, když jsem jí o to výslovně neřekl, a i pak obyčejně zapomněla. Ráno byla zima ještě daleko větší, nemohl jsem nalézt ponožky a žádnou čistou košili. Taky jsem už žádnou čistou neměl. V redakci celý den otrava. Večer jsem měl smlouvenou partii pingpongu s Pepíkem, ale protože manžel nějaké dámy z Dejvic odjel na služební cestu, musel Pepík využít příležitosti a odvézt svou dávku spermatozoidů do Dejvic. Zavolal z budky manželce, že hrajeme pingpong, a chvatně se se mnou rozloučil. Otevřel se přede mnou prázdný večer. Prohlížel jsem programy biografů a všude hrůza nad hrůzou. V divadlech zrovna tak. Koncerty mě nebavily vůbec. Chvilí jsem uvažoval, že půjdu navštívit Martyho, ale představa dalšího

večera prokláboseného řečmi o umění, o směšnostech socialistického realismu, o směšnostech lidově demokratického zřízení a o známých – a trochu taky to, že jeho nynější dívka, což už nebyla Jana, nedávno podvedla svého předchozího milého se mnou –, to všechno mi rychle vzalo chuť zajít za ním. Potom mi napadlo zajet za Lízou – ale co s ní? Nemilovala mě už, já ji taky ne a k tělesným věcem nebyla ochotná, jako nikdy nebyla. Pomyšlení na mou smíchovskou díru, plnou zimy, vlhka a štěnic, a na nějakou jakoukoliv knihu v posteli mi bylo odporné. Bloumal jsem po ulicích, provokovalo mě dívat se na lidi nafintěné do kaváren a do divadel, na lidi, kteří se zřejmě bavili; byl jsem zoufalý ze samoty, vnější, kterou bylo snadné odstranit, a vnitřní, které se zbavit nešlo a která mě rozežírala jako sarkom. Pak jsem se dostal před Janin dům. Nahore svítilo světlo. Šel jsem nahoru a zazvonil jsem. Otevřela mi, byla v sukni a blůze, bledá, napudrovaná, dost hezká. Snad lepší než samota. Snad, zdálo se mi, nevěděl jsem. Překvapeně a radostně mě zavedla dál, udělala čaj. Mluvil jsem suverénně o umění, a když jsem se napil čaje, položil jsem ji na gauč, ale protože jsem pořád cítil včerejší malér, zůstal jsem u líbání a u toho, že jsem s ní stáhl blůzu a podprsenku a hladil jsem ji po nadrech, až jektala zuby a říkala, abych ji nemučil, když s ní nechci nic mít. Vysvětlil jsem jí, že bych s ní klidně měl, ale že nemůžu a proč. Zeptala se mě, jestli s ní budu souložit, až zas budu moct. Řekl jsem, že ano. A jestli často. Slíbil jsem jí to. Pojedeme někdy ven, na chatu, tam se prima miluje, řekla dychtivě. Také to jsem jí slíbil.

Potom vykládala o Terezíně a o svém pozdějším životě. Uvařila znova čaj, v pokoji bylo teplo, protože zatopila, odešel jsem dolů pro rum a dělali jsme si grog. Pila bez zachvění. V pokoji bylo brzy horko. Znova jsme se líbali, stáhl jsem s ní šaty, abych si ji prohlédl. Bylo jí osmadvacet a byla pěkná. Měla bez šatů tělo lepší než v šatech.

Když jsem se vrátil domů, nebylo zase zatopeno ani připravena voda na čaj. Ještě než jsem usnul, vzpomněl jsem si na její otázku, jestli bych si ji vzal. A kdybych si ji třeba vzal? Má ten byt, dal by se

trochu zařídít, postavil bych si tam pianino, od něhož jsem v podnájmu odloučen, bylo by zatopeno, nemusel bych pracně shánět souložnice a platit za dva pokoje v hotelu jen proto, že režim je tak morální. Ale mít v tom bytě ji? Necítil jsem k ní nic, ani kousíček lásky. A měl bych se prodat – za co vlastně? Za ten byt? Za ten vyměnit fantastický svět, který jsem míval s Lízou a v jehož návrat, možná s nějakou jinou holkou, jsem pořád doufal? Nebo už nedoufal? Ne, věděl jsem, že bych dokázal leccos, ale vzít si ji v nějaké hloupé domněnce, že bych tím v sobě zabil vzpomínku na to, jaký svět mohl být a snad ještě může být, něco tak idiotského, to ne.

Druhý den odpoledne jsem byl u Pepíka a na něho sedl jeden z jeho záchvatů. Vykládal něco o té dejvické madam, ztratil jsem souvislost, resumé toho všeho bylo, že ona je citově v tom, a on je mimo a už ho to nebaví a to že je strašné, že už má všechno mockrát zopakované a už ho to otravuje a to že se mu nelíbí. Proč to teda děláš? A co mám dělat? Potom přišla jeho manželka, byl k ní přepjatě něžný, jako by měl špatné svědomí. Přirozeně neměl.

Večer jsme se s Janou namazali s Procházkovými ve vinárně U Mrázků. Říšu musela Zuzana táhnout, zastavoval se, močil na ulici. Mně se chtělo souložit s Janou nebo s kýmkoli. To mi alkohol dělal vždycky. Šli jsme k Procházkovým na kafe. Zuzana uvařila kávu, seděli jsme pod Říšovými sochami, jedna z nějakého červeného kamene představovala akt ženy s nepoměrně dlouhým předloktem, dvěma prsty si otevírající jedno oko, oko, které strnule civělo do očí mně. Říša nad kávou usnul, Zuzana ho odvěkla vedle a nám rozhodila postel v ateliéru. Vlezli jsme do ní a začali jsme. Jana jekala zuby, vykřikovala ještě, ještě, ach Bože, to je hezký, to je krásný, ach Bože, je to je krásný, poslouchal jsem to se zájmem, ale nemohl jsem být hotov. Byl jsem opilý a kašlal jsem na absurdní malér. A taky nejen na absurdní malér.

Vstali jsme ráno asi v jedenáct, Jana se drkotala zimou, jak se oblékala, v chladu a po té opici vypadala ne moc pěkně. Šli jsme po mostě, nad řekou se válela sychravá mlha, Jana naříkala, jestli z toho něco nebude. Bylo mi nanic, jak člověku bývá po opici, i když při-

znaky mi kupodivu daly pokoj, celý svět byl studený, sychravý, nepřátelský a byl jsem v něm sám i v sobě sám. Líza byla už bůhvídkde, všechno bylo ztracené, neměl jsem nikde nikoho a nic ani co pohledávat a nikdo na mě nečekal. Nebylo mi v tom světě dobře. Co uděláme, jestli z toho něco bude, říkala žalostivě Jana. Budu muset na potrat a to je hnusný, říkala, proč sis nedával pozor. Blbost, řekl jsem. To se dovíš až za měsíc, a když, tak si tě vezmu. A bylo to venku, ani jsem nevěděl jak, a v té chvíli mi to bylo jedno. Chtěla, abych to opakoval. Bylo mi to jedno a opakoval jsem to. No vezmu si tě, blbečku. Zasmála se a přimáčkla se ke mně. A kdy? zeptala se. Hned, řekl jsem. Třeba po Vánocích.

A pak to začalo. Proměnila se v ženu před svatbou. Musel jsem napsat otci, že na Vánoce přijedu s ní. Žvanila o nábytku a o spolužití. Bude nám spolu dobře, říkala. Obyčejně jsem jenom vydal nějaký neurčitý zvuk a tu ze mě začala vymáhat, jestli ji miluju. Ne, řekl jsem jí prvně a pak jsem to stále opakoval. Vezmu si tě, ale nemiluju tě. Nemiluju tě, ale vezmu si tě. Zuřila. Proč si mě teda chceš vzít? Vezmu si tě, říkal jsem, neříkal jsem, že chci nebo že ji miluju. Jenom že si ji vezmu, protože říct, že nechci, na to jsem nebyl dost velká svině. Seš svině, ale já tě miluju, říkala mi v průjezdě.

A já z toho rychle začal mít hrůzu. Jistě, všechno mi bylo jedno a nic na mě nečekalo, nikomu na mně nezáleželo, a tak mi nezáleželo na ničem. Jediná láska, kterou jsem měl, mě přešla a na světě už asi nic takového nemůže být. Ale uvázat si tuhle dorážlivou ženskou na krk, do omrzení slyšet, jestli ji miluju, a její výčitky, že jsem svině, když ji nemiluju? Stačilo, co jsem měl na světě i bez ní. Copak nemůže být ráda, že jsem jí slíbil sňatek, a nechat mě být?

Začal jsem se vymlouvat, že nemám čas, že máme s Pepíkem nějakou práci, skoro vůbec jsem se s ní nestýkal. Pronásledovala mě vytrvale telefonem. Jednou večer, když jsem byl u Pepíka, zase zazvonil telefon. Byla to zas ona. Chtěla bych s tebou mluvit, říkala a hlas se jí chvěl. Nemám čas, řekl jsem. Honíme termín. Tak nepřídeš, řekla výhrůžně. Nemůžu, řekl jsem. Tak už nemusíš vůbec chodit, vůbec, řekla. A vůbec nikdo nemusí chodit. Já už to nevydr-

žím. Už toho mám dost. Skoncuju to, zavzlykala a zavěsila. Dostal jsem na ni vztek a zároveň trochu strach. Byla hysterická, mohla se opravdu oddělat. To jsem nechtěl. Nehledě k řečem, nechtěl jsem ji mít na svědomí zrovna já. Jel jsem k ní. Právě se malovala před zrcadlem. Jano, neměj vztek, řekl jsem. Mě už to přešlo, řekla. Jdu k Ferdovi, řekla. Já tě doprovodím, řekl jsem. Tak dobře, řekla. A opravdu mě nemiluješ? Zeptala se mě v tramvaji. Ne, řekl jsem, neptej se pořád. Ale vemeš si mě? Ano, řekl jsem. A chceš si mě vzít? Vždyť jsem ti to řek. Řekni, chceš, nebo nechceš, dorážela. Nechceš, vid', nechceš! Ale neber to takhle, Jano, říkal jsem. Řekni: chceš, nebo ne? Visela na mně pohledem, lidi v tramvaji se po nás začali dívat. Ne, řekl jsem, nechci, Jano, řekl jsem. Tak ty si mě nevemeš! Zaječela. Když to chceš slyšet, tak teda ne, řekl jsem. Vykřikla: No tohle! To mi řekneš teď? Tohle máš to sprostáctví mi teď říct? Ne, ne, já už to nevydržím, vyrážela strašné vzdechy, jaké jsem od ní ještě neslyšel, pak mi dala pohlavek, vstala a cpala se k východu. Lidé nás se zájmem pozorovali. Šel jsem rychle za ní, skoro jsem ji shodil ze stupačka a vyskočil jsem za ní. Nedotýkej se mě, ječela hystericky, a já už to nevydržím! Tohle je moc, tohle je už moc. Ale no tak, říkal jsem a měl jsem strach, že se opravdu odkrouhne. Tak já si tě vezmu, nebeč, říkal jsem, jako mi to vždycky říkávala Líza. Nebeč. A připadalo mi to jako profanování toho slova, nebeč, já si tě vezmu, to jsem jen tak kecal, protože jsem měl vztek. Otočila na mě oči, které byly vždycky hezké, Danny, řekla, musíš si mě vzít. Musíš, musíš, já už tenhle život nevydržím. Nikdy se mi nic nesplní. Všechno je jen sračka a špína. Danny, musíš si mě vzít. Bylo mi jí skoro líto. Nebýt války, nebýt toho, že její rodina se nevrátila, byla by to dcera bohatého textiláka, vzala by si nějakého prachatého souvěrce, měla by věno a nedožebrávala by se u takové nuly, jako jsem byl já, abych si ji vzal. Vemu si tě, opakoval jsem. A pojedem k tvým rodičům? Nojo, řekl jsem. Byl jsem v tom. Bylo to strašné. A všechno kvůli pitomému strachu, aby se neoddělala. A proč jsem se toho vlastně bál? Copak by nebylo lepší, kdyby to udělala? Co ji takhle čeká? A k čemu byl její život dobrý? Ale já jsem se toho bál. Já jsem se bál

výčitek svědomí a to bylo důležitější, než všechna muka života, kterými ta holka Jana bude ještě muset projít, když se brzo neoddělá, a tak jsem ji ujistil, že si ji vezmu. Počítal jsem: do Vánoc se nic dít nebude. Pak se uvidí. Odpor k sňatku s Janou, který ve mně nabyl definitivní podoby, mi dával jistotu, že se jí nějak zbavím.

Ještě než jsme odjeli, potkal jsem jednou Martyho. Byl ožralý, moje záležitost s Janou, o které ho už samozřejmě informovali, mu nevadila, a zatáhl mě k sobě. Ta kurva, říkal, zas mě obrala, oškubala mě jako husu, nemám ani floka, ta kurva. Která kurva, zeptal jsem se. Moje pani, řekl. Vždyť ses rozved, řekl jsem. Ale ona ke mně pořád chodí, vzlykal. Miluju ji, tu kurvu. Lil do sebe rum. Tak proč ses rozved? zeptal jsem se. Nechala mě. Prej jsem jí sexuálně odporný. Nastěhovala se k tomu pervertovi Kolenatýmu. Ten jí není sexuálně odporný? řekl jsem. Ne, ten ne, řekl Marty, ale zato já. Vyser se na ni, řekl jsem. Kdybych moh, naříkal, ale neumím jí v ničem říct ne. Přide ke mně na noc a sem vedle. Včera sem jí dal celej plat. Budu muset tenhle tejden chodit každě den hrát. Nevim, kdy budu chrápat, naříkal. A mě vlastně, pomyslel jsem si, má taky na svědomí ženská. Líza. Proč mě nemilovala, dokud jsem ji miloval? Nemuselo dojít k tomuhle. Mohl jsem na tom být jinak. Líp. Nevěděl jsem už dnes jak, ale tehdy jsem to věděl. A teď mě čekala cesta k rodičům s Janou. Začal jsem pít. Marty usnul, brzo jsem se ožral a šel jsem ožralý domů.

A pak jsme jeli. Klepala se na nádraží zimou a pořád zdůrazňovala, že má nohy vlastně až nahoru nahé a že jí jde mráz až na tu věc. Pak chtěla vědět, co řekne otec, když si přivedu židovku. Bude mít radost, řekl jsem. Urazila se. Proč se teda ptala? Co chtěla slyšet? Kdybych řekl, že mu to nebude vadit, dorážela by dál, abych nelhal. Tak co vlastně chtěla slyšet? Myslela si snad, že otec bude mít opravdu radost?

Otec dělal, že nic nepozoruje, ale měl to na tváři jako na plakátě, že je z toho úplně vedle. A Jana si ještě ke všemu poručila, hned jak jsme přijeli, černou kávu a vytáhla cigarety, nabídlá je otci. To udělala schválně. Tvář otcovy manželky zžulověla. Otec se snažil být žo-

viální, říkal jí Janičko, bylo na nich vidět, jak jsou z toho oba vedle a jak se přemáhají. Trapné. Uložili ji do mojí postele, já jsem šel spát na kanape v kuchyni. Přijď za mnou, řekla mi rychle, než šla spát. Jak v ložnici zhasli a ztichli, vlezl jsem do pokoje a do postele k ní. Jsou pitomí, říkala. Tvůj fotr je antisemita, vidím mu to na nose. Je, řekl jsem. A ten pitomej kvartýr, říkala, nikde trochu soukromí, když jde člověk na hajzl, je to slyšet po celým bytě. A tvůj fotr chodí po bytě v podvlíkačkách a vůbec se přede mnou nestydí. Nojo, řekl jsem. Miluj mě, řekla potom. Myslela tím, abych s ní souložil. Co pak následovalo, bylo strašlivé. Chvílema jsem myslel, že zešílela. Zdálo se mi, že jde skoro o život. A do tohohle pekla jsem lez. Nikdy.

Odešel jsem do kuchyně k ránu, úplně zničený. Pak jsem měl celý den pokoj, otcova žena jí dala zástěru a přinutila ji vařit. Chtěla se zřejmě přesvědčit, jestli něco umí, to bylo ovšem idiotské očekávání. Ale měl jsem aspoň čas k přemýšlení. Seděl jsem v pokoji v křesle a civěl před sebe. Zdálo se, že mě už nic na světě nepřivede z míry, protože mi je všechno lhostejné. Ale nebylo mi to lhostejné. Když jsem na to myslel, nebylo mi to lhostejné. Byl jsem nejméně lhostejný ze všech lidí. Jiným šlo jenom o všelijaké věci, o šaty a o manželky a o úkoly v zaměstnání, a mně šlo o všechno. Už o všechno. O život. A nevěděl jsem vůbec, jak si ho zachránit. Na mysl se mi pořád ještě drala Líza, ta svině. Proč mě tenkrát nechala? Proč si tak opatrovala tu svoji tělesnou nádobku rozkoše, aby se k ní nedostal nikdo jiný než idiot Robert Hartl? Líza byla lhostejná. Bavila se se mnou, na to jsem jí byl dobrý. Přísahala, mluvila o tom, jak mě miluje, jak to všechno myslí dobře, jak nechce nic špatného, jak chce, abych byl šťastný. A zatím jí na mně houby záleželo a ještě míň na tom, jestli jsem šťastný. Záleželo jí na tom, aby dostávala každý den dopis, abych, když jsem s ní, nemluvil o ničem jiném než o tom, jak je krásná a chytrá a jak ji miluju. Na tom jí záleželo. Ne na mně. Jinak by se přece nade mnou slitovala a odkopla by Roberta. Nebo by se aspoň se mnou vyspala. Nedopustila by, abych ji přestal milovat. A já bych nikdy nepřestal, kdybych s ní mohl být. Ale takhle na to

byl zákon, krutý přírodní zákon lásky. Z lásky se mohlo zešílet, ale nešlo milovat do nekonečna, nemohl-li člověk dojít přirozeného cíle lásky. A nebyl-li milován. A to já jsem nebyl; jinak bych byl přece přirozeného cíle lásky dojít musel.

Jana přišla z kuchyně, předstírala, že vrávorá, vyplázla jazyk a vypadala ne moc hezky. Ta kráva, říkala, furt musím dělat, mě to nebaví. Vykašli se na to, řekl jsem a ona řekla, že by ráda věděla jak. Tohle sou Vánoce! jamrovala, pořád dělat a dělat a dělat.

Večer došlo k trapné ceremonii s nadělováním. Upozornil jsem ji předem, že otec a jeho žena jsou šetrní, ale jejich výkon ji přesto překvapil. Tvůj fotr je pěkněj hlad, řekla mi a držela v ruce hřeben za dvacet korun a mrňavou lahvičku kolínské vody.

U štědrovečerní večeře se otec ožral. Nudil jsem se pekelně. Jana pila a pila, ale ožrat se nedokázala. Otec začal být hrůzostrašně vtipný. Neustále zaváděl řeč na strýce Kohna, který si vzal moji tetu Máničku. Myslel si, že tím dokazuje, jak mu to nevadí, že Jana je židovka. Pochopitelně dokázal jen to, že mu to leží v žaludku a musí o tom pořád přemýšlet, a protože byl ožralý, žvanit. V noci jsem zase musel k Janě, ale řekl jsem jí, že nemůžu. Taky jsem nemoh. Ale nebyla k utišení. Donutila mě k všelijakým věcem, které jsem moh. Padla na mě hrůza z manželství.

Druhý den jsme se vrátili do Prahy. Celou cestu mluvila o pitomosti mého otce a jeho ženy a o tom, jaká já jsem svině. Nechápal jsem, že ji to ještě baví. Pomáhal jsem jí s kufrem do bytu, v tmavém pokoji zakopla a natáhla se na podlahu. To ji přede mnou ponížilo. Rozbrečela se vztekem. Bylo mi z toho všeho trapně.

Potom to začalo být ještě horší, protože mě vláčela po svých známých. Jeden večer u strašné, užvaněné hubené zubařky, o níž prohlašovala, že je krásná a chytrá – každý její známý byl u ní chytří –, a která mně připadala šeredná a blbá. Vyprávěla mi její historii, prý se chce dát rozvést, ale její muž odmítá dát souhlas kvůli nějakému dítěti, a tak žije jen tak s mužem jakési jiné ženské, která jeho taky nechce opustit. Odpoledne druhého dne jsme šli k chlápku, který dělal součástky do nějakých strojů. Nikdo to u nás už nedělá,

vysvětlovala mi, má na to vlastně monopol a dodává národním podnikům. Chlápek byl zrzavý mrňous, skoro vůbec nemluvil, a prsatá ženská, která zasedla skoro dvě židle, se mnou rozprávěla o literatuře. Je to prý žena jeho bratra, řekla mi Jana. Ten utek za hranice a ona teď žije s ním, s Lojzou. Co prý tomu říkám? Nic, řekl jsem. Večer mě zatáhla k Procházkovým. Ríša ležel na zemi pod červeným aktem a vedle něho epileptik Zázvorka a ožrale se hádali, jestli je větší básník Halas, nebo Nezval. Se Zázvorkou tam byla jeho uhrančivě černá dívka s přehnanou ofinou. Celý večer se ho snažila odtáhnout pryč, až se jí to povedlo. Celou dobu ji Zuzana sledovala očima. Když odešli, Ríša usnul a Zuzana s Janou ještě asi hodinu nebo dvě žvanily o epileptikovi a že měly strach, aby v kvartýře nedostal záchvat. Milena je do něj udělaná, říkala Zuzka, ale on si ji stejně neveme, jenom ji trpí, protože ví, že se o něj někdo musí starat. Když jsme šli domů, Jana chtěla, abych ji doprovázel přes celou Prahu až k ní, ačkoliv Procházkoví bydleli pár domů ode mě. Vykládala mi, že Zázvorka je geniální malíř a že se zamiloval do modelky Demartiniové, která na něj sere. Nevěděl jsem, co je na Zázvorkovi geniálního, a nelíbilo se mi, že Jana užívá sprostá slova. Mimoto se prý příští týden bude vdávat. Kdo, řekl jsem. No Demartiniová, řekla Jana. Není to hrozný? řekla. Ukaž mi jedno manželství, kde je všechno v pořádku. Nezdálo se mi to nijak hrozný ani zajímavý, ani zvláštní. Tak to přece bylo všude, a proto to bylo docela přirozené. Základem společnosti, základní jednotkou lidského rodu nebyla přece manželská dvojice, ale manželský trojúhelník. Docela jasné. Byla půlnoc, když jsem se vracel domů. Jak jsem přestupoval u Národního, vrazil jsem do Martyho. Řekl mi, abych šel s ním. Jsem utahaný, řekl jsem. Blbost, jen na chvíli, řekl. Vyklusali jsme na Pohořelec a vlezli jsme do nějakého suterénu. Svítili tam svíčkou, u klavíru seděla holka s dlouhými vlasy a sveřepě hrála, o klavír se opíral chlap s nadšenýma očima, jmenoval jí skladby, ona je hrála. Všude stály hrnky od kafe. Jiný chlap se ženskou seděli na starožitném kanapi a varhaník Sobíšek vstal z křesla, aby nás uvítal. Udělali nám kafe. Chtělo se mi strašně spát. Marty mi zašeptal, jak

se mi líbí ta pianistka. Ujde, řekl jsem. Je zabouchnutá do Sobíška, řekl Marty. No a, řekl jsem. Sobíšek je přece teplej, řekl Marty, s tím chlapem co stojí u piana, žijou v manželství. Dělá mu manželku. Kdo komu? Bylo mi to jedno. Chtělo se mi strašně spát. Žvanilo se ještě o umění, o směšnostech socialistického realismu a o surrealistech. Na všechno jsem měl bezmocný, zuřivý vztek. A tomuhle se oficiálně říkalo život.

Domů jsem se dostal po páté. Vstával jsem v sedm. A večer znova ke známým. Byl bych ji už nejradši zabil, ale kdykoliv jsem se pokusil klást odpor, začala šílet. Tentokrát to byla nějaká spisovatelka. Seděla v maličkém pokojíčku, byla tlustá a měla na sobě fialové šaty, prý strašně elegantní, říkala Jana, mně se to nezdálo, a byla smutná, protože jí ráno odvezli muže do blázince. Prý se pokoušel o sebevraždu. Vlastně to nebyl její muž. A taky byl ženatý. Jak jinak. Sentimentálně ukazovala jeho poslední rozmalované obrazy, slzela, dávala najevo, jak ho miluje. Jana ty obrazy obdivovala. Mně se zdálo, že to jsou pěkné mazanice. Vypili jsme několik lahví. Bylo půl čtvrté, když jsme se zvedli. Trčeli jsme na stanici tramvaje daleko ve Vysočanech. Trvalo skoro hodinu, než přijela. Palice mě bolela k nesnesení. Doufal jsem, že na mně nebude chtít, abych ji doprovázel. Samozřejmě to očekávala, a když jsem se s ní pokusil rozloučit, dala se do hysterického breku. Nemohl jsem to snést, a tak jsem zůstal s ní. Uplynula další půlhodina, než přijela tramvaj. Pak jsme ještě dlouho stáli v průjezdu. Z bolesti hlavy a z nevyspání jsem byl úplně zpitomělý. Ani jsem nevěděl, co vlastně říká. Bylo to zas znova něco o tom, jestli ji budu někdy milovat, a když jsem ji ujistil, že nikdy, spustila zase, že jsem svině, ale že mě má přesto ráda, a mlela a mlela. Řekl jsem pak docela nelogicky, že ji ale nemiluju. Zasyčela vztekem a bolestí. Když to budeš takhle říkat, tak mě to taky přejde, řekla, a taky tě přestanu milovat. Kdyby pámbů dal, pomyslel jsem si. A pak uvidíš, co budu vyvádět. Vyspím se s každým, koho potkám, říkala. Kéž bys to udělala, myslel jsem si, aspoň bys dala pokoj mně. Jak mohla nechápat, že mně na tomhle vůbec nezáleží, že mně na ní vůbec nezáleží? Jak mohla ještě stále nechápat?

Druhý den se přihnala s jásotem. Má prý lístky na promítání, a jestli vím, co budou hrát. Nevím, řekl jsem, a jsem strašně ospalý, Jano. Ale to si nesmíš nechat ujít, řekla, hrajou Nejlepší léta našeho života. Od kolika? Od desíti, řekla. To mě dodělalo. Ale dotáhla mě tam. V promítačce se sešla strašlivá mezinárodní společnost, Maďaři, Slováci, Bulhaři, Čínani, studenti filmové fakulty. Surově se rvali o místa. Ze začátku jsem myslel, že usnu. Pak mě film zaujal. Lidé v něm byli prostí a jednodušší a měli prosté a jednoduché problémy. Mrzák, jestli si ho jeho dívka chce vzít z lásky, nebo ze soucitu, muž, který se za války kvapně oženil a žena ho opustila, jestli mladá a líbezná dívka z bohaté rodiny překoná předsudky a vezme si ho. Překonala je. A mrzáka si jeho dívka opravdu vzala z lásky. Všechno mě to úplně strhlo. Okouzila mě čistá tvářička herečky, jež představovala bankéřovu dceru, i dojemná oddanost nevěsty mrzákovy. Takhle to v životě mělo přeci být, zdálo se mi, octl jsem se nějak docela mimo svět, v němž jsem žil, a v svěžím barevném, a rozdyčeném světě svého ztraceného mládí. Když film skončil, řekla Jana, že se jí to nelíbilo. Proč? zeptal jsem se. Protože takhle to v životě není, řekla, nemám ráda filmy, které lakujou skutečnost. Proč myslíš, že to tak není? zeptal jsem se popuzeně. Protože v životě je to krutější, řekla. Američani jsou jiný lidi než my, jsou prostší, řekl jsem. Já myslím, že ne, řekla. Tak si to myslí, pomyslel jsem si. Myslíš si, že tvůj zasraný životní pocit je obecným zákonem světa, co? Myslíš si, že všichni lidé jsou jako ty a já a Marty a Ríša a Zázvorka a Pepík a Zuzana a Demartiniová a varhaník Sobíšek a ta tvoje zubařka a ten cvok malíř a jeho spisovatelská konkubína, ti všichni? Nejsou, to je to, že nejsou, říkal jsem si, ještě když jsem se asi ve tři ráno vracel přes celou Prahu domů. To je právě to, že nejsou. Nesmějí být. Někde, nevěděl jsem kde, lidi určitě žijou lepším způsobem než my. Někde přece musí existovat nějaké jiné propletence, nějaká láska. Není přece možné, že by to všechno zaniklo s Lízou. Ale nevěděl jsem, kde takové věci jsou, a bylo mi zle, od žaludku i v duši.

Druhý den byl Silvestr. Měli jsme se sejít s Pepíkem a s jednou z jeho milenek, nějakou nedávno rozvedenou paničkou, a strávit noc v Pepíkově bytě, protože manželku poslal s dcerkou na hory. Jana přišla k Metru, ale říkala, že ji strašně bolí hlava a že půjde domů. Nezdržoval jsem ji, kupodivu ani nechtěla, abych ji doprovázel. To mě příjemně překvapilo. Zato Pepík se tvářil kysele, když jsem přišel sám. Jeho ženská v kožichu mu pořád něco šeptala, cestou jsme potkali Jesenina s dvěma flaškami, Pepík nám dal klíč a řekl, že oni si ještě někam odskočí a přijdou, abysme šli zatím nahoru. Samozřejmě nepřišli. Seděli jsme s Jeseninem, pili jsme. Jesenin vykládal o ženských, já poslouchal. V jednu se vrátil Pepík, zapnul gramofon, chvíli se pokoušel vzbudit náladu. Ale bylo to rozklížené. *Sometimes I love you, sometimes I hate you*, hrál gramofon, *and when I hate you, it's 'cause I love you*. Pak jsme šli spát.

Druhý den ve čtyři jsem měl s Janou rande v jejím bytě. Ale když jsem tam přišel, nikdo nebyl doma. Čekal jsem před domem v mrazu do pěti, pak jsem šel do kavárny na rohu na čaj. Jana tam seděla s nějakým cucákem nastrojeným jako do filmu. Hned jsem si uvědomil, že přesně tohle jsem potřeboval. Přisedl jsem k nim. Cucák přestal mluvit, a co jsem u nich seděl, už nepromluvil. Jana vypadala, jako bych ji byl dopadl při cizoložství. Žertoval jsem, překypoval jsem společenskou zábavností a bylo mi lehké v duši. Měli jsme umluveno, že spolu půjdeme večer do divadla. Nabídl jsem jim lístky, které jsem měl koupené. Ne, prý nepůjdou, řekla Jana s pitomě stydlavým úsměvem. Nevadí, řekl jsem. Na Nový rok se lístek vždycky prodá. Tak sbohem, Jano, řekl jsem, zavolej mi někdy, když se ti bude chtít. Jo, zavolám, řekla. Teď už mohla volat. Svůj důvod k rozchodu jsem měl. A věděl jsem, že se neoddělá. A když, ne kvůli mně. Ode dneška bylo moje svědomí čisté. Já jsem vlastně hrál od začátku fér hru. Říkal jsem jí pořád, že ji nemiluju. Neřek jsem jí ani, že si ji chci vzít. Jenom že si ji vezmu. Hrál jsem od začátku fér. To ona mě obtěžovala. Vždycky mě obtěžovali, všichni, já jsem neobtěžoval nikdy nikoho. Oni se chtěli scházet, kecat, klábosit, milkovat, vdávat. Nikdy jsem nikoho ničím v téhle věci neob-

těžoval a radši jsem nesl sám tu těžkou, rdousivou samotu, než bych někoho obtěžoval. Jenom Lízu jsem samozřejmě obtěžoval. Ale tu jsem miloval. Lásky všechno omlouvala, protože v ní člověk nic nepředstíral, jí před ničím a nikým a nikam neutíkal, jí vyplouval z tohoto světa špíny a odpadků nahoru mezi bělavé obláčky, z inferna do pastýřské idyly, jí se dostával z toho pletence pitomých vášní a neřestných lhostejností na zelenou mýtinu opravdového citu. Z lásky bylo dovoleno, bylo správné, bylo žádoucí obtěžovat. Ale ne z nudy, ze zoufalství, ne proto, aby se člověk před něčím zachránil. To bylo sobectví, bezohlednost. Lásky neměla takový účel. Byla pro sebe samu, a proto, aby došla jediné odměny a jediného cíle: spojení duší v okamžiku tělesného spojení. Nic z toho nebylo možné u Jany. Ta nešťastná holka se chtěla zachránit. Od začátku ve mně viděla jen možný prostředek záchrany. I když si to třeba nepřiznávala. Viděl jsem to už jasně. A nakonec, když už skoro vyhrála, přemohlo ji to, co v ní bylo upřímné, z čeho jí záchrana nekoukala, ten cucák, vystrojený jak z operety. Bylo mi jí líto, ale nehodlal jsem nikoho zachraňovat, a nyní mi bylo jasné, že ani sebe nechci zachránit. Že chci umřít, nenaleznu-li lásku. Že chci mít hluboko v srdečním svalů zase tu neuvěřitelnou, nadlidskou, nadpřirozenou věc, jejíž pomocí se člověku daří vidět krásu tam, kde je jen pokožka, sliznice a tukové polštářky okolo mléčných žláz. A že to není proto, abych se zachránil před smrtí, ale abych získal život. A že ho chci získat hrozně.

Jana se asi týden neozvala. Celý týden jsem pilně pracoval. Pak mě zavolala, jestli prý mě může vidět. Sešli jsme se u Dětského domu, byla zkrotlá, slušná, mluvila o neduzích, ale nedorážela. Viděl jsem, jak je celá zvadlá, jaký má odřený kabát, jakou má pobryndanou blůzu. Mluvili jsme o umění, o směšnostech socialistického realismu a lidově demokratického zřízení. O té věci, na niž jsme oba mysleli, mlčela. Tak jsem na ni řeč nezaváděl, ale chtěl jsem to mít dnes všechno potvrzeno ústně. Pak začala dělat narážky, sondovala půdu. Odpovídal jsem, jako by všechno bylo už definitivně to tam. Taky bylo. Mám možnost sehnat dva poukazy do hor, řekla potom.

Kdybysme se byli vzali, byli bysme tam mohli jet spolu. Tak tam jed' s tím svým přítelem, ne? řekl jsem tvrdě a s radostí jsem konstatoval, že o našem sňatku mluví už v kondicionále. Tak si mě nevemeš? řekla nervózně. Ne, řekl jsem. Já jsem pitomá, řekla, ale já za to nemůžu. Tohle já udělám vždycky. Jo? řekl jsem. Všechno je to posraný, říkala, celej život je posranej. Hitler, a po válce, a teď tohle. Ale možná že to mohlo bejt fajn, kdybysme se byli vzali, řekla. Myslím, že ne, řekl jsem. Myslíš? řekla. Jistě, řekl jsem. Nemoh jsem tě stejně milovat, Jano. Já vím, řekla. Líza by stála vždycky mezi námi, řekla a pátravě se na mě podívala. Chtěla mít nějaké zdůvodnění, chudák, pro sebe samu. Vzdala se mě, prostě se mě vzdala. To s cucákem nebyla žádná eskapáda, žádné podlehnutí nekontrolovatelnému chtíči, ale docela uvědomělý, vlastně heroický čin. Tak se chtěla zachránit, tolik se chtěla vdát, a nepovedlo se jí to. Poznala to a vzdala se toho. Dávala mi volnost. Byl jsem jí za to vděčný. Ale chtěla mít aspoň nějaké romantické zdůvodnění. Aby jí alespoň něco zůstalo a mohla se alespoň o něco opřít. Zželelo se mi jí. Dal jsem jí to zdůvodnění. Dobře, když to chceš vysvětlit takhle, Jano, pomyslel jsem si, když pro tebe bude takhle únosnější fakt, žeš ve mně vůbec nikdy nedovedla vzbudit ani trochu lásky, dobře. Ano, řekl jsem, Líza by vždycky stála mezi náma. Já jsem to věděla, řekla. Nevěřila tomu. A nebyla to pravda. Líza nemohla stát mezi mnou a jí, protože ji jsem nikdy nemiloval. Ale někteří lidé se nedovedou podívat pravdě do očí, každý se občas nedovede podívat pravdě do očí.

Potom se mi nějaký čas žilo lehce, protože po té přestálé hrůze to bylo přirozené uvolnění. Aby mi to vydrželo, oblboval jsem se prací s Pepíkem a vždycky jsem rychle zamlouval každý jeho záchvat rozervanosti, když začal vykládat o tom, že už to všechno není ono a že už na nic nečeká a to že je velmi nepěkné. Potom na mě jednou odpoledne počkal Robert. Viděl jsem, že mi co nejrychleji potřebuje něco vyklopit. Končím to, člověče, nebo bych zešílel. Rozvádím se. Řekl jsem mu, aby nekecal. Nekecám, řekl. Zítra jdu k advokátovi. Nekecej, řekl jsem znova. Řekl, že je to tak, už prý opravdu končí, a pak spustil obvyklou tirádu. Přiznala se mi, že byla s Borůvkou

celou noc nahá v posteli, řekl. A co? řekl jsem. Řekl jí, že se absolutně ovládá, ten blbec, řekl Robert. A ona mu samozřejmě věřila. Samozřejmě se neovládl. To jsem mu teda věřil. Jak se moh ovládnout, s nahou Lízou v posteli. Znova jsem si vzpomněl na Lízino tělo, na tu bolest, z jaké se člověk nikomu nevypovídá, jakou musí nést a nést, až pod ní padne, anebo ji vydrží a je po všem, z ničeho žádný užitek. No tak to se ještě nic nestalo, člověče, řekl jsem. Tys jí taky zahrnul s tou ženskou tenkrát v Milovicích, s tou Venuší, na vojně, pamatuješ se? Však já ne kvůli tomu, řekl, tím tomu jenom nasadila korunu. Ale ona není jednu noc doma, lítá bůhvídkde, když se jí člověk zeptá, kam jde nebo kde byla, odsekne Co je ti do toho, já jsem svobodnej člověk. Kousek ženský něhy v ní není, trochu pozornosti, trochu zájmu o člověka. Jsem jí tak dokonale egál, to ani nevíš. Nepamatuju se, kdy bylo uklizeno. Aby někdy udělala třeba večeri, o tom už vůbec nemluvím. Nejde mi o večeri, jde mi o to, aby jednou zůstala doma, abych s ní moh posedět, napít se třeba horkýho vína, jít brzy spát. Ale tohle – mě to ničí, člověče. Pořád na ni někde čekám a čekám, a nakonec přijde místo v pět v deset, anebo vůbec ne. A co já, myslel jsem si, čekám na ni celý život, a nepřišla. A teď už nepříjde. A ani ji už nemiluju. Co bych měl říkat já, Roberte. A ty si jí ani nedovedeš vážít, toho, že s ní smíš spát. Něžnost si najdi jinde, idiote. Taky večere a všechno ostatní. Bud' rád, že máš Lízu. Ty se stejně nerozvedeš. Kecáš, řekl jsem. Nekecám, Danny, ne, nekecám. Řekneme si to. Neřekneme si to, řekl jsem, protože kecáš. Protože ona je v tobě, pomyslel jsem si, a ty se jí nikdy nezabavíš. Jakživo nikdy. Nepleť se, řekl. Vím to jistě, jako že umřu, řekl jsem. Chvilí mlčel a pak začal, že prý je jí zas člověku někdy líto, že je v podstatě bezradný člověk, a pro ty její smutky a trable. O rozvodu už pak, blbec, nemluvil. Kdepak, věděl jsem to. Nikdy, nikdy ji nebude moct nechat. Jenom se vždycky musí přijít vykecat, a zrovna ze všech lidí mně. Ale to je on. Má ji zadřenou v srdci jako třísku pod nehtem, má ji v žaludku jako žaludeční vřed, drží ho, má ho v hrsti, má ji v duši jako svědomí, jako dědičný hřích.

A pak na mě dolehla samota, samota nejhoršího druhu, ta, kdy se člověku s nevývratnou logikou otevře účetní kniha promrhaného života. Třicet let, myslel jsem si, třicet let, a před ně i za ně proč? Koho jsem se vlastně prosil, abych vůbec byl na světě? Odkud si vzali právo mě udělat? Neměli snad peníze na prezervativ? Jak mohli být takoví sobci, aby kvůli svým pochybeným radostem z ukojeného parentálního pudu přivedli na svět takovýhle pytel neštěstí, jako jsem já? A nic jsem nedokázal. V třiceti jsem nebyl ničím z toho, čím jsem chtěl být. Nebyl jsem velkým hudebníkem, ale jen podřadným saxofonistou. Nejenže jsem neviděl Ameriku, nebyl jsem vůbec za hranicema. Ani tyhle docela nepodstatné věci jsem nedokázal. A kořen absurdní lidské existence, družku, člověka, který to všechno se mnou měl sdílet? Kde ten byl? Kde byl někdo, pro koho bych byl první na světě? Kdo by tak zrušil mou samotu, která mě zabíjela. Ale mohl to být jen takový člověk, který i pro mě by byl první na světě a kterého bych miloval. Mohla to být Líza. Nebyla.

A jak jsem chodil, myslel jsem na Roberta, který měl tuhle šanci v životě a promarnil ji vlastní neschopností, rozmazleností, pitomostí. A na Pepíka, který se jako jepice zmítal od jedné rozložené duše ke druhé a plýtl svým velkým nadáním na pitomé milostné dopisy. Na Martyho, který pomalu hluchnul a cpal prachy do chřtánu nějaké kurvě, která je rozhazovala s jinýma a nic z toho neměla. Na Jesenina, který byl stále lepším a lepším básníkem a stále ubožejším člověkem a čekal ho úděl stejný jako mě, samota bez člověka, bez duše. Na Janu, které jsem ublížil a která se hnala, padala bůhvíkam. Myslel jsem, hlavou mi táhly stíny všech těch ožralých, rozežraných, užvaněných, zbytečných a nešťastných lidí.

Pak jsem potkal Lízu, šla v modrých kalhotách a v modré blůze s červeným šátkem, smutné, unavené oči v drobné tváři. Pod' se mnou, Danny, řekla. Šli jsme pěšky nocí, nahoru do Kobylis. Budete se prý rozvádět, řekl jsem. To ti řekl Hartl? zeptala se. Ten idiot. Nenávidím ho! Jak jsem mohla být tak pitomá a toho idiota si vzít. Ty se s ním nerozejdeš, Lízo, řekl jsem. Miluješ ho. Hartla? Ty jsi blázen! vykřikla. Ne, možná že ho nemiluješ, ale jsi do něj udělaná, jsi

na něj zvyklá, má v sobě něco, co tě u něho drží. Prostě ho neopustíš. Klidně, řekla Líza, klidně, uvidíš. A vezmeš si pak mě? řekl jsem. Třeba, řekla. Kecáš, Lízo. Ne, řekla. Vezmu si tě. Lízo, řekl jsem, já tě miluju. Víš, že tě miluju. Vždycky jsem miloval jen tebe. Všechno ostatní byl omyl, i když jsem byl s jinýma ženskýma, vždycky jsem miloval jen tebe. Jen jestli nekecáš, řekla. Nekecám, Lízo. Přisahám, řekl jsem. Vezmi si mě. I kdybych měl pro to ztratit duši, vezmi si mě. Obejmul jsem ji a chtěl jsem ji políbit, ale uhnula mi, políbil jsem ji jenom na měkkou a hladkou tvář. Nikdy mi to nedovolila. Říkala, že to je začátek, a nemá se začínat, když se nechce dokončit. To prý je nemravné, surové, hřích. A teď zas uhnula. Věděl jsem to. Nikdy se s ním nerozejde. Pustil jsem ji, ptala se, jestli ji opravdu miluju, ujistil jsem ji, že ano, ale nevěřila mi, byla chytrá a já jsem nevěděl, jestli ve mně z toho ještě něco zůstalo nebo ne, nevěděl.

Nic jsem nevěděl. Ze všeho mi bylo nanic, přál jsem si umřít, myslel jsem na sebevraždu, kterou bych ale nespáchal, protože jsem byl zbabělec. Žil jsem mezi redakcí a postelí, změnil jsem se v živočicha, v jakési chovné prase, jenom s tím rozdílem, že ze mě nebude mít nikdo užitek, až mě zabijou. Navštívila mě Bibi, která se rozváděla. Jejího manžela vyhodili ze špitálu pro lajdáctví a opilství, žil s nějakou sestrou a pumpoval Bibi o prachy. Dávala mu je, je prý jí ho líto, říkala, když je tak celej namydlenej a pitoměj. Ale to byl detail. Úplný detailek na obrazu světa, který byl celou koncepcí takový. Bibi mi říkala jednu lichotku za druhou. S tebou je mi dobře, říkala, u tebe se cítím přirozená, s tebou člověk nemusí o ničem mluvit, nemusí se do ničeho hnát, Danny, stýská se mi po tobě. Nevěděl jsem, jestli chce, abych se s ní vyspal, abych si ji vzal, nebo jestli opravdu nechce nic, jenom tohle přátelství, a střehl jsem se o tom mluvit. Chodil jsem s ní a mluvila pořád o tom, jak jí není dobře, když je sama, jak prohrála život, jak by chtěla být malou holčičkou, jak by chtěla usnout a umřít. Někdy byla podivuhodně moudrá. Víš, říkala, štěstí je vlastně možný získat jenom jedním způsobem: když se lidi dostatečně mladý poznají, chodí spolu nějaký čas a dostatečně brzo se vezmou a mají dítě. Jinak to všechno

dopadá takhle. Ano, Bibi, myslel jsem si. Je to nepěkná, egoistická sázka, život. Poznají se a mají spolu dítě. To je teda jediný zdroj štěstí. Co bude s dítětem, to už se zaručit nedá. A jinak to je marná cesta za úspěchem v práci, který se obyčejně nedostaví, a když se dostaví, člověk pozná, že je to jen několik hrozně pomíjivých okamžiků blaha, ale pak zas nic, jen starost, aby si ho člověk udržel a jak ho opakovat. Anebo to jsou nekonečné pokusy někoho najít, uzavřít s ním ten sobecký svazek štěstí, který svazuje ruce především smrti a myšlence na ni. Tak ho zoufale hledala Jana, tak jsem ho hledal já. Teď mi to bylo jasné. Nešlo ho takhle hledat. Buď přišel, nebo nepřišel. Sám. A já jsem nechtěl to, co snad chtěla nebo možná nechtěla Bibiana, dát dohromady dva ztroskotance. To by bylo přiznání porážky, pokoření před životem. Chtěl jsem život buď vyhrát a žít ho, nebo prohrát a zemřít. Ale ne se pokořit. Ne zdvojnásobit svou samotou. Ne mít člověka, pro něhož bych možná byl první na světě, ale který by pro mě mohl být docela dobře poslední, kterého bych s klidným srdcem vyměnil za toho, na něhož jsem čekal celý život. Chodil jsem s Bibianou a pak jsem toužil radši spát, protože jsem z ní nic neměl, jí to snad přinášelo úlevu, byla ženská a nedovedla být sama vůbec, ale mě to unavovalo.

Líza se samozřejmě stále nerozváděla a necítil jsem nutnost ji vidět. Jednou jsem potkal Kamilku, šel jsem s ní do kavárny, vykládala o nějakém Jirkovi, který ji miluje, a o nějakém Vaškovi, s kterým chodí, a o rekordmanu v hodu oštěpem Bieblovi, který se jí líbí, to je kluk, pane, říkala, když mě veme do náručí, tak mi kosti praskaj a říkám jen prosim tě, Biebláčku, mírni se. Chce se prý dát rozvést se ženou, říkala, a vzít si ji, ale ona prý počká na Vaška, on studuje strojařinu, představil ji svým rodičům a ti valili bulvy, když si zapálila a dala si dvě deci. Pak je tu z poslední doby ještě nějaký Ivan, to je duchovní pravoslavné církve, strašný frája, dostal na to asi dvouměsíční kurs a teď si válí šunky v tom kostele, co esesáci zabili parastutisty. Zeptal jsem se jí přímo, jestli se s tím duchovním pravoslavné církve taky vyspala, zatvářila se tajemně, řekla, že jsem sprosták, ale že jsem vždycky byl, ale měla pro mě prý vždycky slabost, už

tehdy, když jsem ji učil politickou ekonomii na sociálce v Jičíně a jezdili jsme spolu do Prachovskéjch skal na flámy. Jirka prý jí přišel na Ivana a Vašek se serval s Bieblem, mlela páté přes deváté, nakonec jsem se v těch chlápčích vůbec nevyznal, protože jak se ukázalo, Jirkové byli dva nebo tři, vnímal jsem její milý, trochu vulgární hlas, znělo to jako kdysi dávno Maggie z Bílé labutě, mluvila taky něco o nočních košilích a o svatební noci, nějaká kamarádka se vdávala, vždycky prý mluvila o splnutí duší a dělala se cudnou a katolickou a na svatební noc si pořizovala průhlednou perlonovou noční košili, míchala lži, pravdy, fantazie, polopravdy, drby, moc mě to nebavilo, ale Kamilka byla hezká, příjemně se s ní v kavárně sedělo. Jak seš na tom s prachama, zeptal jsem se. Bídně, řekla, necelejch šest stovek. A ten tvůj Vašek nebo jak? Má štýpko sto padesát korun. Pozval jsem ji, aby ke mně pozítří přišla. Ten den šla bytná do Národního. Přišla a dal jsem jí stovku. Nezáleželo mi na stovce. Jindy bych si to byl rozmyslel, ale teď mi na ní nezáleželo. Když jsme leželi vedle sebe, rozsvítil jsem lampičku a prohlížel jsem si ji. Co se díváš? řekla. Dívám se, řekl jsem. Jsi krásná, Kamilo. Zasmála se a začala vykládat, jak ji doktoři z gynky včera popadli a zatáhli na inspekčák a tam ji svlíkli, ať se bránila, jak chtěla, a když si ji prohlídli, tak prý jí řekli, že to byla sázka, že doktor Kovář tvrdil, že vypadá jako Lollobrigida, ale prý je Lollobrigida proti ní hadr. Vstaň, Kamilo, řekl jsem. Proč? Chci tě vidět, řekl jsem. Přelezla přese mě, postavila se, dala si ruce dlaněma na boky, poklesla v kyčlích. Slabé světlo žárovky na ni dopadalo, skrývalo detaily kůže, rozsvěcovalo bílé, nahnědlé, pevné tělo, ňadra jako jablíčka, pŕlměsíčný stín pod břiškem. Byla krásná. Ale potřeboval jsem do ní jinou duši. Myslel jsem na to, jaký by to asi byl život, mít tohle tělo a do něho duši, jakou jsem si vysnil a jaká někde byla, snad kdysi v Líze a jistě někde mimo Lízu, v nějakém jiném těle, které snad jednou potkám; ale věděl jsem už teď, že to zas bude k ničemu, že se to zase někde něčím zhatí, že to bude nějak nemožné, nesplnitelné. Mohl jsem na to jen myslet, jak bych miloval takového člověka, který by byl oblý a milostný jako Kamilka a který by měl moudrou, něžnou duši, ja-

kou neměla Líza, která měla duši moudrou, ale krutou, někdy zoufalou, bezradnou. Věděl jsem, že Líze křivdím, že je taky nešťastný člověk, krutým zákonem světa zbavená schopnosti zvládnout život. A já jsem mohl mít jenom tohle pouhé tělo, za sto korun, možná i zdarma, neptal jsem se na to. Už jste si mě prohlíd, sire? řekla. Ano, řekl jsem, jsi krásná. Pán je dvorný a pán je znalec, řekla. Ne, řekl jsem, tohle pozná i slepej. A jakpak to? řekla. Přízpůsobil jsem se tomu, co žádala od konverzace. Po hmatu, řekl jsem. Pán jed vtipnou kaši, zasmála se. Pak si sedla na okraj postele, vzala mě za vlasy a řekla Ach jo. Tak já už musím jít. Jdi, Kamilko, řekl jsem. A přijď zas, ale až po prvním. Danny, jak můžeš bejt takhle sprostěj, řekla, ale nezlobila se. Snad si nemyslíš, že sem tady kvůli tý stovce? Tu bych dostala vždycky a třeba desetkrát tolik, kdybych chtěla. Ale já taková nejsem, víš? Nevíš, vid'? Ale na tebe sem měla vždycky slabost, i když si mě nikdy nemiloval, jako mě miluje Vašek nebo Biebl. Jo? řekl jsem. Dyť víš, ne? řekla. Snad mě opravdu měla ráda. No asi musela. Byla asi lepší člověk, než jsem si myslel. Nedělala drahoty, když se jí někdo líbil, a když se jí nelíbil, tak ho odbyla. Dobrá, milá Kamilka. Doprovodil jsem ji až do Krče. Celou cestu žvanila o těch pletencích svých vztahů a mně se příjemně chtělo spát. Domů jsem přijel asi ve tři. Ráno mě navštívil Souček. Mám játra v hajzlu, řekl. Copak, řekl jsem. Absces a améby z Koreje, řekl. Neřekl jsem nic. Když myslel, že to má, snad to měl, on byl doktor, já ne. To člověk pozná přátele, řekl. Vysrali se na mě. A ta holka, co jsem s ní chodil, sklapla, když sklapla moje spořitelní knížka. Fakt? řekl jsem. Ano, řekl. Tlusté žluté tváře se mu chvěly jako sulc. Tu trochu života, co mi zbejvá, strávím hledáním vhodnýho hrobu, řekl. Nevíš o nějakým hezkým hřbitově? Novej židovskej, řekl jsem. Tam mě nedaj, když jsem katolík, řekl. Jedu se léčit do Karlových Varů, ale bude to stejně na hovno. Tam je leda psí hřbitov, řekl jsem, a potom Bibi. Pozdravuj ode mě Bibi. Bibi? Ano. Kterou Bibi? Bibi Marečkovou? No tu, řekl jsem. Bibi je v Karlovejch Varech? No, jako neurolog. A rozvádí se. Tak Bibi se rozvádí, řekl Souček. Odjel. Za nějaký čas jsem dostal od Bibi dopis; nabídl prý jí sňatek. Prý má játra v hajzlu

a Bibi prý potřebuje někoho, řekl, koho by si mohla vážit a koho by mohla ctít. Nevěděla prý, napsala Bibi, jestli kvůli těm játrům v hajzlu. A odpověď prý nechce hned. Přijde si pro ni. Bibi z toho byla otrávená. Jak ho má odmítnout? A její muž prý přitom žárlí na toho psychiatra Pavla, jí se prý líbí, ale je o čtyři roky mladší, takže je to nesmysl. A manžel jí kvůli tomu dělá scény. Jeho denní program je takový, že v noci spí u té sestry, dopoledne jí přijde dělat scény do špitálu, odpoledne se s někým za jeho prachy ožere a večer se jde zas vyspat k té sestře. Napsal jsem jí, aby Součkovi řekla, že ho prostě nechce, protože ji to uráží, když ji celý život znal a nestál o ni a teď je mu najednou dobrá, když má játra v hajzlu. Hodil jsem dopis na poštu a věděl jsem, že Součkovi krivdím, copak za to může, že je tlustý jako měchýř, celý oteklý, ohromný, ale všichni lidé ubližují a jsou krutí, úmyslně, neúmyslně, vědomě, bez jasného vědomí, vůbec nevědomě, někdy jen svou pouhou existencí nedosažitelného předmětu žádosti, to nejvíc. Každá hezká holka je krutá ke všem těm desítkám bezvýznamných ošklivců, kteří se na ni ohlížejí, každé odmítnutí kohokoliv a čehokoliv je krutost, stojí na ní svět, na krutosti a špíně.

Potom jsem se setkal s Robertem a s Lízou v divadle. Robert ji bral za ruku a ona mu říkala miláčku, jak mu to řekla, vždycky se celý zatetelil blahem, to byl ten jeho rozvod, a učitelka, co s ní ze zoufalosti a z rozmazlenosti Lízu podváděl, byla teď opuštěná a zapomenutá, Líze stačilo otřít se o něj zadkem a byl vedle, poslušně přibíhal, Líza měla zlomyslnost v očích, seš pěkněj, říkala, když si Robert odešel pro cigarety, vůbec se neukážeš, to jsou ty tvoje přísahy, vždycky, vždycky, Lízo, vid'? Já ne, to tys na mě vždycky kašlala, Lízo, řekl jsem. Houbičky, řekla, jen si vzpomeň, co jsem pro tebe všechno udělala. Ano, udělala, myslel jsem si, protože mezitím zas přišel Robert, sehnala jsi pár potvrzení, vyřídila mi pár věcí na fakultě, když jsem učil v Broumově. Ale co ty nesplněné sliby, Lízinko? Co třeba ty večery, když jsem za tebou přijel z vojny a ty ses šla místo se mnou tahat někam s plukovníkem Fáberou nebo s jeho synáčkem, s Ferdou, s tím surrealistou Ivanem a s realistou Krocanem,

s tím kleptomanem Ríšou, s pervertem Engandinem, s Novotným, s Hrubým a s kým ještě. Co třeba to, Lízo? A co všechno ostatní?

Tak jsem žil, v zakletém kruhu mezi Pepíkem, Martym, Procházkovými, Jeseninem, Kamilkou a celou tou smečkou známých a připadal jsem si časem jako nevykoupaný člověk a celý svět mi připadal špinavý, neumytý. A nebavil mě. Zoufale mě nebavil, zoufale mě nudil. Jednou mi zatelefonovala Jana. Musím s tebou mluvit, říkala. Sešli jsme se u Štěrbý. V kavárně bylo prázdko, když přišla. Měla oteklou pusku, byla nějaká malá, ne moc hezká, ach Bože, jarmovala, já už přicházím vo zuby. To mám z Terezína, už tam jsem je měla všechny zkažené. A co ty děláš, Danny? To víš, řekl jsem, práce. A jak se máš? No tak, blbě, to víš. My sme natřený, řekla. Celý život stojí za hovno. Drek, drek, říkala rychle a žalostně. Teď mi vyrvou dva přední zuby a to už je konec. Ženská s falešným chrupem. Zasranej, pitomej život. Pámbů to pěkně zkurvil. Ale von stejně není. Všechno je to posraný.

Seděl jsem proti ní, bílé, předjarní odpoledne leželo v kavárně, chladně se odráželo od mramorových stolků, které už slyšely tolik, i tohle a co jiného. Měla pravdu, ale jen částečně. To jen náš svět byl zasraný, špatně udělaný. Ale byli i jiní, kteří takoví nebyli. Jiný svět. Jinak by přece nemohla stát ani tahle kavárna, nic, nikde. Byli jiní, kteří své bolesti a tragédie dovedli skrývat, nemluvili o nich, nepodléhali jim. Ale snad jich nemají tolik, pomyslel jsem si. A není to taky jejich zásluha. Jsou to ti, co se potkali mladí, věděli, co chtějí, a ani trochu nevěděli, jaký je to vlastně zázrak a jaké neocenitelné, nezasloužené štěstí, setkání. Měli včas barevné děti a ani se jim nesnilo, jak zlé je ty barevné děti nemít. Děti, které možná jednou zabloudí z jejich milého, čistého, přísného, ovládajícího se světa a spadnou i se svými jahodovými tvářičkami do žumpy, kde je Jana a Líza a Marty a já. Stačí maličký freudovský citový úraz v třinácti letech. Stačí přitažlivý sexuální partner. Stačí nevím co, stačí něco tak nepatrného, že to člověk ani nezpozoruje. Téměř nic. Chodíš s tím elegánem? zeptal jsem se Jany. No, řekla, von je moc hodnej, ale nikam to nevede. Proč? řekl jsem. No von si mě chce vzít, řekla, ale vždyť je to

cucák. To nevádí, řekl jsem. Prosimtě, řekla, já bych pomalu mohla být jeho matka. A kde je někdo pro mě? No, asi vůbec není. Je, ale někde za mřížema předsudků, osudu, krutosti světa. Někdo, kdo chce být hodně milován, víc, než to dokázali ti, kteří se setkávají včas.

Neboť schopnost milovat rostla, čím méně byl člověk schopen života. Jako všechny schopnosti rostly, jak se blížila smrt. Čím dál se vzdalovaly líbezné kraje možností, čím víc se život stával trapnou ekonomickou a patologicko-biologickou záležitostí, tím větší, fantastičtější, nezištnější, zoufalejší byla schopnost lásky. Chtěl jsem ho poznat, toho, komu nestačily ty milé, solidní, pevné, zvykem a tradicí podepřené, schválené, posvěcené a spolehlivé svazky čistého světa, toho, kdo toužil po duši, v níž jsou skryta překvapení a všechny ty věci, které v čistém světě nejsou. Měl jsem já takovou duši?

A tu se mi zdálo, že ani takovou duši nemám, že nemám nic, nic, nic, čím bych vynikal nad šťastné lidi toho lepšího světa, že to všechno je jen přání, ale skutečnost je taková, jaká je. Že jsem vpravdě bezcenný člověk, v boji o život, který vládne živou přírodou, odsouzený k zániku. Přesto jsem chtěl poznat toho člověka, který snad někde byl. Chtěl jsem poznat svůj osud, i kdyby byl sebekrutější. V tomhle mém světě nebylo nic než krutost. A přijde-li ke mně paprsek světla, rozbije se o tu krutost, snad ho uvidím, ale krutost mého světa ho ke mně nepustí. Přesto jsem chtěl, aby přišel. Přijď, paprsku, i kdyby mě to mělo stát život, přijď. Věděl jsem už napřed, že budu nešťastný, že se budu zas v noci svíjet bolestí, žárlením, zoufalstvím. Ale chtěl jsem, aby mě v životě potkalo všechno, co mě potkat mělo. Zoufale jsem to chtěl. Byl jsem prokletý, nepovedený, méněcenný člověk. Byl, protože jsem byl neschopný života, jak jej žili v tom druhém světě, o jehož existenci jsem věděl, ale kam jsem cestu neznal. A tak jsem chtěl, aby mě to všechno potkalo, aby mě třeba radši zabili, protože tak, jak to bylo, nemělo to všechno vůbec žádnou cenu. A nad špínou, rozkladem, lhostejností, nad všemi

křivdami, které jsem snášel i sám dělal, měl jsem nepochopitelnou, absurdní, směšnou a neuvěřitelně hloupou věc, naději.

Rozloučili jsme se, nakonec z ní vylezlo, jestli bych s ní přece nejel na hory, to tak, pomyslel jsem si, jen si jed' s cucákem. Nechtěl jsem do ničeho takového zase spadnout. Byla jako opařená, začalo mi jí být líto. Zvedla se, nedovolila, abych za ni zaplatil, všiml jsem si, že má v peněžence jen pár korun. Oblékla si odřený kabát, podala mi ruku, ahoj, Jano, řekl jsem, ahoj, Danny, ahoj. Ahoj, řekla, otočila se a rozběhla se za přecpanou tramvají. Jak běžela, viděl jsem, že má na punčochách skvrny od zaschlého bláta.

Otočil jsem se a šel jsem ulicí proti proudu lidí, rozsvěcovaly se výklady a lidé šli, spěchali, smáli se, jako by bylo všechno v pořádku. A všechno taky bylo v pořádku. Zákon krutosti pracoval bez chybičky. Jiný zákon nebyl. A všechno tedy – podle toho zákona – bylo v naprostém, ničím nerušeném, neúprosném a věčném pořádku, tak dokonalém, že na to rozum člověka ani nestačí.

1955

Epilog s dcerou boží

Vlastně to jsem měl vyprávět nejdřív, ten příběh dcery boží.

Pamatuju se: deštivé odpoledne. Většina lidí se pamatuje na taková deštivá odpoledne: v pátém patře činžáku s arkýři, s rohovými okny v štukovaných rotundách, s věžičkami jako zámek z pohádky, kde není nic, nanejvýš skladiště harampádí, ale zvenčí stojí pyšně, a tajemně chytají slunce do měděnky; dům podle nesymetrického plánu, se sgrafity z českých dějin v zidealizovaném pojetí, v přízemí Atlasi, kteří nesou balkón, renesanční první poschodí, románská okna ve druhém, sluneční hodiny, nahoře gotika a hradní cimbuří. Nic tak fantasmagoricky krásného jako pražská secese nebylo. A bojím se, že už nebude. Nyní vraždí poezii všude. Z krémového přítímní Myšákovy cukrárny, z pozlacených žaponérií a z přerostodivně intimních a nepohodlných stolečků a sedaček, z miniaturních boxíků a palem v květináčích udělali moderní pustou krabici s estetickými křesly, vědecky propočítanými tak, aby v nich holky nad zmrzlinou nebolel zadek, s estetickými lustry ze surového železa, s estetickým chromovaným pultem, všude světlo, nikde krémové přítímní, nikde chladné lesky skel a boxová kůže kavárny Paříž, kde jsem se svým strýcem Kohnem jako malý kluk –

Ale takový je svět: estetika zabíjí poezii, neboť nechápe tajemství předmětů o sobě: krásu v hliněných trpaslících s červenými nosy; chce důslednost stylu, harmonii materiálů. Čert vezmi harmonii materiálů. Estetika zabíjí poezii. Teorie literatury zabíjí literaturu.

Tam jsem se tedy setkal s dcerou boží a od té doby jsem ji miloval. Od toho prvního pohledu, mezi dveřmi s vyřezávanou hlavou černé Medusy v rámu. Od těch dvou hodin v bytě s tmavým nábytkem, s fialovými tapetami, s křesly z období, kdy se truhláři začali odvracet od secese a přikláněli se ke kubismu; a ona si přehodila nohu přes nohu a já viděl zlatou, hladkou, žlutohnědou kůži mizet pod sukní a slyšel jsem hlas jako sordinovanou trumpetu a viděl zelené oči Scarlett O'Harové.

Nevěděl jsem, že dcera boží je blázen. Že voní jako medová mucholapka a láká a pak nesplní. Nevěděl jsem, že má doma píchacího panáka, permanentní oběť Roberta, svého zákonného chotě. Od té dcery boží jsem se naučil podivný katechismus světa a drahný čas jsem mu doslova věřil.

Je to zlomyslná vláda žláz. Zaměňujeme ji s láskou, ale je to takzvaná láska. Mučí nás za horkých nocí v létě. Zahazujeme sebe, své zvyky a ctnosti, práci, dílo, přátele, ženy, které nás milují, všechno pro kousek nějak speciálně utvářeného masa, pro pěšinku mezi řadry, jejichž svahy mají nějaký jiný sklon. Říkáme tomu láska. Považujeme to za jakousi skvělou vlastnost, je-li toho člověk schopen.

Ale je to zlo. Je-li to nesplněné, je to nejvyšší inspirace umění, ale člověka to vraždí. Dělá to z něho umělce a umělec je ten, kdo ze všech nejmíň umí žít a žít ze všech nejvíce chce. Není pro něho střední cesty. Buď se mu všechno mění v literaturu, anebo to není umělec, nanejvýš inženýr lidských duší. Nemohu si užít život, když nemohu aspoň trochu psát, říká Hemingway. Faulkner napsal: Ti, kdo mohou, ti to dělají; ti, kdo nemohou, a souží se dost dlouho tím, že nemohou, ti o tom píší.

A jak jsem miloval Faulknera, i když jsem nehltal stovky a tisíce stránek. Takové věci se nečtou – nechávají se jen přicházet zpovzdálí, jako athénské blues z dálek staré filozofie... přemýšlím o Deanu Moriartym, otci, jehož jsem nikdy nepoznal, přesto přemýšlím o Deanu Moriartym...

Láska je soucit k románu toho druhého. Jenom ta trvá, jako trvá Tess z D'Urbervillů, jako na věky trvá Catherine Barkleyová. Soucit, nad nímž se neustále vznáší krutý mrak nemilosrdné krátkosti života. Tahle láska nemůže zmizet, když ochabne vazivo kůže, když uschne vášeň a žádost. To, co mi říkáte o tom v noci, to není láska. Láska je, když chcete pro někoho něco udělat.

Tedy ne k tělu: k duši. K souhrnu příběhů, které vytvářejí člověka.

To jsem toho dne pochopitelně nevěděl. Naučil jsem se katechismu dcery boží a uvěřil jsem mu do poslední litery.

Víra v jedinečnost. Hlásala ji o sobě: že je jediná, jediné moudrá, všechny ostatní holky jsou pitomé. V zaslepenosti se mi zdálo, že tomu tak je. A měla dar je shazovat. Lísala se k nim a pak, když byla se mnou, se jim posmívala. „Cítíš, jak jsou cítit? Jako tělocvična. Já ne,“ říkala mi. A získávala si jejich důvěru a holky ji milovaly stejně jako chlapi. A já jsem ji miloval. Naléhal jsem, aby se rozvedla a vzala si mě. A ona se mi vysmívala. Na nic nemáš právo. Děláš, jako kdybys měl na něco právo proto, že mě miluješ. Co je mi do toho, že mě miluješ. Právo! To je směšné! Buď rád, že s tebou ztrácím čas.

Lízo!

No co? Lidem se má říkat pravda do očí.

Takové to bylo. Divná pravda oblečená do kostýmu mozku.

V druhém poschodí v tom secesním domě žil křivý churavec s vysedlou lopatkou. Měl hezkou ženu, která ho dostala pravěkým trikem, s nímž se potom svěřila Líze, neboť jako všechny, ani ona si v její přítomnosti nedávala pozor na ústa.

Líza se pachtíla po historkách. Věděla jich víc než já, tisíce, ale nepsala. Chtěla, jenže jí to nešlo. Začala tedy říkat, že by mohla, kdyby chtěla, ale že je to marnost. Aby měla více historek, museli jsme se jak Iwain, Stanislav, všichni, kdož jsme tvořili mariánskou družinu, seznamovat v tanečních kavárnách s prodavačkami, svádět je v parcích a nosit jí historky do jejího zásobníku. Potřebovala nové a nové důkazy, že je jedinečná.

Trik byl jednoduchý. Dívka Květuše byla lehkomyšlná holka z Libně. Chodívala na Pelc-Tyrolku (a býval jsem tam taky, s Maggií, v těch dávných dobách Nylonového věku, na Pelc-Tyrolce, kde se rozpouštěla úzkost), opilá zpívala na Vlachovce (i tam jsem chodil, ale jednou mě vyhnali cikáni, Vlachovka nebyla jako Pelc-Tyrolka, plná původního charlestonu ztracených časů), mluvila

nefalšovaným argotem pražských předměstí. V její osobě se vrátil čas o dvacet, ne, o třicet let. Pak se stalo, co se stává. Ale (a kde je vlastně Maggie? Kde je Leslie „Jiver“ Hutchinson z kavárny Luxor, co se v ní dnes na skloněných prknech rýsuje budoucnost ropovodných potrubí? Kde je Frankie Smithová, Annie Laurie ve sklenici medu?) v některých takových holkách je něco, úcta k životu nebo co, která není v zákonech tohoto státu. Námořník od labsko-oderské zmizel, a ona se proto mohla vyhnout obtížnému procesu devíti měsíců za cenu nízkou a úřední, bez rizika nějakých drátěných ramínek. Místo toho však: zahlédla ho v tramvaji, vysedlou lopatku kompenzoval zelenou vestou k pískovému obleku. Pozorovala ho bystře, jak stál na zadní plošině tramvaje v zelených nylonových ponožkách, které ladily s vestou a svědčily o zámořském původu. Neznala psychologii (stroje na lechtání, jak nám je předváděl pan asistent Rameš a Benno za mnou pojídal hemenex z unrrových konzerv a Maggie obsluhovala zákazníky v Bílé labuti a čekala, až), ale ze svěšených koutků úst poznala to, čemu by pan asistent Rameš řekl podlomená osobnost, Adlerův komplex orgánové méněcennosti. Všimla si taky jehlice s perlou v kravatě, švýcarských hodinek, dvou prstenů, polobotek z pederastní teletinky (jí padne a vyvezu ji na Pelc-Tyrolku, kde mi rozzářená borovičkou, začne vyprávět historky o mých předchůdcích, formou „já pám – von pá“ a nezachytitelným argotem karlínských ulic).

Potřebovala, aby věci šly ráz naráz, neboť pod dosud plochým bříškem čas pracoval velice fyzicky. Zde a v téhle chvíli bylo vše v ideálním seskupení. Vstala a postavila se na schůdky před churavce. Byla štíhlá, jitterbugová královka od Zvonu, skrz šaty z kvítkováného plátna jí bylo zřetelně vidět stehna, jaká mívaly holky nylonových let (Maggie, protože pracovala ve Floretsdorfu o dietě z řípy a tuřínu, dal jsem ji pak do románu a ten se mi ztratil), než přirozenost českých královek jako buclatá jablíčka stihla obkroužit kosti vrstvou tuku, a šaty byly dobře ušité, protože Květuše byla švadlena, zaměstnaná u Rosenbauma, ale žila na periférii, neměla společenskou ctižádost a ani to, co udělala, neudělala ze společenské cti-

žádosti. Jenom žila. Věděla, že to všechno je vidět a že on se na to dívá očima zřejmě dlouhé abstinence, přejíždí ji od pat až k načechranému hamletovi na hlavě. Mrkla po něm a uviděla tvář nejhlubší nespravedlnosti, s níž žádný politický systém nehne, o jejíž odstranění neusiluje (nemůže), s níž jednomu je dáno všechno a druhému nic, jednomu to, co nemá druhý, a druhému to, co nechce mít.

Sklouzla tedy nohou ve střevíčku po stupačce, chytila se držadla a zaječela. Potom dle staré tradice (moje máti stejným trikem ulovila tatíka) upustila kabelku. Dovedla odhadnout riziko: byli už skoro ve stanici. Churavec nešikovně hupsnul na zem, udělal několik poskoků (Maggii jsem zradil; ale šťastně se vdala, nežila už o řípě a tuřínu a dotáhla to na vedoucí oddělení v Bílé labuti).

Dítě se tedy narodilo z manželského lože a churavec, nezkušený ve věcech tradičních lstí, si myslel, že je jeho.

Potom už záleží na tom, jak se to vypráví. Květuše nebyla zlá. Mohla přece dítě hygienicky zničit a prožít ještě pět nebo šest šťastných let na Pelc-Tyrolce, ale místo toho se dítě narodilo a churavec poznal štěstí, jaké nečekal. Je to tedy sentimentální jako život. Do Květuše se samozřejmě zamiloval. Jemu se totéž mohlo stát s kteroukoliv šikovnou dívkou z Libně nebo z Košíř nebo z Karlína, nemusela ani být tak pěkná. V noci poznal štěstí, jaké nečekal, neboť ho ujišťovala, že je dobrý milenec a na tělesné zdatnosti že nezáleží, záleží na vybavení a potom poslouchal její těkavé historky ze života holky z Libně, jejíž otec zmizel někdy před válkou a nechal po sobě pět dětí, proletářské historky, jak se styděla za černé punčochy ze sociální péče, které už žádná holka nenosila, ale ona si nemohla pomoci, jinak by ji matka zbila, ale cestou do školy si je svlékala a chodila lednovým mrazem bez nich a klepala pak hubenými kolínky v chladnu nepřilíš vytopené protektorátní učebny, spíš než by si je zase navlíkla, ty zahanbující černé punčochy, a prostopášně zdvihala nahé nohy na široké posteli vedle churavce a cvičila jimi v šeru, štihlé a krásné nohy, které mu v práci záviděli.

Začala ho dokonce svým způsobem milovat (neděje se to často, ale stalo se). Viděla jeho dosavadní život, snad instinktivně, z hloubky nějaké tajemné moudrosti, jako neděli proletářské holky, která nemá sváteční šaty, a musí proto sedět doma a poslouchat vzdálenou muziku, již paprsky slunce přinášejí kouřem, přes střechy činžáků na špinavý, prázdný, pustý proletářský dvůr. Nejdřív ho tedy lapila, pak ho objevila (i to se stává); přečetla jeho román a vymanila se z bludného zvěrokruhu milování, cizoložství a porodů; její iniciály se sice dosud vlnily na osmahlé kůži námořníka od labsko-oderské, jenže patřily už jiné, kterou si námořník našel v Ústí nad Labem a která se náhodou taky jmenovala Květuše, i její příjmení začínalo stejným písmenem, ale už dávno na něj zapoměla.

Až na to, že přišly výčitky, absurdní, ale co naplat? A tak se snažila otěhotnět, začala toužit, aby ji zbouchnul. Zběsile se s ním milovala, dokud neusnul únavou, a když pak vedle ní ležel v kamenném spánku, jímál ji strach, že jí zemře a ona bude mít jen to první dítě, které mu nalhala.

Nakonec šla k doktorovi, a ten ji ujistil, že mu může porodit ještě třeba tucet dětí. Pokud ovšem váš manžel, řekl gynekolog... Neřekla mu nic. Bála se, co by se s ním stalo, kdyby...

Ale trýzeň zatajené pravdy ji nakonec zahнала o dvě patra výš, do náruče dcery boží.

Seděli jsme s Robertem v kubistických křeslech a mluvili jsme o absurdnostech kulturní politiky, když dcera boží přišla z potulky. Lehla si na gauč a zelené oči jí svítily.

„Tak jsem mu to řekla,“ pravila.

„Komu? A co?“ zeptal se Robert.

„Hrbatýmu. Že ten kluk není jeho.“

„Lízo!“ zařval Robert.

„Nekecej, Lízo,“ řekl jsem já.

„Řekla. Nesnáším, když si lidi něco namlouvaj. Ať ví, na čem je.“

Skoro mě obešla hrůza.

„Ale proč?“ zaúpěl Robert.

„Člověk má znát pravdu.“

„A co on?“ zeptal jsem se.

„Nevěřil mi, pochopitelně. Ale hned se hnál z káfé domů. Teď už je asi dole inkvizice.“

„Lízo!“ skoro zavzlykal Robert. „Ty vážně myslíš, že to bylo správný?“

„Samozřejmě. Člověk nemá mít iluze. O ničem.“

Jak jsem byl zblblý, oblouzený, zdálo se mi, že má dcera boží sva-
tou pravdu. Dodnes nevím, jestli neměla. Možná že Květuši vyřešila
její problém. Ale byla to krutost. Sám bych jí tehdy nebyl schopen.
Bylo to však další přikázání katechismu dcery boží. Zbavilo mě ilu-
zí. Postupně. Pomalu. Ale důkladně. O Líze, která v rouhavé troufa-
losti sama sebe dosadila na boží trůn.

Tehdy jsem se odporoučel a sešel jsem o dvě poschodí níž
k mrzákovu bytu. Za dveřmi s vyřezávanou hlavou Medúzy bylo
ticho. Odešel jsem domů.

Mrzák se nerozvedl, chodí dál na procházky s Květuší, dítě už je
ve škole a churavec se tratí. Vždycky se ušklíbnu a prohlédnu si
charlestonovou královničku z Pelc-Tyrolky od paty k natupírova-
nému hamletovi na hlavě. Budeme mít asi brzo fešnou vdovičku.

S Lízou se Květuše pochopitelně rozešla. Robert mi řekl, že z toho
byl výstup u nich v salóne. Pak mi to vyprávěla Líza. Květuše prý
ječela jak nána z bezu. Kráva. Nejdřív se kurví bůhví s kým, a pak
ječí.

Taková byla, ta dcera boží.

1956

IV

Povídky tenorsaxofonisty

Pod tmou bývá svícen.

LIDOVÉ PŘÍSLOVÍ

Nelze dvakrát vstoupit do téže řeky.

— HERAKLEITOS

Panta rhei

Já jsem byl tenkrát ještě docela malý fašounek, ale můj otec byl veliký fašista, jenže si tak neříkal. To je dnešní zjednodušená terminologie; dřív to bývalo složitější. Já jsem byl malý buržoázní chlapeček v sametových kalhotkách a s puntíkovanou mašlí pod bradou a pokřikoval jsem na Voženila „Bolševíku, bolševíku!“, když jsem o velké přestávce kousal do párku a Voženil čekal, že mu něco nechám. Ale já jsem mu nenechal, a tak on mi nadával „Ty břichopase ouřednická!“, a proto zas já jemu nadával „Bolševíku!“ To jsme měli oba z domova: já ty sametové kalhotky s kšandičkama, na kterých byly lokomotivy a aeroplány, a on tu hubu od ucha k uchu, z níž bylo pořád cítit sladkou vůni chleba, protože Voženil si nečistil zuby; ty škrpále po starším bratrovi a ta sprostá slova, která já jsem nikdy neříkal, poněvadž jsem z domova věděl, že se to nemá. Ale můj otec byl velký a silný fašista, i když si tak neříkal, a vykračoval si v průvodech s holí, protože z první světové války kulhal, a ve stříbrošedé košili a já se s ním velice vytahoval před spolužáky a byl jsem na něj velmi hrd, když jsme stáli s máti, která mě držela za ruku, na chodníku a dívali se, jak si vykračuje, jak se mračí, jak volá, jak řve.

Jednou jsem ho ale viděl brečet a nemoh jsem věřit vlastním očím. To tenkrát, když zemřel doktor Kramář. Otcova veliká masitá ústa, v nichž to při obědě mlelo jako ve mlýně, se stáhla do křivého půloblouku, jaký měl na jedné fotografii na hubě namalovaný Voskovec (salonní bolševík a agent Moskvy, říkal otec), po hladce vyholených tvářích se valily slzy, velké jako perly v mamčině náhrdelníku, jenže skleněné, průhledné a vlhké. Otec seděl v salóně, kde

byly fialové tapety a chladné přítmí, černé křídlo a černý nábytek a jenom zlatý ciferník stojacích hodin teple zářil do toho přítmí; slzy jako kapky podzimního deště kapaly otci na vestu a proti němu seděla paní redaktorka Zkoumalová z Národních listů v černých hedvábných šatech, se zrzavým mikádem a v prstech, jejichž červeně nalakované nehty přesahovaly bříska těch elegantních prstíků o dobrý centimetr, žmolala černě olemovaný kapesníček.

A kvílela:

„Takový člověk! Taková hlava! Skutečný velikán! Takový Čech! Takoví se už ani nerodí! A celý život ho štváli! Bolševíci, benešovci, klerikálové, Hrad, všichni! Všichni jsou vinni! Uštvali ho do hrobu! Připravili národ o takového člověka! Ale poznají, co zasili!“

Nerozuměl jsem tomu, seděl jsem v křesle v černých sametových šatečkách, nohy dva decimetry nad zemí, vedle mě máti taky v černých hedvábných šatech, neplakala, jenom byla smutná. Ale to byla vždycky. Koukal jsem jako u vytržení na to červeno-zlatě-zrzavé mikádo paní redaktorky, na obočí tenké jako nit a klenuté jako gotické oblouky v kostele, na nožky v hedvábných punčoškách, které bylo vidět až nad kolínka, protože je měla paní redaktorka přehozené jednu přes druhou, a její šaty byly smuteční, avšak podle módy, jak se to očekávalo od mladičké ozdoby redakce Národních listů.

Tehdy jsem poprvé uviděl – a uslyšel – paní redaktorku.

Potom rychle uběhlo pár let a mnoho se stalo. Otce zavřeli Němci do koncentráku, protože to s národovectvím myslel doopravdy. Sebrali nám byt a bydleli jsme s máti u dědečka na venkově. Po válce, když už jsem byl velký a místo sametových kalhotek jsem nosil trubky podle módy a vyhrával v jazzu na tenorsaxofon, přišel k nám jednou večer nějaký člověk a přinesl máti potrháný dopis, který mu otec dal v Oranienburgu. Máti si ho přečetla a rozplakala se a plakala a plakala – od toho dne byla čím dál smutnější a nakonec přestala mluvit, jenom seděla a koukala. Pak ji odvezli do blázince.

Ten člověk nám vykládal, že s otcem spali na jednom kavalci a celý ten čas si pomáhali, jak se dalo, ale taky vedli spory. Hádali se

kvůli bolševismu. Otec věřil, že český národ po válce prohlédne – tím myslel, že se národní demokracie stane vládní stranou –, a vztekal se, když mu ten člověk říkal, tak že to nebude, na to že dohlédne souh Stalin. Otec byl vůbec naivní. Choval se zpupně i vůči esesákům, tak ho nakonec odrovnali.

Když máti odvezli do blázince, ranila dědečka mrtvice a sebrali nám byt. Odstěhoval jsem se do Prahy, začal jsem vyhrávat v Zetkově jazzbandu na tenorsaxofon a udělal jsem si známost se slečnou Jůlíí Nedochočilovou, jejíž papá byl poslancem Československé strany lidové. Ten, nic zlého netuše, vzal mě do své krásné secesní vily do podnájmu.

U něho jsem se setkal s paní redaktorkou podruhé.

Neměla už šaty nad kolínka, zrzavé mikádo ani centimetrové červené drápky na prstech. Byla oblečena šedě v neforemný kostým, na nohou cudné střevíce s přazkou, účes s mírně naondulovanými vlnami a na řadrech – která ovšem pod bezúhonnou blůzou nebylo dobře vidět – zlatý křížek. Seděla v jídelně, kde se mluvilo o materialismu a spiritualismu, vrhala svaté pohledy na přítomného pátera Urbance od františkánů a vedla svou:

„Takový očividný nesmysl!“ říkala. „Copak tomu někdo může doopravdy věřit? Tento svět, tento úchvatný vesmír s tělesy nebeskými, toto moje tělo, všechny ty úžasné divy stvoření, které hlásají slávu Stvořitele – to že není nic než mrtvá, netvůrčí, nehybná hmota?“

Páter Urbanec pokyvoval hlavou a houpal broušenou sklenicí, v níž se jako kapka medu převaloval rybníček žlutého vína z kláštera Teplá a jantarově svítil v paprscích slunce, které, filtrováno zelení rozkvetlé zahrady papá Nedochočila, dopadalo do jídelny. Byl to vrchní pán nad konvertity a paní redaktorka byla jeho ovečkou. Konvertovala se vším všudy. Rozpuštěnou redakci Národních listů vyměnila za tolerovanou redakci Lidové demokracie, syna vzala z Křemencárny a dala ho do Dejvic na Arcibiskupské gymnázium. Zahájila taky boj o duši svého manžela, kterého se jí podařilo přivést do lůna Církve až na smrtelné posteli. Ještě než ten nemocí utýraný

agnostik vydechl naposled, provedla s ním za asistence pátera Urbance obřad církevního sňatku, čímž jejich manželství, po patnácti letech občanského trvání, nabylo platnosti před Bohem. Místo doktora Kramáře zaujal v jejím srdci páter Urbanec. Vyvolila si ho i za zpovědníka a každý první pátek v měsíci ho otravovala svými hříchy, jichž se dopouštěla hlavně myšlením, méně řečí a téměř vůbec ne skutky. Vstoupila do Sdružení ustavičného klanění se Nejsvětější svátosti a do Eucharistického spolku svaté Cypriány pro získávání mladých dívek za novicky. Stala se vedoucí katolických skautek. Stala se – vlastně zůstala bojovnicí proti bolševismu, jenom pod jiným praporem.

Od toho dne jsem ji vídal často. Byla u papá Nedochodila pečená vařená, chodila si k němu pro politické rozumy. Ke mně byla kritická, protože jsem si liboval v opilých kravatách a štráfkovaných ponožkách a v neděli, místo abych byl v kostele, jsem exceloval v jedné páskovské dupárně na Vinohradech na tenora, a příležitostně i jinde. Pavla Nedochodila, který se rodině nějak nevyvedl a vstoupil do SČM, kritizovala pro jeho téměř bolševické názory. Strachovala se o naše duše, konala apoštolskou práci napravo nalevo. Dokázala rozplakat Jůlinku, když si ta pohledná katolická dívka koupila dvoudílné plavky, přinutila madam Nedochodilovou, že přestala odebírat časopis Kino, a papá Nedochodila ovlivnila natolik, že nechal čtení detektivek. Sálala svatostí a hlubokou vírou.

Potom se udál na Slovensku zázrak. Dvě pastevecká dítka uzřela někde na Malé Fatře Panenku Marii. Paní redaktorka odcestovala za zázrakem a za reportáží. Jela ve skupině novinářů, společně s cyniky z Rudého práva a s lovci senzací ze Svobodného slova.

Za týden se vrátili.

Paní redaktorka referovala:

„Těch aut, pane doktore!“ vykládala společnosti, jíž předsedal papá Nedochodil a páter Urbanec a kde seděla i Julie s poněkud nekatolickým dekoltem a já se speciálně vybranou Bikini-Nagasaki kravatou. „Kilometry a kilometry silnic zastavěné auty! Dostali jsme se dopředu jen pěšky a na novinářskou legitimaci. Přišli jsme až na

ten palouček, tam měli takový malý, prostý oltářík a ve tři čtvrti na tři přivedli obě děti. Panenka Maria se měla zjevit ve čtyři, v hodině Kristovy smrti. A děti si klekly a modlily se a celý ten stotisícový zástup si klekl a modlil se s nimi. Pane doktore! Tak blahý pocit jsem v životě nezažila! A pak ve čtyři začla dívka mluvit a my jsme slyšeli, jak odpovídají a jak se táží – neviděli jsme sic Panenku Marii ani neslyšeli, ale cítili jsme, že tam s námi je! Potom kněz dívka odvedl a já – pane doktore! Cítím, že jsem byla u toho, když se udál zázrak!“

Nato se mluvilo o zjeveních a zázracích, o Fatimě, o La Salettě, o Bernardettě Soubirousově, o stigmatizaci, o Svatém rubáši turinském, až se nakonec, jako obyčejně, přešlo na komunisty a na komunismus. Paní redaktorka vykládala své otřesné zážitky toho druhu:

„Je to morální bahno, pane doktore! Ti lidé nemají nejzákladnější mravní cit! Já se vám to stydím vyprávět, opravdu se rdím – ale abyste věděli, co je to za lidi! Představte si, pane doktore! Spali jsme tu noc v Bratislavě v hotelu Winston a redaktoři z Rudého práva – no, to ani nemusím říkat, že si ze zázraku tropili žerty a rouhali se tak strašně, že bych se to neodvážila opakovat. Šla jsem hned po večeri do svého pokoje a – no, já opravdu nevím, jestli to mohu říct tady před Jůlinkou –“ kývla hlavou směrem k poodhaleným nádrům mé přítelkyně a ta se ušklíbla, „– ale řeknu vám to, abyste všichni věděli, co jsou zač. Pomyslete si, že jeden redaktor z Rudého práva – vdovec se dvěma dětmi – šel za mnou a chytil mě nahoře na chodbě – byl z něj samozřejmě na sto honů cítit alkohol – a chtěl mě – ne, já se to stydím říct – ale chtěl na mně – no, prostě chtěl, abych mu – abych mu, no, byla po vůli! Pane doktore! Odpusťte, že to říkám, nikdy bych jinak něco takového nepřenesla přes rty, ale já jen, abyste všichni věděli, s kým máme tu čest. A nabízel mi ruku! Ale nejdřív – no, pane doktore, a tohle je bolševismus! Odpoledne předtím ta povznášejší chvíle na Malé Fatře, které jsme všichni byli svědky, a večer –“

Pak přišel Únor.

Krach.

Papá Nedochočila vylili z parlamentu a paní redaktorku z redakce.

Nasadili ji do továrny.

Mě vyrazili z fakulty. Začal jsem se hraním na tenora živit.

Pátera Urbance zavřeli.

Nejdřív si paní redaktorka chodila pro posilu skoro každý den. V továrně ji všechno uráželo. Sprosté vtipy, nemravné řeči, hrubá a bezduchá práce. „Tak mechanická, pane doktore! Tak mechanická! Vůbec na ni není třeba myslet! A já jsem přece celý život byla zvyklá pracovat duševně!“ Byl tam taky nějaký chlap, starší tovární mistr, vdovec, který ji zaučoval a říkal jí děvče a činil jí nemravné návrhy, jako aby s ním šla do biografu nebo se někam rozšoupnout, ať si ještě něco na tom světě užijem!

Hrůza paní redaktorky neznala mezí.

Potom si Jůlínčina starší sestra Tereзка vzala evangelíka. Paní redaktorka spínala ruce a týden proklečela po kostelích (po práci), na modlitbách za Terezičku.

Za nějaký čas jsem čtrnáct dní seděl pro lehké ublížení na těle, jehož jsem se dopustil v opilství na jednom štráfkovi, který sahal po Jůlince, kam neměl. Když mě pustili, kázala mi paní redaktorka, jak alkohol škodí zdraví a probouzí v člověku zvířecí pudy, ačkoliv u mě to bylo spíš naopak.

Kupodivu, všiml jsem si, nic o duši ani o morálce.

Půl roku nato byl esčémák Pavel Nedochočil přijat za kandidáta partaje. Paní redaktorka – to už k papá Nedochočilovi tak často nechodila – přišla jednou večer, přijala tu zprávu celkem klidně, pak chvíli mluvila o ničem, potom začla o továrně, a jak prý člověk těm lidem musí rozumět, oni prý v jádru nejsou tak zlí, pravda, užívají nemravných výrazů, ale to proto, že když byli mladí, nedostalo se jim vzdělání. Neřekla „za první, buržoazní republiky“, jak se ten argument objevoval v Rudém právu, protože před papá Nedochodílem si přece jen netroufla. Všiml jsem si, že má nové šaty, sice ke krku, ale taky k tělu, a řadra jí přesně vyplňují prostor jim v těch

šatech vyměřený. Ať byla, jaká byla, paní redaktorka téměř stála za hřích. Taky měla nylonky s černým švem a bílé lodičky. Ten mistr – ten vdovec – jí prý – hihi – říká, jestli by to s ním nedala dohromady, že on prý – hihi – potřebuje ženskou. Že prý chlap bez – hihi – ženské není žádný chlap. Ona to samozřejmě nebere vážně. Ale když měla svátek, koupil jí – hihi – kabelku. No strašnou, samozřejmě. Má úplně periferní vkus. Nechtěla ji od něho vzít, ale on ji donutil, a včera jí dokonce přinesl – hihi – kytičku konvalinek – hihi – hihi –

Potom k papá Nedochočilovi přestala chodit.

Doslechli jsme se různé věci.

Nejdřív že se odstěhovala k tomu mistrovi a žije s ním takzvaně na hromádce.

Potom začala být činná v Revolučním odborovém hnutí.

Potom – potom jsme se o ni u papá Nedochočila přestali zajímat.

Uběhla zas nějaká doba a celkem se mi vedlo. Dul jsem na tenor a měl jsem i obdivovatelky.

V šatníku mi viselo několik prima ohozů, sehnal jsem přepychový podnájem ve vile na Rajském vršku u jednoho hudebního skladatele šlágrů, který se z hlavního dodavatele operety Tyláček přeškolil na armádního dodavatele pochodů a kantát, rozešel jsem se se slečnou Jůlíí Nedochočilovou, která si pak vzala opraváře ledniček, a socialismus už mi celkem nevadil.

Jednou v neděli odpoledne, v létě, hráli jsme na nějakém masovém lidovém candrbálu v oddycháči Juldy Fučíka, vyschlo mi v krku, a když jsme měli jauzepauze, postavil jsem se do fronty před stánkem s melouny.

Melounář rozkrajoval vodní koule rezavým nožem a válel je po holých prknech, kde z nich sosákovaly mouchy a vesele kopulovaly v růžové šťávě.

„Soudruhu!“ ozvalo se z fronty za mnou. „Soudruhu! Měl byste mít na pultě aspoň balicí papír! Tohle je strašně nehygienické! A jako pracovník v potravinářství máte mít bílý plášť! V téhle propocené košili... Jak k tomu soudruzi přijdou, soudruhu, když za svoje poctivě vydělané peníze dostanou znehodnocené zboží!?”

Otočil jsem se.
Div jsem neoslepl.
Do očí mě udeřila rozměrná, rudě zářící pěticípata hvězda na
klopě střízlivého, nicméně elegantního kostýmku.
V kostýmku vězela paní redaktorka.
Já byl v bílém saku a kolem krku jsem měl kšandičku od tenora.
Tak jsem se k ní radši nehlásil.

1954

*Co vypovídáme o všech členech nějaké třídy,
platí o každém z nich.*

– axiom sylogismu

Pravdy

Existují některé pravdy a slova. Třeba: „Jak si kdo ustele, tak si lehne.“ Nebo: „Člověk je svého štěstí strůjcem.“ Obvykle bych vraždil, když je slyším. Nebo takové: „-ký národ je rozhořčen jednáním -kého národa!“ Prosím vás, co je tohle za řeč? Anebo: „Shromáždění jednomyslně schválilo...“

Jednomyslně. Co si kdo přitom myslel, to by bylo zajímavé čtení, kdyby někdo viděl do lidí a napsal to.

Jenže takové čtení na světě nikdy nebude.

Na světě, mám dojem, bude vždycky tajná policie, a následkem toho jednak soukromé, jednak jednomyslné názory.

A taky tzv. obecné pravdy.

Ach, ideální společnosti, ideální společnosti! Proč jsi nesmysl! Proč se tě nikdo nikdy nedočká! Proč jsi asi tak možná jako perpetuum mobile!

Tohleto samozřejmě nikde veřejně hlásat nebudu. Tak padlý na hlavu nejsem.

Jak je vám známo, dámy, na světě se mají obvykle nejlíp největší grázlící. A jestli chcete, abych tohle dokázal, tak mi laskavě polibte víteco. Pardon. Omlouvá vás jediné školská reforma a následkem toho neznalost češtiny. Asi nevíte, co je axiom. Axiom je základní, naprosto evidentní soud, který se dokazuje sám sebou a nepotřebuje dalších důkazů.

Aby vám ta definice uvízla v hlavě, zapamatujte si příklad axiomatu: Na světě se mají obvykle nejlíp největší grázlící.

Tito grázlící bývají nejhrošlivějšími hlásači pravd. Jim pravdy nevadí. Je pravdy nikdy neknokautují ani nenaserou.

Pardon.

Proto si poslechněte jeden takový příběh o pravdě.

To mě ještě nevyhodili z anglistiky a přičiňoval jsem se o sto péro v Americkém ústavu a ve Svazu přátel USA, ne z nějaké náklonnosti ke kapitalismu, ten mi byl volný, ale protože jsem chtěl dostat štipko do toho imperialistického státu a na vlastní oči tam někde v baru vidět hrát Mary Lou Williamsovou.

Takže když si armáda Strejčka Sama vzpomněla, že bude pořádat týdenní zájezdy vojáků z Plzně do Prahy, běhal jsem s nima jako tlumočník.

Jako všechno, ze začátku to byla zábava, potom otrava. Sobotu co sobotu se vláčet s dvaceti přežvykujícíma Yankejcema od čtyř do osmi po kostelích, anebo od osmi do půlnoci po kavárnách – to jsme měli takové šichty – a poslouchat věčně stejné žvejky, proč tu není k dostání coca cola, nebo že nějaký kostel je „*Hey, Joe, isn't this simply gorgeous?!“* a „*Yeah, right you're, Phillis. Georgeous!“* a ty dotazy jak z gramofonu, jestli mi je jedno, že u nás jsou Rusové, a jestli jsem komunista, nebo demokrat.

Teda, věřte mi, měl jsem toho tak akorát z fakulty, kde z politiky začínaly jančit už i hezké holky a o bezpartijního se strany rvaly, a to doslova – sociální demokrat Šiška mi opravdu natrh sako, jak se o mě přetahoval s nějakým lidovcem. A já – no, prostě, já nevěděl, co si mám o všem myslet, nevěděl, no, zkrátka, mně to nebylo jasné. Tak jsem vstoupil jenom do Gramoklubu.

Prostě, jak asi pozorujete, dámy, byl jsem idealistický omezenec a mělo mi být jasné, kam vstoupit a co si myslet. Nebo lépe řečeno říkat, že si myslím.

Jenže jsem byl blbec.

Odjakživa, a už blbcem zůstanu.

To je nevyléčitelné.

I dneska, ačkoliv už mám nějakou tu životní zkušenost a přiučil jsem se zákonům pohybu tváře a hlasivek, někdy mě popadne takový vztek a nejradši bych zařval: Nechte mě bejt! Já nemám žádný politický přesvědčení! Já nejsem nic, nemyslím si nic, já nevím, no,

nevím, kdo má pravdu a jak je to vlastně všechno správně! Jo, jestli na tom trváte, můžu vám jednomyslně říkat, že pravdu máte vy, ale soukromě nevím. Prostě nevím, no! A nechte mě bejt! Dělán si svou práci, duju tady večer co večer na tenora, jak nejlíp umím, jako támhle ten štráfek, nějaký Bull Mácha, přes den poctivě zařezává na fréze, aby si něco vydělal. Proč ho vyvádíte z Bulvárky pro výstřední tance, když na to žádný zákon není? Proč ho nenecháte v klidu nosit emana a chodit na pěticentimetrových podezdívkách, když se to líbí jak jemu, tak jeho sajdě, která taky poctivě maká, dokonce v kantýně v Rudým právu?

Ale to nic, to jsou nervy. Vždycky občas vypovědí službu. Tak abych se vrátil k tématu: ti Američané mě svýma dotazama taky dost srali.

Pardon.

Měl bych spíš užívat tři tečky, jako Krpata.

Každý pondělí večer jsme jim vyhrávali v Bulvorce – jo, to se tenkrát tak jmenovala Alfa, jestli se nepamatujete – na večírku na rozloučenou.

A tam jsem se jednou říz.

To bylo takhle: Yankeji zrovna dokřepčili infantilní kolový tanec, ke kterému jsme jim odfrkávali něco z not, co si přinesli s sebou, a usadili se celí říční ke stolkům. Udělali jsme si jaucepauze, já vstal, a vtom vidím jednoho, který se jmenoval Bob nebo Seymour nebo jak a byl nějak politicky založený, jak na mě kývá tak naléhavě, že jsem se chtěl nechtěl – ale když jsem se líp podíval, tak okamžitě chtěl a s chutí – rozběh k jeho stolků.

Seděla tam s ním totiž ženská.

Ženská!

Jak z reklamy na mejkapy firmy Max Factor a na podprsenky Maidenform.

Radost pohledět.

Bob nebo Seymour mě taky hned představil a yankejská čarodějka zazurčela pocukrovaným altem *How're you*, zoubky se zaperlily, důlky se vytvořily, zelené zorničky à la Scarlett O'Hara se zaměřily

ly – prostě, já nikdy nepatřil k nehořlavým, ale kdybych byl tenkrát býval z azbestu, stejně bych chytil.

Okamžitě jsem přestal vnímat prostředí a jako sentimentální bloud jsem vnímal jenom ji. Jméno měla Eileen. A byla příjemná.

Jako – no to prostě vůbec nejde s něčím srovnat.

Zetka s bandem spustili boogie a já místo u tenora seděl u té Eileen a nemoh jsem se odlípnout.

V mrákotách jsem ji požádal o tanec.

I'm sorry, I don't dance. Excuse me, pravila a znělo to jako mellofón nebo nějaký takový nástroj s podobně medovým jménem.

Tak jsme jen seděli a kecali.

Bůhví o čem. Mám takový dojem, že o muzice, o jazzu, o symfoniích, o operách, které říkala, že zbožňuje, ale, mám dojem, taky o Charliem Birdovi, o Aaronu Coplandovi, o Dariusu Milhaudovi. Chválil jsem je všechny, protože je zbožňovala, ačkoliv kdybych je měl napsat, asi bych ani nevěděl, jak se to správně hláskuje.

Nebudu to dlouze líčit, ale je vám jasné, dámy, že to byla láska na první pohled, a tudíž to nejlepší, co může člověka na světě potkat.

Protože všechno ostatní stojí na světě za hovno.

Pardon.

Ale tohle máte zas jeden axiom, dámy.

Vznášel jsem se na obláčkách okouzlení a bylo mi blaze; myslím, že nikdy předtím ani potom mi tak blaze nebylo, až snad na Geraldinku, jenže to zas jindy. Neboť tohle byl takový cukrkandlový příslib bez splnění, bez rozcucání, bez rozpliznutí.

A pak –

Na Zetku jsem se ten večer už vykašlal. Když pro mě Lexa přišel, vzkázal jsem Zetkovi, ať to odehrajou ve třech saxech, se mnou ať už dnes nepočítají. Což Lexa tlumočil tak, že jsem dostal záchvat srdeční rozedmy. A band nám zahrál do ouška „Lásko, Bože, lásko“, jenže to zeswingovali.

Ach jo. Tehdy ještě byly v bandu ve zvyku žertíky, opravdové, ne jen ty kvůli obecenstvu. Pak šli Harýk a Lexa do báně pro pokus o přechod a bylo po bandu a po žertíkách.

Ještě několikrát jsem se pokusil zlákat Eileen na sklo, ale vždycky se moc hezky usmála a řekla: *No, thank you. I really don't dance.* A pak: *Please, stop asking me. I've already told you, I'm sorry but I don't dance,* na což já zpravidla ze sebe vypravil *But* – a když udělala rozmrzelý obličej s dvěma vrásečkama u kořene nosu, honem jsem zablábolil: *Excuse me, excuse me, please!*

Bob nebo Seymour se patrně vypařil nebo jinak změnil skupenství. Rozpusť se, počítám, ve sklenici piva, protože koktejly tam tehdy nedělali.

Opravdu nevím, kam se poděl.

A nemyslete si, že se mi to jenom zdálo. Když jsem si přised, opravdu tam byl a dokonce něco říkal.

Pak už tam prostě nebyl.

Fakt.

A najednou, band měl zrovna tacet, ozve se do toho našeho hrdličkování a rajských slov a vět, které mi v yankejštině samy od sebe plynuly ze rtů, nějaké hulákání zvenčí.

Eileen se ke mně otočí z profilu, zlatá naleštěná písmenka U. S. na klopách její modelové uniformy se zalesknou, rudé srdíčko na barevné stužce se zbarví rubínově.

Já blbec myslel, že je to nějaká bižutérie.

Na uniformě!

Ale omluvou mi budiž, že jsem v té chvíli byl kromě své přirozené blbosti ještě navíc umělý idiot z lásky.

Look, pravila Eileen. Kouknul jsem z okna, venku nějaký průvod s mořem rudých vlajek a takových těch portrétů Stalina, jaké malují výtvarně nadaní žáci obecné školy, když mají pokrokového pana učitele.

Jak tohle můžete snášet? zeptala se Eileen. Mě jako když bodne. Zase politika. A tahle jitřenka, večernice a všechna souhvězdí s ní začíná.

Ale co, řekl jsem.

Copak nemáte něco jako národní hrdost? řekla. Jak můžete nosit takovou spoustu vlajek cizího státu, že se vám v ní vaše vlastní úplně ztratí, pokud mezi nima vůbec je? řekla a koukala na průvod.

Eileen, please, can't you drop this subject?

Ale když mě to zajímá, pravila umíněně a udělaly se jí ty dvě vrásky nad nosem. To mě odrovnalo. O. K., řekl jsem.

Zajímá mě to. Nedovedu to pochopit, říkala tou svou amerikánštinou, z které by patrně britskou dvorní dámou ranila mrtvice, ale mně vedle ní čeština připadala jako jazyk dlaždičů.

To dělá v takových případech cizí jazyk vždycky.

No, prostě, řekl jsem Eileen: To nemá nic společného s národní hrdostí. To je z vděčnosti.

Dopustil jsem se jedné z pravd.

Eileen vyvalila oči a pravila: *Gratitude?*

Yeah, řekl jsem. Rusové nás osvobodili a my jsme jim za to vděční.

But that's silly, řekla Eileen. Šli snad do války kvůli vám?

Ne, to ne, pravím. Ale to vy taky ne.

Ale šli jsme, praví Eileen. Napadli nás jako je, jenže nás Japonci, tak jsme taky šli. Pročpak tedy nenosíte taky americkou vlajku? A britskou? A francouzskou?

Vždyť my je taky nosíme.

Kde? Kde? řekla. Podívejte se. Nikde ani jedna.

Kouknu se, přirozeně úplně zbytečně. V *tomhle* průvodě nebudou přeci hvězdy a pruhy.

A Eileen mě školí: Válku vyhráli Spojenci. Někteří vyčistili od nepřátel jednu zemi, jiní jinou. To záleželo na strategické a taktické situaci a na zeměpisné poloze. Mluvila jako příručka pro poddůstojníky. Takže když už chcete projevovat vděčnost, měli byste nejspíš nosit vlajku OSN.

Oh, please, can't you drop this subject? Let's dance!

Trošičku zbledla, nad nosem se jí udělaly zase ty dvě vrásečky a řekla, měl jsem dojem, že trochu podrážděně:

*Don't you understand English? I **do not** dance!*

'xcuse me, pravil jsem honem.

A ona naléhala: Odpovězte mi! Opřela se lokty o stůl, ruce jak z alabastru, na prstě prstýnek s akvamarínem. Nebyla to asi bohatá Američanka, no to jistě ne, to by nebyla četařkou ve WACu. Ale byla to krásná Američanka.

Voňavá jako kokosové mlíko.

Proč to děláte? říkala. Proč to skutečně děláte? Ne co říkáte, proč to děláte, ale proč to děláte skutečně?

A co? dělal jsem, že nerozumím.

Ty ruské vlajky, řekla. Proč máte všude samé ruské vlajky?

Místo abych řekl, co jsem si opravdu myslel, pronesl jsem pravdu.

Snad že jsem byl zvyklý všude ji slyšet, snad že jsem byl zvyklý dráždit bolševickými šplechty Američany, když mě začli štvát.

Pronesl jsem pravdu. A klasicky jsem promluvil v plurálu majestiku.

Podívejte se, povídám. Já vím, že ve válce byly i jiné národy než Rusko. Ale člověk prostě cítí nejvíc vděčnosti k tomu, kdo za něj krvácel. A to byli Rusové. Ano, my víme, Amerika má zásluhu na vítězství, to nepopíráme. Jenže Amerika dala materiál, tanky, letadla, lodě, kdežto Rusové dali krev.

Dál jsem se nedostal. Najednou jsem viděl, že Eileen už nesedí, ale stojí. *The Russians gave blood*, říká a hlásek se jí chvěje. Rusové dali krev a Američani tanky. *You – you – you stupid bastard!* říká rozčileně. Rusové krev a Američani děla, praví a na prsou se jí chvěje to rudé srdíčko, a najednou mi exploduje před očima, padají hvězdičky a Lexa na pódiu se zakucká uprostřed sóla.

Zatřepu hlavou, dojde mi, že to byla facka.

Mezi padajícíma hvězdičkama vidím Eileen, jak uraženě odchází.

Koukám po jejím nazrzlém *saucy shortie* pod lodičkou, po zádech v uniformě jako od dámského krejčího, po štíhle zakulaceném zadečku, po nohách...

Jo, Panebože, tohle mi nikdy neodpustíš, a kdybys mi to i odpustil, protože Ty seš starej dobrák, já se za to asi budu muset vždycky fackovat.

Tak jsem jí tady servíroval pravdy jednu přes druhou jako kandidát na poslance, a ona zatím na to sklo se mnou jít nemohla. S protézou dokázal tancovat leda ten Meresjev nebo jak se ten vejmysl jmenoval.

Od té doby pravdy nesnesu.

Já vím, třeba je pravda pravdou teprve *en gros*. *En detail* je to leda urážka majestátu. Ale mě to – to třítečkový slovo, jaký zneužíval Krpata.

Pardon, dámy.

Ale neříkejte, že jsem sprosták.

Na světě není nic prostšího než pravdy.

1954

*Věříme v člověka,
v jeho nekonečnou schopnost vývoje.*

— DALIBOR PECHÁČEK
(*O třídním vědomí*)

Práce pro kádrováky

Pokrokovým se člověk stává z různých důvodů. Někdo z hladu a bídy.

Jiný cestou intelektuální.

Někdo z kariérismu.

A někdo proto, že je posera.

Touhle cestou došel k pokroku pan dr. Bohadlo, dej mu Pánbůh věčné „Čest práci!“

Vlastně je tohle ještě jedna historka o kádrovácích a o bdělosti a ostrážitosti, i když v ní ani jeden kádrovák nevystupuje přímo. Jsou jaksi v pozadí, ale jsou tam.

Byl to starší, zachovalý pán, když jsem měl prvně tu čest. Takový s růžovoučkou tvářičkou od dobrého papáníčka a těžkého vínečka, s růžovoučkýma ručičkama, které nikdy na nic manuálně nesáhly, s kulaťoučkým bříškem a s pusinkou, kde to zářilo jako v Klondike.

Apartmá v moderním činžáku, milostpaní s náušnicema, náhrdelníkama, psíčkem atd., stabilně jako kus nábytku u Myšáka, u Štěrbý, v café Ambassador atd., jako obvykle.

Zemský soudce na Pankráci nebo tak něco, co, přesně nevím, ale soudce, a to ne obyčejný, ale nějaký značně vyšší.

Spolužák tatíka mé někdejší dívky Jülie Nedochočilové. Tam jsem měl taky tu čest.

Chodil tam zřídka, to jest před Únorem, a to pouze když měl nějaké techtlemechtle s papá Nedochodílem, neboť po roce 1945 vstoupil do jakýchsi aliancí s kláštery, církevními statky a stranou lidovou.

Byl v alianci se zemědělským sektorem už před válkou, jenže tenkrát spíš ve sféře někdejší strany agrární.

Jinak, když dokonferovali v pracovně papá Nedochočila, zvala ho madame Nedochočilová na malé občerstvení do jídelny, a to se pak sedělo, popíjelo se víno z jihomoravských klášterů, a jedly se chlebičky s brynzou z klášterů východoslovenských. A pan dr. Bohadlo vykládal o starých a velmi zlatých časech.

Zvlášť vzpomínával na parforní hony u knížete Švarcenberka a u barona Simmenthala. Ale jeho obzvláštním přítelem byl hrabě Humprecht Gelenj, který po roce 1945 vstoupil do řádu premonstrátského.

Nechutí ke komunismu se pan dr. Bohadlo netajil.

Tak si žili, tloustli, měli se dobře.

V Únoru 1948 se to pod panem doktorem samozřejmě zakymácelo. Ale zachytil se hrazdy, kterou mu podali, a provedl na ní grandiózní sklopku.

Podal přihlášku do komunistické strany.

Co víc.

Vyřídili mu ji kladně.

Tak se stal pan dr. Bohadlo komunistou.

Samozřejmě, uvrhl se tím do těžkých niterných zápasů.

Zápasil sám v sobě, kudy chodil, a nakonec čím dál tím víc začal chodit k papá Nedochočilovi.

Tam vysvětloval.

Je už starý, nezvyklý fyzické práci. Co by dělal, kdyby ho vyhodili?

Živí ženu, která je nemocná a potřebuje lázně.

Někdo musí zůstat, aby pomáhal, kde se dá, a zachraňoval, co se dá.

Tohle poslední zavánělo heroicky. A to mu taky papá Nedochočil nejvíc schvaloval.

Ale tou dobou mu ještě bylo hej. Pak teprv přišla rána.

Papež vyhlásil exkomunikaci.

A pane, napařil jim to.

Všichni členové komunistické strany na prvním místě. Všichni, kdož napomáhají komunistickému hnutí. Kdož čtou komunistické knihy a tisk, poslouchají komunistický rozhlas atd.

Tedy u nás prakticky všichni.

Nejvíce ovšem členové strany.

Pan dr. Bohadlo se u papá Nedochodila dlouho neukázal. Pak se objevil. Růžovoučký podbradek mu zplihle visel, cvikr mu padal z nosu.

Někdo, říkal třaslavým hlasem, tam musí zůstat. Někdo musí pomáhat, kde se dá, a zachraňovat, co se dá. Jen když je vnitřně proti nim.

Papá Nedochodil na to měl sice trochu jiné názory a díval se na bleďounkou růžovou tvářičku poněkud svrchu, ale poněvadž byl v podstatě grandiózní dobrák, vyložil mu papežský dekret za vydatného použití *reservatio mentale* tak podivuhodně a panu doktorovi se ten peklonosný dokument objevil v tak novém světle, že zdlábnul buček, kterým ho madame Nedochodilová občerstvila, zalil ho medovinou a odešel v náladě téměř rozjařeně.

Jenomže zlý čin je zlý čin. Člověk si může donekonečna vymýšlet výmluvy a chodit si pro úlevu k dialektické logice, zlý čin plodí zlé svědomí a to pracuje.

Teda ale údernicky.

Za dva dny jsme měli pana dr. Bohadla na krku zas. Celý ztrápený, zhroucený. Někdo musí, šeptal, zachraňovat, co se dá...

Nová injekce kasuistiky, kombinovaná s mandlovým cukrovím a medovinou, ho postavila na nohy.

Odešel uklidněn.

Pozitíři přišel zas.

Velice neklidný.

A tak to chodilo, až medovina došla.

Pak dlouho nepřišel.

Pak přišel a vykládal, že se byl poradit se zpovědníkem. Zářil.

Zpovědník mu to potvrdil.

Někdo tu musí zůstat a pomáhat, kde se dá, zachraňovat, co se dá.

Trochu mě to překvapilo, ale pak jsme to s Jůlinkou probrali v jejím pokoji, a ta chytrá dívka zrekonstruovala událost asi takto:

Představ si, řekla, velebného pána, který je po všech stránkách kněz, jak má být, jenom mu, chudákovi, schází odvaha mučedníků z kolosea. Těžko ho pro to odsuzovat, zrovna v tomhle národě Jana Žižky z Trocnova. A teď si mu do zpovědnice klekne chlap a zpovídá se, že zhřešil vstupem do komunistické strany. Co má ten ubožák stará dělat? Samozřejmě, věc je jasná, podle papežského dekretu mu rozhřešení dát nesmí, dokud nepřeruší svůj hříšný poměr s peleší lotrovskou.

Jenže –

Co když je chlap fízl, on mu nedá rozhřešení, a chlap půjde a udá ho?

Tak si představte tu situaci: před mřížkou klečí a třese se pan dr. Bohadlo, a špatné svědomí ho žere.

Za mřížkou sedí a třese se velebník, a v duchu mu vyvstává nepřekná vidina Pankráce.

Z toho oboustranného třesení nakonec samozřejmě nemohlo vzniknout nic než kompromis.

Schválena teze: Někdo tu musí být, kdo pomáhá, kde se dá, a zachraňuje, co se dá.

Hlavně když člověk nečiní vědomě zlo a niterně nesouhlasí s těmi myšlenkami komunismu, které jsou v rozporu s učením církve.

Všimněte si: s těmi myšlenkami komunismu, které jsou v rozporu s učením církve. Teda ne s komunismem vůbec.

A proč ne?

No, protože velebného pána v té chvíli omráčila ještě jiná hrozná eventualita: že totiž jestli je ten chlap fízl, může ho zrovna tak dobře udat, že mu dal rozhřešení, jako že mu ho nedal, protože jaképak rozhřešení z komunismu! Z takového rozhřešení by přece logicky

plynulo, že důstojný pán považuje komunismus za hřích, a je tedy poslušen více papeže než Státního úřadu pro věci církevní.

No prostě, s panem dr. Bohadlem prožil ten nebohý kněz ve zpo-
vědnici horké chvílky.

I v něm se z toho kompromisu probudilo špatné svědomí, tak alespoň doporučil kajícíkovi hojné pěstění křesťanského milosr-
denství: konkrétně, vzhledem k svému povolání, má se všemožně
snažit, aby ulehčil lidský úděl vězňů, s nimiž přijde do styku.

Do tohoto programu se pan dr. Bohadlo pustil s největší chutí.

Vždycky nám o tom vypravoval.

Slečně Skladanovské, dceři bývalého senátora Skladanovského
a kamarádce mé bývalé dívky Julie Nedochočilové, které napařil
dva roky za pokus o ilegální přechod hranic, podstrčil americkou
čokoládu.

Panu redaktorovi Simmsovi, jemuž to narovnal na patnáct, kaž-
dou chvíli propašoval do cely balíček amerických vitamínů.

Jakéhosi velkoobchodníka, kterého tam shodil na doživotí, po-
plácal po zádech a zašeptal mu do ucha: Neklesejte na mysli, příteli!

Ten sprosták mu na to nahlas odpověděl: Drž hubu, svině!

Nevděk vládne světem. Pan dr. Bohadlo konal své dobré činy ne-
zištně jako pravý skaut.

To nám tedy vykládal a doprovázel to vždycky denuncováním
komunistických soudních a vyšetřovacích metod a nepředstavitelně
senzačními detaily o politických procesech.

Zlé svědomí udělalo z pana doktora ideální zdroj pikantních in-
formací.

Hlas Ameriky by je byl platil zlatem.

Jenže já se vždycky řídil zásadou: Lepší svoboda než bohatství.

Taky se mi to zatím vždycky vyplatilo.

A pan dr. Bohadlo proklínal komunismus jako prorok Habakuk
a líp než jiní věděl proč, a kousal zuřivě do cukroví, respektive do
chlebíčků. Oči mu zářily rozhořčením. V takových chvílích se jeho
zlé svědomí uklidňovalo. Pak ale odcházel na schůzi své uliční nebo

jaké organizace, rozhořčoval se na imperialisty a zlé svědomí vystrkovalo růžky.

U papá Nedochodila se ovšem ze všech sil snažil zesměšnit všechno, co se tam dělalo. Když (na školení) probírali dialektický a historický materialismus, prohlásil (u papá Nedochodila): Takové pitomosti jsem už dávno zapomněl, ještě když jsem byl takový cucák jako vy, dodal a obrátil se na mě.

No, to řek z rozčilení, tak jsem mu to neměl za zlé. Chápal jsem ho.

Ale to mu nebylo nic platné.

V úřadě ho povýšili.

Když se jednalo o poukaz do lázní, jeho manželka ho dostala, ačkoliv třeba manželka jednoho chudého ševce, který si houževnatě držel soukromou živnost v suterénu baráku, kde měl pan dr. Bohadlo apartmá, ho nedostala.

Prosím vás, vy se divíte? Vy jste asi nějakí divní.

Vždyť pan dr. Bohadlo byl kádr. Pracující inteligent.

Kdežto ten švec? Pane, jen by mu dovolili, aby se trochu zmoh, viděli byste, jak by nabral tovaryše a vesele začal vykořisťovat.

V těchhle lidech to je. Drobní výrobci jsou zárodky kapitalismu.

Pan dr. Bohadlo se tedy stal nějakým ještě vrchnějším soudcem a nakonec instruktorem politického školení.

Pomáhal, kde se dalo, a zachraňoval, co se dalo, to ano.

Jen za rok 1950 podstrčil 28 balíčků americké čokolády, 5 kg vitamínů, 3 kg hroznového cukru, 2000 cigaret, 18 knih ke čtení a 22 knih modlitebních.

Všechno si zapisoval se jménem, datem, druhem zboží a množstvím.

V proklínání komunistické strany dosáhl, myslím, mccarthyovské úrovně.

Tak to šlo.

Co?

Cože?

Jestli je pořád tím soudcem na Pankráci? Jestli ho neprokoukli a nezbavili se ho?

Ale milánkové, jak jste hloupoucí!

Samozřejmě, přirozeně, pochopitelně! Naše společnost se nakonec vždycky zbaví vnitřních nepřátel, byť ji třeba po léta vodili za nos. Naše společnost se zbavila a zbavuje všech příživníků, kteří se domnívají, že se schovají za fráze a jimi skryjí své nekalé rejdy.

A pan dr. Bohadlo?

Samozřejmě, že se ho nakonec naše společnost zbavila.

A jak?

Umřel.

Klepla ho pepka.

Smrt, málo platné, je nejlepší kádrovák.

1955

Jak je lízli

Tak Hiram C. Nutsbellowa pustili, prý kvůli dobrému chování. No dobře, nic proti tomu nenamítám. Mně Hiram C. Nutsbellow nic neudělal: ale jestlipak taky pustí Licátka, co? To bych rád věděl! A jistě se taky chová dobře, Licátko se nikdy jinak než dobře nechoval, takový tichoučkový, nenápadný štráfek, jakých je v Praze v sobotu okolo půlnoci na Trafouši vidět celé brigády oblinkávat rohy.

Mám dojem, že Nutsbellowa sice pustili, ale Licátka si tam nechaj. I když si už odseděl víc než Nutsbellow. Jenže Hiram C. Nutsbellow, to je valuta, to už se dá za něco vyměnit. Kdežto po Licátkovi nevzdychne ani noha.

Leda snad Sylvie, jenže možná ani ta ne.

Vlastně když si na to vzpomínám, v životě jsem toho s Licátkem moc nenamluvil. Byl to hrozně zamlklý pás. To Pavel Rameš, ten mluvil pořád. To teda byl hlasatel, to se hned tak nevidí. Toho teda nepustěj určitě. Ten se jistě ani v kriminále dobře nechová.

Ale někteří lidi to mají v povaze, Rameš byl vibrafonista, a vibrafonisti jsou zpravidla trochu kách. Pavlík Rameš byl. Jeden čas s náma hrával v Krinolíně, když vibrouš zas přišel do módy a než udělali krátký proces s bebopem. Profík nikdy nebyl, jenom si přivydělával, protože měl ženu a dítě a zahrnoval je opičí láskou. Ne že by si to ta jeho drezínka zasloužila, byla horizontálně zvětšená z cukroví a nicnedělání, celé dny dřepěla v parku na lavičce nebo s přítelkyněma u Bergera. No ale Pavlík byl prostě kách.

A přes den měl zaměstnání v později proslulé News Limited a moc si to chválil. Když se dozvěděl, že mě vyhodili z anglistiky pro podezření ohledně boží existence, začal mě přemlouvat, abych se připojil k jejich výrobně. Vole, říkal a civěl na mě úhlopříčnými

očima, pět táců fix za pět há denně, žvejkačky, kolik chceš, a každou chvíli nějaký starší hadry, ale jako nový, vod Nutsbellowa – a vůbec, sem tam kšeftík, nějaký šmé – říkal, mrkal úhlopříčnými očima a zubil se skoro pod kvocient inteligence, jako když ořukával vibrafouš. Na Zetku se vy, říkal, to ti stačí dvakrát třikrát tejdne někde zavařit a přideš si na dost. Ukazoval mi nylonovou košili od Nutsbellowa, byla nějaká propocená a obnošená, a dal mi balíček žvejkačky. Pod' k nám, vole, povídal, šéf mě prosil, abych někoho vomrknul.

Tak jsem šel. Měli kanceláře v Kábertově ulici, kožené klubovky, *pin-up girls* a *strippers* s kostromskými řadry po stěnách, bylo tam jako po vymření, jen v zadní místnosti tiše cvakaly dálnopisy a seděl tam štráfek v kožené vestě s nohama na stole, whisky se sifonem u ruky.

Licátko.

Tehdy jsem s ním promluvil asi tři slova, něco jako ahoj – ahoj – aha – a zadíval jsem se na otlučený dálnopis.

Zrovna z něho lezla páska.

Paul ji vzal, četl, a úhlopříčné oči nabyly pobaveného lesku. Kouknul jsem mu přes rameno a zahlídl jsem slovo MINDZENTI. A něco jako FRAMEUP a TERRORIST TRIAL a tak něco. Máte to tu pěkný, řekl jsem, rozhlédl jsem se kolem dokola a všiml jsem si, že mě ten štráfek zamyšlenými očima káduje.

A ta sranda, pravil Paul. Pocem, chceš vidět, jak se bavíme? pravil.

No třeba, řekl jsem.

Tak hele, Paul si sed k dálnopisu, chvilku se zamyslel a pak hmátl do kláves. Četl jsem mu přes rameno.

(PRAGUE) TERROR IN THE STREETS. A MAN JUMPED OUT OF A TROLLEY CAR ON WENCESLAUS SQUARE AS IT WAS BENDING THE CORNER AT THE NATIONAL MUSEUM. AT THAT MOMENT TWO MEN CARRYING AN ENORMOUS PORTRAIT OF STALIN PASSED THE CAR AND THE UNFORTUNATE TRAVELLER FLEW THROUGH

THE PAINTING LEAVING A BIG HOLE BETWEEN RUSSIA'S DICTATOR'S EYES. THE MAN WAS SEIZED ON THE SPOT BY TWO HEAVILY ARMED SNB-POLICEMEN CRUELLY BEATEN AND THEN UNCONSCIOUS HURLED INTO A PATROL VAGON AND DRIVEN OFF; NOTHING IS KNOWN ABOUT HIS FURTHER FATE.¹

Když to Paul vysázel a páska zalezla do stroje, aby z něj vylezla někde v nepřátelské cizině, Licátko se krátce zasmál.

To je výborný, řekl jsem.

A co nejrychleji jsem odtamtud vycouval.

Někteří lidi museli přece jen být idealisti. Mezi ně já nikdy nepatřil.

Potom, rychle za sebou, přišly různé pohromy na jazz a na bebop a navrch nějaký ožrala rozsedl Pavlíkovi vibrafon. Taktak jsme se protloukali po těch několika nočních lokálech, co pro tu srandu ponechali nebudujícím. Paul mi vypad z obzoru. Několikrát mě sice potkal a pokaždé mě přemlouval, abych se dal naverbovat k Nutsbellowovi, lákal mě kalhotama ze staré americké důstojnické látky, chesterfieldkama a pornografickým časopisem, do kterého když se člověk díval stereoskopickým brejlem, měl všechno jako přímo v dlani, ale já byl obezřelý a radši jsem předstíral, že jsem lenoch a přes den dávám přednost spánku.

Pak se úplně ztratil z parády a místo toho jsem se srazil s Licátkem za okolností dost pozoruhodných.

¹ (Praha) Teror v ulicích. Neznámý muž vyskočil z tramvaje na Václavském náměstí, když zahýbala kolem Národního muzea. V tom okamžiku šli kolem dva muži nesoucí ohromný portrét Stalina a nešťastný cestující proletěl malbou, zanechav po sobě velkou díru mezi očima ruského diktátora. Muž byl na místě zadržen dvěma těžce ozbrojenými příslušníky SNB, surově zbit a pak v bezvědomí hozen do policejního auta a odvezen. O jeho dalším osudu není zpráv.

Bylo to na Sázavě, v Davidovic chatě, kam jsme si jednou s kapelou dopřáli vyjet na víkend, ovšem ve čtvrtek, kdy měli v kafírně zavřeno. Právě teprve začínalo jaro, první pupence, Sázava jako po vychcípání, chaty zabeďněné a zalígrované a nad vodou přírodní, ale dost lezává pára.

A kdo tu nevypadne z vedlejšího bungalovu jako Licátko, v takových těch zahradnických kalhotách s plátěnýma kšandama a se švy prošitými tlustou bílou nití, jaké jsou v módě v Americe, a za ním vyhopkuje na čerstvý vzduch blond luketa, že se nám z ní dělá na očích astigmatismus.

Za mnou tiše Davida hvízd.

Licátko se stydlavě zazubil a řekl: „Ahoj.“

Luketku pokryl nach a stáhla se zpátky do soukromí.

Zalezli jsme taky a Davida si sed na kavalec.

„Páni!“ řekl. „Sodoma překonaná!“

„Jak to?“ zeptal jsem se. „Ty je znáš?“

„No jestli!“ řekl Davida. „To je přece Licátko, vany a bidety. A ten pozůstatek buržoázního vkusu je jeho matka.“

„No, a co má bejt?“ pravil Říša. „Vyjel si s matinkou na vejlet, to je toho.“

A tak to taky bylo. V noci nám to Davida vyprávěl, leželi jsme na kavalcích a ve tmě svítila jenom naše cigára a ve vedlejší chatě zářila okna a zněl Glen Miller a Stan Kenton. A tohle je ta stručná historie:

Licátkův fotr byl majitelem továrny na vany a bidety. Vzal si ruskou emigrantku, s kterou si upletl Licátka, a ta mu ve dnech únoro-vého vítězství zemřela na mrtvici. Před čtvrt rokem se oženil znovu a to poupě, co mu teď právě Licátko ve vedlejší chatě pouští Kentonovy mellofony, je paní továrníková.

Je o dva roky mladší než Licátko.

Tak to vyprávěl Davida a potom vstal a dlouho čuměl do zářících oken vedlejšího bungalovu, zastřených však nyní záclonou.

Začal jsem na ně mít zvláštní štěstí. Ještě tu neděli jsme se srazili na dostihách a tam mi ji Licátko představil. Jmenovala se Sylvie a zblízka, když s ní člověk chvíli mluvil, nepůsobila už tolik jako

direkt mezi oči, ale ke svému prospěchu. Taková docela milá a tichá žába, na dívání lepší než západ slunce v horách Skalistých, a na konverzaci, jako když je o dovolené hezky a vy po prima obědě v horském hotelu ležíte v houpací židli a posloucháte skleněnou harmoniku.

Úplná hudba sfér.

A k Licátkovi se hodila. Rovněž zamlklá, skromná, čistá, úpravná, americká.

Třídní původ měla dělnický, a k tomu ještě byla sirotek. Nedostalo se jí škol, prodávala dřív v Bílé labuti, a protože to neslo žalostně málo, šla do fabriky.

Náhodu do fabriky pana Licátka, emailovat bidety.

Nad jedním takovým bidetem ji užířel pan továrník a začal doutnat.

Brzy chyt a zuhelnatěl.

To on z ní udělal tu americkou luketku. Ale jinak, takhle v osobním styku, zůstala milá a skromná a proletářská. Což myslím jako pochvalu.

Ale rači na tyhle věci nemyslet.

Takže tenkrát na těch dostihách jsem začal Licátka chápat a zároveň se mi v palici rozsvítilo neblahé tušení.

Po celé odpoledne Licátko sveřepě sázel. Kroužil kolem bookmakerských budek jak jestřáb nad kořistí, zapisoval, sčítal a kombinoval.

Když ten den všichni koně doběhli, byl bohatší o stovku.

Za ni koupil Sylvii velký pugét z tulipánů a ředkvičky.

A tak to chodilo neděli co neděli. A co bylo dál? No, skončilo to, jak to muselo skončit. Jak všechny věci vždycky končej.

To jest špatně.

Licátko se prakticky proměnil ve fantóma turfu. Den co den v prvním patře u Juliše, kde se sázelo na zahraniční dostihy, přes léto každou neděli v Karlových Varech, na jaře a na podzim v Chuchli. Vždycky s knížečkou a tužtičkou, zamlklý, soustředěný, Sylvičku, elegantní a nadýchnutou, za ruku.

Byl to takový štráfkovský páreček, úplná platónská idea páskovství, že mi z toho bylo vždycky radostí do breku.

Fakt, byl bych brečel štěstím jako kurva, když jsem je viděl spolu. Tak hezké věci, radost na věky, pravil Keats.

Jenže Licátko prosázel majland a dal se do zastavování svršků a jiných předmětů, a za chvíli měl v bytě místo všeho jen frclupeny.

A tak ho napadlo, že by moh sehnat překlad. V té době bylo znalců obrázkového písma pořád ještě málo, proto Licátko, který znal ruštinu po matce, nabídl své služby.

Přijali je.

A zadali mu překlad díla *Vítězství kolchozníka Vadima*.

Nějaký čas bral za něho službu u dálnopisu v News Limited Paul a Licátko tlumočil kolchozníkovy progresivní názory. Jenže mu to bylo houby platné. Zálohu brzo probendil a dostihy žraly lupen za lupenem.

Tak dal do frcu Nutsbellowovu underwoodku.

„Ty vole, co mu řekneš?“ povídám, když jsme se při tom zrovna náhodou sešli v zastavárně.

Rozpačitě se usmál.

„Ale co,“ pravil.

Za underwoodku mu vysázeli slušnou sumičku a už pádil do Julie.

Do večera měl po sumičce.

A brzo nato – jako když zpitomělý boxer slízne hák zprava, hák zleva – sneslo se to na něj všechno najednou.

Doma prask poměr se Sylvičkou.

Nutsbellow zjistil, že underwoodku, nástěnné hodiny a ruční olej prezidenta Trumana má ve frcu. Místo nich mu Licátko s nesmělým úsměvem nabídl zástavní lístky.

Před fotrem – který už v té době nebyl továrníkem – se taky choval rozpačitě a dostal na hubu.

Sylvičku seřezal fotr bejkovcem.

Plakala, a Licátko se urazil. Opatřil si záhadným způsobem garsoniéra a odstěhoval se.

Sylvička se odstěhovala za ním. Jenže pan továrník nepovolil rozvod, a tak žili ve hříchu.

Ale snad ani ne, protože když je člověk viděl, vypadali oba tak nevinně.

Hiram C. Nutsbellow – jak se mi tenkrát zdálo – se ovšem zachoval grandsky. Zfrcované věci si vyplatil sám a Licátkovi dokonce zvýšil plat.

Myslel jsem si – já blb, že má takové sociální citění. Kvůli Sylvičce a tak.

Člověk je prostě vůl. Někdy korunovaný.

Licátko začal pomalu vyplácet svoje věci z frcu a zařizoval si domácnost. Nejdřív vyplatil stříbrný šejkr na koktejly, pak smoking, hru mah-jong ze slonové kosti a španělskou stěnu se skoro neslušnými výjevy, kterou mu tam původně nechtěli ani vzít, že prý socialistický frc pornografii nepřijímá, ale nakonec ji přece jen vzali kvůli kvalitnímu materiálu. To všechno už tedy zas stálo v garsonce, a Sylvička ve tříčtvrtečních kaťátkách v kuchyňském koutku. Z bidetové továrny odešla, už když se stala paní továrníkovou, a když ji továrník vyhnal, musela zas do práce.

Tentokrát však do lepší. Do takové, na kterou byla stvořená.

Stala se manekýnkou.

A tak pobíhala v kuchyňském koutku v růžové zástěrce, na ní anglický nápis KISS ME, HUBBIE! a Licátko v rohu bušil do stroje.

Ne, když si na to vzpomenu, brečel bych jako kurva.

Mezi mnou a Licátkem se rozvinulo takové dost divné přátelství.

Jenže – pořád jsem měl tušení, že to nějak nedopadne dobře. Nevím proč, prostě jsem měl tušení. Vždycky když jsem je viděl, jak si žijou jako dvě hrdličky z inzerátu v *Ladies' Home Journal*, pad na mě smutek, a čekal jsem trable a ještě větší trable.

A právem.

Ale než k tomu došlo, setkal jsem se ještě jednou s Pavlem Ramešem. Zrovna toho dne, jak vyšla ta vlastenecká kniha *Vítězství kolchozníka Vadima*, co ji přeložil Licátko, a oni si do garsonky přikoupili vysavač.

Vlít jsem do Paula dole pod viaduktem v Libni, byl v zednických kalhotách a v blůze a zdálky mě zdravil – Co? ale kdepak. Na News Limited se kádrování nevztahuje. Nedostal falširm. Dělá prý odpoledne na stavbě. Dopoledne v News Limited, odpoledne u zedníků. Jako v USA. Prostě doma plat nestačí a hraní je málo, u zedníků se hodně vydělá.

Ale žijou si dobře, vykládal, a úhlopříčné oči mu šly do perspektivy. Nutsbellow mu každou chvilku přenechá nějakou starší věc, tuhle dokonce dámský kostým z *Harris tweedu*, a sem a tam se dá střelit pár chesterfieldek, ale na to prý je Nutsbellow opatrný; nechce se zaplíst s lidově demokratickým zákonem.

To víš, žejo, řekl Paul.

Jasný, řekl jsem.

A poť k nám, užs u nás nebyl vod oligocénu, řekl.

Tak jsem šel.

U Paulů dřepěla horizontálně rozšířená Paulova drezína a jedla nadživotního králíka z čokolády, jací se u nás v té době nevyráběly, jediné leda na export. Ale tenhle byl v zeleném staniolu, moc lesklém na naše poměry. Dítě Ellen si hrálo s plyšovou opicí, a kdo tu nesesedl, jako Licátko v kožené bundě a nějaký druhý štráf ve vestičce a v saku, které mu vpředu odstávalo, jako kdyby byl v zaměstnaneckém poměru u Legs Diamondse.

Vstal, když jsme vešli.

Tohle je vrah Bubeník, pravil Licátko s rozpačitým úsměvem.

Štráf vycenil zuby pod fouskama.

Paní Ramešová Licátka pokárala.

Paul Rameš se rozchechtal.

Ahoj, řekl jsem a podal jsem štráfovi ruku a bylo mi divně.

Pak nějaké řeči, co má někde zařídit. Vyrozuměl jsem, že někde v cizině.

No, pěkný zábavy, pánbů s námi a zlý pryč, pomyslil jsem si a honem jsem se věnoval paní Ramešové, která mi nabídla čokoládového králíka.

Ellenka zrovna utrhla opici hlavu, lízla si pilin a dala se do breku.

Tak jsem se honem věnoval taky Ellence.

Naštěstí bylo už pozdě a já se odporoučel.

Když jsem se loučil, štráf ve vestičce znova zdvořile vstal, podal mi ruku a opět vycenil zuby pod fouskama.

Bylo mi krajně nepříjemně.

A potom, jak tyhle věci chodí, ráz naráz, levý hák, pravý hák, direkt, uppercut.

Najednou rádio hlásí, že lízli Hirama C. Nutsbellowa.

Ženu se k Licátkovi.

Tam je Sylvička v slzách.

Licátka lízli.

Když tryskám po schodech dolů, potkám dva divné chlápky v kloboucích.

Zastavím se dole, a taky jo, za chvilku nářek. Lízají Sylvičku.

Skočím do taxi, a do Kábertovy ulice.

Mám hlavu plnou Sylvičky. Jsem z toho úplně zblblý a vířej mi v palici pitomý myšlenky, jak jí pomoci.

V Kábertově ulici zastavíme, a právě vedou Paula Rameše, a on se jim cloumá. A už ho cpou do antonka. Zrovna jak si to vymyslel v tom dálnopise.

Jedem dál, říkám taxikáři.

Večer, sedím s uchem na rádiu. Praha nehlásí nic. Zato Hlas Ameriky. „Z Prahy,“ hlásí ten hlas mezi kuropěním rušiček. „Komunistická policie zatkla ředitele tiskové agentury News Limited Hirama C. Nutsbellowa. Hiram C. Nutsbellow je obviněn ze špionáže. Zaměstnanec agentury Pavel Rameš poslal nám odpoledne dálnopis tohoto znění: Dnes ve dvě hodiny byli ředitel Nutsbellow a redaktor Licátka odvezeni policií. Posílám tuto zprávu jako varování Svobodnému světu. Ať se stane cokoliv, stojíme pevně, věrní svobodě a demokracii! Naše pokusy navázat spojení s redaktorem Pavlem Ramešem zůstaly bez výsledku. Zdá se, že se splnila jeho předpověď. Vzdejte, milí posluchači, v myšlenkách s námi čest statečným demokratům.“

Tohle hlásí.

Málo platné, Pavel Rameš byl možná kách, ale grand to byl.

Geroj, jak by řekli staří Slované.

Jedině že si vybral špatnou stranu.

Ale to nebyla jeho chyba. Každý si může vybrat, co chce, ale chtít, co chce, na to jsme všichni krátký, jak praví Schopenhauer. Tak daleko svoboda vůle zas nesahá.

A vypočetli jim to: třídní nepřátelé, zlatá mládež, syn továrníka propadlý sázkové vášni, poměr s nevlastní matkou, pohlavní zvrácenosti – vlastně ne, to rozmázli v případě bratří Mengelových, to je zas jiná historie –, život nad poměry, příživníci společnosti, práce se štítící individua.

A prokurátor: napomáhání špionáži, dodávání nepravdivých zpráv nepřátelské propagandě.

A taky přechovávání špióna a vraha Bubeníka.

Když jsem čet tohle, udělalo se mi nevolno.

Ten štráf totiž křápnul nějakého lampasáka a zmizel s nějakými tajdův papíry.

A nelízli ho.

No měli to blbě. Ale já jsem jen zoufale čet, kolik dostane Licátko a Sylvička.

A bylo zle, bože, narovnali jim toho vrchovatě.

Hiram C. Nutsbellow dostal dvacet pět.

Paul Rameš dvacet.

Licátko patnáct.

Sylvička rok.

Copak – za ten rok ji pustili, na kráse jí to neubralo, spíš přidalo. Vrátila se s takovýma smutnýma očima a šla dělat do fabriky. Do Tesly, televizory.

Továrník Licátko se s ní rozvedl, když byla pod zámkem. Povolili mu to, poněvadž Sylvička se stala osobou provinilou proti zákonům, podle nichž došlo ve státě k lidově demokratickému zřízení.

Uplynulo pár let a Sylvička dnes už našťestí zase dělá manekýnku. Ale co naplat, když je to všechno tak smutné? Sylvička se totiž znova vdala, vzala si návrháře z Módní tvorby.

A Nutsbellowa teď pustili.

A Licátko sedí.

Jistě se chová vzorně.

Nemluvím o Paulu Ramešovi. Ten se patrně vzorně nechová. Nikdy se nechoval.

Ale Licátko se choval.

A když tedy pustili toho síájejáka Nutsbellowa, jestlipak pustěj Licátka, co?

To bych rád věděl.

Ale co by tu chudák dělal, když po něm už ani Sylvička nevzdychne, to nevím. To, Panebože, opravdu nevím.

1955

*Společnost neskládá se z vinných a nevinných,
nýbrž z již odhalených a dosud neodhalených.*

— INSP. VODIČKA BOHUSLAV

Malá pražská matahára

S Geraldinkou jsem se seznámil při společenské hře, které se říká „ústní pošta“ a kterou jsme hráli na večírku o Petrových dvacátých narozeninách. Hraje se tak, že se přítomní rozsadí okolo stolu střídavě podle pohlaví a potom si ústy podávají sirku, aniž se jí dotkli rukama. Vždycky když sirka oběhne jednou kolem, kousek se ulomí, takže nakonec zbude na podávání jen nepatrná tříštička a ta přechází od jednoho hráče k druhému víceméně pomocí jazyka. Kdo ji spolkne nebo ztratí nebo mu spadne na zem, musí vykonat nějaký nemilý úkol. Taky se to dá hrát na fanty, což potom permutuje v striptýz, ale k tomu o Petrových narozeninách bohužel nedošlo. Je to nehygienická a zajímavá společenská hra a na rozdíl od jiných bavila všechny lidi bez výjimky, s kterými jsem ji měl příležitost hrát.

A toho večera, na Petrových narozeninách, jsem byl ve zvlášť výhodném postavení, protože z pravé strany jsem měl Lizetu a z levé tu dívku, kterou mi představili jako Geraldinu a která měla vizáž prvotřídní pražské zlatohlávkí samičky, černé vlasy a černé oči, na lalůčkách uší nastrčené zlaté mušličky, ve výstřihu benátskou kamej na kosočtverečném řetízku a na nahých pažích sbírku zlatých starožitností; vězela v černých taftových šatech, voněla nějakými parfémy a měla velice hezkou pusu, pro tu hru jako stvořenou. A to všechno dohromady měla ve věku šestnácti a půl roku.

Pro mě večírek skončil nepříjemně, protože jsem se opil a taktak stihl sraz svojí jednotky, pěveckého souboru Šestého školního tankosamohybného praporu, s nímž jsem odpoledne předtím koncertoval v patronátním závodě. Dorazil jsem na Denisák minutu po půl

páté ráno, veden bezesporu andělem strážným, jenž rád využívá alkoholické mlhy, aby člověka bezpečně dovedl k cíli, třebaže zhřešil nestřídmostí a ztratil pojem o času a prostoru.

Druhý den jsem našel v kapse blůzy benátskou kamej.

Snažil jsem se rozpomenout, co se dalo, ale hlavou mi táhly jenom mráčky několika nejasných reminiscencí na Braunšlégrovic dvorek a na nějaké neslušnosti, jichž jsem se tam na Geraldince dopouštěl převážně rukama, nic víc.

Naštěstí jsem ještě ten týden jel znova do Prahy, pod záminkou lékařského vyšetření ve vojenské nemocnici. Sotva mě ve Sřešovicích vyhodili, zamířil jsem k Lizetce. Byla trochu uražená, popsala mi zevrubně moje chování na večírku i s komentářem. Její muž, který byl právě na šestidenní dovolence, protože v jeho posádce se nové vojenské řády, spočívající v hermetickém uzavírání vojáků uvnitř výcvikového prostoru, dosud nevžily, měl taky komentář, jenže jiný. Dívka Geraldina je prý dívkou Lizetčina bratra Péti, říkála Lizetka. Celý večer jsem ji v opici obtěžoval. Měl jsem štěstí, že se Péťa opil dřív než já, takže si toho nevším. Choval jsem se prý jako závozník. To říkala Lizeta. Naproti tomu její muž tvrdil, že ne já dívku, ale dívka obtěžovala mě, protože je to prý známá spořilovská majtresa, a Petříček je vůl, jestli to neví. Lizeta řekla, že Petříček není vůl, a že právě proto s Geraldinou chodí. Aby si užil. A že to s ní ostatně není tak zlé, prý jsou to spíš jenom řeči a drby. Nato Richard prohlásil, že jak je na holky levěj, s Geraldinou by si během půl hodiny troufal být *tête à tête et cetera*, a Lizetka ho pohrdavě odbyla, jak to že s ní, s Lizetkou mu to teda trvalo rok, a ráda by prý věděla, jak to potom s Geraldinkou pořízuje za půl hodiny. Richard odpověděl, že netušil, že Lizeta je taky majtresa, proto mu to asi trvalo tak nepřiměřeně dlouho, protože kdyby to byl věděl – a Lizeta zrudla vztekem a Richard honem řek, že je prý hotov, když by to Lizeta tak ráda viděla, své tvrzení dokázat činem. Na to se Lizeta okamžitě nesmírně rozčílila, jak ho můžou takové sprostárny vůbec napadnout, když je jednou ženatý, a k tomu v kostele. Nikdy jsem nezjistil, jestli

to u Lizety bylo katolické vychování nebo jen ženská logika. Asi to byl takový koktejl.

A tak jsem se nabídl, že bych ten pokus udělal za Richarda já.

Lizetka na mě nedůvěřivě pohlédla.

Richard mě ze všech sil podpořil.

Dobře, pravila Lizetka. Tak tam jdi a já tam přesně za půl hodiny zazvoním.

Důkaz se měl provést na čestné slovo.

Šel jsem.

Geraldinina rodina obývala veliký byt v pátém poschodí pěkného staršího činžáku, který jim patřil, na domě stála nahoře ještě malá pětihranná věžička a v té měla Geraldina svůj panenský pokojíček. Situace byla příznivá; otevřela mi a vyvalila na mě oči, ale bez řečí a rozpaků mě pustila dovnitř, a hned mi oznámila, že je sama doma. Na sobě měla modrý svetřík, šedivou sukni a pod ní v hnědožlutých sandálech nahé a opálené nohy s chloupky. Sedla si na gauč, nad gaučem visela barevná mapa světa od společnosti British Airways, po stěnách kalendáře British Airways, francouzské reprodukce galantních obrázků a pod fotografií veselého pána s kytkou v klopě, opatřenou v rohu smuteční páskou, pod tou fotografií věc, která mě překvapila – prázdný kulometný pás. A všude samé květináče, vázičky, figurky, pařížské a londýnské módní žurnály, na psacím stole odporná soška Kingkonga, hromady cetek a sarapatiček a na konferenčním stole čerstvé růže, takže věžní pokojíček s pěti okny naplňovala sladká vůně. Ta vůně, to titěrné harampádí a Geraldinka s černýma očima a zase s těmi zlatými mušličkami na ušních lalůčkách, celý ten seduktivní syndrom mě tak inspiroval, že jsem předepsaný limit překonal o plných sedm minut a přesně dvacet tři minuty po tom, co jsem zazvonil u dveří s mosazným štítkem MUDr. Jarmil Kolben, ležel jsem s Geraldinkou na gauči a plnil podmínky pokusu.

Lizeta zazvonila o dvě minuty dřív a zvonila vytrvale.

Geraldina si otráveně stáhla sukni ke kolenům, upravila si pocuchání, rychle si našminkla pusu a šla otevřít. Jak zmizela, podíval jsem se do zrcadla a měl jsem červené šmouhy kolem úst.

Nechal jsem je tam.

Byl to důkaz navíc k tomu čestnému slovu.

Lizeta vešla, rejčila očima, a když uviděla ty šmouhy na mém orálním ústrojí, trošičku zrudla.

Potom venku mi dodatečně vynadala.

Ale Richard se chechtal a triumfoval.

V podstatě to Lizetu těšilo taky. Byla lačná senzací o holkách, které znala, vadilo jí jen to, že jsem důkaz provedl já.

Protože, třebaže vdána, dělala si na mě vlastnické právo.

A tak jsem se tedy s Geraldinkou seznámil úplně a později jsem z ní vytáhl i její prehistorii. Otec byl vlastenecký zubní lékař; spravoval chrup Hradu a zbytkům české aristokracie, výhradně zlatem. Proto zemřel nepřírozenou smrtí při výslechu v právnickém institutu, jemuž se za války říkalo Pečkárna. Geraldininu mamá si před válkou importoval z Velké Británie. Jmenovala se Genevieve a byla toho času zaměstnána u společnosti British Airways, o jejíž existenci právě silně usilovala státní bezpečnost. Po otci pocházela Geraldinka z rodu, jehož význačným členem byl Alois Jirásek. Po matce z neurčitého rodu sohoského, který byl pozoruhodný jenom výraznou krásou těla, a následkem toho, jak mi se svůdným pohledem sdělila sama Geraldinka, značným množstvím svobodných matek. Její vlastní mamá byla před tou tradicí zachráněna v sedmém měsíci, a to na zákrok britského vyslance na Pražském hradě, který dívku ze Soho kupodivu rovněž znal. Okolo Geraldiny byly odjakživa nějaké diplomatické maléry.

Navštívil jsem ji zas při nejbližší příležitosti, a nikoliv na pokyn Lizety, ale zůstali jsme sami jen chvilku – i ta stačila – a pak se přihnál Péťa a mamá uspořádala v jídelně čaj; v rámci čaje, abych na obě dámy udělal dojem, jsem prozradil řadu vojenských tajemství, která obzvláště hltal Petřík Braunšlégr, neboť příští měsíc se chystal k nástupu prezenční služby vojenské.

Geraldinka se k němu měla o sto šest.

Proti očekávání se mi nepodařilo umluvit si s ní rande.

Když odešel Petřík na záchod a mamá pro novou várku čaje, políbil jsem Geraldinku a zdálo se mi, že na to čeká.

Ale na rande nechtěla.

A k Pétovi se měla jako předtím.

To mě zmátlo.

Později jsem to ovšem pochopil a poznal jsem, že je to u ní všechno tak přirozené jako řeč a smích.

Byla taková.

Těžko tomu porozumět.

A tak z toho všeho nic nebylo a převalilo se asi čtvrt roku. Nebyl jsem už vězněm tankosamohybné školy, ale poddůstojníkem s nejvyšší hodností, buzeroval jsem lemouny a jezdit do Prahy nebyl problém.

Jednou v sobotu, když jsem se objevil u Lizety, panovalo tam zděšení, zmatek a pláč.

Petříčka zavřeli.

Přijeli pro něj do kasáren autem, vytáhli ho z kavalce, sebrali ho i s kufrem a odvezli pryč. Toho času byl ve vyšetřovací vazbě v Českých Budějovicích a Geraldina právě odjela za ním.

Šel jsem ke Geraldinovým. Mamá s cigaretou v dlouhé špičce odkryla přede mnou poprvé ledví. S pohrdáním mi prozradila, že Geraldinku vyslýchali už třikrát, ale Geraldinka se nedala, hrdě čelila těm estébáckým tupcům a neřekla ani ň.

Co měla říct, jsem nevěděl.

A neptal jsem se na to.

Madam měla silný, pronikavý, ale příjemný hlas, a vyjadřovala se slovníkem salónů, s těžkým anglickým přízvukem a v pojmech průmyslové velkoburžoazie, že by to jeden u člověka jejího třídního původu nečekal. Vyjadřovala přesvědčení, že žádný inteligentní člověk nemůže být komunista. Dával jsem najevo svůj souhlas.

A věříte tomu, pane doktore, říkala mamá a přiznávala mi tak akademický titul, o jehož dosažení mě připravila poúnorová pro-

věrka, věříte tomu, že takovou žábu, pane doktore, ještě jí není sedmnáct, takové dítě sledují a chtějí z ní vytáhnout rozumy?

Ne, skutečně? podivil jsem se.

Indeed, pravila mamá. Takový vulgární chlap, ani česky pořádně neumí, pravila s anglickým akcentem, a že prý se u nás schází společnost a jaká, že by chtěl vědět, o čem se tam mluví a kdo tam chodí a co kdo říká, no co byste tomu řek, pane doktore?

Strašné, řekl jsem.

Ale Geraldina ho odpalírovala, to jsem od té holčičky sama nečekala.

A proč oni – nakousl jsem otázku.

To víte, British Airways. Ty je zajímaly už dávno, ale zlikvidovali je teprve před měsícem. A k nám chodili lidé z British Airways, z ambasády, i pan velvyslanec někdy přišel, on býval – mamá se odmlčela a pak pokračovala – a profesor Vašek z elektrofakulty a různí lidé ze společnosti – tak oni byli zvědaví, to si jistě umíte představit.

A kde jste teď, milostivá paní? řekl jsem.

Ve Výzkumném ústavu těžkého strojírenství, řekla.

Tě pic, pomyslel jsem si.

Po půlroční vazbě byl Péťa slavnostně odsouzen ke dvěma letům těžkého žaláře pro snižování bojeschopnosti vojsk. Vychvaloval v kasárnách americké vojenské konzervy, které před Únorem rozdávala UNRRA, a někdo to na něj pích.

Garaldinku buzerovali asi desetkrát.

Jednou i mě.

Jenže armáda je školou mužných ctností. Dřív než pro mě přišli, byl jsem varován. Jednak svým řidičem, který za mnou běžel do kuželníku a oznámil mi, že mě u praporu hledá tajnej z divize, a jestli nechci ještě honem něco vzkázat domů. Odebral jsem se ihned na prapor, bez vzkazu. Po cestě mě podobným způsobem varoval ještě dieslák z intendantního skladu, tři poddůstojníci od praporu a nakonec velitel mojí roty, za kterého jsem tajně dělal referáty na politické školení.

Moc toho na mně nechtěli.

Jak prý se znám s Petříkem Braunšlégre a co je mi známo o jeho rodině.

Vylíčil jsem všechny jako lidově demokratickému zřízení oddané občany a Lizetku jako dobrou soudružku a přítelkyni soudruha náměstka Pittermana.

V tom bodě mě estébák přerušil a chtěl vědět, jestli je Lizetka taky moje přítelkyně.

Je, připustil jsem, ale v jiném smyslu než u soudruha náměstka Pittermana.

Potom jsem Richarda označil jako lidu oddaného komunistu.

Sebe jsem označil za bezpartijního marxistu.

Pak už mě neotravovali.

A po dvouměsíčním pykání přišla na Pěťu amnestie.

Jenže když jsem se vrátil do civilu, bylo už po Geraldince veta. Seděla sice ještě s námi, když Petřík popisoval svá dobrodružství ve vyšetřovací vazbě, morálně byla s ním, možná, tedy úplně jistě, i eroticky. Jenže citově poletovala v tu dobu už za jiným motýlkem – za mladíkem, který nosil kuželovitý kabát s decimetrovými špalíky ze dřeva místo knoflíků půl roku předtím, než se to dostalo do módy i v ČSR. Jmenoval se Pavel, dětství prožil za války v neutrálním Švýcarsku, psal surrealistické prózy o dívkách, s nimiž právě chodil, studoval na anglickém gymnáziu a nakonec, spolu s jiným grandem, který se nazýval Bernard a živil se šmelinou s penicilinem, odcizil u Geraldiných dva tisíce korun.

Od toho večera, kdy se Pěťa vrátil z basy a přijel na dovolenku, jsem Geraldinu dlouho nespátl. Ani jejich byt, plný starodávného nábytku se zlatými šperky ve všech možných zásuvkách, o nichž nikdo z rodiny neměl přehled, takže kdykoliv se Lizetka chtěla vyparádit, stačilo jít na návštěvu ke Geraldinovým a nenápadně si něco vypůjčit. Ani ten dívčí pokojíček s kalendáři British Airways, s kulometným pásem a strašlivou soškou Kingkonga na psacím stolku. Ani mamá v cigaretovém dýmu, vedoucí sarkastické řeči o tajné policii a o komunistech. Ani zlatě rámovanou fotografii Mis-

tra Aloise Jiráska, která visela v jídelně a kohosi ve vybledlém inkoustě a vlastní rukou Mistrovou nabádala: *Národu svého dobrou budíž dcerou!* – kohosi, kdo nemohla být ale Geraldinka, jednak proto, že Mistr zesnul dřív, než na Hradě zakročil britský vyslanec, a jednak proto, že kdoví jak je to vlastně s národností v takových případech?

Když mě pustili z vojny, vrátil jsem se do Zetkova jazzu a žil jsem ve velmi lidově demokratických poměrech; tou dobou, která jazzu nepřála, jsem se protloukal v kavárně Alfa, ale situace se zvolna lepšila, až Zuzka, naše zpěvačka, začala prohlašovat, že než se rok s rokem sejde, bude zas zpívat repertoár Elly Fitzgeraldové.

Jenže než se rok s rokem sešel, stalo se dřív něco jiného.

Jednou, zrovna když jsem postavil saxofon do stojánku a chystal se jít vyvenčit, přistoupila k pódiu pohledná dívka v bledě květovaných šatech z nějakého materiálu, jaký se v Praze nevidí, se zásobami zlata všude po těle a se zlatými mušličkami na ušních lalůčkách.

Geraldinka.

Bylo jí teď asi osmnáct pryč a zkrásněla.

V minutě jsme měli rande umluvené.

Přišla v kostýmku jako z Vogue, veliká krajková bílá nylonová mašle na náprsence blůzy, a švitořila páté přes deváté až do večera. Chodí prý dopoledne do Jazykového ústavu na francouzštinu a odpoledne pracuje na fréze v jakési továrničce, která patří lidovému družstvu hračkařů nebo něčemu takovému. Nevzali ji na vysokou školu.

Jak to odpoledne? Copak není odpoledne?

Je, ale náš ředitel je do mě paf. Jak mě vidí, vlhnou mu voči, pravila. Řekla jsem mu, že mi není dobře. Vždycky mě pustí, když mu řeknu, že mi není dobře.

Geraldino, seš prima zjev, řekl jsem jí.

Smála se, vykládala o mamá, o lidech ze společnosti, nyní už většinou zamířovaných, o tom, že pohrdá lidmi, kteří nemají žádnou ctižádost, že ona má ctižádost vidět svět a chodit dobře oblékaná

a naučit se řeči, proto že pracuje v továrně, a co si vydělá, nechává jí mamá na oblékání.

Sakra, řekl jsem a podíval jsem se na její nylonové krajkoví, to musíš ale vydělávat hodně. Kdes koupila tuhle látku?

Tu jsem dostala, řekla a honem obrátila list, a jestli prý ještě pálím za Lizetou a jak ona měla Lizetu vždycky ráda a viděla v ní ideál ženy, ale pak že ji Lizeta zklamala. Lizeta by chtěla žít ve velkém stylu, ale je v podstatě proletář, ze zámečnické rodiny, a nikdy styl nebude mít.

Začal jsem se s Geraldinkou ukazovat na veřejnosti. Byla z ní reprezentativní mladá dáma. Příjemně konverzovala. K ničemu nebyla neochotná.

Pomalů z ní vylízalo, že ty látky jí opatřuje nějaká Miss Jeanne Fulbridge z anglické ambasády.

To víš, mamá má styky, ještě přes bývalé lidi z British Airways.

O styky její mamá jsem se úmyslně nezajímal.

K čemu se vydávat v nebezpečí.

Na plese mediků jsem se však s tou hovornou dámou sešel a byl jsem dokonce okolnostmi přinucen zatančit s ní taneček. Vedla ty staré známé řeči o komunistech a o nesmyslnosti komunismu.

Ještě jste v tom těžkém strojírenství, milostivá paní? zeptal jsem se.

Pořád, pravila se smíchem. Není to ohromné? To je ta jejich bdělost a ostražitost! Smála se. Nejdřív mě půl roku vyšetřovali kvůli British Airways, a pak mě nasadí do výzkumné laboratoře těžkého strojírenství! Mám přístup ke všem statistikám, ke všem plánům –

Skutečně? řekl jsem rychle.

Já vím, že je to neuvěřitelné, řekla a pochodovala se mnou ve fox-trotovém rytmu.

Taky mi to nešlo na rozum.

Ale úmyslně jsem se o to blíže nezajímal.

A jak se daří paní máti, milostivá paní, pozeptal jsem se radši na babičku.

Geraldinu jsem potkával obyčejně v poledne v automatu Koruna, kam jsem chodil na rumový pudink a Geraldinka na kávu se šlehačkou. To byl jediný gastronomický hříšek, který si dovozovala. Rozprávěla vesele o svých nových šatech a střevících, o lidech z továrny, o tom, jak se v továrně dělají samé meloušky a jak tam není ani jedna veš, a když jim tam jednou takovou veš chtěli nasadit, tak ji kádrovák neprokádroval.

Kádrovák je u komunistů, ale je to žůžo chlapec, řekla Geraldinka.

Mezitím se situace v oboru jazzu silně zlepšila a Zetka připravovala velkou jazzovou revui, která pod rouškou vědecko-historického předvedení vývoje lidové hudby černého lidu Ameriky měla vyhladovělým pražským fandům naservírovat vrchovatou porci toho nejdivočejšího synkopovaného koktejlu, jaký jsme byli s to namíchat.

Využili jsme všech triků, pořád ještě nezbytných, abychom celou věc dostali na scénu. Včetně učeného pojednání dr. P. L. Lundy, který k pobavení vlastnímu i všech zasvěcenců podvodně odvozoval původ pentatoniky z třídních rozporů v beninském království. A včetně Roberta Bulwera, azylníka amerického původu, jenž byl z politických důvodů nucen uchýlit se do Československa, protože se mu nechtělo na vojnu. Označili jsme ho za důstojného nástupce Bunka Johnsona, jeho jméno jsme natiskli obrovským písmem na plakáty, a prohlášení, které učinil na tiskové konferenci ČTK, jsme petitem schovali do programů.

V předvečer koncertu mě navštívila Geraldina v bytě.

Má se na to jít v dlouhých šatech? zeptala se. Nebo v polovečerních? Nebo stačí koktejlky?

Geraldino, přijď třeba v plavkách, ty můžeš, řekl jsem jí galantně, jak to milovala.

Ne, vážně, říkala. Já tam přijdu s Jeanne. Tak to musím vědět. Černé oči jí plály nadšením, ve vydýchaném vzduchu mé garsonky, prosyceném vůní vepřové, kterou si vedle v kuchyni pekla vdova Ledvinová, moje bytná, se vznášel duch Společnosti, Anglie, Západu.

Tak jsem jí poradil, aby si vzala polovečerní.

Mezi jazzovým lidem, který se dostavil v nejdůhovějších barvách a sváděl před divadlem bitvu o lístky, vypadala jako královská princezna.

Pásci se kolem ní rojili jak mravenci okolo kapky medu.

Dvě a půl hodiny jsme duli dixieland a bebop. Aplaus explodoval po každém čísle téměř atomicky. Dupot, pískání, řev a nadšení, jaké ten sál nezažil.

Po koncertě mě Geraldinka představila Miss Jeanne Fulbridgeové. Sotva jsem ji spatřil, zdvořile jsem se odporoučel.

Nestál jsem o bližší seznámení.

Jak říkám: k čemu se zbytečně vydávat v nebezpečí?

A měl jsem nos.

Ráno zvoní telefon. Lizeta. Víš, že sebrali Geraldinovic?

Nekecej!

No vážně, přečti si Rudý právo.

Ženu se do trafiky. Miss Jeanne Fulbridgeovou vypověděla vláda republiky do čtyřiaadvaceti hodin z území státu. Prováděla totiž za pomoci bývalých zaměstnanců letecké společnosti British Airways průmyslovou špionáž a požívala diplomatické imunity.

V souvislosti s jejím případem bylo provedeno několik zatčení.

Šel jsem za Lizetou. Zatím nevěděla nic bližšího. Ale za několik dnů vyšlo leccos najevo. Sebrali taky hochu Pavla, toho v tom kuželo-
lovitém kabátě, a za týden ho zase pustili. Sebrali profesora Vaška z elektrofakulty, a už ho nepustili. Spadla do toho řádka lidí, ze společnosti i odjinud.

Pitomci, vyjádřila se o nich Lizeta. Slezali se tam ze snobismu, celí pryč z toho, že stará Geraldinovka je Angličanka. Patří jim to.

Angličanka ze Soho, řekl jsem.

Každě není anglista jako ty, odsekla Lizeta.

A proč to dělaly? zeptal jsem se.

To nevím, řekla Lizeta. Stará Geraldinovka byla kráva a Geraldinka taky.

Čekal jsem, že mě rovněž líznou, ale vynechali mě.

Myslíš, Lizeto, že Geraldina opravdu špiónila? zeptal jsem se po čase.

Pitomá na to byla dost, řekla Lizeta. A ta její mamá taky. To si přeci mohla spočítat, že po ní půjdou. Těžké strojírenství!

To je fakt, řekl jsem. Ale co mohla, prosím tě, vynášet Geraldinka?

Čert ví, pravila Lizeta. A nepoužívej zdrobněliny, ledaže mluvíš o mně. Prostě, ta ženská z velvyslanectví ji oblbovala nylonem a udělala si z ní poskoka. A teď si hezky diplomaticky vyletí z obliga a Geraldinu v tom nechá.

Co taky může dělat? řekl jsem.

Ty myslíš, že by něco dělala, i kdyby mohla? pravila Lizeta.

Máš pravdu, řekl jsem. Mouřenín udělal svou povinnost, mouřenín může jít.

A potom, týden po jejích devatenáctých narozeninách, napařili Geraldince pět let.

Její mamá pětadvacet.

Ale to mně bylo celkem jedno.

Ale Geraldinky mně bylo líto.

1955

*Všechna zvířata jsou si rovna,
avšak některá jsou si rovnější.*

— GEORGE ORWELL

Dobře prověřená Lizetka

Když mě vyhodili, Lizetku nevyhodili. Prověřili ji se vším všudy, i s jejími šesti semestry a žádnou zkouškou. Dokonce ani kolokviem. Mě vyhodili, ačkoliv jsem měl jen pět semestrů a přitom půl první štače. Ale byl jsem živel podezřelý ze sympatií k Západu, protože se vědělo o mé činnosti v Zetkově swingbandu a protože, já blbec, přišel k prověrce v barevných fuseklích. Fendrych, ten šilhavý s předkusem, mi na ně celou tu dobu čuměl a pokaždé, když se zeptal nějakou důležitou otázkou, například „Pocházíš z dělnické třídy, kolego?“ nebo „Věříš v Boha, kolego?“ zamžoural očima, jako kdyby ho ty výrobky dosud soukromého průmyslu dráždily.

Samozřejmě mě neproověřil. A tenhle samý Fendrych prověřoval Lizetku, která ze sympatií podezřelá nebyla, a dokonce právem. Na světě byla jen jedna jediná věc, ke které měla sympatie. Ona sama.

Je jasné, že já jsem při její prověrce nebyl, ale dovedu si to živě představit. Jak Fendrych mžoural, jenže na žádné fusekle, na nic takového – Lizetka si na to určitě vzala svou nejstarší blůzu, kterou jí její milci samým objímáním potrhali, aby vzbudila třídní dojem. Taký určitě bez veškerého studu zdůrazňovala dělnictví svého otce kulisáka, ačkoliv normálně, když o tom už jo musela mluvit, říkala, že je v Národním divadle. Na otcovy politické názory se jí neptali, protože byl dělník, a Lizetka proto nemusela lhát. Pokud teda Fendrych na něco mžoural, mžoural na Lizetčinu podprsenku, do níž, ví Bůh, měla co dát, anebo na zastupovaná kolínka, která před ním bezpochyby obratně odhalovala, poněvadž moc dobře věděla, že vydají za dva kádrové posudky. A tak ji Fendrych prověřil, tu svini kobyliškou.

A bodejť by ji neproověřil, pálil za ní dva roky a ona ho nikdy úplně neodmítla, neboť úplně neodmítla nikdy nikoho, neboť věděla, že každého může někdy potřebovat.

Takže zůstala na fakultě. Mnoho lidí po letech prohlašovalo, že do smrti nepochopí, jak tohle krásné boží hovádko mohlo projít ze staroslověnštiny a jak mohlo dokonce sesmolit dizertačku a udělat doktorát. Na první pohled to snad nepochopitelně vypadá, poněvadž Lizetka dodnes neumí správně tvrdé a měkké i, ale kdo si dá práci a podívá se podruhé, tomu to dojde samo.

Pakliže není pitomý.

Lizetka, i když je jí dnes už třicet, je něco extra. V USA takové fotografují na Technicolor a používají na inzeráty dámského prádla značky Maiden Shape.

A k tomu si připočtete prohnalost aspoň tak velkou, jako je Lizetčina omezenost ve vědách.

A ještě úplně dokonalý nedostatek ohledů, ani stopečku po altruismu a úplně příkladnou cílevědomost, co se týče vlastní osoby.

S tou staroslověnštinou například to bylo tak: Lizetka přišla ke zkoušce v době, kdy ji docent Marek nečekal a kdy, jak měla zjištěno, byl ve svém kabinetě sám. Se sklopenými řasami se přiznala, že z kyrilice nezná ani slovo, ale že nutně potřebuje vysvědčení o zkoušce, jinak ji zpětně neproověřej. Docent Marek se chtěl rozhořčit, pak se ale podíval Lizetce na podprsenku, potom výš, až k zeleným očím, a v těch se utopil.

A vysvědčení jí napsal.

Stálo ji to pár cest na Hřebenka, kde docent Marek bydlel se ženou a třemi dětmi. Na těch cestách musela vyposlechnout jeho historie. Na poslední té pouti se jí svěřil, že jeho samého staroslověnština taky otravuje, a nabídl jí bezpečný průvod přes štace až k doktorátu za občasný pohlavní styk. Jenže s tímhle zbožím Lizetka šetřila, a jelikož už měla po staroslověnštině, hodila zpátečku a vycouvala z garáže. Podobně lacino zdolala literaturu, ruštinu, marxismus, všechno.

Já to vím, protože pro mě má Lizetka slabé místo v srdci, které jí reaguje na tenora. Je to sice úplně ojedinělý přírodní zjev, neboť kámen je kámen, no ale Lizetčino srdce je už takový zvláštní kámen. Rozbušilo se jednou, když jsme párkrát z nedostatku jiných možností hráli na Vlachovce, a tak jsem se tam s ní seznámil, sviní kobylickou. Ano, patřila do téhle zvláštní kategorie krás, dnes už vymíraj, Praha se integruje, a z ní se vyšvihla, teď už až do Rio de Janeiro, Pánbů jí pomáhá. Ale i kdyby se vyšvihla až na Měsíc, zůstane v tom svém kamenném srdci kobylickou sviní.

Jo - a s tím doktorátem to bylo komplikovanější. Nicméně všechno uvážila, vybrala si jako obor psychologii, protože správně odhadla profesora Zajce jako nejpřístupnějšího mimovědomostní kvalifikaci, a potom se zaměřila na jednoho klasického filologa; to byl velmi vědecky založený mladík a v oboru ženských ryzí, od praxe odtržený teoretik. Na Lizetčině osobě poprvé alespoň částečně vykonal sexuální praktika. Dizertačku měl za čtvrt roku hotovou a byla to práce tak skvělá a inspirovaná, že Lizetce nabídli, aby ji rozšířila o stručný historický úvod a podala ji jako práci habilitační. Jenomže Lizetce stačil doktorát.

Měla totiž jiné plány.

Ten klasický filolog, ten sám doktorát neudělal. Když se na něj Lizetka potom vykašlala, začal chlastat a tropit výtržnosti a nakonec ho kvůli tomu z fakulty vyrazili jako buržoazní přežitek. Teď dělá někde v Ostravě barového portýra.

Mezitím co jsem si odbýval nejčestnější povinnost, pokračovala Lizetka v kariéře celkem skromně. Dostala místo na smíchovském gymnáziu a učila tam marxismus. Většina těch, co dokončili fakultu s ní, byla sice přinucena učit počty v hlubokém pohraničí, jenže Lizetka se včas seznámila s kýmsi z ministerstva, ani nevím s kým.

A když jsem se vrátil, byla už programovou referentkou Ústředí lidové tvořivosti. V Alfě se objevovala ověšená zlatem a drahými kameny, ještě víc než kdysi Geraldinka, a to už nebyly tajné výpůjčky z nepřeborných šuplat u Geraldinových. Lizetka se totiž seznámi-

la s někým vyšším z ministerstva financí, takže jejich rodinu měnová reforma tak nepřekvapila.

Tou dobou se už sice všude pohybovali chlápci, kteří ji od srdce nenáviděli a pomlouvali ji, kde mohli, ale jakmile se s ní octli *vis à vis*, a ona na ně vystrčila obsah své podprsenky, byli vždycky zase znova vedle.

Komunisti, bezpartijní i židi.

Vsjo rovno.

Nachytal se na ni taky ten esčémácký poeta Jan Vrchcoláb. Podprsenka ho oslepila do té míry, že se Lizetce začal svěřovat se svými ideologickými sny a pochybami. Vykládala je potom všechny mně. Byla do mě udělaná, ta svině, i když ne zas natolik, abych byl příliš účasten jejího pohlavního života, a i když se nakonec na mě taky, jak by řekl Krpata, vytřítečkovala.

Vždycky, když chtěl Jan Vrchcoláb napsat něco do Mladé fronty, šel napřed k Lizetce. Ta mu poradila. A protože měla Lizetka různé nálady a podle nich, jako pravá ženská, diametrálně měnila názory, měnil názory taky Jan Vrchcoláb. Čtenáři Mladé fronty to žrali horké. Takže skrze Vrchcolába měla Lizetka pronikavý vliv i na mládežnické hnutí.

To ovšem nikdo nevěděl.

Přitom, co se idejí týče, šlo Lizetce samozřejmě vždycky jen o jedinou, o sebe samu. V té byla podivuhodně důsledná a nikdy ji ani na okamžik nezradila.

A občas měnila Vrchcolábovy názory z dlouhé chvíle a kvůli legraci. Mnoho lidí si začalo nad Vrchcolábem lámat hlavu. Marně.

Vždycky když mu nakukala něco obzvlášť povedeného, zavolala nebo přišla do Alfý a měli jsme z toho gaudium. Pak jsme společně vymýšleli, co do něj nahustit dál. Měl totiž ve zvyku veřejně si vylévat rozumy o každé důležitější kulturní a politické události, a tou dobou pocházely tyhle rozumy převážně od Lizetky, inspirované popůlnočními jamsedáncami v Alfě.

Když je pak v Mladé frontě obtiskli, rozproudily se občas polemiky a různí socrealističtí teoretikové ty Lizetčiny bebopové rozumy

rozváděli a rozkecávali dál. Vznikla téměř literární škola a něco se přeložilo i do ruštiny. Odtamtud to přetiskli v L'Humanité. Potom v Masses & Mainstream. Tak přerostl Lizetčin význam poprvé Atlantický oceán.

Když nám už tahle švanda nestačila, počali jsme označovat různé osoby, které pak Vrchcoláb postupně napadal z kosmopolitismu, buržoazního nacionalismu, sionismu, mendel-morganismu, formalismu, poklonkování před západní kulturou, později ze slánštiny, titoismu, naturalismu, freudismu, idealismu, spiritualismu, oportunismu, revizionismu, surrealismu a ze znalosti angličtiny, a to v soukromí, na schůzích, v kádrových posudcích a zčásti i veřejně tiskem.

Následky si přirozeně nesl sám.

Nese je dodnes.

A nakonec pomohl Lizetce do přípravného výboru pro sofijskou výstavu a tím jeho činnost pro Lizetku nedobrovolně, ale definitivně skončila. Ve výstavním výboru Lizetka nejdřív co mohla zvorala, a tak tam pro jistotu radši přestala docházet. Zato si vzala k srdci jeden bod z instruktaže ředitele výstavy soudruha Boreckého k pracovním toho podniku: Že si mají – na státní útraty – dát ušít troje šaty u Rosenbauma, aby reprezentovaly stát.

Tuhle instrukci splnila Lizetka tak horlivě, že si jich dala ušít šest. U Rosenbauma.

Co mohla, to zvorala, ale pan ředitel si ji přesto oblíbil. Říkal jí naše Lízi, i před novinářema, a proto s ní taky jedna mládežnice z rozhlasu, která řediteli Boreckému lezla do zadnice, aby jí pomohl na ministerstvo, natočila interview k proponované expozici a představila ji jako typickou socialistickou ženu našich dnů.

No tedy, to se pěkně řízla.

Ale to nikdo nevěděl.

Než se jelo do Sofie, přišlo nařízení, že se má přebujelý personální stav snížit o třetinu. Vyhodili Maršíkovou, která celý ten čas pracovala dvě hodiny denně zdarma navíc. Vyhodili Bémovou, která zorganizovala všechny pavilóny těžkého i lehkého strojírenství. Vy-

hodili dokonce Taťánu Letnicovou-Sommernitzovou, která dělala kádrovou referentku a dozírala na brigády.

Opakovala se přesně situace z prověrek: Lizetka jela. Všech šest modelů od Rosenbauma vezla s sebou, kromě mnoha jiných věcí na výměnu. Mnoho jich nacpala Ríšovi do basy a mně do kufru od tenora.

My jsme totiž jeli taky, Zetkův swingorchestr. To jediné Lizetka nezvorala. Když přišlo na recesi, dalo se s ní počítat.

A tak jsme tedy seznamovali Sofii s lidovou hudbou utlačovaných amerických černochů. My sami jsme se v repertoáru nijak neutlačovali, ačkoliv jsme měli jakési instrukce z ministerstva kultury; duli jsme naplno. Večer co večer kymácely se stovky Sofijčanů a Sofijčanek po parketě za zvuků Benny Goodmana, mezi námi Lizetka s různými galány, potom s jedním vysokým, blondátým z tamního ministerstva kultury.

Ten jí taky začal říkat Lizetka. Jmenovala se vlastně Lidmila a říkalo se jí všelijak: Lída, Liduše, Lízina, podle toho. Každý jí říkal, jak se mu to líbilo. Ten Sofijec jí říkal Lizetka, a to se ujalo.

Nakonec s ním zmizela do Zlatých Písků. Samozřejmě to bylo zakázané, na výstavě vládla přísná pracovní kázeň, ale ta se, to je taky naivní nápad, nevztahovala na Lizetku.

Připojila se k nám až na zpáteční cestě v Budapešti, to už s ní byl zas nějaký jiný chlápek. Vypadal na tajného. Čert ví, já ne, ale u Lizetky je možné všechno.

Vezla s sebou televizor, stříbrnou lišku, perziánový kožich, kalkulačku, dva fotoaparáty, zlaté hodinky a asi dvacet deka zlata ve špercích. Taky šest metrů čínského hedvábí s pagodama, ale to pak prodala, protože ho v Praze běhalo už příliš mnoho.

A všechno jí to prošlo. Holky z výstavy, která si každá vezla nylonovou noční košili a dva litry maraskina, skřípěly zuby, nenáviděly ji, Pokorná ji dokonce udala.

Udání se rozplynulo v tajných koridorech na Letné.

A v Sofii, ještě než se na výstavu vyflákla s tím blondákem z tamního ministerstva kultury, sedl jí na lep taky náměstek Řeřicha, velký pán ve školství.

Vzplál jak olympijský oheň.

Jeho prostřednictvím promluvila jménem československých žen k bulharským dětem, které zrovna zahajovaly školní rok, a ten projev vysílaly všechny bulharské rozhlasové stanice.

V Československu ho citovali v novinách.

Vymysleli jsme si ho společně po půlnoci v tanečním sále expozice, silně ovínění Mavrudem.

Jenže takové projevy se stejně nevnímají, takže to nikdo nepoznal.

A pan náměstek Řeřicha na Lizetku nezapomněl. Sotva se vrátila z výstavy a vyrazila z ministerstva ještě asi tři tisíce na různých doplatech, učinil ji zástupkyní šéfredaktora pedagogického nakladatelství. To místo měl sice původně dostat nějaký letitý pedagog, ale ten byl včas označen za suchara s nedostatečnou marxistickou erudicí, a mimoto byl maloburžoazního původu.

Což u srovnání s Lizetčiným dělnickým byla povážlivá závada.

Protože se Lizetka stala hned zástupkyní šéfredaktora a nemusela začít od píky, nevyšlo najevo, že neumí tvrdé a měkké i.

A jedno se jí musí nechat: na staré přátele nezapomněla. Kmenoví překladatelé nakladatelství přišli o práci, neboť Lizetka rozdělila všechny překlady rovnoměrně svým známým. I já jsem s pomocí kapesního slovníku Leontije Kopeckého přeložil z ruštiny nějaké básně Mao Ce-tunga a příručku o trestech.

Následků se Lizetka nedočkala.

Na sjezdu spisovatelů se seznámila s někým ze zamini.

Za měsíc nato byla jmenována kulturním přidělcem v Rio de Janeiru místo nějakého Hrubeše, který se kvůli tomu pět let učil portugalsky.

Já vím, je to neuvěřitelné, ale je to fakt, ačkoliv se tomu rozum vzpírá.

Neboť je mnoho věcí mezi nebem a zemí.

A protože kádrové posudky, třídní původ, brigádnické hodiny a zásluhy jsou jedna věc, a pěkná ňadra, zadek a zelené oči jsou druhá věc.

Jako časnost a věčnost.

Proto nevím jak kdo, ale já bych je nikdy na váhu nedával.

A tak se Lizetka, ta kobylišká svině, vykašlala i na mě a sedí v Rio de Janeiru jako kulturní přidělenec.

Čekám, že se jednou stane první prezidentkou tohoto státu.

A to potom teprv bude socialismus.

1955

*Got'em blues'am damn'
mean to cry, O Lord!*

Krpatovo blues

Zavřeli Krpatu.

To mě nepřekvapilo, spíš potěšilo. Mám dojem, že mu tím zachránili život. Aspoň na čas.

Za ty čtyři roky, co s námi Krpata hvízdal na klarinet, pozoruhodně se zlepšoval v přednesu blues. Když jsme ho vzali, měl Krpata slušnou techniku, ale tvrdý, ocelově rovný tón, pro vokalizaci, jak se zdálo, vůbec žádné buňky, ale zato vynikal srandou a různými žertíky, a to: třeba hrajem nějakého Counta Basieho ve velkém posazu, já čenžnu na tenora a šinu si to k mikrouši, poněvadž mám mít parádní sólo, ale zaduju do tenora a ozve se zabučení, něco hrozného. Samozřejmě, štráfcí v prvních řadách strnou, sajdy, které se chystají na extra srážecí foxtrot na skle, toho nechají a čumí užasle na mě, a já rudnu a potím se a vyluzuju strašlivé zvuky – Zetka vstane od piana – já hmátnu do korpusu a vytáhnu odtamtud zmačkané růžové dámské kalhotky z nylonu s kraječkama a s monogramem. Štráfcí se samozřejmě můžou pominout humorem, kristýny ječí nadšením, aplaus na aplaus. Musím se na ně cenit a uklánět.

Tak takovéhle míval Krpata žertíky.

Prastaré, ale vždycky účinné.

A pak se oženil a žertíky ho začly přecházet. A jak ho přecházely, začal jeho kláras víc a víc plakat a naříkat, tón mu měknul, formoval se, krásně a lyricky zdrsňel, v dixielandu strhával pomalu vedení z kometu na sebe, až to v poslední době dotáh tak daleko, že při dixíku nikdo netancoval, všichni natahovali uši, slzeli a koukali na Krpatu s tou jeho vpadlou hrudí a tuberáckýma tvářema, s očima přivřenýma a s tím zázračným, sladkým bluesovým dřevem, jak na ně hraje blues.

Ale jaké blues!

Opravdu blues!

Nezřídka se některý přiožralý štráfek rozbrečel.

A teď ho tedy zašili pro pokus o podplácení orgánů lidové správy a pro urážku příslušníka Sboru národní bezpečnosti, klarinet mu vzali a dali mu koště.

Tak mu aspoň na čas zachránili život, protože hrát takhle dál, to už nebylo možné. To by už přesáhlo meze snesitelnosti. V nejlepším případě by z toho zcvokatěl jako Leon Rappolo z marihuany.

Krpatova historie je následující.

Z lásky pojal dívku jménem Květuše Procházková, a z lehkomyslnosti se opomněl postarat o to hlavní a základní, co je u každé lásky a každého manželství nejdůležitější: o byt.

Teď na vás asi klesá nuda těžkým příkrovem dikobrazích bytových anekdot.

Ale tohleto tentokrát není anekdota, ale aby se tak řeklo, pravdivý příběh ze života o soukromé tragédii a uměleckém růstu Ladislava Krpaty, bluesového klarinetisty.

Prostě, no, Květuše byla dost normální břehulka, trošku odbarvená, trošku našminknutá, jednou s kraťáskem, jednou s římem, jednou s hamletem, prostě jakých je většina, a s normálníma touhami po silonové noční košili a ručně pleteném pastejřském svetru z Itálie za šest set ká.

Co na ní viděl zvláštního, viděl jen on, já ne.

Ale tak to bývá vždycky, že.

Do té doby, než si ji uvázal na krk, bydlel v podnájmu na Žižkově, u paní, která se jmenovala Rosalie Ledvinová a pronajímala pokoj výhradně svobodným pánům, protože slečny prý by pořád něco vařily a praly a sušily, což způsobuje nepořádek, a ten ona v bytě nechce mít.

Bodejť by chtěla, když měla kromě toho pronajímacího pokoje o rozměrech 3 x 4 metry už jenom o něco menší kuchyň, nepočítáme-li takzvanou předsíňku. Ačkoliv zas to byla poměrně dobře situovaná vdova s plnými čtyřmi stovkami penze. Což s dvěma páde, které dostávala od Krpaty, dělalo čistých šest set padesát.

To jde, ne?

Samozřejmě, jsou vdovy, které jsou na tom líp, protože to jsou prohnané vdovy. Například náš bubeník bydlí u jedné, která má místo kvartýru penzionát. Má takovou vilku. Nazývá se to rodinný domek a je tam dole její byt a v prvním poschodí pět kukaní a pod střechou ještě dvě. Dohromady sedm, a v nich celkem deset podnájemníků. Tři po dvou pade, samostatní, osm po dvou nula nula, ti jsou v kukani po dvou, a jeden – jak bych vám to vysvětlil – takzvaný absteig, no prostě, ten je nejdražší, počítá se padesát až sto korun za použití. Takže jí to dohromady dělá měsíčně dva tisíce jedno sto, bez absteigu.

Že nevěříte? Můžu vám dát adresu, kdybyste měli zájem. Má plno, ovšem ten jeden pokoj je k použití vždycky.

Ale to jen na okraj, o to tu nejde.

U té vdovy Ledvinové Krpata tedy bydlel, a jak byl naivní a důvěřivý, uposlechl jejích rad. Její rady byly, aby si nic nezačínal s bytákem. Z toho důvodu u ní bydlel bez podnájemnického dekretu – on totiž ve své prostotě ani o existenci takového dokumentu nevěděl –, jenom se tak přihlásil na policii a prostě: bydlel. Vdova, abyste si nemysleli, nebyla nějak pořouchlá, ale měla z bytáku strach. Staré ženské bývají už tak bázlivé; bojí se upírů a vrahů a tak, tahle se bála, aby jí ten byteček nesebrali a nepřestěhovali ji do pohraničí.

No, ale teď malér byl v tom, že Květuše Procházková byla proletářská dcera z Karlína a bydlela u rodičů v takovém extra romantickém pavlačovém domě, šlo se tam z pavlače nejdříve do pokoje, skrz pokoj do kuchyně – a tím apartmá končilo. A to ještě měl byt tu vzácnou výhodu, že byl na opačném konci pavlače než záchod, takže tam nebylo cítit žumpou, nýbrž jenom prádelnou a shnilým ze-
lím.

Když udělali tu nerozvážnost, představovali si to tak, že se Květuše nastěhuje ke Krvatovi do podnájmu, a až vdova Ledvinová zaťuká bačkorama, byteček zchlamstnou.

To tedy byla od nich ovšem nelidská a nehumanistická vypočítavost.

Takže konečně možná dobře jim tak.

A Krpata ať sedí.

Jenže jim to nevyšlo; na vdovu narazili. Ječela, jak vdovy ječívají, že byt pronajala svobodnému pánovi, a když se svobodný pán oženil, ať si hledá byt jinde. Ona že do bytu ženskou nepustí, v bytě prý stačí jedna.

Poctivě řečeno, měla pravdu.

Ona stačila.

No, nedalo se nic dělat, vdovu nedonutili. Krpata se poprvé trochu informoval o bytovém zákoně, ten ho sice omráčil, že ho ani nedočetl, ale tolik z něho vyrozuměl, že podnájemník má práva neobyčejně malá. Rozhodně ne nastěhovat si k sobě manželku.

Rozhodli se teda, že zatím budou bydlet každý zvlášť, ona u rodičů v Karlíně a on u vdovy Ledvinové na Žižkově, což konečně je dost výhoda, protože to není daleko od sebe, a že budou hledat byt.

Za manželskou radostí docházeli jeden k druhému, v neděli odpoledne Krpata ke Květuši, to bývali její rodiče na fotbale, a ve středu odpoledne Květuše ke Krpatovi, protože ve středu odpoledne chodívala vdova Ledvinová do kavárny. Samozřejmě, v neděli nemohli začít dřív, dokud Květušini rodiče neodešli na fotbal, což se dělo v půl třetí, a museli být hotovi do půl sedmé, kdy se rodiče z fotbalu vraceli, v náladách proměnlivých podle docíleného skóre. Ve středu to bylo ještě pitomější, neboť mohli začít až po šesté, kdy Květuše přilítla z krámu, a končit museli ve tři čtvrtě na osm, neboť to měl Krpata nejvyšší čas jít do práce.

Dali si tedy žádost o byt. Zařadili je do nějaké kategorie, ocenili je nějakým počtem bodů, já tomu nerozumím, protože se o to nestarám, co bych se o to taky staral, když se mě to netýká, ne? Já po manželství neprahnu a kvartýr mám na Rajském vršku ve vile jednoho skladatele s vyhlídkou na Prahu, se zahradou a koupelnou a telefonem k dispozici. Jak že jsem k němu přišel, když jsem dřív

bydlel podobně jako Krpata? No, to je tajemství, miláčkové, pocho-pitelně.

Tak Krpatovi dali nějaké body na to, že je ženatý, že bydlí v podnájmu, a to odděleně, že je to dům starší padesáti let, že v bytě jeho tchána není koupelna, že tam není spíž, že na stranu se musí chodit na pavlač, že okno kuchyně je na sever – to se ale vlastně zase nějak neutralizovalo tím, že dveře kuchyně byly na jih –, že byt je vlhký, že neobsahuje předepsaných x čtverečních metrů na osobu, že v něm není plyn, že stojí daleko od tramvaje, že Květušin otec trpí nevyлéčitelným nočním pomočováním atd. atd.

Prostě je takhle obodovali.

A časem začaly body přibývat. Do bytu prosakovala na podzim voda ze střechy – za to bylo dost bodů. Pod podlahou v kuchyni objevili houbu. Další body. Za štěnice v pokoji jim sice body dát odmítli a doporučili jenom koupit si prostředek proti, ale zato jim něco přiznali za zatopený sklep, v němž z ničeho nic vyvřel pramen sírové vody, která se ale později ukázala být tekutým obsahem prasklého kanálu, takže jim body zase vzali. Krpata mi začal připomínat burzovního makléře; chodil s notýskem na byták a počítal body.

Jedna důležitá věc jim ale chyběla. Dítě. Na to se dostalo hodně bodů.

Tak je vyrobili.

A štěstí se na ně usmálo. Když se dítě narodilo, umřela náhle vdova Ledvinová.

Požila zkažený salám, který si schovávala od prvního, a dostala otravu masem.

Jenže.

Zjistilo se, že Krpata nemá dekret.

Dále se zjistilo, že je ženat.

Tudíž že koneckonců má kde bydlet.

Tudíž ho z kvartýru po vdově Ledvinové vylili.

Tím, a tím dítětem, jim strašlivě stoupl počet bodů.

No, jenže to byste museli Křpatu znát, a tu jeho ozdobu domácnosti taky. To je moula. Když ho vylili, nezmoh se na slovo protestu. Naopak. Ve svém zvrhlém, obodovaném mozku se na to díval jako na velké požehnání a hned se radostně hnal na bytáček, aby mu ho nem připsali ty body.

No, proč ne? Připsali mu je.

A on se nastěhoval ke Květušiny rodičům.

Ti z toho radost neměli. Taky těžko čekat, aby měli, ačkoliv jako rodiče by snad měli mít.

Ale to vám zas musím trochu popsat ten manželský pár. Květušina mamá byla Tchyně s velkými Tch. Obvykle stála s rukama v bok, boky měla jako Věstonická Venuše, výraz tváře jako francouzský buldoček. Víc snad nemusím.

Zaměstnaná byla v městské tržnici na Královských Vinohradech.

A papá byl dlaždič.

No ano. Copak myslíte, že už snad v socialismu neexistují dlaždiči?

Snad teda pochopíte, že od toho dne, kdy se Křpata nastěhoval k manželčiným rodičům, silně zvýšil svoje bodové úsilí.

A taky jeho klarinet začal nabývat kantilénového tónu a zároveň drsného timbru a víc a víc bluesovatěl.

Jenže nějak se zdálo, že těch bodů nemají pořád dost. Figurovali už ve vedoucí skupince tabulky, asi na třetím nebo čtvrtém místě za nějakým tuberákem s dvěma dětmi a nějakou plodnou rodinkou bez tuberkulózy, ale zato s trojčaty a s druhou sadou na cestě.

Z toho místa se ale nějak nemohli hnout. Nějak vždycky někomu daleko za nima ty body z ničehož nic naskočily a on přeskočil nejen je, ale i tu rodinu s potenciálními šesterčaty a tu rodinu s tuberkulózou.

Ono to „nějak“ ani není tak záhadné, jak to zní, když se to tak řekne.

Ale musí se mít Filipa.

Toho teda Křpata neměl.

Hrál pořád bluesovitější a bluesovitější blues, až ho nakonec přece jen osvítilo, že s těma bodama to daleko nedotáhne a že musí začít s podvodem.

A zas mu štěstí přálo.

Ale zas to vzal za špatný konec.

Chodil celý rozsvícený nadějema, a když jsme toho večera hráli *Tiger Rag*, zved celou Bulvárku ze židlí.

Plán spočíval v tom, že nějaký jeho bratranec měl být přeložen z Prahy do pohraničí, kde mu dali k dispozici byt ve vile. V Praze bydlel ten bratranec v garsoniěře spolu s manželkou v prima moderním baráku obloženém lávou na Pankráci, kde to Krpatovi muselo připadat jako v ráji.

Vymyslel to tak: vezmou Krpatu a Květuši jako do podnájmu, pak se odstěhují a Krpata použije nějakého paragrafu zákona nějaké číslo, podle kterého, odstěhuje-li se majitel bytu, má na něj přednostní právo podnájemník, pak-li je ženat, s dítětem.

Krpata s Květuší a synem se teda slavnostně odhlásili v Karlíně a stejně slavnostně se policejně přihlásili na Pankráci.

Potom si šli zažádat o podnájemnický dekret. Řekli jim, že to nebude problém.

Zákon však pamatuje na všechno.

Prokoukli je, označili to za pokus o bytový podvod a nakašlali jim.

Ostatně, do garsoniéry, kterou ještě k tomu obývají manželé, nelze podle zákona přijímat podnájemníky.

Ještě mohli být rádi, že z toho neměli oplítačky.

Tak se zas odhlásili na Pankráci a přihlásili v Karlíně. Tentokrát se jim ještě tak dalece nic zvláštního nestalo.

No nic. Krpata to vzal z jiného konce. Rozhod se, že si postaví rodinný domek z umělých hmot svépomocí na Rajském vršku. Následkem toho se celou plesovou sezónu dřel jako kůň, oběhal třeba tři plesy za noc, dopoledne vypomáhal v rozhlase, odpoledne chodil hrát s jednou kutálkou na funusy, večer blues v Bulvárce a po půlnoci v jednom baru.

Zkrátka ušetřil sumu potřebnou na nákup těch umělých hmot a parcely a zažádal o povolení stavby.

Samozřejmě zase rovně a jasně, vůbec ho nenapadlo, že by se i na umělé hmoty mělo jít jaksi jinak.

Ani protekci nesháněl, ani intervenci, nic.

Prostě si podal žádost.

A ještě k tomu ji poslal poštou.

Prostě – Krpata.

To se ví, hladce mu ji vyřídili. To jest záporně.

Myslel jsem, že ho raní mrtvice. Přišel večer na Barrandov – to už bylo jaro, po plesové sezóně a hráli jsme na terasách –, trás se po celém těle a vypadal na nervové zhroucení. Zželelo se mi ho. Byl to už jen stíneček starého Krpata, toho, co mi cpal do korpusu ty dámské nylonové kalhotky. Sed jsem si k němu, a všechno jsem z něj vytáhl. Když jsme pak hráli *Heartbreak Blues*, rozbrečelo se pět ožralých štráfků a jedna docela střízlivá dáma.

Tak jsem to vzal do ruky já. Prostě – líčit vám to tady nebude – no, semhle támhle, že – bylo to na nejlepší cestě.

A zatímco jsme byli v očekávání, přišel mě jednou v pondělí večer, kdy jsme měli volný den, navštívit s manželkou na Rajský vršek.

Seděli jsme na terase, teplý, skoro letní večer, měsíc jako medová kapka, za kterou někdo rozsvítil baterku, na bleděmodré obloze Hradčany, červená světla na stožárech na Petříně, dole Vltava plná lodiček a veslic, šumění stromů v zahrádkách po stráni, reflexy zelené vody z bazénů za ploty vil, prostě romantika jako ze špatného filmu.

Kdo to tady bydlí? zeptal se Krpata hlasem, v kterém se mu třepotala závist.

Myslíš tady ve vile? řekl jsem. No, nějakéj Bernát, hudební skladatel.

A to – sám v celý vile? řekl Krpata.

Jo, řekl jsem. Jenom já v tomhle pokoji, a jinak von.

A kolik má pokojů?

Tři, řekl jsem. Má pracovnu, ponivač na ni má nárok, pak ložnici a pak ještě jeden pokoj, ponivač koneckonců ta vila je jeho. A je to skladatel.

Já ho neznám, přerušil mě Krpata.

Tvoje chyba, řekl jsem. Von za to nemůže, že seš jenom jazzovej barbar. Skládá kantáty a masový písň.

Krpata zmlknul a rozhlížel se po fantastických formalistických vilách kolem, ryze konstruktivistického charakteru.

Polkl naprázdno. Potom velikým hlasem vykřikl: K... y!

Květuše ho slušně napomenula.

Klid a zhluboka dechat, řekl jsem. Neřvi mi tady, eště z toho budu mít průšvih a ty budeš mít po rodinným domku z umělý hmoty.

Ale Krpata znovu zvolal: S... ě!, až se to odrazilo o věž nového veslařského stadiónu dole na řece.

Ty vole, řekl jsem. Co tady krákoráš? Bud' rád, že máš na cestě útulnej domek z umělý hmoty ve stylu tradic lidový český architektury, a vo víc se nestarej, nebo si zas všechno potřítečkuješ.

Sám jsem netušil, že se to moje varování splní.

Mezitím ale došlo k menší nehodě. Toho pána, u kterého jsem to Krpatovi zaříroval ohledně domku za pět tisíc (ten pán, ne ten domek), toho totiž zalígrovali. Různé věci na něj praskly, naštěstí ne ta naše.

Krpata byl zas tam, kde byl předtím, a ještě k tomu lehčí o pět táců.

Toho pána, toho lízli těsně po úplatku.

Když je smůla, tak je smůla.

Takže domeček z umělé hmoty se rozplynul.

Krpata pochopitelně po tomhle debaklu začal mít dojem, že v tom je osud. Tak se trochu začal dívat sklenicím na dno, což mělo jeden tragický následek, že Květuše najednou zas chodila s bubnem.

V Bulvárce stoup výčep alkoholu o dvacet procent. To, jak Krpata hrál na klarinet blues, nešlo už ve střízlivém stavu poslouchat. Na nás to taky působilo, že jsme se odvažovali jeden přes druhého.

Nějaký americký turista nám nabíd angažmá do Cotton Clubu.

No fantazie.

A ten blbec Krpata mezitím, bez mého vědomí, aniž co komu řek, začal zas znovu, na vlastní pěst.

Tentokrát, jak potom vyšlo najevo, už ne rovně a jasně, se žádostma a s bodováním, ale podvodně.

A naivně, zrovna tak, jako když sháněl body a posílal žádosti.

Pil jako duha, tvářičky mu nezdravě červenaly, prsty měl tenké a kostlivé a běhaly mu po klarinetu jako klapky v elektrickém počítačím stroji.

Jednou večer se v Bulvárce rozbrečel esenbák, který tam měl dozor, aby se netancovaly páskovské tance.

A pak Krpata lízli.

Blbec, přišel na byťák zrovna po nějakém průšvihy, který tam měli, takže si všichni dávali majzla, a cpal referentovi pět tisícovek skoro před lidma do kapsy.

Ten ho přirozeně na místě odkryl.

Udělal si voko jako neúplatný úředník.

A Krpata lízli.

Když ho odváděli, vzpouzel se a dopustil se výroků, dokonce prý příslušníka VB tělesně napadl.

Sedí, lépe řečeno chodí makat, a jak říkám, snad mu to na nějaký čas zachránilo život.

Podle toho, jak v poslední době hrál blues, byl jasně před sebevraždou.

Co bude, až ho pustěj, to přirozeně nevím.

Ale to taky není moje věc, no ne?

1955

*Vy asi nevíte, vod čeho pochází bop.
Pokaždý, když policajt praští černocho
po hlavě pendrekem, pendrek řekne:
„Bop! Bop!... Bebop!... Bop!“*

– LANGSTON HUGHES

Bebop Richarda Kambaly

Příběh Richarda Kambaly je následující a stůž zde jako nekrolog. Stejně po něm ani pes neštěkne a do Hudebních rozhledů nedají ani zprávičku, když umře jazzový muzikant.

Natož když se zasebevraždí.

Protože to je nejspíš jako potvrzení té formulky, co začíná kosmopolitní hudbou, pak jde přes pásky a zlatou mládež a končí existencialismem a sebevraždou.

A co, já neříkám, možná je ta formulka správná. Netvrdím, že ne. Jenže proč?

To proč, co je u všech věcí na začátku a na konci. A to mezitím –

No, někdo si umí žít i mezi těma dvěma proč a je mu fuk, že mu na ně nikdo neodpovídá. Kambala asi mezi takové lidi nepatřil.

A tohle je teda jeho nekrolog.

Nevím, kdy se narodil, ale bylo to v Praze a jeho tatík byl export-import. A narodil se rozhodně blbě, v nevhodnou dobu, když jeho tatík byl export-import.

Proto ho taky nepustili na gymnázium. Přirozeně, od čeho by byli kádrováci pěkní ptáci, jak říká Charles Davida, kdyby občas nějakého toho milionářského synáčka nechtyli za šos, když se snaží proklouznout k vyššímu vzdělání, nebo kdyby se sem tam nepostarali, aby nějaký ten bývalý zavřený nedostal nikde místo, leda jako nejmanuálnější pracovník.

V tomhle případě taky zaúřadovali a Kambalu nepustili, zato přinutili do gymnázia jeho nejlepšího kamaráda Josefa Vořecha,

takový nádherný exemplář vesnického burana, který omylem bydlel v Praze, kde byl jeho tatík šafářem na státním statku v Jinonicích. Josefa Vořecha! Toho zrzavého s ušima jako semaforey, který od malíčka měl rád krávy a seno a zápach vojtěšky a chtěl hned ze čtvrté měšťanky do pohraničí. Přinutili ho, aby šel na gymnázium, prolízal tam jako velbloud uchem jehly, a potom, když chtěl aspoň na vysokou zemědělskou –

Ale no, do dneška se moří na strojařině a vysedává každý týden v sobotu v Alfě a vejrá na nás vodovýma očima a brečí. Brečí od té doby, co se to stalo s Kambalou. Byl to jeho nejlepší kamarád.

Tak Vořecha přinutili, protože měl špatné známky, ale jeho otec byl vesnický proletář. Kambalu nepustili, protože měl známky příliš výborné a byl synem kapitalisty, takže kdoví, třeba by se mohl něčím stát a lidově demokratickému režimu ještě uškodit.

A tak chodil Vořech do gymnázia a Kambala do Ringhofferovky na učení. Oba otrávil.

Vořech se všelijak pleskal na tom gymnáziu jako ryba na suchu, popostrkován připosranými soudruhy profesory, a Kambala se činil v Ringhofferovce. Šprtal, dřel, pracoval u escéem, hrál v souboru na kytaru, řval písničky od Drejsla a chodil do práce v modré košili.

Taky neměl jinou možnost, když chtěl, co chtěl, že?

A nakonec toho dosáh. Vzali ho na průmyslovku.

To mu bylo sedmnáct. Ale vzali ho. Doporučil ho závod, tak ho vzali.

Když tam byl rok, udělal si známost s náma. Zvláštní případ – neměl prachy na trumpetu, ale sehnal někde starou křídlovku a na tu hrál. Udělali jsme z něj parádní číslo hotkřídlovka – světová senzace, a vystupoval s náma dvakrát týdně v Bulvárce.

Pod pseudonymem ovšem.

Jinak, a což je dojemné, to táh dál s tím jinonickým buranem Vořechem. Jejich přátelství kádrováci nezrušili. Utvořili spolu dokonce křídlovkářské a pěvecké duo, které neděli co neděli hrálo a lkalo na tancovačkách po vesnicích okolo Prahy.

Jednou jsem se na ně byl podívat. Prostě: nevěřili byste, že tohle může existovat pár kilometrů od Bulvárky a od Trafouše. Byla to nějaká víska v dobříšském okrese, hospoda s tmavým tanečním sálem, u dveří cedule, krajně neuměle popsaná červenou barvou: POSVÍCENSKÁ TANEČNÍ ZÁBAVA, HRAJE HUDBA p. URÁLE, VSTUP 5 Kčs. A vevnitř nacpáno buranů jako Vořech, holek s rameny jako z módního žurnálu z Moskvy, kouř a kořaleční výpary a na staromódním pódiu s vyřezávaným zábradlím trůní Vořech a Kambala, oba dujou do křídlovek a nějaký dědeček je doprovázejí na klarinet, housle, harmoniku, basu a buben.

A každou chvíli zpívali. Bože, bůhví, že by se člověk rozbrečel, i při těch stupiditách, když viděl Kambalu bledého a páskovitého, s americkou a s aristokratickou vizáží, jak stojí před kapelou s Vořechem, drží se kolem krku a zpívají tím unikátním polkovým podáním, kde vůbec nezáleží na takových maličkostech, jako je shoda kvantit slabik a not v melodii. Jak zpívají, hlavy vedle sebe, bez pohnutí, jenom huby se jim otvírají a zavírají, jen Vořechovy placaté uši svítí jak návěští a z modrých očíček nad červenýma tvářema tečou upřímné slzy. Jak zpívají, Kambala vedoucí hlas příjemným, ale polkově zdeformovaným tenorem, a ten rozsochatý, nadoudaný Vořech, který Kambalu mohl slíznout po obědě, kleštěneckou fistulkou druhý hlas nad tím, a usekávají dlouhé slabiky jedna radost:

*Škó – dá – laskýý
kerou – sem jatíí – dalááá...*

Kambala tedy chodil do průmyslovky. Vořech studoval na gymnáziu, později na jedenáctiletce a nakonec s velkým úsilím všech možných zúčastněných kádrováků, připosraných učitelů a informovaných předsedů komisí byl protlačen sítím maturitní zkoušky. Hned potom ho stejnou metodou promáčkli skrze přijímací zkoušky na strojařině, kam sice nechtěl, ale kde měli nedostatek kádrově vhodných uchazečů. Vořech, když už musel podstoupit všechny ty nepříjemnosti studia, přál si chodit aspoň, jak jsem už uvedl, na vy-

sokou zemědělskou. Jenže, samozřejmě, nakonec musel poslechnout a jít tam, kde ho prý společnost nejvíce potřebovala. Jak se aspoň společnost domnívala. Neboli, jak se to aspoň říkalo, aby se prostě nemuselo říct, že mu to krátce nařídili.

Kambala samozřejmě lážo plážo proploval průmyslovkou, se vším si tam přímo pohrával a po škole študoval vysokoškolské učebnice. V hlavě toho bláhovce se totiž usadila myšlenka, že se stane strojním inženýrem.

Inu –

A jeho tatík export-import zatím dělal skladníka v PALu ve Kbelích, a pak ho zavřeli.

Proč, to jsem se nikdy nedozvěděl. V novinách o tom nic nebylo, Kambala to přesně nevěděl. Věděl to asi jen tatík sám, anebo to taky možná věděl prokurátor – no, co bychom si vykládali, vždyť to znáte.

To neznamená, že bych si myslel, že nic neproved. To jistě proved. Jistě třeba nadával na poměry, když to byl bývalý export-import. Anebo vypravoval anekdotu.

Nebo možná byl ve spojení s nepřátelskou rozvědkou nebo rozkrádal majetek lidu.

Nevím.

Všechno to je možné.

Jenomže o to v případě Kambaly nejde, tady jde o jinou věc.

Kambala tedy s náma hrál středy a soboty jako Lajos Kerdély, maďarský hot-křídlovkář, senzace Budapešti a světa. Jak to je jejich zvykem – byl to docela pohledný štráfek –, upad do pastí, kterou na něho nastražila Marcela Růžicková, která se na plakáty psala Cella Ross a popěvovala po různých džojntech *Nebeské jezdce* a *Sesibo* a jiné různé šlágry pražské raně poststalinské éry. Kambala byl v těchhle záležitostech dosud lemouněk, a tak jí to papal při sto dvaceti reomýra.

V průmyslovce měli ředitele, který byl obzvláštním blbem. Viz: na chodbě instaloval obrovský lihový teploměr a k němu cedulku

TEPLOMĚR LÁSKY K JOSEFU VISARIONOVIČI. V zimě se k němu musel přistavovat teplomet.

Víc snad nemusím.

A teď, na podzim léta Páně našeho letopočtu 1955, přišla z ministerstva školství v rámci pečlivého starání se o obezřelé vybírání třídně spolehlivých kádrů taková instrukce, že děti občanů odsouzených za zločiny proti státu mají být z odborných škol okamžitě propuštěny, to jest vykopnuty.

Člověka by zajímalo, z čeho, z jaké úvahy a z jakého mozku se takovéhle příkazy rodí. Člověk si při tom musí chtět nechtět vzpomenout na případ třeba takového pana doktora Bohadla, toho velkého pokrokáře z Pankráce – ale to už znáte.

Prostě, ten blboun, který byl na průmyslovce ředitelem, uposlechl, jak je zvykem všech blbounů, od minuty a do písmene. To jest, zašel osobně do čtvrtého A ročníku, kde měli právě hodinu češtiny, vyhodil Kambalu vlastnoručně ze třídy a zamračen třídní nenávistí doprovodil ho až před budovu školy, taktak že mu dovolil, aby si vzal v šatně kabát.

Profesorka češtiny, nějaká Milada Kalinová, slečna už v letech, se potom Kambaly ve sborovně zastávala a poukazovala na jeho výborný prospěch, na jeho činnost v čeesem a na cosi, co pokládala za evidentní fakt, a nemohla pochopit, že to není tak jednoduché: že totiž děti za hříchy rodičů nemůžou.

Ušlo jí, že za ně ale vždycky pykají.

No, staré panny bývají naivní, to není žádný objev.

Taky jí to neprošlo. Soudruzi ze sborovny už delší dobu pozorovali její politickou nepevnost, to jest soudruh ředitel ji pozoroval a sborovna se ztotožnila s jeho pozorováním. Dostala přísnou důtku.

Později jsem se dozvěděl, že byla pro nějakou podobnou aférku se zastáváním nějakého žáka, který kolem bývalého teploměru lásky (Josef Visarionovič už u něho nestál) nadělal nemravné veršiky, vůbec propuštěna ze školské služby.

Patrně jí nebyla žádná škoda.

Ostatně tehdy se ještě uplatňoval zákon o zostřování třídního boje.

Ale Kambalu to oddělalo.

Nejdřív se zhroutil, pak se vzchopil a začal se křídlovkou žít. Tři večery s náma, neděle a soboty odpoledne s Vořechem a s hudbou p. Urále, čtvrtky na jam-sessions u Drahňovského v bebopovém triu složení křídlovka, fagot, buben, zbytek různě. Protloukal se, jak to šlo, a přilepil se na zmíněnou Marcelku jako na mucholapku.

Lpěl na ní vnitřně.

Byl chudák prostě mladý a nezkušený.

Neboť je známo, že ženským imponuje muž, to jest Muž, pokud možno MUŽ – ale někdo, kdo k nim přilne, visí na nich, miluje je k zešílení, a dokonce je potřebuje k životu, ten je otráví.

Prostě stará historie.

V případě Kambaly vyšla taky.

Dokud byl Lajos Kerdély, senzace Budapešti a světa, a docela veselý a lehkomyšlný štráfek s americkou, který se kolem Marcelky občas rozběsnil, když s ní byl v příslušné situaci, ale jinak ji za sebou nechal běžet, poněvadž měl v hlavě strojařinu a muziku a to, čemu se říká budoucnost, Marcelka se mohla upolejvat voňavkama, aby si k ní aspoň čuchnul. Když se ale rozpustil jako máslo v kapse a začal na ní chtít porozumění a pochopení a tak říkajíc morální pomoc v životních nesnázích, no pochopitelně, to Celíku nebavilo, to jí neimponovalo.

Co by na takovém chování taky mohlo a mělo ženské imponovat?

Prostě Cellka Marcelka se na Kambalu vy.

A on, blbec nešťastnej, po všech těch karambolech, které ho v jeho mladém životě potkaly, udělal přirozeně přesně tu nejnesprávnější věc.

Brečel, škemral atd., chodil za ní, dolejšal, posílal dary.

Marcelka se scukla s Tony Bantamem, croonerem z Vltavy.

Bantam jednou na toaletě ve Vltavě otočil Kambalu hlavou dolů profesionálním šťouchem levičkou pod bradu.

A teď –

Už toho moc není. Byl čtvrtek, šli jsme po šichtě s nějakou partou na jam k Drahňovským. O půlnoci se přibelhal Kambala s bebopovým triem. Beze slova se nastavěli na pódium, chlap s fagotem naslinil plátky, drummer začal tiše šustit o činel, a pak se pustili a začli padat.

A padali – padali tak, že všem přítomným se udělalo nevolno od žaludku. A to teda tam většinou nechoděj žádní filozofové, ale vybraní štráfci a jejich velmi povrchní přítelkyně. Padali ve velkých sekundách a zmenšených kvartách a pořád seshora dolů, seshora dolů, nehybní, pustili na ně modrý reflektor a lidi v kavárně se přestali bavit, jen čuměli a poslouchali.

Teda nezapomenu, jak Kambala vypadal.

Stál, rovný a vztyčený, křídlovku zakroucenou u huby jak klobásu a pohrával si se strojkem, nebylo vidět, že by se vůbec nějak nadýchal, nic. Obličej bez výrazu. Očima koukal na okraj korpusu nebo kam vlastně. A hrál – nebo bůhvíco to vlastně dělal. Kus od něj ten malý obskurní chlápek s fouskama a fagotem vrzal a vrzal a bručel a vzadu za nina připosražený De Martini tiše šustil o činel.

Příšerná muzika.

Existencialismus v nenapsaných notách.

Hráli něco, co nevím, nikdo to nevěděl, ani oni, jenom asi Kambala, hráli to přesně sedmatřicet minut bez přestávky.

Pak se vytratili.

Ještě deset minut štráfci aplaudovali, ale nikdo se nevrátil, žádné enkóre.

Najednou se mě zmocnilo zlé tušení, vypad jsem ven, jenže Kambala byl už v tahu.

Sed jsem na tramvaj a jel jsem za ním. Bydlel ve vile ve Střešovicích, v podkrovním pokojíku, který mu tam nechali.

Když jsem dojel, pršelo. Vylez jsem na plot a v pokoji svítilo světlo. Pak jsem viděl za oknem Kambalu v pyjamas, jak si čistí zuby.

Připadalo mi blbé zvonit a něco mu říkat, co taky, vůbec mi začalo připadat, že jsem se blbě ukvapil. Že prostě, no já prudce reaguju na muziku, třeba ze sebe dnes Kambala tím sedmatřicetiminutovým

nepřetržitým bebopem dostal Marcelku i všechno ostatní trápení předtím.

Tak jsem vrazil zpátečku a jel jsem domů.

Jenže nebylo tomu tak.

Druhý den večer vpadne do Bulvárky Josef Vořech, modrá očička zarudlá a slzy mu tečou až po bradě.

Kluci, Kambala je po smrti, povídá.

Vylítl jsem, protože mi to projelo páteří, jako když dostanete elektrickou ránu.

Cože?

Jo, hoši, říká Vořech, žuchne na židli a utírá slzy.

A jak to?

Voddělal se, vzlyká Vořech a mačká si modrý buranský kapesník na vesnickou tvář. Voddělal se, hoši, ach, ach!

Prostě vyšlo najevo, že když si Kambala vyčistil ty zuby, lehl si do postele, nacpal si do huby dělobuch a zapálil doutnák.

Kdybych byl včera –

Ale co já kdybych byl. Kdyby byli –

Ale je houby platné o tom uvažovat v kondicionále.

A tohle je teda nekrolog Richarda Kambaly, hotkřídlovkáře a virtuóza v bebopu, senzace Budapešti a světa. Ať teda po něm zůstane aspoň ta vzpomínka.

1955

*... i viděl jsem všelijaká soužení,
kteráž se dějí pod sluncem...*

— KAZATEL 4,1

Dokud nás smrt nerozloučí

Když hrajete na tenora, dřív nebo později si tu otázku položíte.

K čemu je to vlastně a proč a tak dále a vůbec.

Totíž život.

V dějinách hudby je saxofon, řek bych já, nejpřevratnější vynález. Protože on mluví. Skoro jako člověk, a vlastně líp. Neříká slova. Říká podstatu.

Samozřejmě, Jack Teagarden, Kid Ory atd. umějí mluvit i na trombón. Anebo dobrý starý Dippermouth na trumpetu. Anebo Billy Butterfield.

Ale instrument, který skutečně mluví, je saxofon.

A speciálně tenor.

Nemůžete na něj zpívat jako na klarinet, ani jásat jako na trubku, ani majestátně hrát jako na pozoun.

Ale mluvit.

Je to nejhumanističtější nástroj na světě.

Jen si ho poslechněte.

Takže každý dobrý tenorák dřív nebo později se na tu otázku zeptá, zvlášť taky proto, že když si vyděláváte na chleba v nějaké té neónové mušli a místo do not koukáte na ten navoskovaný ring, kde sebou sem tam cukají obě pohlaví, poznáte něco o životě.

Někdy ale pořádně.

A pak vám je třeba najednou divné, k čemu a nač a proč, a jestli se to vůbec rentuje.

Jo, na tuhle otázku se ovšem odpovědi nedodávají.

Zůstává pouze temné podezření, že je to všechno jenom tak, pro samo sebe, pro legraci a pro ten špás, a člověku je z toho nanic.

Kdyby aspoň betonově věděl, že jednou bude mávat křídýlkama a třepotat se po kafouších coby neviditelný duch a koukat, co dělají a jak se mají štráfci a sajdkáry, které znal, než mu došel benzín.

Tj. zesnul.

Jenže šance jsou nepatrné.

Líp na to nemyslet.

A tak se jeden radši kouká a pozoruje osudy.

Ty teda jsou.

Kupříkladu tenhle zrzavý, fouskatý, vysoký, co se tu producíruje gigolovským slowfoxem styl 1929. A ta červnovlasá černoooká holka s ním.

Takto Arnošt Karásek a Pavlína Trnková, zvaná Polly.

Ona teda moc hladit parkety neumí, pendluje sem tam v jeho náručí, trochu jako kdyby měla strnutí šíje. On, jak jsem řekl, Café Lloyd 1929. R. A. Dvorský a jeho Melody Boys.

A vidíte, co mají za sebou.

No, ne zas nějaké senzace, nevím, co očekáváte. Ale podle mého je to dost zajímavé a poučné.

Protože je to takové obyčejné.

Tím pádem to člověka zajímá.

Jemu je třicet šest, jí třicet.

A začalo to tak, že se jednou, když byla na prázdninách u babičky v Červenkách, topila. To bylo v roce 1940. To jí bylo čtrnáct. A jemu dvacet.

Já jsem je tenkrát pochopitelně neznal a tohle vím z doslechu, jak mi to vyprávěla jednak Polly osobně, jednak Lizetka.

Lizetčin kvartýr v tomhle hraje svou roli.

A ona sama taky.

V roce 1940 byla už totiž Lizetka dámou. S lodičkama, poprsím, růží na rtech atd. Začla brzo a hned úspěšně. Valili se za ní jak brouci pitomci do těch baňatých masožravých rostlin v Jižní Americe.

Poklusem.

A v zástupu ostatních taky Pollyanka. Milovala ji, jak se to někdy stává, tak vášnivě, že kvůli ní proplakávala červnové noci. Dopisy,

hlazení, hubičky atd., prostě nebýt to ve čtrnácti letech, spadalo by to pod zákon proti třetímu pohlaví, co tenkrát ještě tvrdě platil.

Lizeta ji používala k službám. Jinak na ni kašlala.

A jak tak Pollyanka roznášela dopisy a lístky a vzkazy Lizetinyým obdivovačům a pochlebníkům, samozřejmě jí to začlo být trochu líto, že za ní nic.

Když se pak topila a Arnošt Karásek skočil v nedělních kalhotách do Vltavy, věci vyvrcholily.

Ty, co je to s nima vždycky záhada.

Jako v tomhle případě. Karásek se do ní zabouch až po samý vršek emana, jenže tenkrát se mu ještě říkalo havel. Do té čtrnáctapůlleté, černé, kostnaté žaby s očima jako ustrašená indická opička, prostě se zabouch.

Totéž nelze říct o Pollyaně. Ale protože on se do toho angažoval zcela naplno a protože Lizeta jich měla zásobu a ona nikoho, začala s ním chodit.

To jest chodit. V tomhle věku to tenkrát ještě nebývalo synonymum pro souložit.

Přirozeně, hoch z Červenek měl, ať už uvědoměle a vypočítaně, nebo neuvědoměle a pudově, své cíle.

Šel razantně na zteč.

Jenže Pollyanka odolávala. Moudrou a zlomyslnou radou jí v tom stála Lizetka.

Ta na to měla tuhle teorii:

1. Líbačky, to je první krůček k souloži.
2. Když se věci začnou, mají se dokončit.
3. Ženská má být princezna, to znamená, má mít v životě jen jednoho chlapa.

Bohužel musím říct, že Lizeta se těchhle zásad přibližně držela. To jest, pokud se jí to hodilo.

Jenomže co dělá mistr dokonale a tak, že to vypadá jako do důsledků, to učedníci mučedníci jenom fušují.

Pollyana brzo vězela v rozporech. S líbačkama začla, ale pak věc dokončit nechtěla.

Vypadala na princeznu, ovšem na skutečnou, ne pohádkovou.

Lizeta nepočítala s tím, že princ je ve skutečnosti více méně státní funkce a jeho souvislost s princezniným pohlavním životem je více méně reprezentativní.

Ale to bych předbíhal událostem.

Teda Arnošt šturmoval a Pollyana parírovala.

Ze zoufalství se dal na podzemní činnost.

Arnošt, abyste věděli, je zrzavý prchlivec. Když mu něco nejde, hned se ožere a propadá zoufalství. Tehdy poprvé.

Odešel do Reichu, kde se z něho stal špión.

Aspoň říkal.

V každém případě mu po revoluci dali medaili.

A tehdy Pollyanka podlehla.

Došlo k tomu v hotelu André, Arnošt byl v uniformě Afrikakorpusu s rabovací páskou a pokojské dal tuzér pět set ká za zakrvácené prostěradlo.

Vždycky byl grand.

Ale v tomhle případě mu věci jaksi nevyšly.

Neboť tahle deflorace měla podivné účinky, jaké podobné experimenty někdy mívají.

Arnošt zešílel vášní.

Pollyana si ho totál zošklivila.

Nyní započala dlouholetá kalvárie, která, jak se zdá, když se kouknu na parket, zatím pokračuje.

Táhla se – nebo táhne – v periodických systolách a diastolách; rozumějte, Pollyanka ho střídavě připouštěla a posílala k vodě.

Zpravidla když se jí zalíbil někdo, s kým doufala prožít Lásku atd., měl Arnošt půst, a když poznala, že žádnou Lásku neprožije, zas se směl přiblížit.

Neboť to jsou dvě věci: Láska, ta obvykle neexistuje, a Zvyk, ten existuje zatraceně.

Někdo totiž má to štěstí, to požehnání, tu schopnost, milost, po minutí smyslů nebo co to je, že prožije Lásku. Obyčejně to bývají nebichové.

Takže možná že si to namlouvají.

Láskou myslím Lásku na celý život.

Ale většinu to vždycky nakonec přejde. Později, dřív, hodně brzo.

Když odmítla Arnošta poprvé, zahrál scénu hodnou Národního divadla, takže Polly dostala strach a odestlala postel.

Já se s ní seznámil, zrovna když vrcholilo druhé odmítací období.

Měl jsem tou dobou zrovna příležitost – stejně jako Pollyana – sledovat, jak Lizetě slibně rozkvétá její vlastní Láska k Robertovi, zatímco já, pokud jde o mou náklonnost k té princezně, suším hubu. A právě tou dobou taky Pollyně, z porovnání toho šťastného vzta-
hu, ruply nervy. Karásek nastoupil úplnou odtučňovací kúru, a Polly ze všech sil sháněla rovněž nějakou Lásku.

Říkám vám, takové pokusy jsou zoufalé. Když začnete shánět, jste vedle.

Protože tyhle věci se samozřejmě shánět nedají.

Bud' přijdou, nebo nepřijdou.

Tragédie je v tom, že většinou nepřijdou.

To je přírodní zákon.

Malér tenkrát vězel ve skutečnosti, že si Pollynka vyhlídla zrovna mě. Hned jak mě prvně exponovala těma velkýma černýma očima jako ustrašená opička v pralese, řek jsem si: Hele.

Hele, povídal jsem později.

Hele, řekla potom Lizeta. Jestli se chceš pelešit s Pollyanou, tak mi nelez do kvartýru.

Jak už je člověk sobec, když se mu bere to, čemu momentálně přikládá největší důležitost, vysral jsem se na Pollyнку během jediné otáčky kolem zemské osy.

Sedím zrovna u Lizety v pokoji a mluvím jako Píseň písni, abych si ji uchlácholil, když vtom přilítne Pollynka, oči jako k smrti vyděšený orangutánek, a podává nám dopis.

Na mě se nezlobí.

Ona po téhle stránce byla vůbec prima holka.

V dopise jí Arnošt Karásek oznamuje, že do pátku očekává kladnou odpověď. Jestli ho taková odpověď do pátku do večera do 20.00 hod. nedojde, nabývá pistoli.

Tak to napsal.

Nebyl úplně gramotný.

Pollyana: Co já teď –

Heleď, neříkal Arno, že prodá tu svou bugatku? ptá se Lizeta.

Říkal, praví Pollyana.

De se, nařídí Lizeta.

Po cestě vyloží plán.

Já se mám vydávat za nějakého inženýra Cincibuse nebo tak, se zájmem o bugatku, a že se jako v sobotu přijedu na ni do Červenek kouknout.

V sobotu, chápete? Když to, zda se Karásek soboty dožije, závisí na Pollyance.

Byl jsem pro, zavolali jsme z pošty meziměstskou a za pět minut byl Arno na drátě. Jak slyšel o bugatce, zaplanul zájmem. Vůbec nemluvil jako sebevrah. Svůdně mi líčil akceleraci, rejď a kolik žere na sto kilometrů. Popsal, jak se dostanu do Červenek. Teprve na konci interviewu ho asi něco napadlo, zbystřil sluch a chtěl vědět, kdo mi o tom kaufu řekl.

Udělal jsem jako poruchu a vypad jsem z budky.

Pollyanu jsem ujistil, že se nic nestane. Lizeta pronášela jízlivosti a Polly se uklidnila.

A pak, v sobotu ráno, přijde telegram: Přijed', jsem v nemocnici.

A teda, v nemocnici byl. Když nedostal odpověď na svoje ultimátum, střelil se. Mířil prý na srdce, ale jak se mu rozčilením klepala ruka, prostřelil si maso nad loktem.

Prostě se do srdce netrefil, ale technicky vzato pokus o sebevraždu proved.

Tady to Polly měla.

Co mohla dělat; já coby Láška jsem jí nevyšel, tak začla zas s ním.

Že ještě z nemocnice bugatku střelil, dověděla se později.

Arnošt působil v té době jako vrchní vedoucí nad všema uhelnými brigádama na Ostravsku a měsíčně měl patnáct tisíc. Ale nebyl škrob. Těch patnáct tisíc měl přesně řečeno prvního. Večer sedal na letadlo do Prahy, a druhého už je obyčejně neměl. Zato my jsme měli kocovinu. Já, Lizetka, Robert, Zetka, kluci z bandy, bratřiči Mengele, všichni. A Polly pochopitelně nejvíc.

Protože ta s ním, chudák, braní odnášela tělesně.

A tak se to táhlo zase asi rok. Bůhví, jestli to už byl zvyk, nebo ještě soucit, nebo dokonce přece jen něco jako cit.

Asi nedostatek lepší příležitosti.

Ten je na dně skoro všech takzvaných velkých lásek, a my všichni, do posledního obou pohlaví, neděláme nic než kompromisy.

Tak říkajíc od kolébky do hrobu.

Prostě to stojí za hovno.

Promiňte.

Promiňte, dámy.

Chodila s ním v tom přeneseném slova smyslu a občas jsme pořádali mejdany. Třeba u bratří Mengele, Teodora a Kiliána, těch šílenců, kteří se vyhýbali práci a živili se prodejem pornografických fotografií, co si je sami vyráběli a spolu s Kiliánovou dívkou Vráťou k nim i pózovali.

Jenže co vy víte, dámy. Co vy víte o tom, jakou mají věci váhu, jakou mají nesnesitelnou váhu.

Houby víte.

Ale abych vám to dopověděl.

Po období trpělivosti to zas na Polly sedlo. Zatoužila opět po tzv. vlastním životě, tj. po Lásce.

Každý jsme občas trochu mešuge. Každý čas od času provede nějakou hloupost.

A začala hned na dvou místech, s nějakým Karlem, který byl komunista, a s nějakým Radoslavem, který studoval medicínu.

Jo – Polly chodila na architekturu.

Nejdřív Arno dělal divy. Opice, scény pod oknem, výtržnosti atd. Potom to nakonec vzal jako status quo a smířil se s dvojicí kolegů.

Utvořili triumvirát.

Co vy víte.

Ale jednoho dne to na Polly prasklo. Arnošt se přihnal k Lizetě, kravatu uzlem na zádech, oči jak krvavé měsíce, zuby vyceněné. Instinktivně jsem si přisedl ke dveřím, maje, jak víte, s Polly taky špatné svědomí, a s prchlivci, jako je Arno, člověk neví.

Strašné, ta svině, boha jeho! nařikal Arno po italském způsobu. Po chvíli se ukázalo, že Pollynu podrobil tělesné prohlídce a zjistil strašnou věc. V partiích okolo krku měla sedm krevních podlitinek, kterým se technicky říkáva cucflek.

Promiňte mi to naturalistické slovo. Jiné snad neexistuje.

Dva pocházely od něho. Ty si pamatoval. Dva měla podle vlastního doznání od Radoslava, jeden od Karla. Dva a dva plus jeden dělá pět.

Ale ona jich měla sedm.

Od koho má ty dva zbývající?

To nevěděla. Špatně si je spočítala, netušila totiž, kolik jich na sobě nosí, zapletla se a Arno ji měl v hrsti.

Naléhal, škemral, poroučel a nakonec ji seřezal opaskem. Pak se přiznala. Nějaký Jan Zábrana, Praha XVI, Na Březince 13.

Ta drzost, ke všemu bydlel ve stejné ulici, jako byl Arnoštův pražský kvartýr.

A byl to studující architektury.

Tedy kolega.

Sedíme zase u Lizetky, jenom já a ona (Robert mimo Prahu), zrovna po neúspěšném pokusu o svod z mé strany, namíchnut do hloubi duše.

Je mi na sebevraždu.

Vtom zvoní.

Arnošt.

Vpotácí se v esterházy saku s vepřovicovou aktovkou, pokoj hned zamlží alkoholickým výparem.

A dá se do řvaní.

Tj. brečí.

Lizetka se dá do utěšování, najednou se Arno vzchopí a začne řvát.

Tj. křičet.

A že prý dnes se ukáže, a jestli je to pravda, zastřelí Polly i toho chlapa plus sebe.

A co?

Vyšlo najevo, že si na toho kandidáta architektury došel a velice se u něho rozběsnil ohledně svých majetnických, eventuálně podílnických nároků, na Pollyanu. Ale chlápek to přijal klidně. On prý nic, to všechno Pollyana. On se chová naprosto pasivně. Veškerá aktivita se vyvíjí ze strany děvčete. Nabízí důkaz. Dnes večer se jde k Pollyaně učit. To je záminka na adresu Pollyaniných rodičů, aby mohl přijít na návštěvu. Nechá rozsvíceno, okno pokoje, které vede do zahrady, se nikdy nezatahuje. Arno si může vylézt na hrušku před oknem a přesvědčit se sám, kdo.

V tom bodě Arno vstal, setřásl Lizetu a vytáhl z aktovky prasáckou německou parabelu, klap odjištěním a začal s ní mávat a hulákat.

Dnes prý jim to ukáže. Všem. Všem!

A díval se přitom na mě.

Sebevražda mě rychle přešla, pošoupl jsem se na gauči blíž ke dveřím.

Pak Arno vytáhl z aktovky leicu a švýcarské hodinky. Nechá to tady. Kdyby se s ním něco stalo, patří to prý Lizetě. Za všechno.

Potom pateticky vykročil ze dveří.

Bavili jsme se s Lizetou, jak to dopadne. Věci jsme si rozdělili.

Lizeta si měla nechat leicu, já švýcarské hodinky. Venku se dalo do deště. Za chvíli nebe úplně přestalo šetřit s vodou.

Hodiny se sunuly, až se odsunuly na dvě v noci. Liják za okny hučel a hučel.

Ve dvě a pět minut se Arno vrátil. Lizetka měla po leice.

Já po švýcarských hodinkách.

Jako kdyby si přes esterházy ohoz oblík ještě jeden ohoz z bláta. Jednu tvář větší, zato jedno oko menší.

Ano. Vylez si na hrušeň a koukal. Viděl zrovna na kanape. Chlápek přišel, natáh se, dal ruce za hlavu. Polly hup na něj, a už ho líbá, hladí, krátce nemravně se na něm chová.

Arnem zalomcoval vztek, a jak s ním lomcoval, zlomila se pod ním větev. Spad s rachotem na zem a v osvětleném okně se objevil chlápek.

Tak co? Viděl ste? Mám pravdu, nebo ne?

Arno po něm skočil a strh ho z okna do zahrady.

Vyměnili si několik ran, pak přiběhla Polly a Arno jí dal přes hubu. Architekt se pustil do smíchu.

Dostal přes hubu od Pollyany a odešel.

No ale teď je všechno v pořádku, Arnošt se s Pollyanou udobřili.

Tak spolu začali zas.

Arno nosil v zlaté pikslíčce na krku kadeř, která však nepocházela z Pollyančiny černé hlavy, a fotografoval ji leicou v novorozeneckém úboru. Ty fotky nám ukazoval, Lizeta si je od něho vypůjčovala a ukazovala je dál.

Potom dostala Pollyana dopis. Stručný. Poly, proboha přijed'. Tvůj A., t. č. okresní věznice Ostrava.

Ani jméno napsat neuměl.

Přesto Polly přijela, a přijela zpátky. Arno bručel pro znásilnění nezletilé dívky, které u ní mělo za následek těžký nervový otřes a lehké ublížení na těle, u něho ztrátu jednoho zubu, co mu ho vyrazil esenbé, když ho zbavovali svobody a jemu byla příliš drahá, tak se jí nechtěl vzdát bez boje.

Dívku odvezli do blázince.

To vše v podroušeném stavu.

Pollyana se vzácnou ženskou zapomnětlivostí prohlásila, že tímhle to mezi nima končí. To ať si prý Arno přísahá ohledně silného milostného citu do aleluja, ona se od něj podvádět nenechá.

Karel, Radoslav, ten architekt, to nic. Já už vůbec nic.

Ale to měla z Lizety.

Jak začne chlap s jinou, přes palubu! bylo její heslo.

Náhodou se Pollyance hodilo.

A nechala Arna v tom.

Jenže ho v tom nenechala minulost, zásluhy, dosavadní bezúhonnost a to, že jinak byl dobrý soudruh. Za čtrnáct dní byl podmínečně venku. Hned se ožral. Přilétl do Prahy a podnikl scénu, avšak Polly se neoblomila.

Ze zoufalství si narazil nějakou Boženu, manželku redaktora. A hned velká láska. Arnovi to šlo jedna radost. Boženě samozřejmě taky.

Ihned opustila manžela, rovněž tak děti, a nakvartýrovala se k milému. Byla to silnější panička, a mluvila, jako kdyby se jí to netýkalo. Arno ji přitáh k Lizetě a ona nám stylem referátu o mezinárodních událostech vyložila, jak zlikvidovala své manželství. Nejdřív prý se muž vztekal, ale protože ona zůstala klidná, uklidnil se taky. Potom prý zaprosil, Božo, než odejdeš, lehni si ještě tady na gauč, trochu se odstroj, ještě než navždycky odejdeš, si za... Neváhala říct i ty tři tečky. A tak si lehla, tohle jediné prý konec konců mezi nima vždycky klapalo, sundala si šaty a postříkala se voňavkou. Muž se vrátil z kuchyně, něco nes za zádama, a když přišel až k ní, tak to vytáh a byl to bejkovec a on ji tím bejkovcem seřezal na nahou zadnici.

Tohle vypravovala.

Jedla přitom Lizetiny chlebičky jeden za druhým.

Majetek si prý rozdělili. Zjistila, že jí lupenkou jemně nařízl obě lyže, aby si v zimě při lyžování nabila.

Arno seděl, čas od času Boženku pohladil po okrouhlých přednostech, a byl nějaký zamyšlený.

Když si k němu do úsporné garsoniéry Na Březince 16 nastěhovala šatník, zboursali zábradlí.

Zkusil jsem si představit Arnovu garsoniérku, Boženčin šatník a Boženku, a nevešlo se mi to do představy.

Bylo to větší.

Arno se málem nalíz.

Do příští soboty si uhnal v Ostravě gonorrhoeu a v sobotu večer Boženku nakazil.

Ale Bernard jim opatřil penicilín, takže je nezaregistrovali v PN. Ach, Bernard, ten kleptoman, co s Iwainem u Geraldinky odcizili ty dva tisíce. Ten samý. Zaměstnávali ho v penicilínce. A dnes – studuje. Ano. Závod ho vyslal na biochemii.

Penicilín jim píchali jeden lékař za větší menší úplatek.

Ovšem velká láska se tím rozbila.

Nebo co to bylo.

Boženka uletěla na návštěvu k tetě do Bratislavy. Pan redaktor tam náhodou v tu dobu dlel taky. Zpátky přijeli ve spacím vagóně. Pro šatník si poslali stěhováky.

Účet za stěhování dostal Arno.

Zaplatil ho.

Byl grand.

A pak ho Polly vzala na milost.

Tak, dámy, už chápete?

Následovaly Pollynyiny další lásky. Nevím, jestli dřív přišel na řadu psychiatr Rus nebo Fikola, ten mistr armády ve welterové váze.

Pak se Arno oženil s Ellinkou a rychle se rozvedl.

Pak si Polly vzala zubaře Sudraba a podváděla ho rok s Arnem.

Pak se s ním rozvedla.

Pak – už nevím. Je to historie pořád stejná a pravděpodobně bude pořád stejná. Pořád a pořád a pořád. Do jejího lože se Arno vrací jako malárie, a možná že to je nějaká forma toho recidivujícího onemocnění. Možná že černá Pollynka trpí evropskou malárií jako všichni lidi, kteří se snaží a hledají a snesli by modré z nebe, jenže nemají komu.

Jako všichni, kterým je to souzeno. Kteří by byli udělali líp, kdyby si to ještě jako spermatozoidi byli rozmysleli, drát se vaječné buňce pod slupičku.

Ale když ti spermatozoidi mají takovou životnost. Nepříjemnou. Nesmyslnou.

Nakonec se do buňky probourají, a je z toho tohle.

Třeba Pollyana.

A tak tu teď pochodují v rytmu boogie-woogie, já jim k tomu filozoficky odehrávám svých osm osminek na jeden takt, a Marcela Růžičková u mikrofonu to komentuje slovy klasického blues, která si přizpůsobila ženskému rodu:

I can't use no man.

If he can't help me lose the blues...

Tak to možná bude ještě dvacet třicet let.

Je nezachráně nic.

Některé lidi nezachrání nic.

Někteří lidé jsou tu jen k tomu, aby se zapojovali do společného úsilí a svou prací budovali svět, ve kterém jiní lidé žijí.

Ale žijí.

Ne jako Polly a tihle.

1955

Dialogus de veritate

Ten chlápek mi někoho připomínal, hned jak přišel, asi v devět, a usadil se ke stolku zrovna před pódiem. Někoho, ale nemoh jsem si vzpomenout koho.

Dřep si tam, dal si dvě deci a kouká na mě. Za chvíli mě to začlo štvát. Flák za flákem a chlápek čumí a vejrá, srká víno. Hergot!

Copak – jsou gejblicí, kteří čumí. Čumí vám na prsty, na saxofon i do obličeje. Ale to poznáte, když je to fandění. Tohle bylo něco jiného. Chlap koukal na mě, ne na to, jak hraju.

Když jsem se v jauzepauze zved a ženu se na vécé, vidím, že se chlápek zvedá taky. A taky jo, sotva se octnu mezi kachlíčkama a začnu si ulevovat, už je vedle mě, zaujme pozici a čumí při tom na mě!

Tohle mě tedy namíchlo.

Podívejte se, gentlemane, začnu a vtom on přimhouří oči a povídá: Tě péro, Smiřicej.

A to jsem ho poznal.

Dunca Brom.

Cuklo to se mnou, div jsem si nepochcal kalhoty.

Pardon, dámy. Pardon.

Dunca se chvíli pase na tom, jak jsem nesvůj, a pak povídá:

Nojo, sem to já, osobně, jenom bez fousků a zčernaly mi vlasy.

Na mou duši. Dunca byl blondák a teď je černý jak zatmění slunce.

A gableovský knírek ten tam.

Ohlédl jsem se. Nebyl tu nikdo. Ale jeden z klozetů měl ve dveřích červenou značku. Dal jsem si prst přes pysky a Dunca se zašklebil.

Výborně. To je teď tady něco jako zednářský znamení, že?

Nojo, tak dem, řekl jsem, a jdem. Usadili jsme se u jeho stolku. Rozhlídl jsem se, ale na pódiu nebyl zatím nikdo a u stolků se bavili. Otočil jsem se k Duncovi.

Tak tohle teda, člověče –

Potřebuju pro dnešek nocleh, povídá věčně.

To mě dostal do trapné situace. Copak, byl bych s ním strašně rád pokecal, o to ne, ale zas – vždycky jsem hlásal opatrnost, do ničeho se nenamáčet, neutralitu. V tom že je pravá moudrost. A taky se mi to vždycky vyplatilo. A teď najednou –

No samo, řekl jsem, nebo se to spíš z mojí huby řeklo samo. Samozřejmě. Nemoh jsem se přece před ním shodit. Člověka odzbrojila ta samozřejmá důvěra, kterou mi projevil.

Kde bydlíš? řekl. Pořád na Rajském vršku?

Jo, řekl jsem. Všechno při starým.

Dunca povytáh obočí. No ano, byl to on. Ten jeho filmový, trochu moc hezký ksicht pod černou kšticí, na kterou jsem nebyl zvyklý.

Všechno? povídá.

No samo, řekl jsem. To je jasný, ne?

Výborně, řekl. Vidím, že sem se nesplet v adrese.

Bohužel, napadlo mi. Ale místo toho jsem se zeptal: Tak co? Vypravuj.

To bysme si nechali na doma, ne? Tohleto je hezká ženská, řekl a zamrkal na čertovskou brunetku à la Violeta Ferrariová, jenže se myslím jmenovala Havašílková nebo tak nějak.

Brunetka se neurčitě usmála.

Má vnady jako vnadidla, řekl Dunca.

Nojo. Byl to on.

Zetka s Davidou vylezli na pódium.

Hele, řekl jsem. Mám tě počkat?

Nedělej si starosti, řekl a zvedl se. Šel jsem na pódium a spustili jsme *Big Wig In The Wigwam*. Pozoroval jsem ho a viděl jsem, že na dupáči otáčí Ferrariovou-Havašílkovou kolem její vlastní osy.

Dobře mi nebylo. Stará zkušenost, ne moje, ale jiných, že jakmile se do toho člověk trochu namočí, už jako kdyby byl v tom.

Jenže jsou takovéhle situace. A já nebyl žádný Pavlík Morozov, nebo jak se ta kreatura jmenovala. Stačilo jít, zvednout telefon a byl bych z obliga. Dokonce bych si i šplhnul a zpevnil svou kádrovou podstatu.

Nic takového mě samozřejmě nenapadlo. Jsem posera, vejžířka, štráf a lenoch a nevyjadřuju se vždycky před dámana slušně. Mám i jiné vady a chyby.

Ale svině nejsem.

Takže jsem to odehrál, o půlnoci jsem vytřel tenora, sebral montgomerák a jel do Dejvic. A trolejbusem na Rajský vršek. Dunca nikde. Až pak, když jsem odmykal zahradní branku, vyloup se najednou odněkud ze stínu, ačkoliv jsem ho celou cestu ani nezahlíd a viděl jsem ho do poslední chvíle na skle s tou Havašílkovou.

Pane, naučil se to tam.

Zavřel jsem dvířka, rychle jsme přešli po cestičce k vile a nahoru do mého pokoje. Rozsvítili jsme a Dunca sebou hned hodil do křesla.

Neboj, řekl, jako kdyby mi čet myšlenky. Pard, u kterýho sem měl bejt, přijede zejtra. Zejtra ráno tě opustim.

Ale co, řekl jsem a v duchu jsem se zatetelil radostí.

V tu ránu jsem byl samá úslužnost.

Chceš kafe? zeptal jsem se. Nebo nějakej chlast?

Máš tu něco? řekl nedůvěřivě. Otevřel jsem likérník, kde jsem měl do půlky vypitý Key rum a maďarské Bridge Brandy. Dunca se na to podíval.

No, řekl, tak mi dej to kafe.

Vařil jsem kafe a mlčeli jsme. Udělal jsem dva šálky, přines jsem je na stolek a usadil jsem se proti Duncovi.

Tak to máme, řekl.

Hele, řekl jsem, člověče, jak ses k tomu dostal?

Pokřčil rameny. Člověk má zaměstnání střídat, řekl, nebo zakrní. Objevil jsem v sobě talent.

Jak se zdá, tak jo, řekl jsem.

Podíval se na mě se svaštělým obočím.

Proč to nezprubneš taky, mistře?

Ale kdepak, člověče. Já na tohle nejsem.

Umíš anglicky, řekl, jako kdybych já zrovna neřek nic. Vyznáš se ve zmatku. Rozhlédl se. Pokud vim, řekl, tenhle příbyteček je plod docela slušného diplomatického, to jest v mezích místní situace podvodnického talentu.

Nojo, ale –

Tady seš hovno a budeš hovno. Dokud tady budou tyhle volové, budeš hovno. To víš, ne?

No vim, ale –

Jazzu nechat nechceš, řekl.

Podívej se, Dunco, řekl jsem. Aby bylo jasno. Sem hovno a budu hovno, dokud tady budou tyhle volové. Ale líp je bejt hovno než číslo ve štráfkovaným, nemyslíš?

Tě pic, řekl. Mluvíš jak Dolores Ibarruri La Passionaria, jenže navopak.

A právě proto sedím radši tady na Rajském vršku než někde jinde. Třeba i než v lágru někde v rajchu.

Zdálo se mi, že zesmutněl. Ale to asi jen hrál.

Et tu, mi fili, řekl chmurně. Ty už těm volum taky věříš?

Ale houby, řekl jsem. Jenže přece se taky lidi vrátili, ne?

Podívej se, řekl Dunca. Ty by ses vracet nemusel. Ňoumové, poserové a absolutní nuly se vracej. Ale kdo má něco pod lebeční klenbou, ten ne. Leda jako já.

No dobře, řekl jsem.

Docela vážně, řekl Dunca. Uděláme spolu kšeft a já tě tam vezmu.

Děkuju, řekl jsem.

Bude to pro tebe bez rizika, řekl Dunca. Dělán to z kamarádství. Jenom si tu něco vyřídím a pak se svezeš se mnou. Máme zaručenou leak, to se neboj.

Já vim, řekl jsem a začínal jsem se potit.

Abys byl klidnej, řekl. Není to žádný plížení po břicho a stříhání drátů. Je v tom pohraniční poručík. Jako kdybys šel na Petřín.

Heleď, Dunco, povídám. Já ti to všechno věřím a sem ti vděčnej, že na mě myslíš, ale díky. Fakt, díky.

Zapátral mi v očích.

Tak nechceš?

Ne, řekl jsem.

Máš strach, co?

Ne, řekl jsem. Ačkoliv jsem měl. Ale vlastně to nebylo jen kvůli strachu. Ne kvůli strachu z pohraničnicků a tak. Taky kvůli něčemu jinému.

Lžeš, řekl Dunca. Seš posera, mistře, jakos byl vždycky.

No dobře, řekl jsem. Když teda myslíš –

Mám známý ve Svobodný Evropě, řekl Dunca. Ty vládneš perem. Skvěle bys tam prodal věci. Nějaký historky přece znáš. Vždyckys byl na historky dobrej. A sax –

Ne, Dunco, promiň, ale tenhle kšeft neuděláme.

A proč, člověče? Přemejšlíš někdy o tom, co je kolem tebe?

Možná že ti to bude divný, ale přemejšlim o tom pořád, řekl jsem. Třeba to vypadá blbě, Dunco, ale já sem socialista.

Teda všechno ti věřím, mistře, ale tohle –

Nemusíš, řekl jsem.

Ale i kdybys teda byl, jako že nejseš, co to má co dělat s tímhle státem? Tady je podle tebe socialismus?

Něco na ten způsob, řekl jsem.

Dunca na mě vyvalil oči.

Co na ten způsob? Takovíhle socialisti už tady jednou vládli. Dost nedávno, jestli se pamatuješ. Jazz jim taky nešel pod fousy.

Podívej se, řekl jsem. Ne že bych miloval stranu a ctil vládu. Já se jenom snažim bejt objektivní.

Asi jako Nejvyšší soud na Pankráci, řekl Dunca.

Kdybych šel s tebou, řekl jsem, jednak bych se asi měl blbě.

Řek sem ti, že mám ve Svobodce známý.

To je možný, jenže já bych tam nešel. Já nikdy nebyl na politiku. Politika vyžaduje, aby se člověk nadchával, aby kecal o ideálech. Na to nejsem dělanej.

Ale socialista seš, řekl.

Je to divný, ale něco na ten způsob.

Ten jejich způsob? řekl Dunca. Všechny ty stupidity, co je jich kolem tebe plno, to ti nevadí?

To teda vadí.

A různý a horší svinstva?

Podívej se, řekl jsem. Já vim o svinstvech asi líp než ty. Taký o volech a o idiotech, který rozhodují o věcech a rozuměj jim jako husopasky kontrapunktu. Já mám taky podezření na mnoho a mnoho výše postavenějších kočiček, že hrajou s lidma habad'ůru.

Ale přesto seš něco jako socialista, řekl Dunca.

Přestože to s tím nemá co dělat.

Tohle ti teda podepíšu, řekl Dunca. Leda s tím, co už tu jednou bylo.

Lidi nemaj hlad, řekl jsem.

Seš nějakěj špatně informovanej, řekl Dunca. Na to se zeptej nějakýho stoosmdesátikorunovýho penzisty, kterej to má za trest, že se mu před válkou vedlo dobře.

I kdyby, řekl jsem. To je menšina. Naprostá většina lidí hlad nemá. Cítil jsem, že kecám, a nebyl jsem z toho ve své kůži.

Já se poseru, řekl Dunca. Ty a meleš mi tu o hladu jako politruk po tejdenním školení. Měls ty někdy hlad?

Neměl, řekl jsem, protože nikdo nemá.

Bože na nebesích, řekl Dunca. To ti nevadí, že ze sebe celej čas musíš dělat kurvu? Myslet si jedno a říkat druhý a bejt hezkej na lidi, kterejm bys radši jednu trhnul? V jednom tahu se ohlížet, a ukazovák aby sis pomalu přilepil na pysky?

To všechno mi vadí stejně jako tobě. Ale když už se o tom chceš bavit, řekl jsem, a polejval mě pot. Kecám, říkal jsem si. Vypad jsem ze stylu. Řekl jsem: Přijde na hierarchii hodnot. Já si myslím – ne že by se mi to zamlouvalo, ale tak to asi je –, že největší hodnota je zhruba řečeno plnej žaludek. Protože to je přírodní zákon. A taky jistota, že nebudu nikdy bez možnosti se uživit. A až nebudu moct, tak se o mě stát postará.

Podle tebe je teda socialismus stav, kde sou všichni pod penzí, řekl Dunca.

Něco na ten způsob, řekl jsem.

A tomu ty věříš? řekl Dunca a čuměl mi do očí.

Nevěřím. Já nevím. Já si to jenom myslím. Někdy. Věřím prostě na slušně oblečený lidi, na kluky na motorkách a na holky v nylonovejch blůžách.

Nový stádium marxismu, zabručel Dunca. Nylonovej socialismus. Jak se mi to rýsuje, ty máš o Západě představy ze světovýho formátu. Roztrhaný kalhoty a tváře vpadlý podvýživou.

Ted' třeba ne, řekl jsem a košile se mi přilepila na tělo po celý ploše. Ale může přijít krize -

Ze světovýho formátu, přerušil mě Dunca. Tak se koukni: taky tě školili, že za krize bylo v Americe dvanáct miliónů nezaměstnaných, kdežto v eseser ani jeden?

Je to pravda, nebo ne? zeptal jsem se a mrk jsem pod sebe, jestli mi pot neteče z nohavic.

Je, kývl Dunca. A to ti na tom školení eště neřekli, kolik miliónů lidí bylo v té době v koncentracích na Aljašce.

Nojo. To mi nikdy nenapadlo. Poposedl jsem, a měl jsem k tělu přilepené už i kalhoty.

Takže je to přibližně fifty-fifty, řekl Dunca. Můžeš si vybrat mezi polární září a podporou v nezaměstnanosti.

Mlčel jsem.

A tohle všechno tady, řekl Dunca. Myslíš, že je to nutný? Že teda něco jako socialismus jinak zavíst nejde?

To nevím, řekl jsem. Tady ho zavedli.

Tak nějak, řekl Dunca. Ale vážně: ty vopravdu stavíš plnej žaludek kdejakýho pivaře nad kulturu? Nad ten tvůj jazz? Nad člověka hodnej život?

Zatvrdil jsem se.

Člověk musí mít nejdřív plnej žaludek, aby moh - aby mu mohlo vadit -

Světový formát, Dunca zatřás hlavou. No, já už nic neříkám.

Pokrčil jsem rameny.

Dunca se namíchl.

Ty si vážně myslíš, řekl a přeskočil mu hlas rozčilením, že až tyhle svině spolknou celý svět – pokud se jim to povede –, že se pod jejich moudrým vedením svět došplhá někam, kde bude stát za to být naživu?

Neříkám, že věřím, řekl jsem. Asi už jsem měl horečku. To prostě nevím. Jenom si myslím, že snad ano.

Copak ti není jasný, když je teda znáš líp než já, řekl Dunca, že všechno, co dokážou, bude, že lidi snad nebudou mít hlad, možná, kdoví, a že se dejme tomu bude hrát Beethoven, ale žádný nový Beethoven určitě nebude. A kdyby se někde omylem objevil, narazí tak, že honem začne skládat ódy na stranu místo na radost. Že tohle panstvo sehraje s celým světem nádhernýho betla? Že to pak už nebude svět, ale nanejvýš dobře živený kriminál? Ty si vopravdu myslíš, dovopravdy, že plný žaludek je nejvyšší hodnota?

Zatím asi jo, řekl jsem. Kdyby to jednou mělo vypadat, jak líčíš, pak samozřejmě nebude.

Takže když je podle tebe zatím nejvyšší hodnota lidského života plný žaludek, říkal pomalu Dunca, tak mi prosím tě řekni, čím se teda podle tebe člověk liší od božího hověda.

Už mě to taky štvalo. Všechno, snad i boty už by se asi daly ždímat. Co já o čem věděl? Radši bych mu tu něco zahrál na saxofon, ale bylo už k ránu.

Zatím asi skoro ničím, pravil jsem však paličatě.

To Duncu umlčelo.

Pak jsme ještě chvíli konverzovali.

Ale nakonec jsem Duncu tak otrávil, že si lehl a usnul, a já odešel do koupelny pověsit svršky na šňůru.

Obdivoval jsem jeho nervy. Já v jeho situaci bych nedokázal mít klidné spání.

Popravdě řečeno, já tu noc nespál.

Ráno se Dunca rozloučil.

Tak s tebou není nic? zeptal se.

Ne, Dunco, promiň, řekl jsem.

No, řekl, tak ahoj a díky.

Díky a hodně štěstí, řekl jsem.

A pak zmizel.

Tohle jsou dva měsíce a od té doby jsem ho neviděl a neslyšel jsem o něm. Čtu světový formát, ale nikde, že by ho lízli.

A tak to máte. Hraju na tenora a zůstávám tady. Nechci se do toho namáčet. Snad ne jen ze strachu. Nevím. Vím jen, že se do ničeho nechci namáčet.

Pomyslete si, že jsem vůl, jestli chcete. Ale tohle všechno, jak je lízli, to o Geraldince, o Kambalovi, o Lizetě a všechno ostatní, to je svatá pravda.

Jenže ovšem, co já vím, co je pravda, a jak to všechno je a bude. Takový jsem Pilát.

A sám –

Ale už jsem vám toho nažvanil dost.

A odpusťte mi, dámy, těch několik nemravných slov, která mi sem tam uklouzla. Toho opravdu lituju. Pokud byste si přály, dám tam, až tohle všechno bude moct vyjít, jiná, mravná, co si vyberete.

Vidíte, jak si vás vážím a jak vás ctím.

Takže to se mnou snad ještě není tak zlé.

Poroučím se vám.

Spěte sladce.

Dobrou noc.

1955

v

*Das Spiel ist ganz und gar verloren
Und dennoch wird es weitergehen.*

Konec Bulla Máchy

Gejblík Bull Mácha se opíral o zábradlí na rohu u City. Do ulic pomalu padal řídký opar sychravého večera, smazával ostré rysy v tvářích lidí, kteří táhli kolem, a v ulicích se probouzel velkoměstský ruch nedělního odpoledne. Za stříbrošedými závoji té podzimní sychravosti rychle vyskakovala rozsvícená okna výkladů a kaváren – a obličej dívky, které Bull Mácha lovil v davu bezvýraznými očima, jako by pod tou dvojmocnou magií mlhavého šerosvitu a umělého osvětlení získávaly nové, tajemné a lepší půvaby. Jejich mlžná krása dotýkala se gejblíka Bulla Máchy téměř bolestně, a on v hloubi srdce intenzívně zatoužil přiblížit se jim tam, kde – jak se domníval – je možné přiblížit se jim nejvíc: v kavárně, v některém z tanečních sálů, jejichž zářící okna prosakovala už na několika místech Prahy pavoučím závojem, který pomalu padal na město. Byl listopad, léta Páně našeho letopočtu 1953.

Postava opřená o železné zábradlí na rohu Vodičkovy ulice a obrácená nízkým a pečlivým účesem k planoucímu vchodu Sovětské knihy představovala vlastně jakousi přežívající lidskou fosílii. Ve věku dvaceti devíti let si František Mácha říkal a dával si stále ještě říkat starou přezdívku Bull a nejasná představa o velkém spiknutí proti čemusi neurčitému, o spiknutí, k němuž sám sebe počítal, dala se vyjádřit – a kdysi dávno také bývala vyjadřována – titulem gejblík.

Nyní stál gejblík Bull Mácha na rohu u City a srdce mu rvaly půvabné, kosmeticky zlepšené obličej mladých žen, i jakýsi podivný, psí, nostalgický pocit touhy a smutku. Byl sám, ruce zastrčené v obrovských kapsách, a ze svrchníku, střiženého přísně do flašky, který měl límec široký jako ministrantský krejzl, vyčuhovala drobná

hlava, ozdobená pečlivě ulízaným emanem. Z ní hleděl pár bezvýrazných, vodově šedých očí, tupě, otráveně, zoufale. Levou nohu měl Bull zaháknutou podpatkem za železnou traverzu zábradlí, koleno vytočil co možná doleva, a protože si povytáhl úzkou nohavici, aby se mu na kolenou nedělaly boule, mohl kdokoli jakkoli komentovat černožlutozeleně pruhované ponožky a žasnout nad goticky zdviženými špičkami jeho maďarek. Zvláště ty maďarky, posazené na tlustou podezdívku bílou jako sníh, třpytily se oslnivě v klesající mlze, jako by to byly nějaké korunovační klenoty, ošetřované s nesmírnou láskou a určené pouze pro slavnostní příležitost.

Ale duše Bulla Máchy byla smutná. Stál vztyčen a bez pohnutí jako skála v příboji, mimo dav protékající z Trafiku do Vodičkovy ulice a opačně, sám, osamělý, opuštěný. A v bolesti, která mu svírala srdce, vzpomínal si na jiné večery jiného věku, ale podobné počasím, šerosvitem, zimou a osvětlenými okny, kdy tu nebyl sám, kdy se tu tísnily celé tlupy jeho vrstevníků a pardů a vzduchem létala podivná, nikdy předtím neslyšená krása slova esoterické řeči, kdy odzdola z Boulevardu zněl dixieland Graeme Bella, nahoře ve Fénixu zpívala Frankie Smithová a troubil Leslie „Jiver“ Hutchinson a z podzemní vinárny příjemně rvaly uši ostré bebopové riffy Duncy Brože. Kam se zřítily ty časy? Kde je Kandahár, ten tenorák s černošským kudrnama na hlavě? A Harýk? A Lucie?

Gejblík Bull Mácha zbyl z nich ze všech sám. Věděl přesně, kde jsou, a byla to jenom obrazná, řečnická otázka, která vyplula na hladinu nostalgických smutků. Tenorák Kandahár, který se ve skutečnosti jmenoval Nývlt, stal se architektem a má místo ve Stavoprojektu, oženil se, jeho žena chodí na koncerty komorní hudby a studuje operní zpěv. Tak skončil gejblík Kandahár. A Venca Štern, ten tromboňák s nádherně praskavým tailgate stylem? Je vedoucím nějaké fabriky na kinoplátna v pohraničí. A Harýk sedí pro ilegální pokus o přechod státních hranic a Lucie mu zachovává věrnost a dělá sekretářku na ÚRO.

Jenom on tu zbyl, neoženil se, nestal se ničím jiným, než byl v dobách nylonového věku, neztratil ochotu bít se do krve o vstup na veřejnou nahrávku Karla Vlacha, která – jako on – zbyla jediná ze všech těch nádherných věcí. Byl sám, poslední svého rodu, a když chtěl najít duši aspoň trochu spřízněnou, musel chodit v partě se sedmnáctiletými hošíky, kteří už ani nevěděli, co slovo gejblik vlastně znamená.

A tak stál na rohu u City, na tom historickém místě zašlého světa, přeskakoval očima z tváře na tvář a říkal si Do prdele, není tu nikdo, nikdo v celý Praze. Neměl kam jít. Byl natřený.

A vtom se z proudu lidí vyhoupla známá tvář.

„Maku! Hej! Maku!“ zavolal Bull Mácha a odlepil se od zábradlí. Znamá tvář se zdvihla, hledala chvilku v mlze a pak se rozšklebila přátelským úsměvem.

„Tě noha, Bullesi,“ řekl povadlý mladík ve vojenském kabátě s ošoupanými černými nárameníky bez označení zbraně, který před sebou strkal zánovní dětský kočárek. Po boku mu táhla odbarvená bývalá luketka, v obličejí ještě povadlejší, svrchovaně otrávená.

„maráde, jak se vede?“ pronesl Bull zpěvavými přízvuky nylonové intonace, všechna e zúžena, všechny koncovky protaženy. Vojín uchopil nabídnutou ruku a pronesl stejným způsobem:

„to vysrknutý, Bulle. Stojí to za hovno.“

Bull mrkl po vojínově družce, ale Makovo drsné slovo se jí zřejmě nedotklo.

„To je manželka,“ řekl vojín.

„Těší mě,“ Bull jí podal ruku. Manželka se mu lhostejně podívala do očí.

„se známe, ne?“

Bull se zadíval na ty polosmyté rysy, a najednou se mu před zrakem vzpomínek začaly měnit. Cítil, že ho skoro zamrazilo.

„Fakt!“ řekl. „Vy ste – ty seš – Maggie Vančuříková, ne?“

„smě nemohl poznat, žejó? Seš z toho vedle, ne?“ odříkávala nepřijemným hlasem a Bullovi se zdálo, že na něho má vztek, že ho skoro nenávidí.

„Hovno, Maggie, 'tjje to ale doba, co sem tě neviděl. Tos to eště válela s Jackiem Petráčkem, 'ksem si myslel –“

„Že na něj budu čekat, né? Seš dobře!“

„No né. Dyť von tenkrát vyfás – kolipak?“

„Šest,“ pravila úsečně.

„No tak to né. Karamba, sem ale rád, že vás vidím, 'bych vám měl vlastně gratulovat.“

„K čemu?“ zeptal se udiveně vojín.

„K sňatku, né? Dyž sem to nevěděl, dyž ste se brali, tak aspoň teď, že.“

„Nechceš nám taky gratulovat k fakanovi?“ zeptala se Maggie a v hlase se jí znova zachvěla ozvěna hlubokého vzteku.

„To je váš potomek?“ řekl Bull a rychle poobdivoval bleďoučké a taky jakoby zvadlé děťátko, které spalo pod ukoptěnou peřinkou v odřeném kočárku. Tohle že je Maggie? blesklo mu hlavou. Ta zlatovlasá kristýnka z Bílý labutě? Ta, co vyhrála soutěž v jitterbugu ve Slovanským domě v šestačtyřicátým? To je nějakej omyl, ne?

„A ty seš furt na vojně, Maku?“ zeptal se rychle, aby na to nemusel myslet.

„Vidíš, ne?“

„To tam seš už nák dlouho.“

„Kroutim třetí jár, vole.“

„'ti někdo shodil posudek, co?“

„'si piš. Ale já si tu kurvu pamatuju.“

„Kerá svině to je? Že bych ho někde za rohem prokádrol. Můžu sehnat partu –“

„'si vyřídím vosobně,“ přerušil ho Mak.

„No dobrý,“ řekl Bull. „Ale už tě pustěj, ne?“

„Prej na Velikonoce. Prej nás zruší,“ řekl Mak. „A co ty furt, Bulle? Seš furt, jaks byl, čeče. Na tobě neni nic znát, jenom, že na všechno sereš.“

„To Bull děál dycky, ne?“ pravila manželka. „Nebo děáš něco jinýho, Bulle?“

Slova manželů Bulla potěšila v hlubinách duše. Ano. Vždycky na všechno sral. A sere. A bude srát.

„Depak,“ řekl. „Dělám furt to samý. Mě nepředělaj.“

„To říkáš,“ pravil vojín, „bys ale mrkal, dyby tě frkli k pétépé.“

„sem byl taky na vojně, né?“

„nže né u pétépáků. A jak dlouho, vole?“

Bull Mácha se spokojeně zasmál.

„Tři měsíce, vole. sem simuloval noční pomočování.“

To rozveselilo i zachmuřenou manželku.

„A seš furt svobodnej?“ zeptala se.

„Úplně,“ řekl Bull.

„A ženit se nebudeš?“

Bull se znova zasmál.

„Do toho se neženu,“ pravil.

„by ses ale skoro měl,“ ušklíbla se manželka, „sli to chceš vůbec ještě stihnout.“

V očích jí znovu zablýskla vzteklá světýlka. Sakra, řekl si v duchu Bull, copak já můžu za to, že si spískali fakana?

„A co, chodíte tancovat, někdy?“ zeptal se, aby odvedl řeč jinam. A taky aby zjistil – aby se ujistil –

„Tancovat?“ podivil se Mak. „Máme, čeče, jiný starosti. To máš fakan, to něco stojí, né? A na tý zasraný vojně čook hovno vydělá.“

Plamínek, který se Bullovi rozhořel v srdci, když spatřil dávného parda, zvolna skomíral.

„No ale – džez ešte žereš, ne?“ zeptal se zpřima.

Mak pokrčil rameny.

„Nemám na to čas, čeče. Stojí to za vyližprdel.“

„Maku, musíme hnout kostrou,“ pravila manželka. „Jestli chcem do toho bijáku.“

„Jo,“ řekl Mak. „Dem vod půl šestý do bijáku a musíme fakana frknout k matce.“

„Tak jó, to děte,“ řekl Bull.

„Vobjev se někdy,“ řekl Mak. „Bejvám v neděli doma. Sfouknul sem to s lampasákama.“

„Přidu,“ řekl Bull. „Mějte se fajn.“

„Tě noha,“ řekl Mak a podal mu ruku.

„Ahoj, Bulle,“ pravila zvadlá dívka, která kdysi bývala Maggie Vančuríkovou.

„Ahoj, Maggie,“ řekl Bull. „Ahoj.“

Vojín se opřel do kočárku a zařadili se do proudu. Bullovy bezvýrazné oči je chvíli provázely. Manželka na sobě měla nějaký starý kabát, zhubla do něho, visel na ní jako na věšáku. Maggie! Do prdele, kde to všechno, všechno je? A Mak! V šestačtyřicátém, v sedmačtyřicátém, každé tejden pětkrát v Bulvárce! A teď na to nemá čas. Nemá čas! Na co jinýho má mít člověk čas?

Bull se znova zadíval na nedělní procesí v mlze, která mezitím zhoustla. Nahoře nad městem byla už noc a všude rozsvítili pouliční lucerny. Visely jako medové koule rozpouštějící se v mlce a kolem nich se v mlze dělala rozplizlá zlatá kola. Všichni se na to vykašlali! Cítil to jako zradu. Báli se nebo co. Všichni do toho byli celý nadšený, a pak toho tak děsně najednou všichni nechali. Stačilo, když zavřeli podniky, vyházeli jazzy z kafíren, a oni se na to na všechno vysrali. Ale mě nepředělaj. Nikdy! pomyslel si Bull a zvedl se v něm odpor a vzdor. Já pamatuju začátky. Ještě když se nosil gejblovský knírek. Já pamatuju doby, kdy nás na Trafiku honili kvůli havlům protektorátní policajti a kdy se místo šlajfky vázala tkanička od bot. Já nosil tatry a syrečky a pásky pod zadkem, a ve čtyřiačtyřicátém mě policajti voholili na strážnici dohola a pak mě vyrazili z akády a frkli mě k technise nóthilfe. Na to nezapomenu. Já na to nezapomenu. Mě nepředělaj!

„Pochválen Pán Ježíš Kristus, Bulle!“ ozvalo se vedle něho. Ohlédl se.

Před ním stál bled'oučký páseček v zimníku s rameny, která byla skoro připázena, ve výstřihu kravatu jak benátská noc a nabri-lantinovaného emánka na čele. Přátelsky se na něho zubil.

„š na věky,“ řekl Bull.

„Hele, Bullesi, pod' se mnou,“ zvolal páseček a pořád se zubil.

„Kam deš?“ zeptal se Bull.

„Do Národ'áku na Vinohrady. Čeče, vaří tam dnes Honza Langr.“

„Neval.“

„Fakt! Pustili to prej na poslední chvíli. Nikde na to nejsou žádný plakáty.“

„Fakt?“

„Fakt! Dem, Bulle! Bude tam nářez!“

Honza Langr!

„To válí s tou bebopáckou partou?“

„Samo. Rytmus padesát tři. Zpívá Věra Fuxová.“

Věra Fuxová! Vlna vzdoru, která rostla v Bullově duši, nabyla konkrétní podoby. Když se na to všichni vykašlali, já se nevykašlu!

„Dem!“ vyzval pásečka a prudce se odlepil od zábradlí. Páseček klusal vedle něho. Dali se po Václaváku vzhůru, oba ruce v kapsách, ramena svěšená, a na ulízaných hlavách se jim zrcadlily mlhavě zlaté koule rozpouštějících se luceren.

„Kde teď makáš, Bulle?“ zeptal se páseček napůl s úctou, napůl se zájmem.

„V expedici ve sběrnejších surovinách.“

„Kape to?“

„Jo. Ale po kapkách.“

Chvíli mlčeli. Pak řekl páseček:

„Vole, Prdlas dal dohromady partu, to víš? Vařej každé čtvrté u nich.“

„k vypadaj?“ zeptal se Bull.

„Prdlas trubka, Šmejda kláras, Ráthauskej basa, Bimbo drums. Přitáhni někdy kytaru, Bulle.“

„bych moh,“ řekl Bull. Po chvíli se zeptal. „A vodvazujou se?“

„Budeš mrkat, Bulle! Přitáhni kytaru, a uvidíš!“

„Dobrý,“ řekl Bull. Zahnuli přes park kolem Muzea. Tam bylo husté šero a lidi spěchali do osvětlených ulic. Prošli parkem a kráčeli rychle ulicemi nahoru ke Svaté Ludmile. Páseček znovu navázal hovor.

„Říkala Líza, že tam bude.“

„Kerá to je?“ řekl Bull.

„Ta z Perly. Ta, co se na Silvestra sežrala U vopuchlejš.“

„Jak jí vynesli, jo?“

„No ta. Co přeřízla Hekáče.“

„Ty s ní chodíš?“

„Ne,“ pravil páseček. „Vona na mě sere. Ale je to klasa, né?“

„No, je dobrá, to je,“ řekl Bull. To je, řekl si v duchu. Ale co to je proti Lucii? Proti tomu, co byla Lucie? Vzpomněl si na nějaký jiný večer, taky byli na Vinohradech v Národním domě, tenkrát tam hrál Terš, a Lucie měla žluté šaty se zvlněným lemem sukně a tancovali spolu boogie, paty přes špičky –

Proč to vůbec všechno zvadlo? A kdy to zvadlo? A jak? Přišlo to nějak samo od sebe a nikdo si toho ani nevšim. Ale přišlo to, a nakonec zůstal ze všech jenom on sám. A Lucie mu chyběla. Tak dlouho už nebyl s pořádnou holkou, jako byla Lucie. Znal už jen sajdy těchle mlíčňáků. Byl na ně moc starý. Byl mezi nima celý věk. Bolestná touha zmáčkla Bullovi srdce. Kam jste zmizely, kristýnky? Do prdele, kam?

Přidali do kroku. Okna Národního domu svítila jasně přes náměstí. Šli k nim, větší a menší postava, větší a menší eman, ramena do flašky. Jak se rychle blížili k cíli, řekl menší eman:

„Je div, čče, že to povolili.“

„Přišli na to, že sou lidi votrávený,“ řekl Bull.

Páseček se zachechtal.

„Jako u nás,“ řekl. „by chtěli, abysme chodili krákorat do někýho souboru, čče. Náký rusácký voloviny a takový blbosti. Na to jim seru.“

„Ty seš v esčéem?“

„Sem. Kolektývně. 'se nás nikdo neptal, jestli chcem, nebo né. 'by chtěli, abysme si hráli na honěnou, vole, se jim na to každej vysere.“

„je jasný,“ řekl Bull, ale v duchu se ho dotkly pochyby. Ale mě nepředělaj, řekl si znovu. Mě ne. Nějakejma schůzena, to akorát! Na všechno seru, říkal si v duchu. Mě nepředělaj!

Okna v prvním patře Národního domu vylévala jasné proudy světla na náměstí, teď už docela tmavé. K nebi temně čněly stěny

kostela a slabě bylo slyšet varhany. Před vchodem do Národního domu se černaly postavy a pára, která jim šla od úst, mísila se s večerní mlhou. Prošli skleněným turniketem do haly, a jak je turniket jednoho po druhém hodil dovnitř, zazněl jim v uších vzdálený poryv líbezného divokého hudby.

„Slyšíš? Už to rozpalujou!“ pravil vzrušeně páseček. „Honza Langr se vodvazuje!“

Bull se zastavil. Dolů ze schodiště padaly ostré, kovové tóny zalýkajícího se vibrafonu.

„Dobrý!“ řekl Bull a oba se rozběhli po schodech nahoru, poháněni nedočkavostí. Muzika se mísila se šumem naplněného sálu v tu dobře známou, odedávna známou kulisu. Dali si kabáty do šatny a pak se – přes ten spěch – zastavili před zrcadlem. Vedle zrcadla visel plakát s karikaturou předpotopního potápky a pod ním byl nápis DĚKUJEME PÁSKŮM, ŽE NENAVŠTĚVUJÍ NÁŠ PODNIK!

„Hele,“ řekl páseček, „'ksi tady kecaj rozum, vidíš?“

„Na to se vyser,“ řekl Bull.

Pekelně krásná muzika je táhla dovnitř, ale síla zrcadla byla mocná. Objeví se v jeho lesklé a hodně uhmatané hladině, malý a velký eman, vytáhli obrovské hřebeny a začali se načesávat. Kdekdo mohl teď komentovat i Bullovo sako, prima anglická látka, z níž krejčí – dosud soukromý – vyrobil pytlovitý oděv s řadami knoflíků našitých po stranách a s límcem vybíhajícím vzadu do špičky. Bull Mácha dočesal emana, přitáhl si šlajfku. V různých dávných dobách mu zdobil malou hlavu havel, kanadský trávník, američka, eman. Kravata vyrostla během let z uzlíku, odpovídajícího tkaničce do bot, k roztaženému americkému veleuzlu, který se dal uvázat jen za pomoci vidličky a svítil mu teď pod bradou. Upravil si ho, prudce máchl rukama dopředu, aby si je uvolnil v rukávech, pak zahákl palce pod límec a usadil pytlovitý kabát na ramena. Nakonec přejel dlaní učesaného emana a obrátil se. Byl hotov. Byl hotov jít. Byl hotov přistoupit k obřadu, v němž – nikdy o tom nepřemýšlel – cítil smysl života.

Už nevnímal, že páseček klusá pořád vedle něho, a vešel do sálu. Postavil se do rohu a nejdřív ze všeho se široce rozhlédl. Pohledem, který najednou nebyl bezvýrazný, ale dychtivě zářil, přelétl orchestr na zvýšeném pódiu. Úsměv zalil drobný obličej, skoro šťastný úsměv. Vibrafon, nad ním Honza Langr. Mával kouzelnicky paličkama přes kovové plotny třepal hlavou, šklebil se jako šťastný idiot. A divoký foxtrot padal z pódia. Vedle Věra v modrých šatech, kroutila pěknými boky, rukama tleskala do rytmu. A Kyntych, tvář skloněnou nad trumpetu, trumpetu zdviženou vzhůru. Rocman s brejličkama a s klarinetem. A mrňavý Vondras s tenorem v hubě. Hráli a hráli. Pane, hráli! Poledňák za nima zběsile mlátil do bubnů, chvíli jemně, pak prudkým breakem vedle akcentu a hned zase skluzem přes dřeva do rytmu, hráli, pánové, hráli! V Bullovi rozkvetla báječná nálada, docela mimovolně začal podupávat gotickou maďarkou na parkety tanečního sálu a visel tím pohledem, naplněným teď zbožnou rozkoší, na paličkách zmítajícího se vibrafonisty. A zoufalý vzdor, který ho tísnil celé odpoledne a ještě těsně předtím, než zaslechl tuhle kapelu, změnil se ve vítězný pocit jistoty, že to trvá, že to nezardousili, že je to stejný jazz, jako byl, a stejné houfy lidí k němu tancují, a zní stejně drze, jako vždycky zněl, a že vůbec nikdo nikdy ze světa neodstraní tuhle muziku, tenhle svět, do něhož on jedině patří.

Pak se začal rozhlížet po holkách, protože zatoužil po tanci. Chtěl to mít všechno, požitky hudby i požitky ženských, k téhle muzikální bohoslužbě patřila kristýnka, které jezdí v nervech jako jemu odpožďující se synkopy špinavého tónu swingujícího tenoráka.

A vypadalo to, že mu štěstí přeje. Kolem pódia se zrovna táhla luketa, smýkaná sem tam nějakým nemeblem. Na nádherné riffy a swingový rytmus přešlapovali ti dva, jako kdyby byli na čajovém dýchánku v Horních Bukvičkách. Chvíli se na ně díval, drobný obličej mu ozdobil pohrdavý úsměv. Viděl, že dřevo šláplo luketce na nohu a luketka se zatvářila otráveně. Pochopitelně. Měla černou sukni k tělu, široký černý nylonový pás a blůzu s velkými květy. Obličej krásně namalovanou kraslicí. Ten blbec s ní byl oblečen jako

Honza z Bezu. Bull měl pocit, že mu tu ženskou přivedl dnes do cesty osud. Podobala se Lucii v nejlepších letech. Klasa. Byla na ní vidět klasa, která chyběla ženským těch pásečků, co byli teď jeho nouzová parta.

Kapela dohrála a vendelín odvedl luketku ke stolu. Uklonil se, luketka chladně poděkovala a sedla si nad sklenici limonády. Ke stolu přisedl nějaký chlápek v černých šatech s bezvýraznou kravatou.

Vibrafon spustil znova. Bull sebou trhl a v okamžiku stál před luketkou.

„Smim vás požádat, slečno?“

Pohlédla na něho modrýma očima:

„Prosím.“

Vstala. Bull položil dlaň na nylonový pás a už si ji vedl. Začal obyčejným foxtrotem, ale hned cítil, že luketka tancuje báječně.

„Že válej, slečno, co?“ řekl.

Znovu na něho pohlédla modrýma očima. Čekal nějakou vřelou, nadšenou odpověď, nějaké přitakání na svoje vyznání víry. Ale místo toho řekla jenom:

„Prosím?“

Zaznělo to skoro nepřátelsky. Skoro nepříjemně. Aspoň měl dojem. Jako když fajnovky brání svou pověst. Ale nevěřil tomu.

„Líbí se vám, jak hrajou?“ zeptal se nejistě.

„Dost.“

Zkusil složitější krok. Odpověděla okamžitě. To mi – asi prve nerozuměla, pomyslí si. Je to oukej. Pustil ji daleko od těla a zkusil odvážnější figuru.

„Ne! Nechte to!“ řekla prudce.

„Nechcete se vodvázat, slečno?“

„Prosím?“

„No nechcete se trochu zhoupnout? Prostě dát trochu víc šťávy do toho umírání?“

„Ne. Jen tancujte jako prve.“

„Ale podťe,“ řekl Bull zoufale. „Děte. Dyť tancujete tak prima. To je škoda jenom takhle šlapat zeli.“

„Mně se to líbí.“

„Ale dyť to nemá vejšku, slečno! Podťe!“ opakoval a znova se pokusil o nějakou fantastičtější variaci, než je foxtrotový šroub. Ale ona zůstala stát a on se trapně utrl. Zastavil se.

„Nedělejte to!“ řekla výhrůžně. „Jestli chcete dělat vostudu, tak si na to najděte někoho jinýho!“

„Jak to vostudu, slečno?“ Vzal ji znova kolem pasu. Povolila, ale cítil, že pod květovanou blůzou má svaly na zádech napjaté. „Jak to vostudu?“

„Však vy víte. Já páskovský tance netančím.“

Bullovi se zastavilo srdce. Nevěřil vlastním uším. A v hlubinách duše ho zase zabořilo.

„Nepovídejte, slečno,“ řekl. „Dyť tancujete jako šampión. Tak jaký tance teda tancujete?“

Pravila jako článek z Mladé fronty:

„Všechny, ale slušným způsobem. Jestli se vám to nelíbí, tak mě vodved'te sednout.“

„Slečno! Dyť je to votrava, jenom takle dělat chromý!“

„Mně to stačí,“ řekla.

Langr udeřil do vibrafonu a Věřin hlas jasně zazněl: „Rytmus máme rádi!“ zpívala. „Rytmus každý z nás!“ Vzalo ho to. Ta káča to přece nemůže myslet vážně!

„Tak podivte, slečno,“ pravil rázně, pevně ji chytil za ruku, přešlápl nalevo přes špičku, pak rychle zpátky a zase a zase a patama i špičkama přitom stepoval o parkety. Krásně do toho rytmu. Byl v tom kus umění. A náhle ucítil, jak mu škubá rukou, za kterou ji drží, a snaží se vyprostit.

„Puste mě! Puste mě!“ syčela, odstrčila ho od sebe. Zůstal bezmocně stát, svěsil ruce a užasle na ni zazíral. V očích jí opět blýskla nenávist.

„Na tohle si opatřte nějakou sajdu, ne mě!“ vykřikla, otočila se a zmizela. Bull se vzpamatoval, teprve když si uvědomil, že se na

něho šklebí několik párků, které tančily kolem. Cítil, že rudne, otočil se a odešel ze sálu. Srdce mu tlouklo. Nejdřív ho téměř omráčilo vědomí, že mu udělala ostudu. Ale ve foyeru se vzpamatoval a ucítil zas tu odpolední úpornou, psí bolest v hlubinách duše. Jak mohla tohle udělat!

Postavil se k zábradlí a začal ji prudce nenávidět. Ta kurva! Nakonec je to nějaká esčémačka. Pitomá jako všechny. Ale sladký obraz té tváře se nedal jen tak vyhnat nadávkami, které v duchu chrлил na dívčinu hlavu, jako by křísil k životu jiné tváře minulosti, a nepříjemně bolet.

„Ahoj, Bulle!“ pozdravil ho chlápek, který právě přišel po schodech nahoru.

„‘hoj René.“

„Co nejsi vevnitř?“ zeptal se chlápek René. Býval to taky gejblík a potápka. Pak se oženil. Pak se na to taky vykašlal. Co tady vůbec pohledává?

„Dávám si vodech,“ řekl Bull. „Kde máš pani?“

„Šla na hajzl. Pod’ se mnou. Zatím to vomrknem.“

„Je tu hovno,“ řekl Bull. „Jedině, že vaří Langr.“

„A de mu to,“ René nastražil uši. „Sou pořád ve formě.“

„Nojo. Jenže ze starýho Rytmu čtyřicet vosum zbyl jen Langr a Věra. Ty vostatní sou noví.“

„Ale vodvazujou se.“

„To jo,“ v Bullovi se probudila neurčitá naděje. „Tak ty ses na džez přece jen eště nevysral, jak vidim.“

„No,“ řekl René, „to je fakt. Já si dobrej flák dycky rád poslechnu.“

Pak se otočil k Bullovi, přivřel oči a pravil poučně: „Ale přece jen, víš, Bulle, klasika to není.“

„To není. To teda není,“ řekl Bull a naděje zase umřela, dřív než se mohla narodit. „Klasika to teda není,“ pravil ironicky, ale zdálo se, že to Renému nedošlo.

„Sou tu nějaký štětky?“ zeptal se klidně.

„‘se dem podívat, ne?“ řekl Bull. Ale naděje umřela. Nestál už o to být s René.

Postavili se do jednoho z vchodů a obzírali sál. Bull hledal svou luketku. Našel ji. Tancovala s monem, který si prve přísedl k jejímu stolu. Učesaný, nijaký foxtrot. K zblití.

„Dívej, neznáš tuhle ženskou?“ zeptal se Reného. „Tu s tím černým nylonovým páskem tadyhle na kraji. Tu blondýnku.“

René se zadíval tím směrem.

„Tu neznám. Ale není marná.“

„To ne,“ řekl Bull. „Co to může bejt zač?“

„Nevím. Asi nějaká sexuální pracovnice. Aspoň na to vypadá.“

Bull se trpce zasmál.

„‘slim, že seš vedle,“ řekl a pak pozdravil Reného manželku, která se k nim připojila. „Dobrý večer.“

„Dobrý večer.“ Měla úzké rty jako mrtvola, natřené nějakou fialovou růží. Na hlavě naondulované vlasy jako beránek.

„Chceš tancovat, Jarčo?“ zeptal se René.

„Mhm,“ pravila koketně.

„Pudeš taky, Bulle?“ zeptal se René ze zdvořilosti.

„Jo, pudu taky na parkety,“ řekl Bull. Manželé odpluli. Bull se rozhlédl a uviděl jakousi kristýnu, která právě přišla a kterou znal. Od těch pásečků. Říkala si Evita.

„Ahoj, kremrole,“ pozdravil ji.

„Těbůh, ašante.“

„Sklouznem se?“

„Tak jó,“ řekla. Odvedl ji na parket. Kyntych právě trubil sólo, ve střední poloze, pekelné, rychlé, bopové sólo. Čtyřriadvacetinky ve foxtrotovém tempu. Bulla zase popadl zoufalý vzdor. A když se na to všichni vyflákli, když můžou bejt takový káči jako ta, tak hezký a přitom tak pitomý, já zůstanu stejnej! Mě nepředělaj! A když nechtěla ona, Evita proti tomu nebude.

Chytil dívku Evitu a pustil se do provozování všeho, co uměl. Dívka Evita netancovala zle. Zůstali v rohu sálu, vytvořili si soukromý parket na ploše několika čtverečních metrů, a tam Bull dělal divy. Naschvál. Děkujeme páskům, že netancujou výstřední tance. Otočil dívku Evitu, až jí sukně vyletěla vysoko nad kolena. Tady to

máte! Langr zabušil na vibrafon a všichni do toho vpadli. Vyli, kvíleli, ječeli. Buben do toho. Zašustila činel. Bull dělal divy a cítil, že to je něco velikého, co dělá, že to je všechno, co se tady dá dělat, co se v životě dá vůbec stihnout –

A najednou ho někdo vzal za rukáv. Otočil se nevrle a uviděl číšníka.

„Co je?“ utrl se na něho, ani nečekal, co mu řekne.

„Pane,“ pravil číšník. „Takhle se tu tancovat nesmí.“

Popadl ho vztek.

„Jak to?“

„Je to zakázaný. Jinak byste musel opustit parket.“

„To je pěkný,“ řekl Bull. „Vlezte mně na hrb. ‘sem zaplatil vstupný, tak teď si tady můžu dělat, co budu chtít.“

„Já vám říkám, že tohle se tady tancovat nesmí. Výstřední tance sou zakázaný.“

„Vylizte mně prdel,“ Bull se obrátil k Evitě a dal se znova do tance.

Ale číšník se ho držel.

„Nebuďte sprostěj, pane. Říkám vám, abyste s tím přestal!“

„Heleďte,“ oslovil ho Bull přes rameno, „Děte se bavit jinam.“

„Přivedu na vás esenbé,“ řekl číšník.

Tak. To ještě scházelo! Bullem vztek úplně zalomcoval.

„Děte se skovat! Nepřekážíte v provozu!“ zařval na číšníka a zatočil s Evitou do davu. Viděl, jak číšník nerozhodně stojí, pak se otáčí a mizí ze sálu.

„Může si to zkusit,“ řekl dívce Evitě.

„Neměls na něj bejt tak vostrej, Bulle,“ pravila Evita. „Von to švihne.“

„Ať mě udá třeba na ministerstvu!“ řekl Bull. „Mě kvůli tancování honili Němci, a taky hovno zmohli. Žádný strachy, Evito.“

Pustil se znova natruc do divokých figur, ale každou chvíli se přes Evitinu hlavu nervózně podíval ke vchodu. Nikdo se neukázal. Flák skončil, Evita se k němu přimáčkla a šli s rozcházejícím se davem k východu.

Číšník stál za dveřma a vedle něho esenbé v uniformě, s revolverem a kožešinovým límcem.

„To je von,“ řekl číšník a ukázal na Bulla.

Bull se pokusil zmizet, ale číšník ho chytil za rameno.

„Nechte mě, jó?“ řekl Bull.

„Pod’te sem,“ pravil esenbák přísně.

„Co je?“ zabručel Bull.

„To je von,“ řekl číšník. „Když sem ho slušně vyzval, aby to netancoval, tak mně sprostě vynadal.“

„Víte, že se potápkovský tance nesměj tancovat?“ zeptal se esenbák. „Že existuje zákaz?“

„Takovej zákon neni,“ řekl Bull.

„Ale je zákaz,“ řekl esenbé.

„Co mně je do toho?“ řekl Bull. „Zacáloval sem, tak jedu.“

„Mluvte slušně!“ vykřikl esenbák.

„Dyť mluvím!“ řekl Bull. „A co mě zdržujete?“

„Nikdo vás nezdržuje,“ prohlásil esenbák. „Tancoval ste zakázané tance a tím ste budil veřejné pohoršení. Varuju vás, abyste toho nechal. Jinak bych byl nucen –“

„bych rád viděl ty, co se pohoršili!“ řekl Bull zpupně.

„Nemluvte!“ vykřikl esenbák. „Jestli nepřestanete –“

„A to je pěkný! To je moc fajn!“ pravil Bull trpce. „Člověk vyvalí vosum korun a nedovolej mu už ani, aby si zatancoval.“

„Můžete slušně tancovat, ale ne budit veřejné pohoršení,“ opakoval esenbák.

„To budete vy!“ řekl Bull. Bylo mu najednou všechno jedno. Měl jenom zoufalý vztek. „Rači byste se měli starat vo jiný lumpárny a nechat lidi, který poctivě makaj, dyž se chtěj pobavit!“

„Tak dost!“ řekl esenbák. „Okamžitě opusťte místnost!“

„Na to nemáte právo! Já sem nic neproved!“ řekl Bull. Zahlédl Evitu, stála jako oukropek stranou a sledovala ho vyvalenýma očima. Všiml si, že se kolem nich udělal kroužek čumilů. Zaplavila ho nová vlna vzdoru. Nenechám se vod těch volů vomezovat! řekl si.

„Na co mám právo a na co nemám, to vím já,“ pravil esenbák.

„Tak se mi zdá, že si myslíte, že máte právo na všechno,“ řekl Bull. „A dyž se čovek chce pobavit, tak byste ho nejrači zavřeli!“

„Buďte zticha!“

„To byste chtěli, žejó? Aby všichni drželi hubu!“

„Pudete se mnou,“ prohlásil esenbák.

„Nepudu! Nic sem neproved!“

„Tak dem!“ esenbák vzal Bulla pod paží. Má pořádnou sílu, uvědomil si Bull.

„Nechte mě!“ Bránil se, ale esenbák ho odtáhl stranou k záchodům. Tam řekl:

„Ukažte mi občanský průkaz!“

„Na to nemáte –“ začal Bull.

„Nemluvte, nebo pudete se mnou!“ přerušil ho esenbé, obličej mu ztupěl a Bull poznal, že přestává legrace.

„To je násilí,“ řekl a vytáhl legitimaci. A když esenbák vyndal blok a kostrbatým písmem obmalovával Bullovo jméno a adresu z legitimace, dodal tišeji:

„To je vomezování vosobní svobody!“

Pak už neřekl nic, jen pozoroval esenbáka, jak se pachtí s tou písemností.

Trvalo dost dlouho, než skončil a vrátil mu legitimaci.

„A teď koukejte zmizet!“

„To je ponižování lický důstojnosti!“ pravil Bull docela tiše, skoro jako pro sebe.

„Támhle je šatna,“ řekl esenbé.

Bull se rozhlédl po Evitě. Ale ta se vytratila. Jenom několik zvědavých čumilů na něho poulilo oči.

„Tak bude to?“ ozval se esenbák.

„Nojo. Jen klid,“ řekl Bull. Vyflákli se na mě. Šel k šatně, vyzvedl si kabát a kráčel po schodech dolů. Esenbák se díval za ním. Vysrali se na mě. A teď sem na ně sám, řekl si trpce. Všichni se na to vysrali.

Turniket ho vyplivl do sychravé mlhy. Do ní vsakovalo světlo z oken nahoře a slabě zněl Langrův vibrafon. Kolem kostela jel trolejbus. A všude vánoční klid, jako by se nic nedělo. Bull strčil ruce

do kapes a šel. Jenže neměl kam. Zpátky nemohl a před ním nic nebylo.

„Kurvy!“ řekl mezi zuby a ani nevěděl, koho tím vlastně myslí. Ale někde tu byli. Někdo za tohle všechno moh. „Kurvy,“ řekl si potichu znova. „Ale mě nepředělaj. Mě nepředělaj!“

Dal se po náměstí dolů a za chvíli se ztratil v mlze, v níž se rozpouštěly zlaté koule pouličních luceren.

1953

Růžové šampaňské

Jak jsme stáli před výkladem, kde byl šusťák se zlatými knoflíky vyhlídnutý Lízou Pecákovou-Jánskou, dalo se do deště. Hned jsem věděl, že to je špatné znamení. Déšť rychle houstnul, za chvíli lilo, a protože jsme se před výkladem nemohli domluvit, přišli jsme do Labutě namočení. Richardovi se raglán deštěm napil jak houba. Pozpátkovi se zamlžily brejle, takže málem porazil nahou manekýnu. Všechno bylo šejdrem, měli jsme toho rovnou nechat. Ale Líza čekala a plán vypadal slušně: Pozpátek že zakecá prodavačku a já spustím povyk, že mi někdo ukrad peněženku s pěti stokorunama, tím odvedu pozornost od věšáku a Říša ten vyhlídnutý šusťák dopraví pod raglán z dohledu.

Jenže smůla na smůlu: Pozpátek dostal trému, a když má trému, mluví zrcadlově, prodavačka se ho lekla, a jak se rozhlížela o pomoc, pad jí Richard v tom napitém raglánu – místo aby v něm byl nenápadný – do oka. Dále: já nějak nevypadal na peněženku s pěti stokorunama, jenomže to jsem si uvědomil, až když jsem spustil ten povyk. A konečně: šusťák měl vložku, a s tou Richard nepočítal. Takže když ho zbalili, corpus delicti mu čouhal zlatýma knoflíkama navrch zpod raglánu, ani ho nestačil zahodit, a vedli ho přímo s ním k řediteli. Mě taky, a to byla další nedomyšlenost. Nemoh jsem se jim trhnout, poněvadž kdybych nepráhnul po spravedlnosti, tak by se dovtípili, že těch pět stováků byla fikce. Takže nás vedli vedle sebe, zloděje a okradenýho, a přirozeně si nás dali dohromady, i když mylně: že Richard, přistižený se šusťákem, může taky za těch mých pět kilo. Při tělesné prohlídce ovšem žádných pět kilo neobjevili a ředitel se mi už málem omlouval, že to asi musel být nějaký jinej zloděj, když vtom se do věci vložil takovej tajemník nebo co. Celou tu dobu stál v koutě jako trpaslík z hlíny, vedle širokého okna, za kterým bylo vidět střechu s neónama, neobvyklej pohled, ředitelskej, Žižku na velekoní, celýho vlhkýho deštěm, a Prahu jako mléčné jezero s červenýma brusinkama, a odtamtud nás dva

šmíroval pohledem, takovým, co absolutně v každém umožňuje vidět lumpa. A povídá: Počkat! Já byl na odchodu, měli už tam ode mě falešný jméno a adresu, aby toho neexistujícího zpravili, až najdou těch neexistujících pět stováků, ale jak tajemník řekl Počkat! zarazil jsem se mezi dveřma, ačkoliv rozum mi šeptal: Zmiz, vole! Na schodech tě nikdo nechytí. Vyhráls přece ten běh ze schodů na Petřinský rozhledně, a tenhle má jednu nohu kratší, jinak na něm žádná tělesná vada vidět není, a nějakou přece musí mít, takový vždycky maj, ale přesto jsem zůstal jako Lotova žena. A tajemník znova: Počkat! a začal mi tykat: Tak ty žes měl peněženku a v ní pět stovek? A přišels na to právě v ten moment, co támhleten – ukázal na Richarda, celýho nafouklýho vlhkem – odcizoval národní majetek? To je nějaký divný, povídá a povystoupí z toho svého trpasličího rohu a postaví se rovnou před okno, za kterým je ta nádherná abstrakce Prahy a přes ni se leje lahodnej jarní déšť, postaví se tam, aby to nebylo tak hezký. Moc divný, pokračuje. Vypadá to, že jste byli sehr –, zbytek jsem neslyšel, protože jsem se pokusil obtočit jim schodiště ohnivou čarou, a úspěšně. V druhém poschodí jsem skleněnýma očima zahlídl Pozpátka, pořád ještě stál mezi šušťákama, ale ne už s prodavačkou, už ho taky vyšetřovali, dva se zelenýma hvězdama v klopě, to jsem neznal. Páni! povídám si v duchu, fízlové jsou hvězdnatý – a že měli ty hvězdy na klopě *zvenčí*, nikoli *zevnitř*, to mi došlo až v Parníku.

Pozpátek se dostavil za půl hodiny po mně, zpitomělý do šilhava. Utsitnarepse ohýksur az ilēm ěm inov, elov! povídá, a já ho vybidnu, aby si přešaltroval zpátečku. V Pozpátkovi to hrkne, Hergot, praví, to jsem se zapotil! Byli to esperantisti. Ale když jsem na ně vybalil ruštinu, tak vodešli. Pozpátku, jo? ptám se. Samo, vole, praví. Byl jsem ztrémovanej a jak mám trému, je to stejný česky jako rusky, což navíc neumím. Vole, pravím já. Ty taky umíš zakecávat ženský. Ta prodavačka si tě vůbec nevšimla! Tvou vinou je Richard, víš kde? Má přece glejt, praví Pozpátek. Glejt má, povídám. Ale kdoví, jestli se glejt vztahuje na takhle drahý předměty. Víš, že posledně ta whi – Nojo, skočí mi do řeči Pozpátek. Když tu jsme ale

vypili. Vznikla škoda, kterou jsme museli uhradit. Právě, povídám. A tady škoda nevznikla, takže není co k uhrazení. Proto Richarda aspoň zalígrujou.

Nezalígrovali, ale dostavil se až v půl sedmé. Byl by přišel dřív, ředitel by mu byl glejt uznal, ale ten kurva tajemník, povídal, na toho to nepůsobilo. Ani razítko kliniky. Kleptomanie, pravil. Vy tedy trpíte kleptomanií, soudruhu, jak vám tady potvrzuje soudruh doktor – nemůžu to přečíst – Chroust? Chroust. Taky divný. Ale pročpak ten druhý soudruh, co se mu ztratilo pět set korun, utek? Co? Pročpak? Já ho neznám, pravil Richard, jenže naneštěstí mu přeskočil hlas, takže to neznělo věrohodně, a tajemník se taky ušklíb, a už tu byla teorie o zneužívání kleptomanů (pakliže jsou to vůbec kleptomani, jak se přesvědčíme dotazem ne u pana doktora Chrousta, soudruhu, ale u soudruha profesora Šťáhlavy, protože byly zjištěny případy, kdy soudruzi lékaři, z kamarácoftu, potvrzovali různým ulejšákům a sadistům duchovní nesvéprávnost, řekl, a řekl „duchovní“). Bůhví, čertví, pravil, mně se všechno zdá, že vy se tady propůjčujete na základě své vady (je-li to vůbec vada) k vědomému sígrovství. Soudruhu řediteli, otočil se na ředitele, který, když začal mluvit tajemník, postavil se místo něj do toho trpasličího rohu a mlčel. To už se hodně setmělo a na plechovém okapu za oknem se rozprskávaly kapky jako šrapnely a nad nima se dělaly miniaturní duhy jako kolem šesti zjevení Lenina na jednom klavíru. Chápete? zeptal se tajemník. Jeden spustí povyk na jednom konci věšáku, druhý – zkrátka, podávali si Richarda tak dlouho, že se radši přiznal, aby moh za Lízou; ne k tomu, jak to bylo doopravdy, ale že se nechal zneužít za padesát korun k zneužití své vady Emilem Růžičkou, který ten šušťák potřeboval pro svoji dívku. Čímž je přece jen trochu převez, protože Emil Růžička je osoba skutečně existující a pitomá, takže oni navštíví nejdřív jeho soudruha otce na předsednictvu vlády. Ovšem přirozeně Richard se jim musel legitimovat, proto až zjistí omyl, přijdou stejně na kolej. Pro ten den však mohl Richard za Lízou.

Jenomže to už tlouklo sedm, kšefty rozsvícený, ale zavřený, tak jsme museli k Líze s prázdnýma rukama. Jedině že Pozpátek přinášel ten pásek.

Ovšem slíbený byl šušťák, pásek tedy zdaleka nestačil. Navíc smůla neměla konce: na tom pásku namluvil Pozpátek báseň Stanislava Kostky, kterého Líza nesnášela; čeština v zrcadle ji však uvádí do vytržení, a vsadili jsme se, že z toho důvodu se jí Kostka v Pozpátkově podání bude zamlouvat. Nechtěla tomu věřit, prý by byla možnější kvadratura kruhu, Pozpátek jí ho tedy natočil v lingvistické laborce k narozeninám.

Jenže Líza měla rozbitý magneták, točil se jí moc rychle a Pozpátkův hlas zněl, jako kdyby recitoval nachlazený mikymaus. Líza koukala svým tranzírujícím pohledem, jak cívka rotuje a Pozpátek se namáhá, aby ji zpomalil, a my napjatě zírali na Lízu, co tomu všemu řekne. Líza se ale mračila. Nakonec vypla magneták, myšák ještě ale neskončil, a povídá: To jste teda pěkně přinesli dary dceři boží k mnáctým narozeninám. Pitomej pásek, a ještě špatně nahranej, a jinak nic. To teda vaše družina pěkně projevuje úctu a oddanost! Nechci vás vidět a vykašlu se na vás ve prospěch docenta Frimla.

Byla tma, v plynovém krbu úsporně svítily plamínky a za zdí nadával Lízín papá na poměry tak hlasitě, že jsme slyšeli naprosto jasně, jak praví: De to vod deseti k šesti, a furt dál a níž. Panenko Mariá svatohorská, že se na to můžeš dívat! Líze se leskly černé oči, povídá: Tohle je rabicová stěna, na tu druhou stranu z kuchyně je z cihel. Klika. A její papá zařve: Mor na ně! Atom na ně! Vodík na ně! tak nahlas, že to snad ani cihly nemůžou odizolovat, a my čumíme na Lízu v mini a nechce se nám věřit, že ženská může mít tak dlouhý punčochy a nejsou jí ani trochu vidět podvazky. Líza se před námi protahuje u těch plynových plamínků, nohy se jí silonově lesknou, a praví: Jste pěkná družina. Lazaři jste! Půjdu s docentem Frimlem, který mi ten šušťák *koupí*, abyste věděli.

Proboha! Takovou věc pro naše chyby nemůže přece dcera boží udělat! Padnem na kolena, plynové plamínky ozáří naše zoufalství. To ne! vzkřiknem. Jenom to ne, svatá panno panen!

Líza zamžourá, přehodí nohu přes nohu, v očích jako slzy lesního medu jí zajiskří plamínky z krbu. Tak dobře, praví. Opuštěno. Ten šušťák mi čajznete třeba k Dušičkám, ale já teď potřebuju něco jinýho, a to tlačítkový vypínače, neboť tyhle otáčecí se mi zhnusily. Dlouhou, štíhlou rukou ukáže na stěnu, jemňoučký zlatý chloupky olemují tu končetinu svatozáří, tenký prst s postříbřeným nehtem na konci ukáže na ohyzdný černý vypínač jako z berního úřadu.

Chvíli je ticho, pak se ponuře ozve Pozpátek. Takový maj na psychiatrii. Hráškově zelený ve velký posluhárně a růžový v malý. Chci hráškově zelené, řekne Líza. Hráškově zelené se mi budou hodit ke všemu. Kouknem na sebe, zase ticho. Jdou odšroubovat, praví Pozpátek. Jsou na dva šrouby, ale Richard řekne: Jo, jenomže na psychiatrii. To nemůžu Chroustovi udělat. Co když mě lapnou? A vono je to přesně podle tajemníka: z kamaráčoftu. A Chroust tam má prima flek. Potápí lidi do roztoku o specifické váze lidského těla, takže se v něm volně vznášej. Co když ho připravím o takovej flek? Co potom? Opět chvíli ticho. Líza se otočí na břicho a rozhodne: Tak to udělá Pozpátek. Mrzí mě, že kvůli mně nejseš ochotnej riskovat kamaráčoft s Chroustelounem blbounem, a vodepisuju tě ze svý milosti. A udělá to Pozpátek.

Pozpátek vycení žlutý chrup. Neumím krást, povídá, ale udělám to. Dokonce to udělám s chutí. Víte, že mi odepřeli platit za demonstrace? A přitom jsem v Praze jedinej s touhle vadou, nejbližší je až v Košicích. Dřív mi platili, teďka to musím dělat zadarmo, ponívač mi to nařídil děkan. Odmlčí se, za rabicovou stěnou zařve Bůh Otec: Zničej nás! Vokradou nás! Udělaj měnovou reformu! A Richard povídá: Ty hrtane! Seš hlad hladounská, dneska se neplatí ani za dar krve, všechno se děje na bázi obětavosti a uvědomělosti, a ty bys chtěl bezpracně vydělat na tý svý pitomý posraný vadě! A co když pudu do varieté? Nebo do cirkusu Busch? rozčilí se Pozpátek. Tam mi zaplatí zlatem! Pcha! praví Richard. Copak myslíš. To nemá

efekt. Nedá se to tak rychle kontrolovat, to se do cirkusu nehodí, jediné na vědecký pracoviště. To bys musel bejt leda mluvící kůň, a to by zas by lo výhodnější mluvit normálně, ponivač mluvící kůň mluvící zrcadlově by taky neměl efekt, ponivač by mu publikum nevěřilo, vole. A Líza se usměje, má perleťový chrup, otočí se zadkem k plamenům, a vtom zazvoní někdo u domovních dveří. Strnem. Chvilí se neděje nic, pak zachrchlá Bůh Otec na chodbě, zašourá pantoflem. Cvakne klika. A hele! Česťa! slyšíme Boha Otce, na víc nečekáme. Líza se gymnasticky vymrští, otevře okno a my jeden po druhém vyskakujem z teplíčka Lízinyho pokojíčku do studenýho deště, rovnou na záhon s begóniema. Ppor. MUDr. Čestmír Pecák si zřejmě vymodlil dovolenku, aby moh oslavit manželčiny narozeniny v rodinném kruhu. To teda bude mít Líza radost.

Z begónií jsme se vydrápali celí ohození hlinou, a bylo teprve půl desáté; tak jsme se rozhodli jít ještě čumět, až půjde Kubišová z představení. Ale cestou, na rohu Vokoukaný ulice, Richarda napadlo, že nám předvede, jak se dá vybrat cigaretový automat. Vykasal si rukáv a povídá Takhle. Strčí se tam takhle ruka, a strčil ji do stroje po loket, a už mu tam zůstala. Naštěstí byla tma, ale málo platný: zkusil všechno, kroucení, jemný tah, škubnutí, bušili jsme do toho společně ze všech stran, nakonec chtěl Richard dokonce hodit do otvoru korunu, jenže jsme žádnou neměli. Tak Richardovi nezbylo než zůstat stát vedle toho automatu, jako že nic, že jenom tak pozoruje život, a já si stoup kousek napravo před něj, že jako taky pozoruju noční hemžení, abych mu svým tělem zakryl tu ruku v díře ve stroji, a Pozpátka jsme poslali do Holešovic k Platýzovi, kterej má doma přenosnej autogen.

Stojíme teda, pozorujem život, ve Vokoukaný ulici žijou však v tuhle dobu jen kočky, protože tu chcíp pes. Vítr houpá jedinou lucernou a kolísavý světlo hází šajny po mrtvých průčelích. A najednou, sotva Pozpátek zmiz, vyloupne se ze tmy paskřívá ženská a sápe se na automat, jako kdyby bez žvára měla do pěti minut zdechnout. Ale nemá drobný. Nemá ani velký, tak začne žebat.

Vodpalírujem ji: Vyzmizíkuj se, kněžno! povídá Richard. Koukej si napřed vydělat u černoušků a nech nám náš automat. Měsíc jsme nebánili, ponivač jsme byli v báni, tak ho dnes v noci vybáníme do dna, praví, dej si čelem vzad, pochodem vchod a odebeř se parádešritem do prdele. Tu paskřivkyni to překvapí, kouká na nás, něco se jí nezdá. Trošku nás jako povobejde ze strany, aby líp viděla, ale já ji zakreju výhled a zahulákám na ni: Slyšelas, královno? Koukej vyab-sentovat, vaše veličenstvo, nebo – a ta cizí slova ji asi postraší, takže se zdejchne. Ale vrhá po nás přes rameno nepřijemný pohledy.

Stojíme dál. Tma jako v dolech na Vánoce, a ve Vokoukaný ulici je dnes v noci nějaká frekvence. Zazní zvláštní zesynkopovaný kroky a za rohem se vyvalí jakýsi vožrala, prokličkuje mezi halucinacemi až k cigáratu, zavostří na mě a praví: Uhni z cesty, spratku! Jako z minulýho století. A strčí do mě. Tím způsobem uvidí Richardovu ruku v automatě a zařve šeptem: Necháš ji! Tam se to strká? Nestyďíš se? Vyndáš ji ven! A hned zas na to zapomene, podle zvyku alkoholiků, a jme se kázat. Hoši! povídá. Zde vidíte čtyři korunové mince. Já věřím v poctivost našeho společenského řádu. Na důkaz té víry vložím tyto čtyři koruny zde do otvoru, zatáhnou zde za držadlo, a co vypadne? Vypadla Richardova ruka a za ní kopeček korun a knoflíků, že jsme nestačili valit voči. Co to? podiví se vožrala. Vidíte to, hoši? Bohužel. Bohužel. Zklamal mě náš společenský řád, povídá. Víra prostých lidí nemá být klamána. *Kde jsou partyzáanky?* Kde jsou moje cigarety? Namísto rozkoše – peníze. Peníze! pravil pohrdavě, ale když jsme se chystali, že mu je teda odnesem z dohledu, surově se na nás obořil a Richardovi způsobil oděrek na spánku. Potom si stoup před automat do pozoru, nohama v těch mincích, a že tu zůstane na stráži, protože je prej lojální občan, byť tisíckrát zklamán a zhrzen, a nás poslal hledat orgána. Byl zlitej jak pukvice.

Pořád nebylo pozdě, šli jsme tedy ještě čumět, až půjde Kubišová z divadla, jenomže divadlo už bylo zavřené. Na to už bylo pozdě. Tak jsme se odebrali domů. Teprve v posteli jsem si vzpomněl, že Pozpátek šel opatřit autogen a že jsme mu vlastně měli jít naproti.

Ale nedalo se už nic dělat. Patrně dávno měli po konfliktu s tím dobrovolným strážným, pokud na těch penězích neusnul. Na horním kavalci měl Kalabis těžký sny, házel sebou a mně zabloudily myšlenky k Líze Jánské-Pecákové a co asi dělá nyní MUDr. Čestmír Pecák s dcerou boží. Posedla mě taková žárlivost, že jsem omdlel.

Druhý den mi Pozpátek pověděl, že když dorazili k automatu, našli tam vožralu mrtvého, s ránou tupým předmětem na hlavě. Šli to ohlásit na bezpečnost, ty se s nima vrátili a pak si je podrželi až do rána, neboť při bližším ohledání okolí mrtvolky se zjistilo, že někdo taky vyloupil automat. Nějakýho nenechavýho grázla přilákala asi ta shrabaná hromada korun, a blbec vožralka položil život za společenskej řád. Psali o tom ve Večerní Praze, ale Pozpátek tam našťestí byl jen iniciálama.

Jenže se celou noc nevyspal, a nebyl proto druhý den ve formě. Koukali jsme před psychiatrií, jestli na demonstracích profesora Šťáhlavy bude dost velká účast, účast byla, ale Pozpátkovi se zavíraly oči. Vtrousili jsme se za davem a zůstali jsme až vzadu u stěny, rovnou pod tím vypínačem. V posluchárně hlava na hlavě, některý medicí s blokama před sebou, jiní využívali návalu k zneužívání medicítek. Bylo tam i hodně lidí, kteří určitě nebyli medicí, dost starších ročníků a vokouřenejch dam, který jsou na každý intelektuální produkci, ale ne že by je to zvlášť zajímalo. Vstoupil profesor Šťáhlava, bidlo s kozí bradkou, a nejdřív držel učenou řeč napůl latinisky, při který se dámy vzadu polohlasem bavily a Pozpátek se moh pustit do díla. Už se smrákalo, rozsvítili, ale jen u pódia, vzadu bylo šero, a v šeru Pozpátek příšerně škrábal šroubovákem a ne a ne trefit do rejhy. Nebyl to prostě žádněj Richard. Našťestí profesor vědu rychle odbyl a nastal kabaret. Předvedli blázna, kterej zblblnul z poctivosti, protože bral všechno moc doslova: uvažoval o ušetření státních výdajů a navrhoval angažovat místo policajtů orangutány. Vokouřenejm dámám to přišlo tak k smíchu, že Pozpátek moh nerušeně pracovat, pršelo, a já se zadíval z okna posluchárny na zahradu plnou borovic, na gotickou siluetu porodnice naproti přes malý park, tam naskakovala žlutá očka jedno po druhém, až za chvíli zá-

řila jako vánoční stromeček v podobě katedrály a žlutavě ozařovala šero vzadu v posluchárně. Bylo to příjemné město, příjemná doba, bylo příjemné sloužit dceři boží, a bylo to ze všeho daleko nejdůležitější. Něco cvrnklo, asi šroubeček upuštěný Pozpátkem, politickýho blba na pódiu vystřídala šílenkyně, která vykládala, jak si její muž nosí domů v aktovce konkubínu, každý den jinou, všechno to byla spíš forbína než psychiatrie a porodnice za oknem vydávala megawatty, patrně se v ní rodily děti, jako když pukaj želví vajíčka, zářila – a najednou zhasla. I v posluchárně se udělala tma. Pozpátek za mnou zařval Au!, za okny explodovaly bílé hvězdy. Vše bylo vrženo ve zmatek.

Někdo otevřel okno a do sálu vítr zavál studený kapičky. Hlasy se rozječely, vřeštila šílenkyně. Cítil jsem, jak Pozpátek za mnou štrachá po zemi. Máš ho, vole? zeptal jsem se zlostně a Pozpátek pravil: Vole, dalo mi to ránu. Asi jsem způsobil kraťas v porodnici. Je tady někde na zemi, majzla, ať na něj nešlápneš! a dál štrachá holýma rukama po podlaze. Medičky ječí, patrně zneužívané medikama i těma, co medicí nejsou, tu a tam po sále vzplanou sirky a najednou někdo za náma otevře dveře, těžká noha v těžké botě šlápne do místnosti a samozřejmě našlápne přesně hráškově zelený vypínač, ležící na zemi. Jen to křupne, je po něm. A ten někdo hmátne po vypínači a samozřejmě dostane ránu jako z děla a zařve našťavaně nahlas: Au! Instinkt zapracuje, oba se koukáme zdeknout, mně se to podaří. Pozpátek však, jak je nevyspalý, zpitomělý od esenbé i tou elektrickou ránou, uvázne v síti. Drapnou ho. Někdo rozsvítí zapalovač, potom druhej druhý a už mezi nima vedou Pozpátka, Pozpátek mžourá a vysvětluje, ovšem pozpátku, takže to berou jako provokaci. A v sále naskakujou přírudlý mušky cigaret; to vokouřený dámy čekají, až někdo spraví elektriku.

Já čekal na Pozpátka dýl; bezmála hodinu pod arkýřem naproti cvo-kárně, právě proti tomu oddělení, kde léčeť tuzexové čiči z různých tropických forem onemocnění. Zřejmě se tam nuděj, předváděly mi čínskou stínohru. Měly široký okno, jako v sedmdesátimilimetro-

vém kině, a když si všimly, že čumím, stáhly záclonu, svlíkly se do naha a přehrávaly mi nějakou lesbickou tragédií. Vebral jsem přirozeně bez mrknutí, bylo od nich hezký, že to všechno dělaly kvůli mně, jiné obecenstvo neměly, neboť v té pustý uličce mezi syflíkárnou a rokokovým domem, kde prý v osmnáctém století žil lékař-kanibal, chodí, obzvlášť když prší, jenom doktor Jekyll nebo mistr Hyde. Stál jsem tam sám, ty nahý kurvičky za roletou mě tak okouzly, že když konečně vypadl Pozpátek, byl jsem na kůži.

A zamířili jsme do městského centra, po cestě Pozpátek vykládal: objasňoval jim své počínání tím, že chtěl utáhnout šroubek uvolněný v soklu, ale nedokázal objasnit, proč měl s sebou šroubovák, který normálně studenti filozofie s sebou nenosí. Jim ale zas přirozeně nebylo jasné, k čemu by student filozofie potřeboval vyšroubovávat hráškově zelený vypínač v posluchárně psychiatrické fakulty, a vypadalo to tedy na duševní poruchu a pro Pozpátka slušně. Jenže to vše se dalo ve světle zapalovačů. Pak někdo spravil krátké spojení a spatřili Pozpátka jasně. Načež v něm poznali hrtouna-demonstrovance s vadou, v Praze jedinou, urazilo je to a oznámili mu, ať už na demonstrace nechodí, že radši zaplatí jízdné a diety tomu v Košicích, než by se špinili s podobným grázlem, jako je grázl Pozpátek.

Tak to vypadalo, že vypínač pro dceru boží toho dne neopatříme. Pořád lilo.

Na Poříčí se k nám připojil Richard a síla touhy přitáhla nás k výkladům Bílé labutě, zářícím do smutný noci. V prostředním byl za sklem šušťák, na manekýně s koulí místo hlavy, ale s figurou téměř Lízy Jánské-Pecákové. Přitiskli jsme nosy na sklo a koukáme, každému extra se v kebuli vyjevuje ta scéna, jak jest tento šušťák podáván přes pult docentu Frimlovi, učiteli staroslověnštiny, za jeho lehce vydělané peníze. Jak jest potom nesen do Radlic, jak se jím odívá boží dcera a jak potom se z něho opět svlíká, a potom i z mini, aby odměnila toho zvrhlíka-vědce. Sem jsme každý extra dospěli v myšlenkách, všichni současně, odstoupili jsme od skleněné tabule a pravili nahlas: Do prčic! Ahoj! pozdraví nás hlásek a ona to Polly,

medička, rovněž členka Družiny. Skvělá holka s vlasy vzadu pod pás, v černobíle kostkované mini, hasí si to kolem Labutě s taveným sýrem v chlebníčku přes rameno, v bílých gumových holínkách. Ahoj, praví, ahoj, broučci. Co je?

V žalu vypovídáme všechny trampoty. Déšť se na nás leje, jsme zmoklá družina, Pollyně vlasy visej jak mokrá sláma a pramínky vody crčí na chodník. Mezi sebou dohromady máme korunu dvacet pět, aby bylo jasno, proč je nám houby platný, co nám Polly oznámí. Hráškově zelený tlačítkový vypínače? Ty jsem právě teď viděla ve třetím poschodí, oznámí. Kde? V Labuti, praví Polly. Sedum korun kus, neboť si všeho všímá. Nekecej, dítě! praví Richard. Voni maj hráškově zelený tlačítkový vypínače? Jak to, že maj hráškově zelený tlačítkový vypínače? Co je to za pořádek, že jsou hráškově zelený tlačítkový vypínače? To už se Richard rozčiluje, zcela po právu. Krucifix, není to drzost, mít na skladě hráškově zelený tlačítkový vypínače? Jak si to představujou, už řve, prodávat, hergot, jen tak mírnix týrnix hráškově zelený tlačítkový vypínač? Lumpové! vykřikne Pozpátek. Hroší! Sebranka nezodpovědná! sípe Pozpátek a třepotá rukou, co do ní dostal ránu. Klidně si je mít na skladě! Klidně je prodávat! Verbež! Grázlové! Křičíme jeden přes druhého, až se začínaj zastavovat lidi a srocovat, a pak si všichni najednou povšimneme esenbé a plynule přejdeme do čtyřhlasu v holičský harmonii, s Polly o oktávu vejš, a pějem:

*Champagne, champagne,
Mellow, mellow wine!
Pink champagne, you
Made me feel so fine!*

Přesto esenbé přistoupí a má v úmyslu se projevit, Polly však praví: Soutruch polis, my sme anglicki stjudente na mirovi pochod pjesky do Káchira, a nastrčí mu chlebníček a von málem přispěje. Ale ovládne se, praví Rozejděte se, docela bez důrazu a okolostojící počínají přispívat.

*Pink champagne, you
Left me feelin' blue*

Pějeme, a mince se sypou do chlebníčku. Že nás tohle předtím nikdy nenapadlo!

*Pink champagne, you
Left me feelin' blue!
Pink champagne, you
Broke my heart in two!*

Celkově jsme vyinkasovali dvacet tři koruny šedesát haléřů, tedy na tři vypínače a ještě zbude Pollyně na česnekovej salám. Přestalo pršet. Labuť brilantověla do temný pražský noci a rázem zavládla radostná nálada, v podstatě sváteční nálada. Avšak Polly, medička, dostala medický nápad, a nikdo z nás bejků nedomyslel do konce, že v tenhle smůlovatej den tím jenom přivoláváme další kapanec smůly na svý blbý hlavy: že se prej pokusí o therapeutický zákrok do Richardovy kleptomanie. Právě v ten den a právě v Bílý labuti. Medicína ji začíná připravovat o normální myšlení. Ty vypínače, řekla, ať jde koupit Richard. *Koupit!* A Richard, kterej už sedm měsíců, od té doby, co dostal glejt, nic nekoupil a všechno jenom krade! Aby tím prý v sobě zlomil svou inklinaci ke klepto.

A Richard, vylízanec, pouze kejv blondátou hlavičkou, příliš velkou na jeho postavu, skoro moc malou pro ten skříňový raglán, a vstoupil do ozářeného foyeru Bílé labutě jako omámený, krotká ovečka znova na cestě ctnosti, jinak jsem si to nedovedl vysvětlit. Snad ještě, že jak už byl zvyklý na krádeže, nákup mu připadal jako zajímavá zvláštnost. Vstoupil, v ragláně, kterej už zase nabobtnal, a zmizel v davu.

Stojíme, čekáme, Polly něco brebentí o odnaučovacím principu antihabituální terapie a znova se dá do deště. To je samozřejmě špatný znamení a jako druhý vynoří se z deště ta paskřívá ženská, co nám v noci chtěla vyrabovat cigárautomat, hotová ježibaba

z pohádky, loupne po nás krhavým okem, vyskočí a zapadne taky do Labutě. A navrch přejde kolem v dešti, s černým parapletem, zespoda s flower-power barevnou oblohou, v ruce a s jednou krasavicí ze třetího semáku pod paží docent Friml, zvrhlý slavista. Tři špatný znamení, mystický číslo! Popadne mě strach a já hrr dovnitř za Richardem, abych zabránil nehodě. Pozpátek kapíruje a za mnou. Polly osamí ve svý kostkovaný mini a s chlebníčkem, a už ji oslovuje vyfintěnej černoch: Sesno, sesno, vy pojedete se mnou do Jalta! Takže mě v tý hrůze aspoň na zlomek vteřiny potěší vědomí, že má Polly večeri zajištěnou, dokonce v Jaltě, což je výborné, tam dělá wécépani hodná stará reakcionářka, paní bývalá radová Blahníková. S tou je Polly smluvená, a až se napere veverčí polívkou a pávím gulášem, dovolí se černocha na záchod a milostivá paní Blahníková ji pustí okýnkem ven po požárním žebříku. Ať si pak černoch řadí, jak chce. Milostivá paní přijde sice o tuzér, ale co by člověk neudělal pro Pollinku.

To dobrý vědomí mě teda zahřálo v duši a už se ženu do třetího poschodí, do elektrooddělení, a dorazím tam pozdě. Zezadu do mě vlítne rozběhnutý Pozpátek, ale Richarda už mají, stojí u pultu s vypínačema nedobrovolně v postoji hastroše, z každé strany ho za ruku drží dvě prodavačky, takže má v nabobtnalým ragláně upaženo, proti němu ten tajemník a bokem se blíží paskřivá bába ze včerejška v noci. Chybí jen docent Friml.

Zasáhnout jsme nemohli. Přistoupil k nám ředitel, nepoznal nás, ale správně nás odhadl a vyzval, abychom se znepřítomnili. Ještě jsem zahlídl, jak paskřivá bába naslouchá tajemníkovi, jak podezřívavě mžourá na Richarda a pak ji osvěcuje ďábelský poznání a v mozku naskakujou kybernetický spoje. A potom už jen jídášskej postoj u tajemnickýho ucha a prst se smutečným nehtem napřažený na Richarda.

Čekali jsme v Parníku až do devíti. V devět se tam poprali pivaři kvůli spartaslávii, jeden urval pochromovanej sloup s pípama a pivo vyteklo až na chodník a do kanálu, takže tam tu noc vožralý krysy

ohlodaly z hladu omdlelýho důchodce. Radši jsme se zdejchli, i když zásah esenbé v případech spartaslávie moc nehrozí. Co se stalo s Richardem, psali až druhý den ve Večerní Praze. Že v Bílé labuti byl zadržen student práv R. N. pro oprávněné podezření z vraždy strojního zámečnicka Josefa Benedikta noc předtím na rohu Vokoukané a Vošoupané ulice v Karlíně. Svědkyně J. B. podezřelého identifikovala jako muže, který ji hrubými výrazy odehnal od automatu na cigarety, jehož chtěla použít (jak, když neměla jedinou minci, to bych rád věděl!) a u něhož byl později nalezen zavražděný Benedikt, jak jsme o tom psali ve včerejším vydání. S Richardem to tedy začlo vyhlížet na šibenici, ledaže by kleptomanie polehčovala i hrdelní zločiny.

O tomhle vývoji událostí jsme ovšem ještě neměli tušení, když jsme z Parníku táhli pěšky do Radlic po neúspěšném pokusu svízt se zadarmo samoobslužnou tramvají. Bylo kolem půlnoci, a my jemně vyťukávali smluvený kód na okno dcery boží v přízemí. Zase lilo.

Otevřelo se jiné okno, to vlevo od vchodu, a vyhlédla paní Jánská. Lekla se – vypadali jsme jako beatlesácké mrtvoly, vytažené z Temže čtrnáct dní po utopení –, pak ale poznala Družinu a zvěstovala nám, že Liduška není doma. Ne? A s kým je? zeptali jsme se, z čehož bychom si pak už sami vydedukovali, *kde* asi může být, ale paní Jánská pravila: Toho ještě neznám. Je vysokej, má licousy jak císař pán František Josef II., dej mu – Pámbů věčnou slávu, dořekli jsme s ní a – dobrou noc. Nemělo cenu se ptát dál. Taky jsme ho neznali. Byl to náákej novej.

Paní Jánská zavřela okno a my zas klusali v dešti a ve tmě z radlickýho kopce a koukali na Prahu; na to vosí hnízdo, které žhnulo jak dohasínající mraveniště, celé nadzdvižené světlem, taková hromada uhlíků, myslel jsem si, a za kterým tím uhlíkem je asi právě dcera boží a s kým? Totiž s tím volicousovaným, ale kdo to je? Pollyně bylo hej. Už asi sladce dřímala v kutloušku na Strahově, napraná pávím gulášem, černocho možná už po zásluze končil na záchytce, ale co my tady, v dešti a ve tmě a s kručením v žaludku,

a bez šušťáku, bez Richarda, zadrženého tajemníkem, a dokonce i bez hráškově zelenejch tlačítkovejch vypínačů? Jak teďka budem moct dceři boží na oči?

Nakonec jsme si dodali odvahy a vplížili jsme se do jejího pokoje den nato, večer, vyhřívala se zase u plynového krbu, v mini a v těch dlouhých punčochách, a o vypínačích ani slovo. Na tygří kůži vedle ní se válela Večerní Praha s tou novinou o Richardovi, a tak dceru boží nezajímal už šušťák, ale jestli se dá protekcí získat přístup na popravu, až budou všet Richarda. Nechtěla věřit, že to nejde. Přece všechno se dá získat protekcí.

Bylo deset, Bůh Otec za rabicovou stěnou ladil Svobodnou Evropu a Líza mrzutě řekla, že by snad měl dostat zvláštní prémii jako poslední věrný posluchač nebo něco, kterej pořád ještě poslouchá politický zprávy a ne čistě jen jazz; Pozpátek navrhl, že by to snad šlo v Mnichově vyjednat přes některýho toho valutovýho černocha, co pro ně má takovej sexappeal naše lesbi, a jako na zavanou někdo zaťukal kód na okenní sklo, otevřem, a v měsíčním svitu stála na chodníku Polly, ta blond medička, chlebníček zplihlej, ale ona sama zase napraná z Jalty, už druhý den měla zvláštní štěstí. Pustili jsme ji dovnitř, položila chlebníček na Líziny skripta z botaniky, ulehla vedle Lízy, objaly se, nastrčily zadečky v mini k plynovému ohni a Polly vykládala o nějakým blbci ze sedmého semestru, který si při praktikách z plastické chirurgie uřízl uši a dal si je přišít každý na opačnou stranu hlavy, takže teď slyší dozadu místo dopředu. Plynové plamínky skotačily po těch hliněných kládách, co vypadají spíš jako fekálie než jako sosnový polena, a dcera boží otevřela láhev, poslední ze sady, co pro ni nakrad skoronebožtík Richard. Večer vlídněl, příjemněl, zase jsme byli stará družina ctitelů Lízina grálu.

Champagne, champagne,

zněly naše hlasy, Pollyna o oktávu výš

Mellow, mellow wine!

I dcera boží zpívala, trochu falešně, neboť nemá sluch, a za rabicovou stěnou se přidal Bůh Otec. Po vši smůle bylo všechno zase úplně O. K.

*Pink champagne, you
Made me feel so fine!*

1967

Píseň zapomenutých let

Zpěvačka měla obrovskou hubu, doslova i v přeneseném smyslu. Velikou a skvělou. Když ji otevřela naplno, při závěrečném ááá, které se tak dobře zpívá, obličej kolem ní se docela ztratil až na zelené, dosud trochu rozpačité oči. A z narůžovělé tmy zasvítily bílé, zdravé, perleťové zuby osmnácti let:

*To, po čem toužím,
to, po čem toužím,
to, po čem toužím,
ty mi dáááš!*

A pak obligátní hluboký záklon s rukama pozdviženýma k zlatému stropu sálu, kvarteto mladíčků kolem ní si stouplo na špičky a naopak se mírně předklonilo, aby se mohlo vyladit do širokého, efektního závěrečného akordu, mladý muž kamenné tváře s elektrickou kytarou klopýtl přes poslední break, jonika se vzepjala do fortissima. A všechno se to utopilo v hlomozu entuziastického davu v sále.

Rozhlédl jsem se a začal jsem si připadat jako cizí těleso. Když je člověku teprve čtyřicet, zdá se mu dvojnásob neuvěřitelné, že ti téměř dospělí hošící, kteří tu hltají twist jako zvěstování příchodu Spasitele, a ty úhledně namóděné zajdy v sukních nad kolena nebyli ještě vůbec na světě, když my už jsme se potýkali s hot a ad libitum sóly ve skladbách Emila Ludvíka a Counta Basieho. Ale je to tak. A je to smutné. Pro nás, myslím.

Big Beat na pódiu se ukláněl. Prkenně, neobratně. Nic profesionálního, stejně jako jejich hra a jako jejich zpěv. Ale byli mladí, elektrizovaní, svítilo za nimi zelené oko zesilovače, všechny tři kytary se leskly glazurou a tenorsaxofonista měl pozlacený nástroj. Zářili, těmi nástroji i v obličejích, zpěvačka s báječnou hubou a v doma

ušitých šatech se přešťastně ukláněla, nerafinovaně zruřovělá blahem a pořád trochu rozpačitá, a publikum zdvíhalo Kaina.

„Senza, co?“ řekl Ruda vedle mne.

„Myslíš tu slečnu, nebo tu muziku?“

„No jasně slečnu.“

„Trošku distonuje, ne?“

„Ale ten swing! A teprve začíná. Počkej za rok. Bude z ní druhá Pilarka. Od podzimu má angažmá v Radionu.“

Hm, pomyslel jsem si, a znova jsem se rozhlédl kolem. Takový dav, který se živí deskami, šlágry z rozhlasu, písničkami z televize. Snad z ní bude ta druhá Pilarka. Ta první, jediná a neopakovatelná, to stejně všechno nestačí sama obhospodařit. Média se množí, potřebují pořád víc a víc muziky, víc a víc zpěvaček, víc a víc twistů, madisonů, bůhvíčeho.

Big Beat se pomalu ubíral ze scény. Když nám bylo dvacet, nebyla televize. V rozhlasu platil F. A. Tichý, a kdo chtěl gramodesku, musel do prodejny přinést starou. Nebo zacvakat stokorunama. Ale muziku jsme hráli trošku komplikovanější. Swing. A potom, aspoň jsme to zkoušeli, bebop. Jenže v té době já už přestal.

Frenetické orgie v sále se utišily, na pódiu už seděl další orchestr. V životě jsem ho neslyšel, jenom jsem věděl, že existuje. Nikdy nenahrával na desky. Estrádní výplň. Spustili nějaký foxtrot a k mikrofonu přistoupila zavalitá, starší zpěvačka. Mohlo jí být tolik, co mně. Asi o něco míň. Pětatřicet, sedmatřicet. Začala zpívat malým, ale ohebným altem nějaký nijaký text. Připadala mi známá. Nevěděl jsem odkud.

„Kdo to je?“ obrátil jsem se na svého pražského přítele, který byl i ve čtyřiceti pořád à jour na kdejaký hlas okolo estrádních pódii. Starý mládenec bez postavení, kterému už zbývá jenom tahle osmnáctiletá žena v množném čísle, jenom ty pastelové baloňáčky, které visí v šatně v Juldě při odpoledních čajích jako malé tropické ovoce.

„Venci Kavanová,“ řekl automaticky.

Venci Kavanová, neznám. Totiž znám. Vím, stejně jako vím o tom orchestru, že někde zpívá, v Baroku nebo v Pygmalionu nebo kde,

dokonce jsem v nějakém průjezdu někdy zahlédl její trochu pomačkanou fotografii pod starobyklým záhlavím Tabarin Bar, jednu z těch tváří, z kterých se nestaly druhé ani třetí Pilarky a ani nestanou.

Ale teď mi připadala známá.

A pak spustila scat.

Najednou jsem věděl, kdo to je.

Tenkrát, bylo to v roce 1951, z toho byl průser podle všech předpisů. Vyslychali nás na divizi, nejdřív každého zvlášť a potom všechny dohromady, a politruk divize se tvářil, jako kdyby šlo o velezradu. Nešlo o velezradu. Šlo o docela prostou věc, a ani jsme to nemysleli zle. Šlo o maršála Buďonného, kterého jsme si trochu zeswingovali.

Koneckonců, neměli to na nás chtít, tu masovou činnost. Mohli nám místo toho líbezného *contradictio in adiecto*, kterému se říkalo organizované volno, dávat propustky do Pilovic a holky v pěti tamních hospodách a v klubovně ČSM by nás zaměstnaly natolik, že by nám ani nebylo napadlo zeswingovávat Buďonného. Ale takhle po celodenním zaměstnání na tankodromu a s vyhlídkou na večerní zaměstnání v učebně motorů jsme dali přednost masové činnosti a optimistickým písním Radima Drejsla.

Band jsme dali dohromady dobrý. Chci říct vojenskoestrádní soubor. Čtyři saxy, dvě trumpety a docela *tailgatový* trombón, na němž si vyléval srdce jeden nadporučík, který do uniformy spad po paragrafu. Samozřejmě, na Drejsla jsme čenžovali klarinety, housle a přeskakující flétnu, ale jinak zaranžoval náš klavírista řadu kantát na J. V. Stalina a ód na děla a jiné střelné zbraně ve stylu Glenna Millera, takže jsme byli asi jediným hudebním tělesem, které v té době oslavovalo *generalissima glissandujícími* saxofony. A taky toho Buďonného. Mimoto opatřil klavírista v Pilovicích zpěvačku, která chodila do třetího ročníku konzervatoře a v našem pořadu zpívala Baladu o korejské dívce stylem Vlasty Průchové a hezkým, čistým *altem*.

To je jasné, že holka, a docela hezká holka ve vojenském táboře, kam ji pouštějí na propustku, protože zpívá se souborem, je už tak

dost předmětem veřejného obdivu a tajné nešťastné lásky. Ale ona zpívala opravdu dobře. Opravdu výborně. A navíc se jmenovala Venuše. Paroubková nebo jak. Ale Venuše. Už to jméno mi bralo dech, připadalo mi, jako by holka s takovým jménem pobíhala vlastně pořád nahatá, ale neměla se taky zač stydět. Kdyby tehdy byla nějaká Pilarová, řekl bych, že z Venuše bude prvníapůltá Pilar-ka. Jenže tenkrát nebyla žádná Pilarka. Tenkrát, jako poslední Mo-
hykán, tvrdošíjně odolával Karel Vlach, zatímco se ponuří odborníci snažili nahradit v tanečních orchestrech saxofony celly cestou de-
kretální. Tenkrát se po estrádách neválel twist. Hrály se dubinušky a něco, co vypadalo na dvanáctiletého Smetanu nebo na tajné kom-
pozice paní Dvořákové, tak něco.

Naštěstí byl velitel praporu totální hudební analfabet a nero-
zeznal kytaru od hacašprndy. Jeho ZVP byl vzdělán toliko na teore-
tických brožurkách a myslel si, že když se to hraje v tankistických
uniformách a ne v bílém saku s úzkým motýlkem, že to není jazz.
Velitel nám dokonce dal zhotovit pultky podle mého nákresu, doce-
la regulérní jazzové pultky, jenomže s přední deskou v podobě pěti-
hranné husitské pavézy, uprostřed s pozlaceným palcátem. A přes
tu husitskou pavézu zazněl tedy na slavnostním večeru v Den ar-
mády ten zeswingovaný Bud'onný. Ke všemu navrch ho zazpívala
Venuše Paroubková a jeden chorus si zaimprovizovala jako scat.

Dnes už nevím, jestli byla větší chyba ten scat nebo ty jazzové
pultky v podobě husitských pavéz. Největší chyba byla, že v sále
seděl nějaký ausácký generál nebo taková podobná šarže, prostě
něco, co chodí půvabně ozdobeno lampasy. Toho naše tankistické
uniformy nezmýlily. Rozeznal hudbu duševní bídy bezpečně.

Průšvih byl hrozný.

„Ty stojánky na noty! To je vrchol!“ prskal generál. „Myslíte si, že
jste v nějakém baru nebo co? Co? Jste na vojně, soudruzi! Takový
posvátný symbol, posvěcený krví, a vy jako kdybyste byli nějakéj
R. A. Dvorský a jeho Melody Boys!“

Pultky mu ležely v žaludku ze všeho nejvíc, snad ještě víc než ten
Bud'onný v synkopách. „Ale my si do armády úpadkovou hudbu

pašovat nedáme! My si v armádě s takovými, kteří by nám sem chtěli pašovat úpadkovou hudbu, poradíme! My s nima zatočíme! Rozumíte, soudruzi?“

„Rozumíme, soudruhu generále (nebo plukovníku nebo co to bylo)!“ odpověděli jsme sborem, a pak jsme se vezli.

To jméno Melody Boys nám zůstalo, když jsme potom v kompletním obsazení, až na paragrafa trombonistu, zametali až do konce vojny divizní rajóny a kopali kanalizaci za novostavbami důstojnických domů.

Paragraf na tom vydělal, protože toho z vojny vyhodili.

Venuše byla civil, takže jí se to tak moc celkem netýkalo.

Ta obtloustlá zpěvačka na pódiu zpívala scat. Hezky. Přesně, volně, s velikým swingem. Ale byla tlustá a měla dobrácký obličej a vyšisované řídké kadeře kolem něho.

V řadě přede mnou vyprsklo několik zajíčků. Nějaký sedmnáctiletý masturbát se ozval krákavým hlasem: „My sme ta těžká pára!“ a zajíčkové znovu vyprskli. Humorista se překonal: „Vole, vidíš ji? To je vodvaz!“ Kousl jsem se do rtu. Bylo mi, jako kdyby se smáli mně.

Dozpívala a sem tam se ozval vlašnoučký potlesk. Kde jste, dobrosrdeční Američané, řekl jsem si v duchu, kteří tleskáte tlustým starým černoškám, až se vám na dlaních dělají mozoly. Tenhle údajný národ muzikantů letí na mladé maso. A rychle jak Gagarin. Za sufitami se nedočkavě vyhrnul nějaký jiný bigbít s elektrofonii, který tam už byl připravený. Vstal jsem, řekl jsem Rudovi „musím kamsi“, protlačil jsem se našvihnutou řadou a zahrnul jsem pod galeriemi k zákulisí.

Venuše tam nebyla. „Paní Kavanová? Ta dělá dole v baru,“ řekl mi chlápek ve fialovém saku s atlasovými výložkami a se saxofonovou kšandičkou kolem krku.

„Ale před chvilkou zpívala tady,“ řekl jsem.

„Jo, to byl kšeft,“ řekl chlápek. „To si sem jen vodskočila. Zpívá dole v baru.“

Dole v baru bylo barové přitímní a mezinárodní společnost. Tuzexy, snědí hamité ve smokinách, stříknuté služební cesty a tak. Venuše seděla na židli vedle pianisty a zamyšleně se dívala do prázdna.

Obešel jsem parket a zahleděl se na ni. Za chvílku ucítila můj pohled a šlehla po mně lhostejnýma očima.

Zašklebil jsem se.

„Ahoj, Venuše!“

„Tě pic,“ odpověděla. Zřejmě si myslela, že jsem natankovaný.

„Nepoznáváš mě?“

Pohlédla na mě pozorněji. Měla oči zelené jako ta osmnáctiletá twistkrálovna nahoře. A taky takovou pusou. Jenomže kolem toho všeho byly už počínající vrásky, bylo tomu už hodně přes třicet. V očích se jí nezalesklo poznání. „Nepoznávám,“ řekla. „Měla bych tě odněkud znát?“

„To měla,“ řekl jsem, a pak jsem si uvědomil, že vlastně neměla. Ona byla ta hezká dívka u mikrofону, já byl jenom krátkozraký četař, jeden ze saxofonistů. Jedenáct mužů a jedna dívka. Věnovala se tehdy pouze klavíristovi. Hleděla na mě pořád bez jiskřičky poznání.

„No tedy,“ řekl jsem, „vlastně neměla. Ale řeknu ti heslo: Pilovice.“

Přimhouřila oči. „Počkej,“ řekla. „Nojo seš to ty. Kálecký –“

„Lavecký,“ opravil jsem ji. „Miroslav Lavecký.“

„Těbůh, Laveckej,“ řekla přátelsky a podala mi ruku. „Ale že se zeměkoule vod tý doby párkrát votočila, co?“

„To ti řeknu,“ zašklebil jsem se na ni. „Hele, nemůžeš si jít na chvíli sednout k baru?“

„Po tomhle fláku pauzírujem,“ řekla. „Přijdu tam za tebou.“

Zazpívala ještě jednu písničku. Oliver Twist. Poslouchal jsem pozorně. Nebylo to o nic horší než ta twistová princeznička nahoře. Spíš to bylo lepší. Ale tady na to nebylo publikum. Hamité, služební cesty, sexuální pracovnice. A nahoře nebylo publikum na ni.

„Tak tys zůstala u muziky?“ řekl jsem, když si ke mně přisedla.

„No,“ řekla. „A ty ne?“

„Já ne,“ řekl jsem skoro smutně. „Dělám plánovače v jedné fabrice v Liberci.“

„Seš ženatý?“

„Sem. To víš. A ty?“

„Vdaná. Mám tři děti,“ řekla Venuše.

„To je ohromný.“ Nevěděl jsem, co k tomu říct dál. Zeptala se:

„Ty nemáš?“

„Mám. Jedno. Holku, půjde do osmé třídy.“

„Moje nejstarší taky. Poslyš – to už je – jedenáct, dvanáct let, vid’?“

„Dvanáct.“ Pak jsem se pokusil změnit téma. „Já jsem nevěděl, že seš to ty, Kavanová. To bych za tebou byl dávno zašel. Jezdím do Prahy dost často.“

„No sem to já,“ řekla.

„Manžel je taky muzikant?“

„Je,“ řekla. „Ten basák, jestli sis všim.“

„Tady v té kapele?“

„Jo.“

„Aha, tak proto –“ zarazil jsem se. Zase jsem nevěděl, jak dál. Na absolventku pěveckého oddělení konzervatoře nebylo tohle moc parádní zaměstnání. „Měl jsem dojem, žeš dělala operní zpěv – ale asi nebyly místa, co?“

„Dyť mě přece vyrazili,“ řekla věčně.

„Jak, vyrazili?“

„No vyrazili. Vylili. Po tom našem koncertě.“

„Cože?“

„No po tom Bud’onným,“ řekla, a ve mně se zastavilo srdce. „Někdo na mě dal hlášku na konzervě a jedna soudružka z výboru ČSM si to tam vzala za své.“

„Kvůli tomu zeswingovanému Bud’onnému? Jenom kvůli tomu?“

„No jasně. Copak to bylo málo? Tys to nevěděl?“

„Ne. Já měl pak ještě průšvih kvůli opuštěnému – byl jsem v base –“

„Na rok distanc,“ řekla Venuše. „Měla jsem jít do Ostravy na brigádu. Převychovat, chápeš? No jenže já se mezitím vdala a měla jsem děcko, tak jsem tam nešla a na konzervu jsem se tím pádem nemohla vrátit.“

„A začalas zpívat s kapelou?“

„Kdepak. Tehdy přece skoro žádný kapely nebyly. Ani žádný twistový horečky. A kdyby byly, tak voni by je z nich byli rychle vyléčili. Kdepak.“

„A cos teda dělala?“

„Nějakej čas jsem byla v Trávnici, tam mě dostal jeden známej varhaník, kterej se honem přeškolil na cimbál, ale toho odtamtud vykopli kvůli nějaký blbosti, nekolektivní chování nebo co, tak jsem šla za chvíli taky. Pak jsem měla druhou holku a pak kluka, no a pak jsem začla zpívat s kapelou. To už to zas šlo do módy. A sem tam nějaký kšeft nahoře nebo v Juldě a tak.“

Trošku mi to vzalo dech. Trošku hodně. Abych něco řekl, odpověděl jsem:

„V televizi taky děláš? Že jsem tě neviděl.“

„Málo,“ řekla Venuše. „Už jsem stará koza, to víš.“

„Ty blázne. Vypadáš nádherně.“

„Na tři děti, vid’?“

„Ale vůbec ne. Vypadáš prima.“

„Jenže pro twistátka jsem už stará koza,“ řekla. „A twistátka, to je devadesát procent estrádního publika.“

„Ale zpívá ti to,“ řekl jsem nešikovně. „Líp než tenkrát.“

Zasmála se. „Co je mi to platný,“ řekla. „Na šansony nejsem, a pro můj věk se hodí akorát šansony. Já jsem na jazz.“ Otočila se k mixérovi. „Toníčku, jednu dvojitou. Dáš si taky?“ obrátila se na mě. Kývl jsem.

„Víš, Mirku, kvůli ničemu, ale kvůli jazzu bych chtěla, aby mně bylo zas dvacet. Ale teď, v tomhle roce devatenáct set šedesát tři. Ne tenkrát. My jsme se trošku blbě narodili.“

Vzpomněl jsem si, nevím proč, a vlastně vím proč, na ty prskající zajíčky v sále nahoře.

„My bysme to rozsvítili!“ řekla Venuše.

„To je fakt,“ řekl jsem a zasvrběly mě prsty. Ukazovák, prostředník, prsteník levé ruky na H, A, G klapkách, malíček na rýhované Gis a palec na oktávové klapce. Ale už bylo pozdě. Uvědomil jsem si, že už nejsem žádný pásek, žádný gejblik, že jsem soudruh Lavecký, plánovač n. p. Kablona Liberec. Z ničeho nic jsem prudce řekl:

„Pamatuješ se na ten flák, jaks to s náma pořád zpívala?“

„Buďonnýho?“

„Ne. Nemyslím na koncertě. Myslím jenom na zkouškách, víš? Annie Laurie. Jako Frankie Smithová.“

Zazubila se. Venuše... Tenkrát měla husté blond vlasy, asi v nějakém účesu, který by mi teď připadal nemoderní. Ale tenkrát – z pódia zaznělo klinkání klavíru. Muzikanti už opět zasedali.

„Annie Laurie,“ usmála se Venuše zasněně. „Taky jedna zeswingovaná lidová písnička.“

„Jenže skotská,“ řekl jsem. „Na ty se folklórní jemnocit nevztahoval.“

„Počkej!“ řekla dychtivě. Seskočila z barové stoličky a běžela k pódiu. Byla malá, jako soudeček. Pod šaty, ušitými těsně na tělo a posetými nějakými lesklými plechovými cingrlátky, byly vidět příliš zaoblené zbytky někdejší figury. Venuše. Holka, která s tímhle jménem jako by vlastně pořád běhala nahá, a neměla se taky za co stydět. Něco vzrušeně říkala klavíristovi. Pak se narovнала a zasmála se přes parket na mě. Trumpeťák spustil povědomý úvodní break nad šustícím činitelem a Venuše přistoupila k mikrofonu. Přítmím baru zazněl její lahodný, čistý alt:

*Maxwellton, Maxwellton braes are bonnie,
Where early, early fa's the dew,
And ,twas there where Annie Laurie
Gave me, she gave me her promise true!*

Zavřel jsem oči. Bylo to dávno. Bylo to strašně dávno. Byla to krvavá oběť, taková jiná, nenápadnější, za lepší život té generace utwistovaných zajíčků nahoře. Blbost, řekl jsem si v duchu. Nebudu sentimentální jak stará kurva, a otevřel jsem oči.

Venuše, poněkud obtloustlá Venuše, zpívala tím zapomenutým hlasem tu píseň rychle zapomenutých let.

1963

*Kreischend zögen die Geier Kreise.
Die riesigen Städte stünden leer.
Die Menschheit lüg in den Kordilleren.
Das wüsste dann aber keiner mehr.*

— ERICH KÄSTNER

Bassaxofon

Podvečer. Medový a krvavý. Nezávislý na historické situaci národa a města, hovořící ke mně, starému osmnáct let, v závětrí závětrného koutku Evropy, kde smrt byla milosrdnější, skromnější. Stál jsem pod průčelím hotelu, který vystavěli koncem století v dobách té úporné snahy vytvořit něco zcela nového, čemu nedovedli dát tvar, a dali tomu tedy výraz jakési neschopnosti, který je vlastně krásný, protože není napodobením Boha, ale obrazem člověka, – stojím tedy pod tím průčelím se zelenavou mozaikou okolo velkých oken kavárny s květy, vyleptanými do skla, a večer, medová kaluž, po něm stéká.

Zprvu jsem ani nepostřehl, že to je ta věc. Ale když ji děda v ošoupaném saku z válečné dřevěné náhražky (byla válka) vyvlekl na chodník z malého šedivého autokaru, když ji s námahou zvedl a povolily panty a veliký černý kufr se otevřel dřív, než byl dost vysoko, aby ta věc z něho mohla vypadnout – otevřel se snad dva tři centimetry nad zemí, takže se vlastně jen pootevřel a světlo medového slunce (stálo nad baňatou věží starého zámku, hořelo v širokých oknech čtvercové věže nového zámku milionáře Dománína, jehož dceru jsem miloval, protože žila v té věži, odkud do čtyř světových stran proudilo v noci světlo alabastrové lampy skrze čtyři akvária, a ona byla bledá, nemocná ve světě fialových ryb, taky jenom iluze, jenom sen, jenom patologický sen patologického dětství) se zablesklo v obrovském, neuvěřitelném korpusu bassaxofonu, velikém jako prádelní hrnc.

Nedomníval jsem se, že by takové věci skutečně existovaly. Byly o nich pouze záznamy z dob, kdy žili poetisté a vyznavači dada, snad někdy v dávnověku republiky vyrobil někdo nějaký takový muzeální kus, reklamní pomůcku, příliš nákladnou a později odloženou do zapomenutého skladiště. Pak už se nevyráběly; byl to jenom sen, teoretický výpočet, ztvárněný kdysi v pestrých letech dvacátých; my jsme měli pouze altky a tenory. V Rohelnici, vysoko v horách, žil ovšem jakýsi Syrovátka, syn venkovského kantora a kapelníka, a ten vlastnil legendární baryton; hrával s vesnickými kapelami na altku, měl slad'oučký, kolísavý tón; neswingoval; byl to naprostý sokol. Ale patřil mu starý baryton, nástroj osleplý kazem a měděnkou, uložený v horách, na půdě doškové chalupy; nad černou šmouhou lesa se dodnes vynořuje jedovatý tyrkys a v něm pluje to krvavé oko, rudá oliva v zelenkavém víně; večer na horách, který připomíná terciér a přesličkové pralesy; a škvírami v doškové střeše dopadalo to podvečerní světlo na kalné, mlhavé stříbření mastodontího korpusu; ve čtyřicátém, když se neuvěřitelné stalo možným (šest plechů, velký band, basa, bubny, kytara, piano), Syrovátko přišel z hor, a tak to bylo pět saxofonů; seděl docela na kraji bílé řady, v saku ze sypkoviny, ramena jako průčelí hranaté kredence; neswingoval; ale mýtický nástroj se matově leskl ve světle rampy, a nad ním jsme zpívali my čtyři, také radostí, že je s námi, i když kráčel po vlastních horských cestičkách pod našimi klouzavými akordy. Tohle však bylo ještě něco tajemnějšího: bassaxofon (možná že význam takových věcí je neuvěřitelný – téměř nepoužívaného a skoro nepoužitelného nástroje pro zamindrákovaného výrostka uprostřed Evropy, ohraňené jmény, jež později přešla do ďáblov slovníku: Majdanek, Aušvic, Treblinka. Jenže co v tomhle životě si můžeme zvolit? Nic. Všechno k nám přichází samo).

Zjevil se mi, na vteřinku, stříbrná rybka v tom medovém koláči babího léta; hleděl jsem na něj, jako hledí dítě na první pannu. Ale trvalo to jen chvilíčku; děda v dřevěném saku se sehnul, v kloubech mu zapraštělo, byl to revmatismus války a spánku v nádražních halách. Sklonil se a zavřel víko; špagátem začal svazovat prasklý

závěr. Dobrý večer, řekl jsem. Pane, to je bassaxofon? zeptal jsem se. Ne proto, že bych nevěděl, ale protože jsem chtěl slyšet; chtěl jsem o tom mluvit; ani jsem nikdy nezaslechl jeho zvuk, jenom v ušpiněné knize, kterou měl Benno, kterou ukradl u některého ze svých světáckých židovských strýců v Praze a která byla ještě navíc napsána francouzsky, tedy řečí, již jsem se odmítal učit, takže mě učitelka francouzštiny prohlásila za zarážející antitalent (neboť jsem se tajně učil řeči bluesů z pětikorunové brožurky), Le Jazz Hot, kterou ten světácký židovský strýček koupil někde v Paříži a dovezl ji do Prahy a odtud ji ukradl Benno a přivezl ji do Kostelce, takže teď byla, jako kniha Mormon, původu andělského, v kožené knihovně Bennova otce v obrovské vile u řeky v tom malém provinčním městě uprostřed Evropy, uprostřed války; jako kniha Mormon napsaná nebeským jazykem hovořila ke mně jenom jmény věcí (bassaxophone, sarrusophone, cow-bells, mellophone) a lidí (Trixie Smith, Bix Beiderbecke, Bud' Freeman, Johnny St. Cyr) a míst (Storyville, Canal Street, Milneburg) a kapel (Condon's Chicagoans, Wolverines, Original Dixieland Band), tedy tím mezinárodním jazykem nevinného kultu; Adrian Rollini; jen to jméno; chicagský hráč na bassaxofon, nikdy jsem ho neslyšel, jenom jsem věděl, že občas patřil k té zlaté partě, jež hrávala do akustických kornoutů.

Děda se narovnal, opět to zapraskalo. Na kolenou mu dřevěná látka dělala veliké boule. Lebku měl pomačkanou jako puklé vařené vejíčko, jedno oko pošouplé níž, až skoro na tvář; kolem toho zamodralého oka rašily plavé vousy. Verstehe nicht tschechisch, řekl. To druhé, zdravější oko se pohnulo, sklouzlo po mém károvaném saku k ruce, k deskám se štítkem 2nd TEN. SAX. Das ist ein Bassaxofon, bitte? opakoval jsem. Už to mě patrně vyloučilo z národního společenství, neboť německy se mluvilo pouze nedobrovolně; měl jsem při prvním zaznění německých slov odejít, rozžehnat se s bassaxofonem; ale jsou silnější věci. Das ist ein Bassaxofon, bitte? řekl jsem tedy a oko, ne to zamodralé, to zdravější, spočinulo na mých deskách, pak pomalu, pátravě, s jistým pohrdáním vystoupilo opět po károvaném saku, dotklo se černé tkaničky kolem mého kr-

ku, odrazilo se od širokého okraje mé tatry (byl jsem potápka, gejb-
lík, pásek; no ano; byl; mělo to také politický smysl; je to vždycky
legitimace opoziční strany, ale nejenom to: taky je to souvislost
s mýtem, s mýtem mládí, s mýtem mýtu) a pohlédlo na mě. Zkou-
malo mě. Ja, řekl děda. Das ist es. Du spielst auch Saxophon? (Tykal
mi, ani mi to nepřišlo divné). Ja, řekl jsem. Sie auch? Ale děda neod-
pověděl. Znova se sehnul. Zase za zaprašnění, jako by se v něm při
každém shýbnutí lámala kostra, roztráštěná jakýmsi dum-dum na
drobné kostičky – ale čím vlastně držel pohromadě? Asi jen vůlí,
jaká byla v těch, kteří přežili všechny detonace a potom stejně –
patrně brzo – zemřeli; všechno v nich bylo nahlodané, naprasklé;
játra, plíce, ledviny i duše. Flekatými prsty rozvázal špagátek. Trásl
se mu. Rakev se otevřela a v ní ležel, obrovský jako biskupské žezlo.
A zase děda zapraštil a zase se na mě podíval. Já hleděl na bassaxo-
fon; jeho dlouhé, neuvěřitelné tělo, nahoře vysoká smyčka z kovu,
taky byl zašlý, osleplý, jako ten baryton z Rohelnice; tyto nástroje
byly všechny jen pozůstatky starých, lepších, veselých časů, dávno
se nedělaly; teď se vyráběly jen panzerschrecky, jenom pláty válco-
vané oceli. Máchtest du's spielen? zeptal se děda jako Had. Ano.
Neboť to bylo Jablko a já byl Eva; anebo on byl ubohá, ohyzdná Eva,
s jedním vyhrzlým okem v zlatém věnečku vousů, a já byl Adam.
Uvědomil jsem si národní společenství a lidství ve mně se umenšilo;
promluvil hlas rozumu, ten idiotský hlas: koneckonců je to jen hudební
nástroj, a tohle je české město Kostelec. Umlklo dítě, panna zavřela oči;
bylo mi osmnáct pryč, byl jsem dospělý. Pohlédl jsem na dědu, na tu
ohyznou Evu, sklouzl jsem zrakem stranou, po malém, šedivém au-
tokaru: někde, náhodou, v honosné skřínce NSDAP na radnici jsem
zahlédl, že přijede Lothar Kinze mit seinem Unterhaltungsorchester,
a to stálo oprýskanými písmeny i na šedivém autokaru: LOTHAR
KINZE MIT SEINEM UNTERHALTUNGSORCHESTER; a v té vývěs-
ní skříni stálo ještě, že to bude Konzert für die deutsche Gemeinde in
Kosteletz, tedy pro místní nácky, kteří tu byli odjakživa (Herr Zeeh,
Herr Trautner, Herr Pelotza-Nikschitsch), pro nacistické úředníky, kteří
sem přitáhli z Říše, aby se tu zotavili v protektorátním bezpečí, pro

letecké radisty z Ernst Udet Kaserne a taky pro pana Kleinenherra, jenž rovněž kašlal na národní společenství a stýkal se dál s Čechy a mluvil česky. Ale jen pro Němce; Čechům vstup zakázán. A tak jsem přijal tu hru. Namísto abych zabíjel láskou (milujte nepřátele své, dobře číňte těm, kteří vás nenávidí), pokusil jsem se odpovědět nenávisť; nebyla ve mně; jistě ne vůči tomuhle dědovi s očima naštorc ani vůči feldvéblovi (nebo jakou měl vlastně hodnost) z Ernst Udet Kaserne, který jako věrný bullteriér vytrvale chodil za mou sestrou, když se vracela z kanceláře pivovaru, a vždycky ji oslovil a ona vždycky, jako dobrá Češka, přidala do kroku, a přece měl ten feldvébl toužebné, německé oči pod lodičkou s orlem a hákovým křížem, oči touhy ve vyzáblé, bezvýrazné, docela průšácké tváři, ale sestra byla dobrá Češka; a taky se ho bála; to spíš; moje sestra byla hodný člověk; a jednou jsem ho uviděl sedět u jezu, voda Ledhuje hučela, smuteční vrby šuměly, šedivé mraky táhly k černému východu, seděl, bagančata v trávě, a psal do modrého kapesního zápisníku; připlížil jsem se přes jez, škvírou po suku jsem zašilhal po ruce s tužkou, a podařilo se mi přečíst pár slov, napsaných švabachem: *Bald kommen Winterstürme mit dem roten Schnee/ O Anna, komm zu mir den grausam gelben Pfad/ In meinem Kopfe kalte Winde wehen* – víc už jsem ho neuviděl, jeho prapor nebo pluk, nebo k čemu patřil, brzo nato odveleli na frontu a moje sestra se jmenovala Anna a z pivovaru se chodilo kaštanovou alejí, která na konci babího léta zežloutla, zoranžověla a potom zemřela a zůstaly jen černé kostry kaštanů. Ale přesto jsem zavrtěl hlavou, přesto jsem se otočil. U baňatého kostela stál také pan Kána, hleděl na mě (jindy, před dvěma léty, tam stál pan Vladyka a taky na mě hleděl, když jsem stál před hotelem a namlouval panu učiteli Katzovi, že všechno dobře dopadne; vždycky odněkud hledí nějaký pan Kána nebo pan Vladyka; je to strašný svět; těch pohledů se nezbavíte, jenom když neděláte nic a jste nic, a ani potom snad ne; sledují nás od chvíle, kdy je možno nás trestat nebo skrze nás trestat naše rodiče, známé, milované přátele; snad se těch pohledů nikdy nezbavíme; ti druzí; to naše peklo). Vykročil jsem; na rameno se mi položila dědova ruka.

Bylo to jako dotyk železných pařátů, ale docela jemně; ne gestapácká, jenom vojácká ruka, a v nich je něžnost, v rukou těch kostlivců, které povolali pod svoje hnusné vlajky; a zvláště když se z porážky vrací zpátky; a pro ně je to vždycky jenom porážka, pro ty kostlivce. Warte mal, slyšel jsem hlas, který zněl v dvojzvuku, dvojí naprasklé vrzání hlasivek přeseknutých podél. Willst du mir nicht helfen? Dieses verdammte Riesensaxophon ist zu schwer für mich.

Zůstal jsem stát. Pan Káňa vytáhl z kapsy pouzdro na cigarety, zapálil si. Otočil jsem se. Dědovy zmrzačené oči na mě zíraly jako ze strašné pohádky; ale u nohou, v černé rakvi s vyrudlým polstrováním ze sametu, mu spočíval bassaxofon. Dítě zas otevřelo oči. Panna promluvila. Na klapkách velikého korpusu, velikých jako ozdoby z koňského postroje, se na okamžik usadila malá slunce. Ja, Bassaxophon, řekl děda. Slyšels ho někdy hrát? Má hlas jako zvon. Sehr traurig. V závitech toho skřípění lidských hlasivek vzpomněl jsem si opět na feldvébla, jak psal na břehu Ledhuje veršíky do zápisníku; na tu živou lidskou jednotku, one-man unit, ztracenou v obrovské válce; narážející jako nemotorná želva na kryt neporozumění mé sestry; na toho člověka, jistě osamělého mezi muži v uniformách (nebyla to kasárna SS, jenom obyčejná německá kasárna, ale i kdyby to byla kasárna SS; možná; cesty našeho života vedou bůhvíkam); nikdy ho už jistě ani já, ani moje sestra neuvidíme; hleděl jsem na ten smutný nástroj, a v duchu povstal za drátěným pultkem dávných let neznámý Adrian Rollini; smutný jako zvon. Hned zase panna zmlkla. Entschuldigen Sie, řekl jsem. Spěchám. A zase jsem se otočil, abych se v poslední chvíli zachránil před tou zradou, před očima pana Káni, ale železná ruka kostlivce mě držela pevně. Nein, du gehst nicht! pravil hlas a nasadil si masku; byla to jen maska, pod ní hleděla nejistá tvář nějakého problému; nevěděl jsem ještě jakého. Du hilfst mir mit dem Saxophon! Chtěl jsem se mu vyškubnout, ale z portálu hotelu vyšel obrovský muž v uniformě, rozkročil se, žlutou tvář nastavil slunci; zazářila jako veliká louže z citrónu, v ní se otevřely dvě šedivé oči, jako upír Nosferatu hledící z toho citrónového hrobu. Nein, ich kann wirklich nicht. Lassen Sie mich los, řekl

jsem, začloulmal jsem se kostlivci, ale držel mě. Herr Leutnant! vykřikl; šedivé oči pohlédly na mě; cukal jsem sebou; koutkem oka jsem zahlédl pana Káňu v bezpečí, zdálo se mi, že souhlasně přikývl; děda říkal něco muži s tváří upíra Nosferatu; nebude to tedy dobrovolně; z donucení ano: Proč mu nechcete pomoci? promluvil poručík. Je to přece starý člověk. Ein alter Mann. Pohlédl jsem na něho; byl obrovský, ale smutný, jenom maska vojáka; šedivé oči seděly v inteligentní tváři jako severní vajíčka. Und Sie sind noch auch ein Musiker, řekl. Vezměte ten saxofon. Vzal jsem ho. Železná ruka mě pustila. Hodil jsem si černou rakev na rameno a vykročil jsem za dědou. Jestlipak má taky tenhle masitý, obrovský člověk notýsek? Bylo to možné; pravděpodobné. Nezařval; nevydal rozkaz. Sie sind auch ein Musiker.

Nesl jsem tedy bassaxofon hotelovou halou, která se změnila od časů, kdy jsem tu byl naposled. Vešel jsem do jiného světa; nebyl jsem v Kostelci; rudé vlajky s bílým a černým obrazem zlého slunce, bronzová busta toho člověka (potom po válce, když jsme ji rozbili, zjistilo se, že nebyla bronzová; byla z papírmaše). Paní v dirndlu u recepčního pultu, několik vojáků. Kolem nich jsem nesl bassaxofon v černém pouzdře; nemá to co dělat s Němci nebo Neněmci; je to z dvacátých let; tehdy ten člověk ještě ani nebyl.

Potom po kokosovém koberci do prvního poschodí. Běžová chodba, zase jiný svět; maloměstský sen o přepychu. Na krémových dveřích mosazná čísla a ticho. Do ticha za kterými dveřmi bil ostrý německý hlas.

Děda – teď jsem si všiml, že kulhá; že vleče za sebou zbytek nohy, ne že by mu kus chybělo, ale vždycky když našlápl na druhou, zdravější, nemocná noha se nezvedla ze země, ale chodidlem napříč přes směr chůze se vlekla, drhla o kokosák, zametala prach, dokud se na ni opět nepostavil – vzal za kliku dveří s číslem 12a (jak nádherně bezpečná musela být doba, která se bála zasadit třináctku z mosazi do těch krémových dveří, aby nepřišla o obchůdek; neboť cestující, snad majitel auta, rozhodně zámožný člověk, když mohl použít služeb městského hotelu, by třeba odmítl spát za nešťastným

číslem, nasedl by do auta a odjel do bezpečné noci, do konkurenčního sousedního města, do jiného krémového pokoje, do jiné marné, dávno uplynulé, zapomenuté noci, jako jsou všechny a všichni upadlí v zapomnutí; a jenom číslo – 12a – zůstalo) a otevřel je. Vmanévroval jsem dovnitř s bassaxofonem a hned mi napadlo: Proč sem? Do budoáru se zlaceným nábytkem? Vždyť sem se nenosí takové velké nástroje. Jejich místo je v šatně za jevištěm, někde v okolí sálu, který je v zadním traktu hotelu. Proč tedy sem? Není to nějaká léčka? Past? Ale děda už zavřel dveře, a tehdy jsem spatřil toho muže na zlacené posteli, vlastně jen hlavu; ležel pod dekou s hotelovým modrotiskem, dýchal neslyšně otevřenými ústy, oči měl zavřené. Pokoj svítil jako žlutozlatý lampión, slunce babího léta sahalo dovnitř žlutými paprsky skrze záclony; jako na starých rytinách: barokní slunce nad žasnoucími svědky zjevení (chyběla jen naivní madonka a padající pokrývač, zachráněný madonkou vzývanou v pravý okamžik); nebylo to však zjevení – nepočítám-li fosilní nástroj ztajený v gigantickém pouzdře –, jenom muž na zlacené posteli, hlava s otevřenými ústy, slaboučký, chrčící dech průdušek, jimiž patrně nedávno duly mrazivé větry východní fronty anebo písek El Alameinu a jiných měst uzavřených v poušti, se jmény jako z básníků poetismu, s konstrukcemi z vybělených koster a pískem vymletých přilb, z nichž nějaký nový Hieronymus Bosch splete rámy k neobarokním obrazům v budoucím věku temna – a za tím slabounkým chrčením odpolední ticho siesty, světla mosazných koulí na toaletním stolku, který se stylově nehodil k posteli, růžový obraz růžové dívky s růžovým naháčkem, což měl být snad Jesus Kristus – a ticho; a v tom tichu jiný, vzdálený, filigránský, ale nebezpečný, prskavý hlásek. Ohlédl jsem se po dědovi; muž na posteli se nepohnul; jedno dědovo oko se dívalo na mě – to na tváři –, ale to slepé; také se zaposlouchávalo do vzdáleného hlasu; a pak jsem si uvědomil: nebyl vzdálený, byl jenom za stěnou, a naopak nebezpečně blízký. Znovu jsem pohlédl na dědu, na jeho druhé oko; dosvědčovalo mi nebezpečí toho hlásku. Ne strach, jenom obava; ten člověk (přízrak z Armageddonu pozůstalý) byl už mimo všechn strach;

zažil příliš mnoho smrti, byla mu už lhostejná, a čeho se ještě bát, nebojíme-li se smrti ani bolesti (té zažil snad ještě víc než blízkosti smrti). Tedy jen obava, jakási starost. Also, řekl jsem, auf Wiedersehen; otočil jsem se; děda proti mně vztáhl ruku podobnou kořenu. Warte, pravil, zaposlouchal se – nepřestal být zaposlouchaný – do toho vzteklého, trpasličího hlasu za stěnou. Uplynulo deset vteřin, třicet; snad minuta. Ich muss schon – ale ruka podobná kořeni sebou mávla, netrpělivě, nedůtklivě. Podíval jsem se na bassaxofon v pouzdře. I to neslo stopy dávných věků; takové snad už ani neumí; na rozích mělo ozdobné kování jako rodinná kronika mé babičky v plyšové vazbě. Du kannst dir es anschauen, řekl skřípavý hlas přeseknutých hlasivek, dědův, ne hlas za stěnou; ten měl hlasivky v pořádku; jeho majitel hlasivkami žil; kdyby se mu na nich udělaly uzlíky, anebo je obsadily kolonie tuberkulózních bacilů, znamenalo by to konec, člověk by nepřežil hlas, neboť hlas an sich byl zdrojem jeho existence, společenského postavení; jenom hlas byl důležitý, ne mozek, v němž měl hlas své centrum; těmito hlasy nevládnou mozková centra, vládnou si samy, vládnou centrům; tedy dědův hlas řekl: Du kannst dir es anschauen. Oder auch ausprobieren, wenn du willst. Pohlédl jsem na něho; oči už neposlouchaly hlas: hleděly na mě téměř laskavě. Ja, řekl jsem. Ich möchte gem, aber – a pohlédl jsem na ozdobné kování, otevřel jsem pouzdro. Barokní paprsky pohladily kotel; ten prádelní hrnec plný měděnky po dávno zaschlých slinách barových muzikantů. Ja, řekl jsem. Das ist eine Sensation, přeložil jsem svoje nejvyšší uznání. Sáhl jsem do pouzdra, pozdvihl jsem ho, jako bych pomáhal nemocnému sednout. A on se přede mnou vztyčil. Strojek ze silných, postříbřených drátů, jejich pletivo, převody, páky jako strojové nějaké obrovské a zcela nesmyslné mašinérie, patent pomateného vynálezce. Tyčil se mi v rukou jako věž babylónská, kónický, zužující se vzhůru, v zašlých klapkách se tisíckrát zrcadlil můj vlastní obličej úcty, naděje a lásky; a víry (je to absurdní, já vím; láska je ale vždycky absurdní; a víra; zajímal mě víc než kdy jaká filozofie; obdivoval jsem se mu víc než možné Venuši, jistě než venuším kosteleckého náměstí,

ale jistě i víc než každé jiné, třeba milóské; nepoužívanému a téměř nepoužitelnému nástroji, té nástrojářské noční můře, kurióznímu žertíku dávno mrtvého muže, posedlého vymyšlením pístových trumpet a kovových klarinetů); je to absurdní, monstrózní, ale byl krásný. Pnul se jako slepá stříbrná věž, oblitá zlatavým mořem, v béžovozlatém pokoji městského hotelu, dotýkán bázlivými prsty, a za ním přízrak Rolliniho na druhém konci světa v Chicagu.

Ohlédl jsem se; najednou mi přišlo, že jsem tu sám (kromě muže v posteli, ale ten spal); a byl jsem. Opatrně jsem spustil bassaxofon do jeho plyšového lůžka, přistoupil jsem ke dveřím a vzal jsem za kliku; byla ještě teplá nedávným stiskem ruky rozpálené horečkou; sama to byla mosazná ručka, držící vodorovné břevno s mosaznou koulí na konci. Stiskl jsem ji, ale dveře se neotevřely. Byl jsem zamčen v pokoji, svítícím jako béžový a zlatý lampión.

Obrátil jsem se do té zářivosti. Nad slepým, stříbrným torzem v plyšové rakvi se motala pozdní moucha. Bzučela. Létala v kosmickém dešti zářivých prášků v barokní fascii; přistoupil jsem ke stěně.

Tapety byly staré, flekaté, ale dosud se v béžovém poli leskly otřelé obrázky holubic. Přiložil jsem ucho na jejich něžné hrudi. Hlasek se přiblížil; vytrvale opakoval protivnou, nesrozumitelnou litanii vzteku, popuzení, panovačné, nablýskané, holínkami opatřené hysterie. Poznal jsem ho. Nerozuměl jsem mu dál, ale věděl jsem, kdo mluví za omšelými holubicemi, v tom druhém, stejně béžovém pokoji: Horst Hermann Kuhl; vnikl s tím vřiskajícím hlasem po železných schůdkách až na střechu sokolovny, odkud se po jiných železných schůdkách lezlo dolů do projekční kabiny biografu; nebyl jsem tam, ale Mach, operatér, mi to vyprávěl: jak se nejdřív objevily na železných schůdkách černé holinky, ale současně s nimi a před nimi se tam dral hlas: Was soli das heissen? běsnil jak jedovatá prskavka. Das ist eine Provokation! Takovou moc měl ten hlas (myslím teď jiný: hlas černošské zpěvačky, prý snad Elly Fitzgeraldové; nevěděl jsem to; byly to ještě staré Brunswicky, před obdobím slávy hvězd, a na štítku nestálo nic než Chick Webb and His Orchestra

With Vocal Chorus; a hrál tam krátké zalykavé sólo nějaký saxofonista; prý Coleman Hawkins; a tamto prý byla Fitzgeraldová, ten hlas), že přinutil – v rozmezí světa K. všemocného – Horsta Hermann Ktihla opustit křeslo, v němž slastně prožíval pauzu po žurnále a před filmem s Christine Soderbaumovou nebo snad s Heidemarie Hathayerovou, a když uslyšel černou Ellu (I've Got a Guy, he don't dress me in sable, he looks nothing like Gable, but he's mine), vymrštil se z toho pohodlného křesla a s pištěním jako říjící myši sameček (bylo to všechno v rozměrech kosteleckého mikrosvěta) se vyřítit uličkou mezi křesly do foyeru a po schodech nahoru a po železných schůdkách na střechu a po železném žebříku (spíše než schůdkách) do kabiny a s pištěním zabavil tu desku a odnesl ji s sebou. Mach mě shodil; shodil; co měl dělat; mohl říct, že neví, kde se tu sebrala deska s Chick Webbem; mohl dělat blbého, ten osvědčený český recept; někdy na ně platil; téměř milovali blbé Švejky; kontrastem k nim zářili hulákající moudrostí. Ale Macha to nenapadlo, tak mě shodil.

Skutečně jsem se dopustil toho zločinu; dnes už je neuvěřitelné, co všechno mohl (může) být zločin; ale všechno; účes à la Beatles v Indonésii (to dnes – a vždycky je taková síla hnisavým výronem slabosti); také naše havly byly kdysi zločin, stejně jako dívčí kadeře na hlavách mládenců, které tak pohoršují syfilitické číšníky; také když mého otce usvědčili z rozhovoru s panem Kollitschonerem; také přesvědčení, že drosofilý jsou vhodné k biologickým pokusům; použití slangu; anekdota o prezidentově manželce; víra v zázračnou moc obrazů a soch; nevíra v zázračnou moc obrazů a soch (a všude ty oči, ty slídivé oči Káňů a Vladyků; a uši; a drobná hlášení; a kartotéční lístky; perforované; kybernetické; ze všeho patrně nejdřív zkybernetizované). Já jsem kreslil pro kino diapozitivy; nosil jsem je do kabiny po železných schůdkách a napadlo mi to, protože radost z krásy, požitek z požitku, se umenšuje soukromím. Měl jsem ty vzácné desky doma, poslouchal jsem je vždycky večer, před spaním, už v posteli, na válečném pérovém gramofonu vedle lůžka: Doctor Blues, St. James Infirmary, Blues in the Dark, Sweet Sue,

Boswell Sisters, Mood Indigo, Jump, Jack, Jump; ale jednou v projekční kabině, kde se otáčel elektrický gramofon a reprodukoval dolů do sálu píseň Hej, panímámo!, posedla mě myšlenka; rozhodl jsem se: přestože byly tak vzácné, půjčil jsem je do kabiny (zpívané skladby jsem označil lepenkou, aby se Mach nespletl, aby je omylem nepustil), a zatímco pan Regierungskommissar a ostatní očekávali začátek filmu Quax, der Bruchpilot, očekával jsem já první úder Webbova bubnu ve foxtrotu Congo: to zvěstování, seslání krásy na hlavy v kinosále; a když se ozvaly, ta slast, ta nádhera, pohlédl jsem okénkem dolů a nechápal jsem, že hlavy se nezvedají, neotvírají úžasem oči, že neumlkají hlasy a čelisti, žvýkající kyselé válečné bonbóny, že neustávají v práci; dav dál ševelil banální konverzací davu; nic; pak se jednou Mach spletl (později mi vysvětlil, že lepenka na té straně se odlepila); dav ševelil dál, ignoroval smearované swingování Chickových saxofonů, a ševelil dál, když nasadila Ella nasal twangem (I've Got a Guy, and he's tough, he's just a gem in the road, but when I polish him up, I swear...), jenom pan Horst Hermann Kühl umlkl, zbystřil sluch, zpozorněl, a pak se rozeřval (vždycky, bohužel, je pozornější nenávist než lhostejnost, a nenávist než nedostatek lásky).

Tu desku mi nevrátil; nikdy už jsem se nedozvěděl, co se s ní stalo. Zmizela někde v jeho pětipokojovém bytě, jemuž vévodil oltář (ano, oltář) s portrétem toho člověka v životní velikosti; po revoluci, když jsem tam pronikl s jinými ozbrojenými hudebníky, deska už tam nikde nebyla; nic tam nebylo; pouze opuštěný muž na portrétu, jemuž někdo před námi přimaloval cvikr a plnovous a nesmyslně dlouhý pyj, čouhající z vojenského poklopce; Horst Hermann Kühl se včas zdekoval; i se zařízením; i s majetkem. Snad i ji vzal s sebou, černou Ellu, možná že ji tenkrát v návalu vzteku rozbil, vyhodil do popelnice. Mně se nic nestalo; otec rozhýbal soukolí styků, protekcí, přímluvců, úplatných zprostředkovatelů, Kühl se uklidnil. Patřili jsme k významným v městečku (přesto později, ke konci války, tatíka zašili; vlastně tenkrát právě proto; byl proto několikrát zašit v nejruznějších dobách; takové postavení je vždycky relativní; často

vás zachrání, patrně stejně často vás zničí; a vždycky jste v nenávisti, vždycky jste na očích. Projde vám, co neprojde plebsu, a co projde plebsu, vám neprojde); proto se mi nic nestalo; provokace (že jsem způsobil veřejné pohoršení anglickým zpěvem černé Elly, zatímco němečtí občané Kostelce čekali na romanci Christiny Söderbaumové) byla zapomenuta. Horst Hermann Kühn ji přešel mlčením, vykoupeným patrně lahví Meinlova rumu nebo něčím podobným (jako ve starém světě se platilo dobyt看, v moderním světě se platí alkoholem; pecunia – alcutia; kdo ví).

Takže hlas Horsta Hermanna Kühla jsem bezpečně poznal. Bylo to snadné; vlastně jsem ho nikdy neslyšel mluvit; buď mlčel, anebo řval. Nyní řval, za stěnou polepenou béžovými tapetami se vzorkem stříbrných holubiček, k jejichž něžným hrudím jsem tiskl ucho. Co řval, rozumět nebylo. Ve vroucím bití slov, jako tlukot holubiččina srdce, jsem zaslechl útržky zbavené celkového smyslu:... noch nicht so alt... an der Ostfront gibt's keine Entschuldigung... jeder Deutsche... heute ein Soldat... Také zcela jinou řečí než slova truchlivého feldvébla, napsaná švabachem do modrého sešítu (ale uvnitř každé řeči existují dva jazyky; ne třídí; nemají také co dělat s tzv. krásnou mateřštinou a vulgárním argotem; hranice probíhá uvnitř); Horst Hermann Kühn ovládal jenom jeden ten jazyk; jako inspektor Werner, ten vrahoun, který jako dělová koule prolétl kolem studentské hlídky na chodbě (Lexa, náš čtvrtý tenorák, se s ním jednou chytil do křížku a sklídl za to nevídanou pochvalu; Werner vyžadoval zápas), vrazil do třídy a rozeřval se na křehoučkého, tuberkulózního profesůrka němčiny; profesor poslouchal s hlavou k jedné straně, klidný, křesťansky vyrovnaný, snad odevzdaný osudu. Werner řval, zuřil, vztekal se; z úst mu vylétala slova jako Kerl, Dreck, Schwein a Scheisse, nerozuměli jsme mu, jenom bylo jasné, že profesora nechválí; profesor poslouchal; když se inspektor nadýchl, využil chvilky, klidně pravil, tiše, ale jasné; důstojně; téměř velebné: leh lehre Goethe's Deutsch, Herr Inspektor, pravil. Ich lehre nicht Schweindeutsch. Kupodivu, nezvedla se vichřice apokalypsy. Inspektor

zmlkl, sklapl, otočil se a zmizel. Jenom čertovský smrad jakéhosi viksu na holínky po něm zůstal.

Ich will nichts hören! Ich erwarte heute abend, hlas Horsta Hermanns Kühla za stěnou se ponořil opět do hulákové nesrozumitelnosti. Někdo (za stěnou) chtěl něco říct, ale tenor jako bič ho umlčel. Odstoupil jsem od holubiček; zlaté prašné prsty babího léta dosud pomalu stoupaly po tapetách, po šatníku s krémovými andílky, po jejich oloupaných zlatých kučerách, a vytvářely baldachýn hvězdného prachu nad bassaxofonem. Muž v posteli pořád spal. Z polštáře mu trčela brada jako zoufalé skalisko; připomněla mi bradu mrtvého dědečka; taky tak trčela z rakve, taky se strniskem, které žije déle než člověk, jako na výsměch. Ale tenhle ještě nebyl mrtvý.

A já byl ve věku, kdy se nemyslí na smrt. Znova jsem přistoupil k bassaxofonu. Hlavní část těla ležela vlevo, zapuštěna v plyši. Vedle odpočívaly ještě dvě částice: dlouhá kovová dýmka s mohutnými klapkami nejhlubších tónů, zahnutá páka a talířek potažený kůží na oktavové klapce, kónické zakončení s velkým mundštykem.

Přitahoval mě jako novice bohoslužebné náčiní. Shýbl jsem se, zdvihl jsem ho z plyšového lůžka. Pak druhou část; sesadil jsem je dohromady. Objal jsem tělo něžnými prsty; známý, povědomý rozestup prstů, malíček na rýhované gis, hluboko dole, pod prsty pravé ruky, klapky basového hřmění; zahýbal jsem prsty; mechanismus líbezně zachřestil; prudce jsem domáčkl klapku za klapkou, od H až do C a pak ještě malíčkem H a B a v obrovských dutých prostorách bassaxofonu slabě, ale zřetelně zaklapala žbluňková ozvěna drobných kožených úderů, sestupná stupnice, jako krůčky maličkého kněze v kovové svatyni; nebo zabubnování malých bubnů v kovových objímkách, jakýsi tajemný telegram tamtamů; nemohl jsem odolat: sáhl jsem po mundštyku, nasadil jsem ho, otevřel jsem plyšové víko přihrádky v rohu rakve; byly tam: svazek obrovských plátků, podobných pekařským lopatám; zasunul jsem jednu do objímky, vyrovnal jsem okraj, strčil jsem mundštyk do úst, naslinil

jsem plátek. Nehrál jsem. Jenom jsem tak stál s mundštykem v ústech, roztaženými prsty jsem objímal obrovské tělo saxofonu, oči zamžené, hýbal jsem velkými klapkami. Bassaxofon.

Nikdy jsem ho neměl v ruce; bylo mi, jako bych objímal milenku (dceru Serponě-Domanína, tu záhadnou lilii mezi akvárii, anebo Irenu, která na mě kašlala; nemohl bych být šťastnější, kdybych objímal Irenu, dokonce ani tu dívku plnou ryb a měsíce). Stál jsem, trochu příkrčen, zamženýma očima jsem se uviděl v zrcadle toaletního stolku, příkrčený, s bassaxofonem, který ohbím korpusu spočíval na koberci, oblitý zářícími prášky, neskutečným světlem groteskního mýtu; jako žánrový obrázek; určitě však žádný takový neexistuje: mladík s bassaxofonem. Mladík s kytarou, mladík s dým-kou, mladík se džbánem, ano, mladík s čímkoliv, ale ne s bassaxofonem na prochozeném koberci, mladík v zlátnoucím šeru slunce, propuštěného mušelínovými záclonami, s němým bassaxofonem, to myšákovské rokoko šatníku v pozadí, a muž, trčící bradou jak mrtvola z polštáře s modrotisky. Takový mladík s bassaxofonem a spícím mužem. Absurdní. A přece to tak bylo.

Slabounce jsem dýchl. Silněji. Ucítil jsem, jak se plátek chvěje. Foukl jsem do mundštyku, přejel jsem prsty po klapkách: z korpusu, podobného prádelnímu hrnci, zazněl surový, krásný, nekonečně smutný Zvuk.

Možná že tak volali umírající brachiosauři. Zvuk naplnil běžovou komnatu tlumeným smutkem. Zastřený, hybridní tón, zvuková slitina nějakého neexistujícího basového cella a basového hoboje, ale spíš explozivní, nervy trhající zatroubení, hlas melancholické gorily; jenom ten jeden teskný tón, traurig wie eine Glocke; jenom ten jeden jediný Zvuk.

Lekl jsem se, rychle jsem vzhlédl k muži v posteli, ale ani se nehnul, útes brady čněl dál, nehybně jako výstražné znamení. Ticho – najednou jsem si uvědomil, že oddělený, nebezpečný hlásek za stěnou už neprská – ale někdo tu byl, kromě mne, muže v posteli, mouchy a bassaxofonu.

Ohlédl jsem se. Ve dveřích stál pohublý tloušťík s červenou lysinou a s váčky pod očima. Oči měl smutné jako hlas bassaxofonu.

Ještě pořád dozníval; vzdaloval se pozlacenými chodbami městského hotelu, odpolední zařvání, které muselo vzbudit hosty, dřímající po obědě ve svých pokojích (důstojníky na dovolené s manželkami, tajné kurýry nějakých říšských záležitostí, homosexuálního Španěla, který tu bydlel už půl roku a nikdo nevěděl proč, co tu dělá, čím se tu živí, koho tu špicluje); ztrácelo se dosud v hnědém přítmí schodiště a za mužovou lysou lebkou se objevila ženská hlava, šedivá, naondulovaná, dvě modré oči a veliký, baňatý nos; klaunská tvář, živoucí karikatura ženského obličeje na nafouklém ženském těle. Entschuldigen Sie, řekl jsem, ale muž s lysinou zamával rukama. Bitte, bitte. Vstoupil do pokoje. Žena s truchlivým obličejem klauna za ním. Měla na nohou vysoké šněrovací boty a na sobě prastarou tweedovou sukni, skotský vzorek, který opile zazářil v barokním žebroví prašných paprsků; a za nimi vešel ještě neuvěřitelnější člověk: skoro trpaslík; ne skoro; byl to trpaslík; sahal mi něco pod pás, byl menší než bassaxofon, který jsem stále držel zpříma, ohbím korpusu na prošlapaném koberci (teprve teď jsem si všiml, že na něm byl vytkáán městský znak, český lev mezi dvěma věžemi; ale někdo hodil na lva doutník a lva provrtala černá, ohořelá dírka); neměl však trpasličí tvář; podobal se Caesarovi, sevřená ústa s tenkými rty, římský nos, plavá patka vlasů přes inteligentní čelo; a nebyla to zvětšená liliputánská hlava na scvrklém těle, s nímž si žlázy zahrály zlý a zlomyslný vabank: normální hlava hezkého muže na normální hrudi; přiříznutý Caesar, napadlo mi; kráčel jako kachna, a tu jsem si všiml, že je skutečně přiříznutý, od kolenou dolů; nohy neměl, a kráčel po těch kolenou, obalených špinavými hadry. A jako procesí duchů vešly do pokoje další přeludy: blondýna, velice hezká dívka (zprvu mi napadlo, není-li hezká jen v porovnání s baňatým nosem té druhé, ale nebyla; viděl jsem ji pak ze všech stran, vlasy jí splývaly po obou stranách úzkého, švédského obličeje jako zlomená labutí křídla) s velikýma šedivýma očima, podívala se na mě, na muže v posteli, na bassaxofon, sklopila oči, sepjala ruce

před klínem, svěřila hlavu; plavé švédské kadeře zastřely obličej, jehož jako by se nikdy nedotkl úsměv; jako by byl z vosku; jako by celý život vyrůstala někde v temnotách protileteckého krytu, v přítmí uzavřených místností (bylo to možná jen nočníátko z Moabitu, tam z ní snad udělali tu svíci, předtím zářila jako Toulouse-Lautrec a hořela na obou koncích); stála přede mnou s rukama sepjatýma před klínem v šatech, které splynuly s běžovou září, takže jako by zůstala jenom hlava, dvě zlomená, nazlátle stříbrná labutí křídla, tvář barvy úbělu, slonové kosti, klaviatury nepoužívaného piana, a dvě šedivé oči, upřené na ohnisko žhnoucích paprsků, které se odrážely v klapkách bassaxofonu a slabě se chvěly poblíž lví tlapky na koberci. Průvod ještě nekončil: za dívkou vešel hrbáč, na nose brejle s černými skly, a s ním jednooký obr, který ho vedl za ruku. Hrbáč tápal volnou rukou v pletenci paprsků; vyrušil mouchu z umírání; zabzučela, oblétna několikrát tápající ruku a znaveně usedla na klapku bassaxofonu; zoufale zapádlovala nožičkana; uklouzla; zřítíla se do obrovského korpusu; bassaxofon se rozezněl vyděšeným brukotem; hrbáč se podobal slepé sově, na nožičkách tenkých jako slepičí běhy měl široké pumpky. Obrovskému muži čouhala zpod nohavice protéza. Železné nýty zajiskřily ve slunci, půlkruh příznaků se rozestavěl okolo mne. Lothar Kinze, pravil pohublý tlouštík s lysinou. Und sein Unterhaltungsorchester, dořekla ve mně asociace a mlčky, proti své vůli, jsem přejel tu partu očima panorámující kamery: šedivou ženu s tváří truchlivého klauna a s nosem jako masopustní žert; přiříznutého Caesara; dívku se švédskými vlasy; slepého hrbáče a obrovitého muže s protézou, který se zády opřel o skříň s andělíčky, až zapraštěla, a jeden andělíček se naklonil, drobná šupinka zlata se mu odloupla z kadeří a spadla do prořídých zrzavých vlasů muže s protézou, šampióna (zdálo se mi) celého světa v americkém volném stylu; také moucha v korpusu přestala bzučet; bylo to koncem léta; babí léto; čas smrti všech much, a tahle téměř přežila svou dobu (ale aspoň zemřela v kovové trubici podobné chrámu, zněly tam žbluňkavé kroky malého kněze, většine lidí se tenkrát tak nepodařilo zemřít); bylo ticho; to se mi jen zdá,

zkusil jsem říct, ale nikdy jsem nevěřil na přeludy, na halucinace, na metapsychologické jevy, potvrzené kapacitami, vůbec na věci z hranic nadpřirozena; byl jsem naprostý realista; jakživ jsem neměl předtuchy; když umírala tetička, mladá, krásná žena, kterou jsem miloval tou intimní láskou příbuzného k příbuzné, k tomu skleníkovému květu pražských salónů (zemřela mladá sedmadvacet let), netušil jsem nic, žádnou extrasenzorickou telekomunikaci, žádnou telepatii; ani na zázraky jsem nevěřil, na média, tomu všemu jsem se posmíval, i zázračnému muži v sousedním městě, který měl řezbářskou dílnu a pomocí média pomáhal policii, ačkoliv město bylo plné svědků; byl jsem člověkem zcela jen tohoto světa a jediným mýtem mi byla hudba; a tak jsem věděl, že to není vidina ani přelud, halucinace, že je to parta, ne zlatá, chicagská, Eddie Condon and His Chicagoans, ale Lothar Kinze mit seinem Unterhaltungsorchester. Tě pic, řekl jsem si v duchu, a přišlo mi to najednou k smíchu, neboť člověk je bezcitný ke všemu, kromě sebe samého, a taky konvenční; každá odchylka od normy je impulsem k smíchu. Ale to jenom na okamžik; pohlédly na mne šedivé oči dívky, která jediná nebyla poznamenána, deformována (ne tělesně), a zase jsem nevěřil v telepatii, ale měl jsem pocit, že uhodla můj nevhodný smích; strašlivý pocit; v první chvíli jen nepříjemný, potom se rychlostí paprsku světla rozrostl, změnil v nesnesitelnou hanbu, jako kdybych na pohřbu vyprávěl sprostou anekdotu, spoléhaje na zpívající kněze, kteří mě přehluší, a oni najednou zmlkli a tichem roznese vítr přes uschlou trávu, přes náhrobky a čerstvě vykopanou zemi nějaké obscenní, neuvěřitelně nevhodné slovo namísto modlitby (*Kdybys měl nepravosti vážit, Hospodine, kdo by obstál?*); a také to rozhodlo; to a bassaxofon, který jsem stále držel v ruce jako biskup brilantovou berlu. Mökchten Sie's probieren? pravil muž s rudou lysinou; teprve teď jsem si uvědomil, co mi připomíná: opici s červenou tváří, megana; jako by měl obličej sežehlý plamenometem (měl). Usmál se; odhalil úsměvem chrup; a zase to nebyla halucinace, ale skutečnost: Jako by prošel rukama nějakého gestapáka, obdařeného zvráceným smyslem pro humor: chyběla mu polovina zubů, ale ne v jedné čelis-

ti, nebo nepravidelně v obou dásních; měl ústa jako velryba piány; zub a mezeru, zub a mezeru, a v horní čelisti stejně, jenom obráceně (mezeru, zub, mezeru, zub), takže ty čelisti, když je stiskl (smál se se stisknutými zuby), tvořily absurdní šachovnici. Pojďte, řekl. Půjďme na jeviště. Tam si to můžete zkusit. Klingt es nicht schön? Ja, řekl jsem. Wie eine Glocke. Sehr traurig. Na, kommen Sie, řekl muž. Das Instrument nehmen Sie mit. Ich trage den Koffer.

A tak jsem vzal bassaxofon do náruče a vykročil ke dveřím. Tohle už není z donucení, řekl mi v hlavě něčí studený, vlastenecký hlas. A co má být? řekl jsem vzpurně. Osamělý feldvébl na břehu Ledhuj – a kdo nutil moji sestru, aby ho odmítala? Třeba právě on mohl být tím dobrým manželem krátkého manželství jejího života (nikdy ho nenašla; chudák sestřička; zemřela na rakovinu, nebylo jí ani třicet); psal aspoň básně do modrého notýsku, a kdo z těch českých tenisových mládenců okolo sestřičky je aspoň četl? Ale stejně se asi vůbec nevrátil; bylo to tu zimu před Stalingradem; modrý sešitek zapadl někde do sněhu na březích Volhy, a když přišlo jaro a ohořelé, oprýskané tanky armády Tolbuchina hnaly Němce spálenou stepí na západ a zbytky té nesmyslné, vrahounské, šílené, hrdinné posádky vrávaly stepí na východ, a tak se pás bezpečí kolem tragické řeky pomalu roztahoval (a začali v něm vládnout zlověstní muži toho druhého nepřítele), sněhy roztály, modrý sešitek jimi klesal k zemi, sklouzl do řeky, řeka ho odplavila do moře, rozpustil se, proměnil se v nic, zůstal z něho jenom ten veršík v mé hlavě: *in meinem Kopfe kalte Winde wehen*, ta ozvěna Rilka (feldvébl to možná ani netušil). Takže co má být? řekl jsem a krácel jsem s bassaxofonem jako s přerostlým dítětem v náručí hnědým přívětivým hotelové chodby, vedle mě z jedné strany muž s čelistmi jako šachovnice, z druhé žena s tváří smutného klauna a před námi opět děda v dřevěných šatech, drhl chromou nohou o kokosový koberec a já, už zase dospělý, horečně spřádal osnovu obhajoby.

A byl jsem osmnáctiletý, zamindrákovaný, nešťastný mladík, žádný mudrc. Jenom jsem cítil, věděl jsem. Ty pojmy tenkrát ještě ani neexistovaly (není Němec jako Němec): kolektivní vina. Ani po-

tom jsem nikdy nevěřil v něco takového (a Bože, jak bych mohl, když nevěřím ani na individuální vinu? Jak se to srovnává s křesťanstvím? Anebo s marxismem? Vždyť člověku není dána svoboda, ale nesvoboda. Stačilo přece, aby moje matka, na nějakém z těch nedělních výletů do Bad Kudowa opustila otce (byli teprve zasnoubeni) a vzala si majitele restaurace, který se tam do ní zamiloval a ještě dlouho po svatbě jí posílal dopisy, a ještě mně, dítěti, perníkové medvědy, než se také oženil; byl bych se narodil Němcem, a protože jsem mužského pohlaví, zdravý, silný, urostlý, stal bych se patrně mužem zbraní SS); věděl jsem jenom, že za podzimních večerů přicházeli do Port Arthuru dva vojáci, sedali v rohu pod portrétem prezidenta Háchy a poslouchali; hráli jsme Ellingtona, Basieho, Luncefordova aranžmá, swingovali jsme jako ďáblem posedlí, Port Arhur zněl jako obrovská Victrola do zatemněné protektorátní noci v městečku, a kolem saxofonů jsme pošilhávali po těch dvou mužích v uniformách nacistické Luftwaffe; po válce stal se legendou Schulz-Koehn, který (německý okupační důstojník v Paříži) schovával ve svém bytě černošského uprchlého zajatce, a ten, ve stínu německého oberkomanda, sestavoval tam s Charlesem Delaunayem Hot Discography; ale Schulz-Koehn nebyl sám; ti dva se také jednou osmělili, zpod vojenských blůz vytáhli noty, dixielandové aranžmá Liza Likes Nobody a Darktown Strutters' Ball (ukořistili je v Holandsku, výměnou za Hendersonova aranžmá, která jim dovolil opsat nějaký band v Athénách) a dovolili nám si je opsat výměnou za opsání našich Ellingtonů. Pak také zmizeli; také patrně do východních stepí; neměli to štěstí jako Schulz-Koehn; ale předtím křižovali Evropu jako posedlí věrozvěstové víry bez ideologie (vlastně: rušící ideologie); jako novodobí mnichové-písaři jakéhosi kláštera na pochodu, rozmnožující tajné manuskripty (v Offizierschule – to je neuvěřitelné, ale co může být vlastně ještě neuvěřitelné po tom, co se stalo – měli kapelu; jeden z nich byl kapitán a druhý nadporučík, a hráli Chick Webba; swingovali; ne na veřejnosti, pro veřejnost měli připraveného Kreudera; pro sebe; ta představa; němečtí kadeti v nacistické Offizierschule imitují hrbatého

černého drummera; tedy nejen v koncentráku, nejen v židovském městě Terezíně, i v Offizierschule. Bylo to prostě všude, ta sladká nemoc; nakazila by nakonec všechny; snad kdyby válka byla skončila špatně, nakazila by ta nemoc nakonec vítěze a konečně – i když po dlouhých letech, možná staletích – by je také proměnila v lidi; pak si s námi také zahráli, jeden klavír, druhý buben, ale ještě než odjeli na Východ, provedli zlou věc (*všechno mohlo – může – být zločin*); Lexovi se to nikdy nepodařilo vysvětlit, takže ho nakonec pomlouvali místo soucitu (myslím naši lidé, tzv. naši lidé): zastřelili mu za heydrichiády otce, a druhý den po tom, co stálo jméno v novinách (*pro schvalování atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha byli zastřeleni*), potkali ho ti dva na náměstí, tam, co mě pozoroval pan Káňa, a předtím pan Vladyka, a vyjádřili mu neobratně soustrast, potřásli mu pravicí; to už nikdy neodčinil (*táta mu ještě nevychlad, a on se veřejně baví s Němcema, jenom proto, že choděj poslouchat to jejich bláznivý vrzání*); to už Lexa v životě neodčinil.

Kráčel jsem s bassaxofonem v náručí zadním schodištěm k divadelnímu sálu. Hnědé přisvětlení se změnilo v kalné šero elektrických lamp. Po točitém železném schodišti sestupoval průvod těžce; na šedivých stěnách šachty kráčela s námi stínohra, perzifláž Disneyova filmu, ne Lothar Kinze, ale Sněhurka a sedm trpaslíků (žena s obličejem tragického klauna byla Sneezy; její nepředstavitelný nos, tuřín, čtvrtkilový nos, zvětšoval stín do dimenzí zcela neskutečných, zato Sněhurka byla stejně neskutečně štíhlá a dvě zástěny vlasů připomínaly v stínovém obraze ještě víc zlomená křídla – ve stínu černé – labutě). A průvod šel mlčky, provázen pouze zvuky odchylnosti, nemoci, patologie; dřevěnou harmonií války; skřípěním protéz a reumatických kloubů, chrčivým brumendem průdušek, které vydržely počasí, na jaké příroda zařídila metabolismus polárních lišek a tučňáků, ne lidí. Jenže lidé vydrží téměř všechno, ale téměř všechno je poznamená, téměř všechno je přibližuje smrti. Rytmus nám udávala noha dřevěného dědy, bušící bezvládně o schody; jako tamtam, a turecký buben obrovy protézy. V pruhu mezi provazy objevila se pak temná prostora a v ní půlkruh na jevišti, vydělený z ní zaprá-

šeným kuzelem světla, v něm pět pultek okolo piana, postříbřených cirkusovým brilantováním s velkými, ozdobnými, zlatými iniciálami L. K.: Lothar Kinze mit seinem Unterhaltungssorchester. Vešli jsme na jeviště a já se zastavil s bassaxofonem v náruči přímo pod chladným reflektorem, který na mě zářil odněkud seshora z provaziště.

Seskupili se kolem mne; poslední přišel přířiznutý Caesar; dívka se švédskými vlasy se usmála, Lothar Kinze (byl to on, muž s rudou lysinou a zuby jako šachovnice) na mě pohlédl; uvědomil jsem si, že je to stejný pohled jako pohled dědy v dřevěných šatech před hotelem: pohled nevyřešeného problému. Ale jakého? Proč? K čemu to všechno? Slepý hrbáček v nadmutých pumpkách pozdvihl bledý obličej k zaprášenému světlu v provazišti; obličej zazářil svítivou bělobou prázdné plochy na černém dřevorytu; maska dlouhého, navyklého utrpení, ne už muk, ale permanentní tísně existence, zbažené téměř všech radostí, téměř jakéhokoliv smyslu; v bělobě zela černá skla brýlí jako uhelné kaverny; proč? K čemu?

Ja, řekl jsem a postavil jsem bassaxofon ohbím korpusu na prkenou podlahu. Za kuzelem světla visela naprostá jevištní tma; bůhví kdo nás mohl z té tmy pozorovat; plný sál obecenstva (chovajícího se naprosto tiše a snad jsme byli kabaretní výstup, ne skutečnost, ani halucinace; prehistorický Spike Jones ve světě bez humoru; exponát z živého panoptika voskových figur), nebo jediný špiónek, pan Káňa, nebo jeho osobní špión, který to všechno vynese ven, do denního světa Kostelce, jenomže tohle panu Káňovi nevyjde, protože tomuhle Kostelec neuvěří; v Kostelci ctí rozum, ne fantasmagorii; je tam taková fráze, trademark rozumnosti: *v Kostelci se to nelíbilo, v Kostelci tomu lidé nevěří, v Kostelci to obecenstvo odsoudilo*, dá se tím vyřídit mínění celého světa a kohokoliv (dodnes ji slyším užívat, z úst své tety: o koncertu Komorní harmonie, o výstavě abstraktních malířů, o Ginsbergovi; a už tehdy to byla prastará fráze); je to město rozumných lidí; má respekt ke každé slávě, ale její nositele, ve vší uctivosti a tajně, ne jim do očí, pokládá za blázny: tedy za lidi poněkud podřadné, i když v celostátním měřítku plníci jistou užitečnou funkci vůči Kostelci, středu světa (dodává lesk koncertům Kostelec-

kého spolku pro komorní hudbu, být vizitkou kulturnosti státu, a tedy i Kostelce, neboť stát existuje samozřejmě pro Kostelec). Zde se rozumní nezabývají pošetilostmi, jako je surrealismus nebo komplex méněcennosti, nepochopitelnými (jen bláznům pochopitelnými) problémy, jako je asonance, vnitřní organizace obrazu na rozdíl od organizace vnější reality. Všechno existuje kvůli této oáze rozumnosti, kvůli tomuto pozlacenému pupku světa; ale většinou jen proto, aby měl o čem mluvit: rozvody hereček, skandály básníků, barové flámování – *to v Kostelci lidé nedělají* – byl jsem proto klidný; pan Káňa tu může mít špiónka; Lothar Kinze und sein Unterhaltungssorchester, barokní, breughelovský detail z inferna, je mimo zařaditelnost do souřadnic Kostelce, a také bassaxofon (teta: *K čemu, prosím tě, takový nástroj? Bedřich Smetana má takové krásné skladby, a nepotřeboval žádný bassaxofon*); a tedy ani já v objetí Lothara Kinze-ho. Vlastně nepotřebuju apologii *pro Lothar Kinze*.

Ale tedy proč? Lothar Kinze spěšně přistoupil k jednomu z pultků, zezadu na něm šaty visely, jako by byly schválně ušity na člověka téměř dvakrát tlustšího; také jako august, jako frattellini, u něhož to, co vypadá na svrchník, má být vlastně sako; potom se ke mně obrátil, usmál se. Kommen Sie her. Da haben Sie Noten. Spielen Sie. Zdvihl jsem bassaxofon; v bílém, zaprášeném světle duhově zazářil; zdálo se mi, že všichni vzdychli, jako by spatřili nějaký posvátný bohoslužebný předmět; a pak jsem to pochopil: byl rovněž osleplý, vyleptaný časem, slinami, měděnkou, špatným zacházením, podobal se (strukturou své stříbřitosti, své stříbrobílé matnosti) zašlé kropence, jakou starý venkovský kněz v nějaké ateistické zemi používá při pohřebním rituálu a která v žlutém světle chudých svící také tak matně, vyleptaně jiskří (*ale protože Jsi milosrdný, hojné u Tebe je odpuštění*). Lothar Kinze mi podal list; byl to bassaxofonový part nějaké skladby, která se původně jmenovala *Der Bär, ein Charakterstück für Bass-Saxophone und Orchester*, ale něčí ruka přeškrtnla titul a vybledlým, náhražkovým, zhnědlým válečným inkoustem napsala *Der Elefant*. Přejel jsem očima notovou osnovu; valčík; v a-moll; velice lehoučká záležitost, položená na efekt hlubokých tónů; vůbec ne

to, co bych toužil zahrát na tenhle saxofon, žádný Rollini, ale přesně to, co jsem byl perfektně s to zahrát z listu. Ale zase: Proč?

Sie meinen, řekl jsem, eine Jan-Session? otázal jsem se Lothara Kinzeho. Lothar Kinze na mě hleděl, v očích jsem nečetl porozumění; obrátil se na svůj orchestr; ale stáli mlčky; děda v dřevěných šatech, s jedním okem hluboko dole na tváři, někde v ústí Eustachovy trubice, žena s obličejem smutného klauna, ano, celý ten katalog smutku, trosek, cárů, obr s protézou, slepý hrbáček, dívka se zlomenými křídly bílé labutě (stíny se teď scvrkly v pouhé černé loužičky přímo pod námi), příříznutý Caesar: a právě ten rozuměl: Ja, řekl, wenn Sie wollen. Aber können Sie Noten Lesen? Promluvil jasně; také hlas měl zcela normální, inteligentní, klidný (o to víc utrpení muselo být v duši toho příříznutého těla; že byla úplná, ne umenšená debilitou, nebo aspoň malou inteligencí, nebo opatřená hroší kůží nepaměti, jakou musejí mít duše achondroplazických liliputánů). Ja, Noten lesen, das schon, řekl jsem. Aber ich hab nie ein Bassaxophone gespielt. Der - der - nátisk, chtěl jsem říct, němčina mě opustila. Ale Lothar Kinze pokynul, pohlédl jsem ještě jednou na bassaxofon, položil jsem prsty levice na klapky. Sedl jsem si, a tu breughelovský detail podivně ožil: odkudsi (ne odkudsi, ležely na pianě) vytáhl Lothar Kinze housle, příříznutý Caesar se obratně vyhoupl na židli vedle mne a v rukou se mu zaleskla trumpet; obr dovedl slepého hrbáčka k bubnům; jen do jejich blízkosti; mužík v pumpkách jako by ucítil, zavětril kůži bubnů, dohmátl rukou na šedivé kravské zvonce, výraz trýznivé tísně na bílé tváři vystřídalo něco, co bylo téměř štěstí; jako by viděl, propletl se mezi sloupky a činely a balónové pumpky se ztratily za velkým bubnem; obratné, nervózní prsty našly paličky, byl připraven; zaduněl obrův poloviční krok, obr přešel ke krajnímu pultku, kde ležel bandoneón a knoflíková harmonika, a připoutal se do ní (začínali jsme jí už pohrdat, Kamil Běhounek na ni sice swingoval, ale žádného černocho jsme neznali, ani Ellington, ani Lunceford, ani Kirk, ani Webb, ani Basie neměli harmoniku); velká žena se čtvrtkilovým nosem usedla za piano; ano, na ten gigantický frňák si nasadila skutečný skřípec (tím spíš nějaký

prespíkeovský urspíkejones, tím spíš tomu nikdo neuvěří, pustil jsem z hlavy myšlenku na apologii kolaborantského jazzového Sokrata, mě samého) na černé šňůrce, jejíž konce si upevnila za ucho; nyní začala připomínat obrovské maškarní nosy z papírmaše, opatřené cvikry, které se upevňují gumičkou kolem hlavy. Navlhl jsem plátek – všichni zase ztichli; zadul jsem zkusmo do saxofonu: mohutné, bolestné zařvání mě samého překvapilo; rozlehlo se prázdným sálem za hranicí světa, tím skalním bludištěm dřeva a plyše, prachu a hladových myší a sytých blech, napitých českou i německou krví, úplně nestranně; ano, hlas umírajícího gorilího samce, který bojoval, zvítězil a musí zemřít. Přehrál jsem stupnici, nahoru, dolů; noty se mi špatně vázaly, ale nátlak šel; ale zato ty zalykavé, nedodýchnuté spoje jako by v sobě měly něco z charakteru chicagské školy (snad něco z toho charakteru způsobilo nedokonalé zvládnutí starých, antikvárních nástrojů těmi mladými muzikanty, také – patrně – v pumpkách jak osleplý drummer). Gut, řekl jsem pevně, Lothar Kinze zaťukal šmytcem na housle, vložil je pod bradu, provedl tělem, od pasu vzhůru houpavý, valčíkový pohyb, symbol tříčtvrtečního taktu, a spustili jsme.

Snad je to přece jen prelud, vidění, chiméra akustické kategorie; kdyby se čas skládal z průhledných kostek jako kosmická dětská skládačka, řekl bych, že uprostřed obrazu vyňal někdo krychličku z toho poklidného, nikdy ničím nepřekvapujícího znázornění Kostelce – nějaký mastermind, nějaká oversoul a zlomyslně místo ní zasadil malé průhledné akvárium s kapelou Spike Jonesa: opravdu to byl Jones; v dvanáctitaktové úvodní pauze jsem měl dost času, abych v pultuctu kulatých zrcátek na těle bassaxofonu spatřil zábavní orchestr Lothara Kinzeho při práci. A také jsem měl uši. Hrbáček (tvářil se, jako by cítil vůni nektaru nebo vepřové pečeně na jablkách či co v Bavorsku zastupuje nektar; snad sladké pivo) bubnoval do šramlu: jako stroj; byl možná skutečně na péro, téměř se vyrovnal nějakému naprosto mechanickému bubnovacímu zařízení, protože bubnoval paličkami na snaredrum bez invence, bez fantazie, zcela nezastavitelně, negradovatelně um-papa, um-papa;

nehýbal se, kostlivé ručičky jako by byly přidělaný na trupu bakeliového manekýna s výrazem téměř optimistického štěstí na strnulé tváři: hýbaly se jenom kostlivé ručičky (a noha v pumpce na pedálu velkého bubnu, ale tu jsem neviděl: um --, um --) a ručička: – papa, – papa (jednou, buď ve snu, nebo ve velmi raném mládí jsem viděl orchestrion: tam mechanický anděl obsluhoval se zcela podobnou hudební inteligencí kompletní, skutečný šlágrverk); a pod zdviženou černou perutí piana žena s tváří truchlivého klauna, hlavou dolů a hlavou šikmo nahoru, veliký nosan jako by posunoval těžkopádný rytmus mechanického valčíku vždycky o takt dál, očka po obou stranách masopustního žertíku sledující pečlivě prsty levice i pravice; jako třetířadá učitelka klavíru z nějakého podalpského Kocourkova; bez přehmatu a také bez invence; do toho výkonu (do takových klavírních stylů) je také zaklet neuskutečněný a naprosto bláhový sen; na konzervatoři, kde z dvanácti studoven zní dvanáct klavírů dvanácti Czerného etudami, kvete dvanáct snů (bláhových jako všechny sny, nikdo si neuvědomuje, že sny skutečně umírají uskutečněním, a to znamená umírají: skutečnost opravdu *není* sen); sny o Steinwayích, richtěrovské sny; potom cesta (dnes umístěnka, dříve prostě místo) do nějakého Kostelce: nejprve veliký úspěch s místní filharmonií nebo studentským orchestrem, nějaká ta mondšajsonáta, nějaké ty Slovanské tance, potom se začne střídat rok k roku, a v nich měsíce a týdny a každý den čtyři pět holčiček z dobrých rodin a sem tam synáček z dobré rodiny, která si vzala do hlavy bonton hudebního vzdělání: čtyři pět hodin dozoru nad prsty, které se nemohou přesně strefit, nad akordy, v nichž zaznívají cizí, fantastické tóny (prst omylem tiskl dvě klávesy najednou) a třicet let takového dozoru, sen zdřevění, zkamení, zmizí vláčný pohyb duše a nervů a líbezně nahé paže čtyřiaadvaceti let, proudění not prsty do mozku a uší a zpět ke klávesám a ke strunám, z kterých se potom hudba line, vzkvétá, zvoní a zpívá; zbude jen dozor nad prsty, přísné, perfektní, strojové um papa, um papa v levé a plechová, neosobní melodie v pravé; dokonalý, odosobněný výkon dokonalého idealizovaného žáka, žáka tím třicetiletým dozorem nad prsty ztěles-

něného v učiteli: a to je druhý, horší konec snů, většiny snů: končí neuskutečněním; na tom strašném odpadlišti venkovských měst, kde čas pomalu vysává měkkost z mladých těl a kůra rezignace obrůstá duši; kde se nakonec přizpůsobí Kostelci, přijmou jeho univerzální postavení, už nikdy se nepokusí o to jediné zoufalé (a marné) východisko člověka, alespoň protestovat, alespoň provokovat, když už nelze zvítězit (a to nelze, nikdy, nedejte si nic nalhávat od básníků, je to všechno jenom čekání na porážku, a to ještě spíš ve významu jatečním než bitevním). Tak také hrála, forte, bez citu, s pedantskou přesností, každý bas seděl, ale taky bolel: a nos postrkoval takty dopředu a v nich se třepotal příříznutý Caesar neovladatelným vibratem, cirkusově citový, jenom přibližně v tónině; a zavilý, zamračený obr, jemuž harmonika zněla jako flašinet (bůhví, jak to dokázal; tiskl ji zřejmě nesmírnou silou a veliké prsty se namáhavě vyhýbaly špatným knoflíkům). Lothar Kinze hrál čelem k orchestru; v bílém světle z provaziště bylo vidět, že se mu ze strun sype kalafuna a houpavé pohyby trupu zvířují vzduch a kalafuna tančí v sotva znatelných, řidčounkých vlnách pryč do tmy; jako všichni hrál forte, v nesmírně tklivých dvojhmatech; scházela jenom stařena s harfou a cinkot mincí o dláždění na dvorku (ale i to dodali: hrbáček zacinkal na triangel); zavřel jsem oči; to celé znělo skutečně jako paranoický orchestrion; nejenom buben, nejenom klavír; celek; dokonalejší Spike Jones; potom dvanáctý takt, a snad to bylo hypnózou té neuvěřitelné melanže těch pěti dervišů (dívka se švédskými vlasy nehrála na nic; byla to – zjistil jsem později – zpěvačka; a dřevěný děda byl prostě knecht), když jsem znovu foukl do bassaxofonu, zazněl také jako karikatura; jako by někdo vyrobil gigantickou a tónově ovladatelnou automobilovou houkačku; nezápasil jsem s notami, noty byly směšně lehké (byli jsme všichni dobře vytrénováni na zásecích synkop v luncefordovských sax. tutti), ale zápasil jsem se smíchem: smějící se slon. Opravdu spíš slon (sloní troubení, wie es sich der kleine Moritz vorstellt) než medvěd. (U večere mi potom Lothar Kinze řekl, že důvody k změně názvu toho valčíku nepramenily z tónového charakteru nástroje; byly ideologické; bylo

to po bitvě před Moskvou.) A přece to byl požitek; i na ten smích jsem zapomněl: nemá-li člověk příliš velký talent a příliš dobrý sluch, je to vždycky požitek hrát, zejména ne sám, alespoň čtyřručně na klavír, natož v kapele. Hrál jsem na bassaxofon prvně v životě (a naposled; pak už navždycky zmizel, už neexistuje); mělo to docela jiný nátlak než můj tenor, ale sotva jsem ucítil, že mě to nesmírně, pochromované pákoví poslouchá, že jsem s to vyloudit z té mamutí dýmky melodii, sice jednoduchou, ale rozeznatelnou, že ten hřímatý tón kontrabasového cello poslouchá pohyb mých prstů a nápor mého dechu, byl jsem šťastný. Nesmyslné štěstí hudby mě zalilo jako zlatá lázeň; nezávisí nikdy na objektivním, ale na subjektivním, souvisí snad nejhluběji s lidskostí, protože je skutečně zcela nesmyslné: pracná, důmyslný um a dlouholetou práci vyžadující výroba jakýchsi nesmyslných zvuků, které nejsou k ničemu, které se nedají vysvětlit žádným rozumným účelem (teta: *on to byl takový vagabund, muzikant, hrál po barech, po tancovačkách a i doma třískal celý dni do piana. V Kostelci se s ním žádný slušný člověk nezastavil*). Tak jsem hrál s Lotharem Kinzem a jeho zábavním orchestrem, stejně falešně, se stejně tklivým, citovým vibratem, součástka toho rozviklaného lidského orchestrionu, jehož produkce jako by byla vlastně hlasitým protestem proti valčíku, proti hudbě vůbec (lkal, tak strašně lkal, ten orchestr, to jsem ještě nechápal tu disharmonii, to vibrato rozechvělé až k vykojení), až skladba *Der Elefant* skončila.

Sehr gut! Sehr gut! zvolal Lothar Kinze, nejistě pohlédl na ženu za klavírem, na dívku se švédskými vlasy. Und jetzt, bitte, pohlédl na mě, na stojánku vedle vás stojí altsaxofon. Kdybyste ráčil – zahrajeme si ještě skladbu Gib mir dein Herz, O Maria! Bitte.

Mechanicky jsem sáhl po altce, opatrně jsem položil bassaxofon na zem. Jak jsem se sehnul, napadlo mi znovu, proč? Proč tenhle podvečerní soukromý koncert v prázdném divadle? Touží snad Lothar Kinze, a nejen on, celá jeho šumařinka po muzicírování zdarma? Odpověď jsem odložil. Přehráli jsme to tango. Lotharu Kinze se opět podařilo dostat z ensemblu ten nenapodobitelný zvuk vesnického šramlu, lkavé volání, jež se ozývá z hospod kolem so-

botní pŕlnoci, vylévá se spolu s kalným světlem na náves, páchnoucí hnojem, to dotěrné hrdební, slzavé lkaní křídlovky a klarinetu; přizpůsobení bylo ještě dokonalejší, protože altku jsem bezpečně ovládal. Jenom požitek ze hry se zmenšil. Nebyl to bassaxofon a nepřehlušil vzpínající se tázavý hlásek záhady, otázky: Proč? Nejsem přece šílenec, musím se zeptat, nemohu tu sedět hodinu, pět hodin, snad do rána, připojovat altový nebo basový hlas k té kvílivé disharmonické nehoráznosti Lothara Kinzeho, a pak se ráno jít utopit do Ledhuje (jako můj strýc, který se životu vyhnul v septimě nad matematickou rovnicí: řešil ji celý den, celou noc, teta si myslela, že dávno spí, ale ráno ho našli nad tou nerozřešenou rovnicí oběšeného; a v naší rodině nikdy nebyla sebevražedná anamnéza, někdo však patrně musí začít, a třeba právě tak, jak *to v Kostelci lidé nedělají*). Takže tu otázku jsem položit musel.

Es war sehr schön, danke, řekl jsem. Bitte, pravil Lothar Kinze. Ich wollte eigentlich – odmlčel se. Z očí mu hleděl ten problém. Odpověď na moji otázku. Ich muss jetzt schon aber wirklich gehen. Wohin? vylétlo z Lothara Kinzeho. Kam? Domů, řekl jsem. Už tam na mě budou čekat. Können Sie nicht telefonieren? To – bych mohl, řekl jsem. K sousedům. Machen Sie es, bitte, pravil úpěnlivě Lothar Kinze.

A tu jsem se zeptal: Warum? a zdálo se mi, že rudou, opičí lysinu Lothara Kinzeho pokryl pot. Téměř nešťastně pohlédl na obra s harmonikou, na příříznutého Caesara; od nich se nedočkal pomoci. Slepce vynechal. Na dívku; na ženu s velikým nosem. Ta si odkašlala, otočila ho na mě (nos); vyrudlá očička u jeho kořene; znovu si odkašlala, řekla (jako když vržou nové boty): Wir brauchen Sie.

Snad bylo v tom okamžiku ticho tak hrobové, anebo vložila do těch tří slov odpověď tak naléhavou, ne výslovnou, ale tu hlubší, tu, která je v intonaci (skutečné významy slov jsou přece vždycky teprve v intonaci); slova se rozlehla po temnotách za světelným kuzelem: WIR BRAUCHEN SIE! zoufale, úpěnlivě, jako by mě zapřísahala – a přece to řekla tiše, hlasem nezvýšeným, mimovolné SOS duše, proti němuž se prostě nedají vznášet námitky – smutně, zoufale: tak

volaly dušičky pod hastrmanovým hrnečkem na Apolenku v pohádce (a pak děkovaly, když je odklopila; jenomže ji samou, Apolenku, proměnil za to hastrman v dušičku). Wir brauchen Sie. Otočil jsem se na Lothara Kinzeho; drbal se šmytcem na lýtku, ja, řekl, wir brauchen Sie. Für heute abend. Aber! vykřikl jsem rychle, protože to – nesmysl! Nesmysl! Tady, teď, to ještě ano. Tomuhle Kostelec neuvěří; podvečerní jam-session v panoptiku liduprázdného divadla – ale ne večer! Večer ne! Večer tu bude Herr Zeeh, Herr Pellotza-Nikschtsch, bůhvíjaké německočeské dámy, možná i pan Čtvrtek, Cztvrtek, kolaborant, možná několik fízlů pana Káni: ne, ne, ne: panna zavřela oči. Hlas rozumu se vzepjal k hlasitému zařvání: NE! A pak: bude tu Horst Hermann Köhl, a ten mě zná. Vyvede mě osobně z jeviště. NE! Wir brauchen Sie, znova: jako to řekla žena s obličejem truchlivého klauna, jenže v jiné poloze, mezzosopránově, v líbeznější, šalmajové poloze; vzhlédl jsem. Byla to dívka s vlasy jako zlomená labutí křídla. Wir brauchen Sie, opakovala. Wenn Sie heute abend nicht spielen, dann – a zase ta intonace, pauza tak prázdná, že se do ní vejde význam celých vět a dlouhého vysvětlování. A stejná, desperátní prosba i v šedivých, moabitských očích. Další warum? už jsem neřekl. Bylo mi šestnáct, sedmnáct, pak už jsem v životě nikdy nebyl ušlechtilý, dělal jsem, že neslyším intonace. Uvěřil jsem a neptal jsem se: že mají důvod. Souvisí – neptal jsem se, ale odvíjela se ve mně mlčenlivá postranní asociace – s tím mužem nahoře v běžovém pokoji, s tím trčícím, neoholeným skaliskem brady? Nepochybně. To on je bassaxofonista. Ale proč ten tragický tón? Hráli by bez něho. Nebo by koncert odložili. Takové věci se přece stávají, zejména ve válce: vis maior. Bůhvíjaké zranění, válečná nemoc sklátila tu zarostlou horu na běžové lůžko. Aber ich konnte erkannt werden, řekl jsem Lotharu Kinzemu. Mě tu lidi znají. A kdyby mě viděli – kdyby se rozkřiklo, chtěl jsem říct, že jsem hrál s německou kapelou pro Němce, –, ale něco mi položilo ruku na ústa: snad stud; nebo mě odzbrojili oni: že tak samozřejmě chtěli, abych s nima hrál, oni, Němci, pro ně to snad spíš představovalo jisté nebezpečí. (Styk s nižší rasou, anebo se to týkalo jen pohlavních

styků? Těch jistě.) Ne. Ne nebezpečí. V německých kapelách hrály celé party Čechů (Chrpa, trombonista; ten tam zahynul), ale to, že mě *žádali*; že mě ta stará bavorácká horalka ve šněrovacích botách *prosila*: Wir brauchen Sie!, že mě *nenutili*, nevydali *rozkaz*, že mi prostě *nenařídili*, zahanbovalo mě to, když jsem chtěl říct, že se bojím hrát s německou kapelou, protože mě tu znají – taková samozřejmost (Ale co je vlastně samozřejmost? Napadlo by někoho v letech té války, kdy koncentráky polykaly tak nestranně židovské továrny a komunisty, pupkaté sokolské domácí pány a tuberácké tkalce od Mautnerů a kdy lidé ztišovali hlas, protože Nepřítel naslouchal, a anekdota mohla stát krk, že uplyne několik let a zase budou pracovat pod zemí, tentokrát na uranu, ačkoliv v zemi už nebude žádný Nepřítel, co je vůbec na světě samozřejmé, jisté, absurdní?); nedořekl jsem to tedy. Lothar Kinze byl třeba neinformovaný, snad táhl s tou svou strašidelnou partou dosud jen končinami staré říše a tohle bylo jeho první vystoupení v protektorátě, řekl: Von wem sollten Sie erkannt werden? Vom Herm Kühl, řekl jsem první, nejnebezpečnější jméno, které mě napadlo: Er hat mich nicht gem.

To už jsem ani nemusel dodávat. Zase si vyměnili pohledy, žena za pianem si odkašlala. Proč taková tragédie? Hráli by bez něho. Do asociace mi přeskočilo to jméno: Horst Hermann Kühl. S ním zazněl vzteklý, výhružný hlásek za tapetami. Tak proto? Proto? Ale proč, proto? Wir, pravila žena s tváří truchlivého klauna, odkašlala si, wir könnten Sie irgendwie maskieren. Ja, řekl Lothar Kinze. Das könnte sein. Dinge dazu haben wir. Podíval se na mě. Wenn Sie bereit sind... Pauza, v ní úzkost, pod úzkostí z problému, který se musí vyřešit, jinak – Bitte, zazněl hlas z Moabitu, bitte, wir brauchen Sie wirklich, řekla dívka se švédskými vlasy. Rozhlédl jsem se. Hleděli na mě všichni – i slepčovy černé brýle zrcadlily saxofon, který jsem dosud držel v ruce. V korpusu bassaxofonu, ležícího na zemi, naposled vzlykla umírající moucha. V nose jsem ucítil pradávnou, slabou, zoufalou školní vůni kalafuny. Na gut, řekl jsem. Ich werde telefonieren gehen.

Něco jsem si vymyslel, vrátil jsem se. Za hodinu jsme přehráli celý repertoár Lothara Kinzeho: ubožáckou směs valčíků, tang a foxtrotů, které jsou k nepoznání od polky nebo kvapíku nebo vůbec jakékoliv skladby sudého taktu; bez problémů; bylo nepochopitelné (nebo to snad patřilo do zákonitosti chiméry, faty morgány), že s tímhle ranečkem ozpívaných odrhovaček, melodií obehraných k nepoužitelnosti a harmonií podobných si navzájem jako fráze frázi, a jako jejich hra, bez jediného nápadu, inspirace, bez ozvláštnění, projel Lothar Kinze (soudě podle hotelových nálepek na harmonikářově kufru) téměř celou Evropu; snad jezdili původně s nějakým bankrotářským cirkusem, který pak shořel někde poblíž fronty nebo po partyzánském zásahu, anebo jediný lev sežral jediného medvěda nebo jedinou krasojezdkyni a nebylo už co předvádět ani vděčnému a nenáročnému válečnému obecenstvu; a tak se osamostatnili, až na zděděný repertoár (byla v něm dokonce i *Cikánka – Die schöne Zigeunerin* – a teskný, krásný šlágr mládí mé matky: Jak bubliny vzhůru letí, tak všechno letí bůhvíkam, po čem kdo v snách, ruku svoji vztáh – taky náš band to hrál, jenže zeswingovaně), a táhli od města k městu, vesničkami, jakýmsi podivným ústraním války a obšťastňovali die deutschen Gemeinden v dalekých a periferních zemích okupace; snad to také byla forma žebroty; snad opravdu patřili spíš na dvorečky, ale německé Gemeinden měly k dispozici nejlepší secesní sály ve všech srbských, polských, makedonských a ukrajinských městečkách, jako byl náš v Kostelci (s lunetami podle původních návrhů mistra Mikoláše Alše), a tak měl šraml Lothara Kinzeho také k dispozici nejlepší sály městských divadel; ze záplatovaného stanu skomírajícího, podvodnického válečného cirkusu do pozlacené nádhery pseudokorintských hlavic a baňatých mramorových řader muchovských karyatid (to ovšem byl šťastný osud veškeré čtvrtoradosti v třetí říši a ve všech říších čtvrtoradosti). Dívka nezpívala, s tím jsme se nezdržovali. Jenom jsem dokazoval, že to zvládnú; za hodinu jsme už zase seděli v hotelovém pokoji (ne v tom, kde trčel bassaxofonista bradou vzhůru, v jiném) u večere. Přinesli ji zdola z hotelové kuchyně, ve velké otlučené kameninové

míse, nějaký eintopf; tuřínovou ambrosii; každý jsme dostali lžici; já taky, nakládali jsme to na talíře, jedli jsme: večeře stejná jako repertoár Lothara Kinzeho; ale jedli pokorně, mlčky; velice skromně; jakýsi rituál; skoro jsem viděl interiér nějaké maringotky, ruce nějakého kuchaře; ostatně pokoj byl jako maringotka, tapety růžové a bleděmodře pruhované (široké, secesní pruhy) a na nich vyprchali zlatí motýli (celý městský hotel byla jakási zoologická zahrada šíleného snu infantilního malíře pokojů), a nábytek z mosazných čtverhranných tyček, mezi mřížkami postele vyrudlá hedvábná výplň; seděli jsme okolo mramorového stolku na mosazných nohách, který přitáhli doprostřed pokoje. Co ten pán vedle? zeptal jsem se Lothara Kinzeho: Das ist ihr Saxophonist? Ja, kývl Lothar Kinze, ruka se mu zachvěla. Kus tuřínového mišmaše spadl zpátky do talíře, žbluňkl, Kinze nedokončil větu. Ist das nicht schön? ozvala se žena s obrovským nosem. Pokynula jím k oknu, odkašlala si. Za oknem se zakulacenými rohy skýtal Kostelec Lotharu Kinzemu výhled na své náměstí. Bylo sedm večer; z letecké továrny Metallbauwerke táhl veselý průvod totálně nasazených, kterým právě skončila dvanáctka; to ale nebylo to krásné; myslela kostel; žltorůžový, starogotický, rozvalený po náměstí spíš do šířky, rozsedlý téměř deseti stoletími své existence jako kamenný nákyp, s dřevěnými báněmi dvou věží, na nichž se uchytil mech, a proto zeleně svítily jako lesní palouček, a nad nimi červeně natřené vížky se zvony, jako dvě mariánské kapličky na dvou zelených paloučcích: zapuštěný v medové kapce náměstí, obloženého lávou v medovém a malinovém večeru; wie bei uns, in Spiessgürtelheide, vzdychla žena. Mein Vater, obrátila se ke společnosti, která mlčky překládala tuřín z talířů do úst, mein Vater tam měl řeznictví a uzenářství, krásný obchod, na náměstí, vzdychla, celý z bledě zelených kachlíčků, jaja, das war vor dem Krieg, už je to dávno. Ich war ein junges Mädel, damals, vzdychla.

Und genau solche Kirche war dort, řekla, ukázala na baňaté věže, podobné krémovým ozdobám na rozsedlém pudinku. Při biřmování jsme stáli okolo kostela, vyprávěla, hleděla na mě upřeně z obou

stran toho zarážejícího nosu, měly jsme krásné šaty, hedvábné, bílé, ja, ganz weiss, řekla, každá jsme držely v ruce modlitební knížku a voskovou svíci se zeleným věnečkem, a Jeho Eminence pan biskup Stroffenski chodil od jedné k druhé a udílel nám svátost biřmování. A každé dal svatý obrázek, ach, bylo to tak pěkné. A každá si obrázek dala do modlitební knížky. Tehdy si lidé vážili svatých obrázků, moje nebožka maminka jich měla několik set, z celé Evropy. I z Lurd. Jaja, řekla. Pan biskup Stroffenski byl krásný člověk, so dick war er, ornát měl na sobě celý vyžehlený, jako kdyby se do něho narodil, žádný fald, nic zmačkaného. Všechno úplně nové. To bylo před válkou. Ja. A jak chodil od jedné k druhé, modlil se takovým krásným hlasem latinsky a rozdával ty svaté obrázky, a z druhé strany kolem té řady nás, děvčátek, chodil můj tatínek se dvěma učedníky a s maminkou, učedníci nesli veliký hrnec plný horkých buřtů a maminka pecen chleba a nůž a za ní šel třetí učedník s nůši plnou chlebů, a pokaždé když se pan biskup pomodlil, požehnal a otočil se k tatínkovi a tatínek vytáhl háčkem z hrnce dva horké buřty, maminka ukrojila z bochníku krajíc a biřmovanec dostal občerstvení. Jaja. So war es vor dem Krieg. Das ist schon alles vorbei.

Po náměstí přejelo nablýskané auto pana továrníka Řivnáče, žena zesmutněla. Ja, řekl přiříznutý Caesar. Vor dem Kriege. Da hab ich Schach gespielt. Nic mě nezajímalo, jenom šachy. Pořád jsem řešil úlohy. Mat třetím tahem, indická hra und so weiter. Ja, kolikrát jsme hráli celý den a celou noc, ani do školy jsme nešli, všechno jsme riskovali pro partii šachu. A dokonce ani holky mě nezajímaly. A že se kolem mě točily. Die Ursula Brummey, zum Beispiel. Z lékárny, dcera pana lékárníka. Ale já byl slepý, jenom ty šachy a šachy. Ignoroval jsem ji. A tak ona dostala takový nápad. Ženská. Pořádila si kostkované šaty, vypadalo to jako šachovnice. Pro tu látku musela jet až do Mnichova, to mi pak řekla. Samé šachovnice, jedna vedle druhé, s vytištěnými figurkami, na každé jiná úloha. Teprve teď mě začla zajímat. Jenže jaký jsem byl. Seděli jsme za městem, kolem voňavá louka jako politá kolínskou vodou, ale bylo to jen seno, a na nebi měsíček jako kostelní hodiny bez ciferníku, žlutý jako kočičí

oko, a už jsme nemluvili, už jsme šeptali, byla celá horká, obejmul jsem ji, lehla si na záda do toho sena a vtom ta proklatá látka, měsíc na ni zazářil, a já uviděl na sukni tu úlohu, divnou, zapeklitou, už do mě nic nebylo. Příříznutý Caesar se zasmál. Už jsem viděl jen tu úlohu. Myslel jsem, že s ní budu hned hotov, co taky čekat od nějakého textilního výtvarníka, ale obkreslil to asi z nějaké velmistrovské studie nebo odkud, kurz und gut, myslel jsem, že to vyřeším obratem a pak dokonám dílo lásky. Ja, jenže mi to trvalo dva měsíce, dva měsíce skoro bez spánku a úplně bez práce, než jsem dal černému mat sedmým tahem. Und was die Ursula? zeptala se dívka se švédskými vlasy. Die? řekl příříznutý Caesar. Ja, die hat einen Schlossermeister geheiratet. Der ist jetzt politischer Leiter in Oberzweikirchen. Dívka svésila hlavu. Z limuzíny pana továrníka Řivnáče vystoupila jeho krásná dcera Blanka a vešla do domu pana Lewita; šla do hodiny baletu; piškotky na hedvábných stuhách se jí blimbaly přes rameno. Limuzína se rozjela. Naja, řekl obr s protézou, ich hab vor dem Krieg Bier getrunken. Und wie! Byl jsem švábským přeborníkem, a o titul mistra Hessenska mě taky připravila ženská, řekl. Pili jsme tenkrát v Lützeho pivovaře, já proti Meyerovi z Hessenska. On měl už v sobě padesát tupláků, já čtyřicet devět, při padesátém prvním vzdal, nemoh to už do sebe dostat, vyzvrátil to. A já – vemu tuplák a zvrhnu ho do sebe, jako by to byl ten večír první. Jenže ouha! Zůstalo mi to v jícnu. Pivní sloupec, víte? Ze žaludku jícnem až do huby. Byl jsem úplně plný piva. Musel jsem se zaklonit, aby se to ze mě nevylilo, a cejtil jsem, že dlouho to v sobě neudržím. Ale měli jsme takový pravidlo, že co se udrží přes práh, to se počítá za vypitý. Tak jsem se zvedl a jdu ke dveřím. Zešíroka, pomalu, palici zvrácenou v teple, aby to ze mě nevyteklo. A už jsem u dveří, málem přes práh, ale kam čert nemůže – Lotti, Lützeho dcera, taková žába, celá rozvihňaná, vpadne dovnitř s náručí tupláků, vůbec se nedívá, vrazí do mě, a ze mě, pánové, to pivo vystříklo jako z islandskýho gejzíru. Přes práh jsem ho neudržel, a tak jsem toho hessenskýho přeborníka Meyera neporazil. Muž s protézou vzdychl. Ja, so war es vor dem Krieg, řekl ještě a počal se plnit tuří-

novou melanží. Jeden po druhém vystupovali tak z přeludu do reálu řeči, do fakticity historek. Ne už oni, ale spíš to přesládlé panorama náměstí byla vidina, fantasmagorie; to medové plátno s růžovožlutým kostelem podobným rozsedlému pudinku. Ta krásná Blanka, skoro tak krásná jako kněžna nad akvárii (všechny ty bohaté dívky byly pro mě krásné; obdivoval jsem boháče: patřily jim pokoje obložené dřevem, voňavé doutníky, ta krásná luxusní minulost našeho sériového věku, život ne jako život, ale jako sen). Zavřel jsem oči, otevřel jsem je. Pořád to však byli oni: čtvrtkilový masopustní žert, teď bez cvikru, inteligentní tvář příříznutého Caesara, dřevěný děda s vyhaslým okem uprostřed tváře, bílý obličej hrbáčkův, z něhož zmizel výraz štěstí a nastoupila zas neustávající trýzeň existence. Lothar Kinze, rudý jako opičí zadek, roztržitý, nervózní; jenomže na ně dopadal svítivý odraz barevného náměstí a slunečného večera; nebyl to teď funérmarš po železném schodišti; a švédská dívka se zlomenými labutími křídly: Und ich sagte zu ihm, wenn du mich kusst, da geh ich weg, vyprávěla, stříbrozlatou hlavu nasazenou do růžově a modře pruhovaného pozadí jako hlavu předklasické řecké sošky: vlasy ze zlata, pleť ze slonové kosti, oči z opálů, und so hat er mich nicht geküsst. Er war ein Mathematiker. Neměl vůbec, ale vůbec smysl pro humor, pro hru, pro malé hlouposti. Vlastně nešlo o humor, ale o hru, die jungen Mädels müssen es doch so sagen, přece nemůžou říkat: Pojd' se mnou, kluku, líbíš se mi! Polib mě! Pojd' ke mně! Obejmi mě a tak dále. Mezi zlomenými křídly se objevil první, ale smutný, smutný úsměv. Das Mädchen muss doch hauptsächlich Nein! sagen. Jestli to a to uděláš, tak odejdu. Jenže on znal jenom pravidla matematiky, vůbec ne hru, malé hlouposti. Já říkala ne, a on tomu nerozuměl. Und so ist zu nichts gekommen. Potom, ušklíbla se (ano, nezmýlil jsem se: ušklíbla se), jsem kvůli němu přestala říkat Nein. A to jsem asi zase udělala chybu. Jemu? zeptal se hrbáček. Ne. Jiným, selbstverständlich, odpověděla dívka. Und was ist mit ihm geschehen? zeptal se slepec. Weiss net, řekla. Wahrscheinlich ist er jetzt Soldat. Das mag er wohl sein, řekl slepec. Jestli ovšem už – nedokončil větu. Dazu braucht er

aber nicht Soldat sein, dodal. Zase se zapustili do vidiny, jako kamínky do mozaiky. Dýňová kaše (nebo tuřínová nebo co to bylo: prostě eintopf) v míse ubývala. Stará žena se sehnula k posteli, vytáhla kufr, otevřela jej; objevila se hromádka předmětů zabalených v papíře; dva položila na stůl: jeden byl malý bochníček černého chleba, druhý nějaká žlutá hmota v bílém obalu. Rozbalila to. Desert, řekla. Dívka rozkrájela bochníček na osm krajíčků, žena ukrajovala z nažloutlé hmoty a mazala. Rozplývalo se to sladce a nahořkle v ústech, trochu to pálilo. Ach, Honig, řekl Lothar Kinze. Als ich ein kleiner Bursche war, vor dem Kriege, řekl: a tu jsem si uvědomil, co to je: umělý med, medová náhražka, hrůzné svinstvo německého průmyslu, také jsme to občas doma měli. Herr Graf hatte drei hundert Bienenstöcke, vyprávěl snivě Lothar Kinze. Tři sta včelínů. Státisíce včel. Ach! Na jaře, když se navečer slétaly z luk, voněly jim plné zadečky tak, že celé Bienenweide bylo cítit medem. Und der Herr Graf! mávl rukou, kus umělého medu spadl do mísy po tuřínu. Ale nevšiml si toho; So ein guter Mensch! Und die Frau Gräfin! takoví lidé dnes už nežijí. Rok co rok, když měla paní hraběnka narozeniny, chodilo se jí vinšovat – všechny děti z celého panství Bienenweide. To bylo dětí! Čtyři sta! Možná pět set, nebo víc! Stáli jsme v řadě, po chodbě a po schodišti ze zámku ven a parkem až k zámecké bráně a kolikrát dokonce za ní. Ale dlouhá chvíle nám nebyla. Pan hrabě poručil zámecké kapele, a kapela maširovala od brány zámku parkem až k zahradní bráně a zase zpátky a vyhrávala nám, dětem. Ja, uns Kindem. A když na nás přišla řada, vstoupili jsme do salónku paní hraběnky, seděla v křesle u okna a byla krásná, ach, jak ta byla krásná! Dnes už takové ženy ani nejsou. A my jsme jí každý políbil ruku a ona se na každého usmála a druhou rukou sáhla do připravené ošatky a každému dítěti dala císařský dukát! To byli hodní lidé, jaja, řekl Lothar Kinze, vor dem Krieg. Kdepak. Dnes už tak hodní lidé nežijí, řekl. A večer byl v parku ohňostroj a ve vsi vyzváněly zvony – jako v odpověď se rozezněly Gabriel a Michael ve svých červených kapličkách na baňatém zeleném trávníku. Sieben Uhr, Lothar Kinze se vytrhl ze snění. Budem

se muset pomalu – pohlédl na mě. Und wir müssen Sie – wenn Sie glauben – bisl maskieren, net?

Ja, řekl jsem rychle. Das ist absolut nötig.

Zase v jiném pokoji; ve třetím. Patřil Lotharu Kinzemu, na hráškových tapetách pobíhali malí červení pavoučci. A tam jsem se ve špinavém zrcadle proměnil v jednoho z nich: z kufru vytáhl Lothar Kinze krabici s líčidly (určitě jezdili donedávna s cirkusem, měl tam sbírku šaškovských nosů, lysé paruky s věnečkem zrzavých kadeří a všelijaké vousy); pod nos mi přilepil veliký černý knír, nakroucený vzhůru, a na čelo huňatá černá obočí: vypadal jsem trochu jako groucho Marx (k nepoznání; ne jako když jsem zaskakoval v baru Slávie za onemocnělého saxofonistu Heřmánka, holiče, a nalepili mi gableovský knírek; každý mě poznal, a druhý den večer už jsem tam nehrál); dokonale spikejonesovsky. A pak zase v tom prvním pokoji: brada pořád beze změny trčela z polštáře, stále stejné, slaboučké, chrčivé oddychování. Ale začínalo být šero, do pokoje se nesl nazeleňalý stín (odraz mechu na kostelních věžích). Svlékl jsem sako, pověsil je přes židli, Lothar Kinze mi ze šatníku podal bassaxofonistův pracovní oděv: ano, Spike Jones. Brčálově zelené sako s fialovými atlasovými výložkami, bílou košili, oranžový motýlek. Když jsme vyšli na chodbu, ostatní tam už stáli. Hrbáček a jednoonohý obr ve stejných nádherách, podobni křiklavým žvejkačkám (jistě z nějakého aušusového, barnumského grandcirkusu). Dívka měla šaty z tmavě fialového brokátu, ušité k tělu (opravdu byla krásná: nejenom kontrastem k samorostům Lothara Kinzeho); to už jsem také věděl, koho mi připomíná: Mici, krásnou prostitutku z bordelu Pod zámkem, kterou jsem taky miloval (bylo mi šestnáct, sedmnáct) jako dceru Šerponě-Domanína (ale z jiných důvodů, z opačných pocitů, z jiných asociací): vždycky jsme ji vídali jenom přeběhnout přes korzo, bledou, platinovou, nesmírně pěknou a lákavou, a pak jsme se jednou za ní vypravili s Ulrychem; nastrádali jsme si na to společně z apanáží; ale v předsíni bordelu (byl velice neutěšený, vůbec ne přepychový) jsme dostali strach a vypařili jsme se; zahlédli jsme ji jenom mezi dveřmi, v dekoltovaném negližé (sumu nastrá-

danou na tu krásnou prostitutku jsme pak ze zoufalství propili ve výčepní lihovině; k Ulrychovi museli zavolat lékaře). A pak už navždycky jen odpoledne, na ulici, na kratičký okamžik; patřila k jejímu mýtu: nesla se, pod obrovskou plavou hřívou, v úzké sukni, v níž se vlnily překrásné oblíny jejího zadku, na strašlivě smutných krásných nohách, stejně nepřítomná a stejně, ale jinak, tajemná jako Blanka Řivnáčová, která také občas (dokonce pěšky) přešla hrdě městem v čínčilovém kožíšku a voněla benzínem: taky mýtus toho města, toho korza, té ulice, Mici si potom, po válce, vzal jeden textílák; ještě později je oba z nějakých politických nebo šmelinářských důvodů zavřeli. Pak už z ní byla flekatá stařena, ale konečně, i mýtus města zmizel, mýtus korza, nebylo už korzo, všechno mizí, zaniká, ztrácí se, umírá. Objevil se Lothar Kinze ve stejně brčálovém a fialovém barovém ornátě, nastoupili jsme, už podruhé, pochod do hlubin hotelu. Sotva jsme opustili oblast přirozeného světla a na oprýskané stěně se objevily stíny, byli jsme zase Sněhurka a sedm trpaslíků; jenom já byl teď jedním z nich. A také znovu dřevěná harmonie války. Na jevišti už spustili oponu: temná (teď už rozsvícená) prostora sálu byla od nás oddělena sametovým závěsem, a usedli jsme do půlkruhu, za pultky.

Přistoupil jsem k oponě. Jeviště posvětila jména těch nádherných part dávných dnů: Emil Ludvík, Elit Club, Karel Vlach. Zatáhli kolem něho černý kruhový horizont, a za ním jsem v koutku mezi podepřenými sufitami kdysi skrčen poslouchal tu nebeskou muziku; a slyšel jsem zpěvačku Miladu Pilátovou, Gipsy, říkali jí Gipsy, a za horizontem jsem slyšel také jejich žertování o přestávce, a škvírou jsem ji viděl: prý ji potom vypověděli ze Zlína pro opilství a prostituci. Baťovy mladé ženy ji vyvedly ze zlínského Grandhotelu; tak je tomu vždycky, vždycky vzbudí tolik nenávisti, vždycky je vyvádějí, vypovídají, vykazují; snad mluví příliš do duše, a ti, kdo duši nemají, nesnesou v dutinách po ní zbylých tu řeč, výpověď, tu Myšlenku; ale předtím zpívala (asi tři neděle; velké, historické epochy trvaly často velmi krátce, jejich velikost se ve vzpomínce a fáme jako by prodlužuje) v podnicích zlínské Basin Street, mezi Grandho-

telem a Kinem, kde se ze zatemnělých oken kaváren a vináren nesly světélkující riffy tou válečnou, protektorátní nocí, Gustav Vicherek (všichni v bílých sakách, s rameny jako stěhováci, s knírkem) jako Django Reinhardt, lehké, houpavé synkopy swingu strun přes zesilovač, a na druhé straně přes ulici Honza Číž, jako kdysi bitvy kapel ve starém New Orleansu, docela přátelské, a o něco níž Bobek Bryen s Inkou Zemánkovou, která drsným hlasem budila ze spánku Baťovy mladé muže a houfem je naháněla do studených sprch, všechno, válečná noc, světýlka škvírami zatemňovacích rolet, mladičké kristýnky, které sem přijely obtížným válečným autostopem až z Prahy, čistě jen za tou muzikou, nažehlení protektorátní filmaři, študáci v pumpkách, s vyhladovělými očima, polykající breaky jako slovo boží, soldáti, kteří chtěli zapomenout na slávu smrti, nočňátka, ovečky, zhaslé lampióny, všechno se houpalo a potápělo na té Perdido Street naší fantazie od Grandhotelu ke Kinu, na té Tin Pan Alley v polozakázaných milneberských radovánkách válečné swingrenesance a Gipsy tu byla královnou jazzu, nejkratší, ale oslnivá vláda v dějinách vlád, mytická éra Gipsy. Vicherka pak zavřeli pro veřejné provozování výstřední negroidní hudby, kavárny umlkly, Honza Číž se rozjel na turné a potom zahynul v ledovém pankejtě, Inka Zemánková začala živořit ve Vltavě, skrze Perdido Street vály pusté větry policejního zásahu; už to je také legenda; už se nedá rozeznat, co je pravda a co je sen; tak brzy; ale tak to má být. Přistoupil jsem k oponě: zablýskala v ní zasklená dírka, přiložil jsem k ní oko; padl na mě smutek. Honza Číž už byl mrtev, Gipsy zmizela někde v Brně. Fritz Weiss v Terezíně. Byl jsem už dospělý člověk, měl jsem se zabývat vážnými věcmi, ne hloupostmi, jako byla Perdido Street. Někde všude hrály drobné party, jako jsme byli my (nemyslím Lothara Kinzeho – nás), tu smutnou krásnou muziku swing, také odsouzenou k zániku. Pohlédl jsem kukátkem. Přímo proti mně seděla Frau Pellotza-Nikschitsch, na krku brilianty (nebo něco, co vypadalo jako brilianty, ale asi to byly: patřily dřív patrně paní Kollitschonerové, stejně jako Pellotza-Nikschitschův byt), v červeném hedvábí. Herr Pellotza-Nikschitsch vedle, v hnědé košili SA, pochmurný,

ostříhaný na ježka. Nyní Němec, předtím Ital, předtím Srb, předtím bůhvíco. Málem impozantní ve všech těch proměnách; jak mu vlastně bylo a co vlastně byl? Jeho syn byl opilec, násilník. Zabil se na plovárně. A vedle Herr Zeeh, taky v uniformě, černé, snad SS nebo NSDAP nebo OT nebo nějaké takové studené zkratky, snaživý člen partaje, a jeho žena se starozlatou, obrovskou broží, kterou (měl jsem dojem, skoro jistotu) jsem už také někde viděl, na nějakém jiném, patrně už mrtvém krku (všechno tu bylo ukradené; nádhera povstalá z vykořisťování se změnila v nádheru prosté loupeže a vraždy). Sametovou róbu; a za ní jiné saténové, atlasové německé dámy s pohyblivou výstavou šperků, jejichž původ by se v přísně legalistické společnosti nedal spolehlivě prokázat, malé, třpytivé historky končící smrtí, a černé, hnědé a šedivé uniformy; panoráma železných křížů. Shromáždili se tu jako na obraze toho moderního Hieronymuse Bosche, naskládání v šedohnědou impresi, aby si poslechli Lothara Kinzeho und sein Unterhaltungssorchester.

Zmocnil se mě pocit, že dochází k nedorozumění: k zběsilému podvodu: jako Mark Twainův Král a Vévoda; že potom dav těch pánů v holínkách, podobných koženým zrcadlům, uchopí Lothara Kinzeho, pomaže ho dehtem a posype perím, přiváže ho ke kůlu a s pomstychtivým řevem ho ponese kolem sekretariátu NSDAP k Ledhuji. Obrátil jsem se. Lothar Kinze stál v brčálovém a fialovém saku a červená lysina v chladném světle lampy vypadala jako šišatá jahoda, zapomenutá ve vinné sklence z opálového skla. Opíral se o piano, mlčel. Za ním, nad ohmatanou deskou klavíru, tvář ženy jako obličej smutného klauna; na dmoucím se těle měla černé šaty se zelenou krajkou u krku; cvikr už seděl na svém místě, na tenkém kořeni nevysvětlitelného raťafáku; a hrbáček a přiříznutý Caesar a obr, všichni lesklí, fialovobrčáloví, zabraní v chmurné mlčení; čekali; opět pokorně; něco z pokory večera přešlo i do očekávání výkonu; smutná pohřební parta odkudsi z dalekých cest Evropy, možná jen ve válce, vlekoucí svoje lkavé a nesrozumitelné poselství po secesních nádherách městských divadel zapadlých měst na periferiích velkého bojiště; slepcova tvář byla dosud stažena ve výraz utr-

pení; zlatá dívka ve fialovém brokátu seděla se svěšenou hlavou na židličce vedle piana; za kulisami český jevištní mistr, který mě znal (ale snad nepoznal, aspoň jsem doufal, že ne); stál připraven u kontrolní desky s vypínači a reostaty; taky byl zachmuřen, ale ten proto, že musí sloužit Němcům. Pohlédl jsem znovu kukátkem. Za-se jiné panoptikum: právě přišel Horst Hermann Kühl, vyzábělý, neuvěřitelně čítankový Němec v černé uniformě SS, a koncert tedy mohl začít.

Vrátil jsem se rychle na svou židli. Lothar Kinze učinil jakýsi pohyb hlavou, snad to mělo být povzbuzení, vzal smyčec, energicky jej nakalafunoval. K zemi se opět snesla mikroskopická chumelenice. Bassaxofon už neležel na podlaze vedle mne; stál ve stojánku, který mezitím někdo (patrně dřevěný děda) přistavil, a podobal se krásnému krku stříbřitého vodního ještěra. Žena s obličejem smutného klauna byla už připravena, ruce na klaviatuře, každý prst přesně na klávese vstupního akordu, zarudlá drobná očička upřená na Lothara Kinzeho. Paličky v kostlivých rukách slepého hrbáčka spočívaly hlavicemi jemně na kůži snare-drumu. Příříznutý Caesar si olizoval rty, obr držel v rukou malý bandoneon. Čekali jsme jako filharmonie v Carnegie Hallu pod taktovkou nějakého fialového Toscaniniho s opičí pleší.

Šumění za oponou utichlo. Lothar Kinze pozdvihl ruku se smyčcem, dívka s vlasy jako zlomená labutí křídla vstala, přistoupila k mikrofonu. Ozvalo se chřestivé zašelestění, opona se uprostřed rozestoupila, začernala se na nás rostoucí škvíra temného sálu; jevištní mistr naplno zapjal reflektory; Lothar Kinze čtyřikrát zaťukal o břicho houslí a opřel se do strun: palčivý dvojhlas zapraštl, vyšvihl se do dojemné výšky; přidal jsem se na altku; vlevo ode mne zaplakal bandoneon a vzlykla trubka s tupým dusítkem. A dívka, hned, bez úvodu, beze znělky (nebo to byla znělka, tohle?) spustila: její hlas mě překvapil; zněl jako puklý zvon; hluboký alt; so traurig, napadlo mě, wie eine Glocke:

*Kreischend ziehen die Geier Kreise,
die riesigen Städte stehen leer...*

A my její krásný hlas (kdysi byl jistě krásný: to znamená: před válkou; i v ní tedy cosi zničil, poškodil čas a jeho zlé síly; byl to puklý, zlomený, rozedraný hlas; teprve o mnoho let později přišlo něco podobného do módy jako chraplák, ale tenkrát se zpívalo sladce, sopránově, velkoooperně: naprosto ušlechtilé; v chrapláku je někdy humor; zde ne; jenom smutek prasklého zvonu, strun, které přestaly být pružné; krásný, kdysi temně rezonující alt, nyní naplněný šelesty jako stará gramofonová deska, noc nad spáleným lesem, ne už šelest uschlých větví, ale skřípot, uhelné praskání okoralých koster stromů všude po obrovské, nemocné, boláky a spáleninou poseté pláni Evropy, kudy se ubíral, kodrcal Lothar Kinze v šedivém autokaru po cestách, které lemují sloupy kouře, dotýkají se nebe jako obrovské topoly) obklopili opět tou, tentokráte mezzofortovou melanží, nehybným, rozvrzaným pulsem perzifláže, bezostyšnou šumařinkou, uprostřed níž ona polovinou, altovou částí hlasu intonovala, a těmi ostatními tóny, flažolety zjizvených hlasivek se přidávala k naší distonující kočičině; jako hlasy v synagóze, které se valí, stěžují si každý sám pro sebe, a přece v chorálu mnoha hlasů nařikají na nějaký společný osud, ale nejsou schopny společného zpěvu, jenom oddělených, splývajících, disharmonicky se doplňujících falešných kantilén: hlasité strojové basování ženy s obrovským nosem, hlasy trubky a bandoneonu, vedené v aranžmá unisono a nedoladěním propůjčující té kvílivosti názvuk klavírního blues, i můj cukerínový hlas, Lothar Kinze se pokusil o jakési zoufalé, poraženecké zacifrování; ten stejný, zvláštní kontrast: krása a ohyzdnost, dívčina a našich zjevů, krása poloviny toho hlubokého a naprosto muzikálního altu, a pitoreskní šmírařina cirkusové procítěnosti orchestru šesti augustů:

*Die Menschheit liegt in den Kordilleren,
das weisst da aber keiner mehr...*

A přede mnou (byl jsem od nich bezpečně oddělen kníry a obočím) plul na vlnách distonie, vzdouván křiklavým sentimentem zahradních restaurací v Berlínu-Pankowě, svět Horsta Hermanna Kühla a jeho plodivých německých žen, a jeho přísnost roztávala v tom kvílejícím sentimentu jako führerova bysta z čokolády (vyrobil ji v sousedním německém, sudetském městě cukrářský mistr Düsele na náměstí, v den připojení k Říši; stála za výkladem: pleť z mandlové hmoty, knírek a vlasy z tmavé hořké čokolády, věrná podoba vůdce; ale Düsele měl výkladní skříň na jih a den připojení uvítalo slunce; jeho hákové symboly, které vlály nad městečkem, nevrhaly dost stínu; brzy po obědě se začal vůdce hroutit; cukrové bělmo z jednoho oka se odlepilo a klouzalo pomalu po změkklé mandlové tváři, až dopadlo na dno výkladu, mezi kyselé špalky s červenými růžičkami, mezi lízátko a pětihalérové krokodýly ze žvýkácké hmoty. Kolem druhé hodiny odpolední se mu prodloužil nos, pak roztál, a vůdci se protáhla tvář; nabyt zahořklého, nadpřirozeně smutného výrazu, po tváři počaly stékat čokoládové slzy jako kapičky vosku z černého paškálu; večer se ta krásná cukrářská bysta proměnila v pouze přibližný tvar, v hrůzný, jakoby ohlodaný, protažený, prasmutný obrys, v mnohotvarou, rozmokvanou mrtvolu hlavy, a ta ve večerním chladu ztuhla, a když se cukrářský mistr vracel ze zahradní slavnosti, čekalo už na něj, toho dne slavného připojení, gestapo a výklad byl cudně zamalován barvou. Co pak udělali s bystou, nevím: snad ji zničili, nebo snědli, nebo z ní mistrův nástupce vyrobil mandlová prasátka; takový bývá osud státníků); strohé rysy toho germánského kmenového vůdce v nepřátelském území, toho Horsta Hermanna Kühla, měkly v křivý, nepřítomný úsměv, blažené zasnění; a tváře německých žen rovněž; skladbu od skladby; Lothar Kinze, podoben nafialovělému atlasovému vodníkovi, se s nesmírnou, sadistickou energií opíral do svých nečistých dvojhmatů, muž s bandoneonem se ho držel jako bojácné dítě matčiných sukní: nejordinárnější paralelismus; a přiřiznutý Caesar, jakoby zamilovaný do tupého dusítka, se držel harmonikáře. Ale čím děsivější to vše bylo, čím víc se mi zdálo, že za železnými

kříži a plnými, mateřskými řadry první řady musí už konečně vytltnout to shnilé vajíčko, ten ohryzek, tím zhmotněnější sen sestupoval do očí Horsta Hermanna Kühla; spadla z něho slupka sebejistoty, to držení těla, jakým se vyznačují dobyvatelé, kteří jsou všude velkými, drsnými, vládnoucími muži, jenom ne doma; to skoro římské, imperátorské Romanus sum, a do sacharinového výrazu blaženosti ukládala se maličká, skličující touha po nějakém bavorském nebo snad pruském městečku, po koženkách, po zahřátém světě bezvýznamného domova, kde nebydlel v pětipokojové rezidenci činžáku na hlavní třídě s vůdcem na oltáři, ale kde mohl být, jak byl, před tou řeholí tvrdosti a německé velikosti, kterou na sebe vzal z hrabivé touhy nebo z pitomosti; distonující harmonie, puklý hlas, necitelné, přesné, ale zmrtvělé basy piana, čím strašnější, tím bližší sluchu jeho duše (nebo co v něm bylo), sluchu těch baculatých německých trhovkyň a obecních zřízenců, zbohatlých drobným sortimentem svinstva, vnesených sem, do pozlaceného secesního sálu, z tržnic a vrátnic myšlenkou zrozenou v pivnici; dříve tu muzicírovalo Kostelecké smyčcové kvarteto, dva profesori z gymnázia, primář nemocnice a knihkupec; a také Český nonet, Filharmonie, na abonentních koncertech pro místní ostrůvek kultury, civilizace a lokálních snobů; nyní tu pro to shromáždění v ukradených briliantech vyhrával Lothar Kinze mit seinem Unterhaltungssorchester.

A kdysi tu kvetla orchidej (ano; když vytáhli oponu, bylo to přesně, jako by na scéně zalité světlem rozkvetla modrá růže nového poznání): jazzová kapela R. A. Dvorského; kdo to ví, zasníl jsem se: taková absurdní věc: kapela, kde jazzu bylo jen několik kapek; bůhví, co bylo to ostatní – ale každého čeká nějaká absurdní mucholapka; něco, co nepochopí jeho Kostelec; myslím i ten velký Kostelec našeho světa; ta zrádná chvíle, kdy se jakoby otevře brána do života, který však naštěstí je mimo tento svět a věci jím chválené; ne do umění: k pocitu; k euforii; snad k optickému, akustickému klamu, ale k podstatě bytosti: taková je; malá, dětská, naivní, povrchní, neschopná větších hloubek, vyšších citů; primitivní; bezmocná; jako je bezmocná lidskost; dokonce i neschopná toho výrazu, který otvírá

bránu lepšího života; ale tím se to určí: jednou provždy; do paměti je zasazen (možná skleněný, ale ne uloupený) briliantek toho zážitku: jak se tehdy zvedla opona; jak fortissimo žesťů synkopicky zalomcovalo sálem; jak medově vylétly saxofony; a je rozhodnuto: pro celý život; dávná, mýtická iluze čehosi, co nás nakonec zničí, protože je to kotva mládí, pouto infantilismu, promění se to v iluzi, ale trvalo to příliš dlouho, pak už nemůžete začít znova, pak už je možná na všechno pozdě; hrál jsem; síla té hudební slabosti mě vmáčkla do falešného šiku Kinzeho šumařinky; lkal jsem jak hudební komik na vypůjčenou altku, po tvářích mi tekly slzy; nevěděl jsem proč; to člověk nikdy neví; lítost, že člověk musí umřít, právě když začíná; ta prastará alfaomega. Ani už jsem neviděl Horsta Hermanna Kühla: fialová záda Lothara Kinzeho se přede mnou kymácela, vroubena divoce létajícím, divoce omylným smyčcem; dívka z Moabitu, zpívající prasklým hlasem, es geht alles vorüber, es geht alles vorbei. Jako kymácející se koráb: na moři nějaké pukliny v čase, nějakého klínu z blouznění horečky, který se vsunul mezi normální odpoledne, jež skončilo u toho šedivého autobusu, a mezi noc, která nepochybně bude zas normální (nevěřil jsem v nadpřirozené jevy), na posteli, pod oknem s hvězdnou oblohou: ne, tomuhle Kostelec neuvěří – a najednou jsem vzpomínal na sebe mezi těmi přízraky, jak je to všechno strašné, takový ostrý, špičatý, krutý okamžik poznání: jak mě přivedli do tohoto dusného, nezdařeného světa, měkkoučké bejby utkané ze snu; jak tím stále pronikal sen; ale nijak grandiózní sen; patologický sen bezmoci, neschopnosti; poznamenaný nemocí; výsměšným, pichlavým dívčím smíchem; netalentem; osamělým odpoledním biogrfem; noční můrou, noční hrůzou; že to jednoho dne skončí, že se to všechno zhroutí; bejby dotčené od prvního růžového kočárku smrti; strachem z pohledů, z uší, z kontaktu, osamělé, nepovedené bejby, pošetilost nechápajících – hrál jsem, a obrovský bassaxofon se nade mnou skláněl jako rám nějakého temného obrazu. Náhle jsem cítil, věděl, že odevždy a provždy patřím k Lotharu Kinzemu, že jsem s ním prošel celou tu nomádkskou cestu ztroskotání a že s ním potáhnu pořád, až do hořkého konce. S tím smutkem té

ošumělé party, nad níž jako šibenice ční bassaxofon, za tou dívkou s hlasem zlomeným jako puklý zvon. Tváře der deutschen Gemeinde v hledišti se zvedaly, klesaly, proplétaly se, kostnaté prsty Lothara Kinzeho tančily s nimi po dvou strunách: jednotlivé vize, kapitoly, šlágry, tanga a ploché foxtroty oddělovala jiná disharmonie; potlesk; do něho zaduněl vždycky zezadu velký buben, aby podpořil ten souhlas koženým, temným hromobitím: hrbáčkovy brýle se zvedly k rozsvícené rampě, pod nimi modré rty, uvolněné z křivky deprese, neustávající tísně; skoro radostná křivka nad hudbou, která se mu podobala; také hrbatá, ale Horst Hermann Kühn jako by to nechápal; tleskal; a nová dávka toho kvílivého volání přiblížnosti, nedokonalosti; nový potlesk; uprostřed něho se mi na rameno položila ruka; pohlédl jsem na ni; bílá, měkká ruka, ne ruka dělníka, ale člověka, který se zmocňuje chleba nějak jinak. Zápěstí mizelo v přiléhavé, oslnivě bílé manžetě z nějakého jemného materiálu, snad několika vrstev krajk obtočených okolo zápěstí, a nad ní jiná, volnější manžeta s knoflíčkem. A zazněl hlas: Komm her! Hinter die Kulissen. Polohlas, hlasité, chraplavé zašeptání. Vzhlédl jsem po délce té ruky, po paži, tvář muže (byla to těžká, velká mužská ruka) mi skrylo ohbí bassaxofonu, vstal jsem tedy jako osleplý (pořád zněl potlesk, dívka se ukláněla, zlomená labutí křídla bezmocně mávala po obou stranách tragického obličeje), cítil jsem, jak mě ruka pevně, skoro surově táhne za kulisy; teprve tam jsem ho spatřil: byl to divoký, rozložitý muž, snad čtyřicátník. Měl černé vlasy, jakoby proťkané olověnou trnovou korunou šedin; divoké oči, úplně černé; černý knírek; úzký, téměř siciliánský obličej; byl šílený; to jest normální v té šílené chvíli; poznal jsem ho: špičatá, namodralá brada s rašicím strniskem trčela z bílého límce jako předtím z bílého polštáře s hotelovými modrotisky: byl to ten poslední neznámý, ten spící, jehož místo v orchestru Lothara Kinzeho jsem nedobrovolně zaujal; ten tajemný. Gibs her, řekl surově a skoro ze mě serval brčálové a fialové sako. Nebylo na něm – stejně jako na švédské dívce – vidět žádnou deformaci, žádné zranění; ani červený plamen kdysi seškvařené kůže, jako na lysině Lothara Kinzeho, tím méně nějaká

protéza, hrb nebo hypertrofický nos; nebo vyhaslé oči; vyškulbl mi z ruky altku, přes hlavu mi serval kšandičku; i druhá ruka byla ve dvou bělostných manžetách; zahučel; obrátil se; vkročil na jeviště, sedl si, altku vrazil do stojánku. Oči Lothara Kinzeho zahlédly brčálový pohyb, sklouzly (jak se ukláněl) pod paží na mužovu tvář, lekly se; Lothar Kinze zůstal v předklonu; neznámý (pro mě) sáhl drsně po bassaxofonu; naklonil si ho k sobě, obejmul ho. Příříznutý Caesar se po něm ohlédl, ušklíbl se; také harmonikář to uviděl, ale jenom přikývl; po úbočí gigantického nosu se zřítíl cvikr, zůstal viset na šňůrce, žena se usmála; muž energicky vložil do úst mundštyk bassaxofonu a zároveň opadl potlesk: roztálé, ne už germánské tváře v sále se sklonily k rameni, oči plné snu se upřely na nově příchozího. Lothar Kinze starostlivě, nervózně zašilhal po bassaxofonistovi; slabounce, tázavě kývl; bassaxofonista rovněž kývl, ale ne slabounce; jako by odmítal jakoukoliv pozornost; Lothar Kinze zvedl smyčec; jako předtím odpoledne provedl tělem ten valčíkový pohyb, opřel se do obou strun: jako odpoledne zazněla falešná, naléhavá intráda, ploužila se dvanácti ubožáckými takty.

Přitiskl jsem se k sufitě: bassaxofonista se nadýchl: na jevišti explodoval strašlivý, temný, prehistorický tón; naskočil na mechanický voziček valčíku, přehlušil všechno; pohltil disharmonii, rozpustila se v jeho hloubce; muž dul do velkého nástroje s nesmírnou silou nějakých vzteklých, zoufalých plic, a jak dul, melodie skladby *Der Bär* se najednou zpomalovala, drobila, z halekajícího hlasu bassaxofonu zaznělo dýchání, bassaxofonistovy prsty se zběsile rozběhly po silném, stříbrném, matném těle obrovité dýmky; jako by něco hledaly; vytrřestil jsem na ně oči; zazněly vyčkávající trioly; prsty se rozběhly, zastavily, zase rozběhly; potom jej uchopily pevně; zavřel jsem oči; z bubnu, z klavíru zněl mechanický, tříčtvrteční tep, orchestrionové umpapa; ale nad něj vylétl jako tančící gorilí samec, jako kosmatý pták Noh pomalu mávající černými křídly hlas širokého kovového hrdla, řvoucí, spoutaná síla bambusových hlasivek, tón bassaxofonu; ale ne ve tříčtvrtečním taktu; mimo něj; ve čtyřech těžkých dobách, přes něj lehce a s nesmírnou, tajemnou, a přece

cítěnou silou klouzal v septuolách, v rytmu, který šel nejen proti strojovému umpapa, ale i proti čtyřem pouze myšleným akcentům, jako by ze sebe setřásal nejen veškerou zákonitost hudby, ale také tísnivou tíži něčeho ještě obrovitějšího, polyrytmický Fénix, černý, zlověstný, tragický, vznášející se k rudému slunci tohoto večera z nějaké příšerné chvíle, ze všech příšerných dnů, Adrian Rollini toho dětského snu zpřítomnělý, zosobněný, zápasící – ano; otevřel jsem oči; muž se saxofonem zápasil; nehrál; zmocňoval se ho; znělo to jako divoká rvačka dvou krutých, nebezpečných a mocných zvířat, která na sebe řvou; jeho uhlířské ruce (jen velikostí, ne mozoly), mačkaly osleplé tělo, podobné krku brontosaura, z korpusu se řítily mohutné vzlyky, prastará zařvání. Opět jsem zavřel oči, ještě než jsem se ponořil v přísvětli vidiny, spatřil jsem jako v kratičkém šotu dvě řady tváří: Lothara Kinzeho und sein Unterhaltungssorchester, a tvář Horsta Hermanna Kühla a jeho entourage: v měkkém rozpuštění najednou ztvrdla úžasem; bavorský sen vyprchal jak éter; a ztuhlé, měkké rysy začaly se rychle a viditelně skládat do protáhlé masky římského conquistadora; naproti němu duchový polokruh obličejů Lothara Kinzeho zazářil výbojem jakéhosi neónu štěstí: mechanismus valčíku přešel kvadraturou kruhu – ale to už jsem měl opět oči zavřené – to už jsem viděl ten květ na rozsvíceném jevišti, v parnu sluneční džungle, a gorilí hlas samčího (ne: vůbec lidského) zoufalství lomcovat jevištěm jako tenkrát – dávno – nedávno – vždycky – swingující žestě.

Byla to předčasná legenda: Charlie Bird zápasil takhle se saxofonem, s hudbou, vlastně se životem až později; band z dřevního času, zastřeného mlhami jiné historie, války, toho ostrova Evropy, odděleného zužujícím se prstencem oceli a trinitrotoluolu od dalekého, širého světa; stejně veliký, stejně bolestný, ale zapomenutý; anonymní bassaxofonista pod plachtou cirkusového stanu, který jako plachetnice Santa Virgo Maria de los Angeles plul ty dva, tři, čtyři roky po Tichém oceánu spálenišť a stopovím prošlých front; Lothar Kinze und sein Unterhaltungspanoptikum; nedoplul nikam, ztratil se, rozpadl, rozpustil v konečném zmatku národů; neznámý černý

Schulz-Koehn, Adrian Rollini mého snu, nějaké veliké, neznámé, nevysvětlitelné bolesti, tak smutné, so traurig, so traurig wie eine Glocke.

Jiná ruka se mi položila na rameno; a jiné oči mě uchvátily chladným plamenem: otočil jsem se. Horst Hermann Kühl mi sáhl po kníru, strhl mi ho. So ist es also, řekl. Verschwinde! Tvář měl už zase složenou bezpečně do rysů dobře ovládané masky. Nebezpečné; nepřijemné; vrahounské.

Obrátil jsem se. Hlasitý, mohutný řev zápasícího bassaxofonu zněl dosud z osvětleného jeviště. Verschwinde! zasyčel Horst Hermann Kühl. V záblesku jsem zahlédl tvář jevištního mistra, toho Čecha, a na okamžik jsem prudce procitl ze snu a zamrazil mě studený pot chiméry. Ale oni neuvěří. Kostelec ne. Ani Kostelec ve mně: později tomu ani já nebudu věřit, nebudu rozumět. Nedosažitelnému poselství hudby, provždy zamčené na sedm zámků toho talentu, navždycky to bude jenom tato touha říct, porozumět, dojít s tou partou až na konec – čeho? – světa – nebes – života – asi: pravdy.

Prchal jsem po železném schodišti temnotou, potom hotelovou chodbou kolem tichých dveří s mosaznými čísly, bězovou a krémovou chodbou ke dveřím číslo 12 A. Volání bassaxofonu někde v dálce se zhroutilo, zakončilo vzlykem. Otevřel jsem ty dveře, rozsvítil jsem; přes židli viselo moje sako, na stole ležel tenorsaxofonový part. Rychle jsem se oblékl; zarazil jsem se; pootevřenými dveřmi koupelny pronikalo do pokoje světlo, které jsem nerozsvítil; stačily tři kroky: nahlédl jsem dovnitř. V bílé, snad alabastrové vaně nehybně stála růžová hladina, tichá, nehybně klidná, jako jezírko, v němž vykrvácela rusalka; a po bílém pažení, po bílém koberci se táhla stopa krve.

Hleděl jsem na to, a byla to odpověď. I když zahalená symbolem; jenom vlastně poloviční odpověď; ale jinou nikdy nedostaneme; v tomto zoufalém tratolišti života není úplných odpovědí: jenom stopa krve, řvoucí hlas zápasícího bassaxofonu, tak smutný, jenom smrtící bolest, pevně uzavřená do skořápky naší osamělosti; jemu se aspoň povedlo vykřiknout, zalomcovat temným sálem kdesi v Evro-

pě; jiným se nezdaří nic; zmizí v anonymních propadlích světa, duše, ani ten hlas, ani ten hlas.

Když jsem vyšel před městský hotel, pod hvězdy, nerespektující lidská nařízení, docela slabounce zaznívala od zadního traktu, tam, kde bylo divadlo, lkavá hudba Lothara Kinzeho. A v ní, obalen monotónním mezzofortem, stejně lkavý, stejně bezcitný altsaxofon.

Šel jsem tmavými ulicemi zatměného města domů. Nikdo nikdy se to nedozvěděl (třebaže jevištní mistr mě poznal; bezpečně), ale sen to nebyl; ani přelud, chiméra, nic takového. Třebaže druhý den nebylo už ve městě potuchy po šedivém autokaru, a nestýkal jsem se s nikým z deutsche Gemeinde v Kostelci (kromě pana Kleinherra: toho jsem se zeptal, ale ten na koncertu Lothara Kinzeho nebyl; pokud mohl, nechodil na podniky der deutschen Gemeinde), aby mi to potvrdil a vyvrátil.

Ale sen to nebyl; neboť ve mně dosud je ten zoufalý výkřik mláď; výzva bassaxofonu. Zapomněl jsem na ni v úprku dne; v úprku života, a opakoval jsem jenom mechanicky: miluji, miluji; protože léta a necitelný zájem světa mi daly tuto tvářnost, tuto hroší kůži; ale existuje memento; intimní, pravdivá chvíle bůhvídkde bůhvídkdy; a tak budu navždycky putovat s orchestrem Lothara Kinzeho, smutný hráč, po truchlivých trasách evropské periferie, obklopené mračny velkých bouřek; a temný bassaxofonista, Adrian Rollini, mi bude znovu a znovu připomínat sen, pravdu, nesrozumitelnost; memento bassaxofonu.

1965

Autorova poznámka

Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky najdou porozumění asi převážně u čtenářů, kteří mají rádi moje knihy, jak nejdřív v Československu, potom v Kanadě a nakonec opět v Československu vycházely v letech 1958-1994. Takoví přátelsky naklonění lidé tu najdou motivy a postavy, jež jsem pak celý život všelijak varíroval.

Váhal jsem, jestli ty původně šuplíkové povídky nemám nechat v šupletí. Podlehl jsem však jednak naléhání Vladimíra Justla, své ženy a několika blízkých přátel, jednak vzpomínce na nebožtíka Jindřicha Chalupeckého, jenž říkával, že jediné, co jsem v životě napsal dobrého, jsou povídky *Zákony džungle* (zde zahrnuto v oddílu *Tři příběhy a Epilog o Líze a mladém Wertherovi*), *Cesta k ateliérům* a *Divák v únorové noci*, které vyjdou v povídkách 2 (*Nové canterburské povídky a jiné příběhy*). Můj první tištěný román *Zbabělci* (četl jej v rukopise) pokládal Chalupecký jen za rozmělnění toho, co ve výše uvedených textech je upřímné, bezprostřední, původní: zkrátka život. Všechno ostatní bylo pro něho pouze to, čemu Henry Miller pohrdavě říkal „literatura“.

Chalupecký byl ovšem radikální estetik; jiní, liberálnější, by asi řekli, že v mých pozdějších pokusech převažuje prostě stylizace nad životní surovinou. Nevím, nikdy jsem nebyl teoretik, byl jsem vypravěč příběhů. Začal jsem, jako začíná každý člověk od pera: přehlubokými milostnými city, od nichž si mladistvý nešťastník ulevuje na papíře. Pozvolna jsem se vypracoval v řemeslníka, doufám ne zcela mizerného. Otázku, jestli a nakolik jsou moje spisy umění, přenechávám těm, kteří o takových věcech profesionálně přemýšlejí.

Ty tři povídky, jež měl rád Chalupecký, kolovaly v undergroundu padesátých let hlavně přičiněním Jiřího Koláře. V jeho knize *Prométheova játra* je úryvek ze *Zákonů džungle*, což tedy mohla být moje první tištěná próza, kdyby knihu před vyjitím nezabavila StB.

Ironií osudu vyšla *Prométheova játra* tiskem prvně u nás v Sixty-Eight Publishers, Corp. v roce 1985.

První text přítomného svazku je kapitola z románu *Komplex méně cennosti*; pod tímto symptomatickým názvem jsem v letech 1940-1945 popsal pubertální, ale krásné vzplanutí k dívce, kterou jsem pak v románech pojmenoval Irena a z níž jsem měl mindrák, protože zatímco ona četla Victora Huga a Anatola France, já četl *Tarzana* (na pokračování) a podivnost zvanou *Skautova dobrodružství na cestě kolem světa*. Těsně po osvobození mi román přinesl první literární mini-úspěch: dostal jsem zaň čestné uznání v obskurní literární soutěži vypsané snad neobskurní Akademií věd a umění. Jestli to skutečně byla Čs. akademie věd a umění nebo nějaký poválečný podnik, který toho jména jen zneužil, nevím. *Neurčité kontury* jsem napsal bezprostředně po úmrtí maminky. Odtud jejich možná nečekaná soukromost a nestylizovanost.

Věk nylonu byl začátečnícký román, který jsem napsal asi v roce 1946, z rukopisu jsem později vybral několik scén, jež se mi zdály ne úplně hloupé, opatřil jsem je komentářem a přepsal na stroji. Z jedné z nich jsem ještě později udělal povídku *Babylónský příběh*. Originál románu jsem ztratil a nikdy nenašel. V roce 1992, kdy fragment vydala Společnost Josefa Škvoreckého, jsem komentáře doplnil a upravil. Pro zajímavost snad stojí za zmínku, že když mi v roce 1967 vyšel román *Konec nylonového věku* (je v 1. svazku mých Spisů, který vyšel v Odeonu roku 1991), chtěla mě žalovat Aragonova žena Elsa Trioletová pro porušení copyrightu – právě totiž vydala román *Věk nylonu*. Už nevím, jak jsem ji přesvědčil, že fikci *Konec nylonového věku* zabavila v roce 1956 – tedy dávno před jejím opusem podobného názvu – čs. cenzura, a porušení copyrightu se nevědomky tedy dopustila spíš ona.

Na jedné věci si zakládám: v dobách, kdy tolik mých vrstevníků psalo nekritický nebo i kritický, ale socialistický realismus, já dělal v letech 1954–1955 *Povídky tenorsaxofonisty*. Snažil jsem se v nich zachytit svou tehdejší zkušenost, a to jazykem v české literatuře, pokud jsem věděl, předtím nepoužitým. Zněla mi z něho americká

„cynická“ nebo „drsná“ škola: možná jen mně, možná že to tam skutečně bylo. Nebyl jsem tak naivní, abych artefakt nabízel k vydání. Teprve za první vlny tání koncem padesátých let jsem se odvážil povídku *Panta rhei* poslat do Literárek. Tam mě s ní hnali. Na vrcholu druhého tání, v druhé polovině šedesátých let, zařadil Vladimír Justl sedm povídek do sbírky *Hořkej svět*. Tou dobou už jsem jich víc neměl, tři zbývající byly k nenalezení. Když mně v padesátých letech slibovala jedna dáma – jíž, v dobrém spikleneckém úmyslu a nic zlého netuše, půjčil rukopis Josef Nesvadba, že můj opus předá StB, poschovával jsem je u přátel tak dokonale, že ty tři chybějící v *Hořkém světě*, *Panta rhei*, *Pravdy a Dialogus de veritate*, objevil až bratranec JUDr. Josef Novák na jaře 1991 u nich na půdě.

Tak teda je ta nikdy nevydaná sbírka konečně kompletní. Stala se poslední (podle pořadového čísla 227) publikací našeho nakladatelství Sixty-Eight Publishers, Corp., vyšla v srpnu 1993. Když nic jiného, je to snad aspoň dokument doby. A taky je to dokument o jednom nesplněném snu. Magická síla umění se mě poprvé dotkla ne v literatuře, ale v muzice, tehdy charakterizované pejorativním adjektivem „lehká“, když jsem jednoho večera někdy v roce 1939 poslouchal na klikovém gramofonu Chick Webbovu nahrávku *I've Got A Guy* s Ellou Fitzgeraldovou.

Ta muzika taky inspirovala texty posledního oddílu tohoto svazku. *Konec Bulla Máchy* zachycuje skutečné nedělní odpoledne ve vinohradském Národním domě, kde – v těch dobách klatby nad jazzem – hrála skupina Jana Hammera s Vlastou Průchovou jazz naprosto nekompromisně americký. Z jiných sálů vyvedli tehdy policajti nejednoho Bulla Máchu. Motiv zrady jazzu, v rozhovoru bývalého páská a nyní klasickou hudbu poslouchajícího ženáče Reného s Bullem, je skutečná událost, jež mě tehdy velmi zatvrdila a povídku bezprostředně inspirovala, takže jsem vlastní zatvrzelou věrnost promítl do „posledního gejblíka“ Máchy.

Píseň zapomenutých let je něco na způsob žalozpěvu nad necitlivostí mládí a nad menšími, nekrvavými obětmi stalinské doby. Napadla mě na jakési soutěži v bývalé kavárně Vltava, kde zpívala

dívka s „krásnou hubou“, tehdy mladička Věra Křesadlová, a kde jsem se octl krátce poté, co jsem se stal svědkem vlašskoučkého přijetí swingové zpěvačky mé generace na big beatových táčkách v Lucerně. „Dcera boží“ v textu *Růžové šampaňské* je táž Líza, o níž jsem napsal i tolik jiného, a *Bassaxofon* je, řekněme, soukromý umělecký manifest a taky následek umělecké krize, do níž mě uvrhla tehdejší kafeoidní kritika, která mě blahosklonně označovala za pouhého vypravěče. Po letech udělal z *Bassaxofonu* skladatel John Roby jazzovou operu, ale hrála se pouze v kanadském rozhlasu (CBC).

Brzo po *Věku nylonu* jsem začal psát literaturu: *Zbabělce* v letech 1948–49, *Konec nylonového věku* na jaře 1950, *Tankový prapor* v roce 1954, *Povídky tenorsaxofonisty* v letech 1954–55.

Propracovával jsem se k řemeslu entertainera.

Josef Škvorecký
Toronto, srpen 1994

Josef Škvorecký
Příběhy o Líze a mladém Wertherovi
a jiné povídky

Edice E-knihovna
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 2. 6. 2017

ISBN 978-80-7532-739-0 (pdf)